

A Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus
Évkönyve, 2011

**A Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus
Évkönyve**

2011

Szerkesztők
Kiss László
Tóth Zsóka

Olvasószerkesztő
Hargitai Mária

© MMIKL, 2011

ISSN 2061-0750

Kiadja a Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus, Budapest
Felelős kiadó: Borbáth Erika főigazgató

Készült a CopyCat Nyomdában, Budapesten
Nyomdai előkészítés: i&i Kft., Budapest
Tördelőszerkesztő: Príma Viktória

Tartalomjegyzék

Előszó	7
„ÚJ TUDÁS-MŰVELTSÉGET MINDENKINEK”	9
TÓTH ZSUZSANNA	
„Új tudás-műveltséget mindenkinek”	11
MŰVÉSZETI TÜKÖRKÉP	29
KISS LÁSZLÓ	
Színházalás	31
TÓTH ZSUZSANNA	
Amatőrszínház 2010 – a színjátszó fesztiválok tükrében.....	42
KISS LÁSZLÓ – ZÁDORI JUDIT	
Verseivel emlékeztek Illyés Gyulára	50
SZLUKA JUDIT	
Bábos anziksz.....	54
KOSTYÁL KÁLMÁN	
XVI. Országos Kamarazenekari Fesztivál	59
Dr. PETRAVICHNÉ MATYACZKÓ OLGA	
Tendenciák az amatőr táncéletben	64
DÓRI ÉVA	
Alkotóművészet – 2010	69
GYŐRI LAJOS	
Hagyományokkal rendelkező, rendszeresen visszatérő hazai fotópályázatok és fotókiállítások	75
KÖZTÉR-ALKOTÁS FINANSZÍROZÁS	89
KERTÉSZ LÁSZLÓ	
Művészeti stratégiák és állami szerepvállalás a köztéren	91
KEREKASZTALOK.....	99
MÓK ILDIKÓ	
Öt éves a Közkincs Program.....	101
KULLAI ANIKÓ – PATONAI MELINDA	
A Kecskeméti Kistérségi Közkincs Kerekasztal négy éves munkája	104
SZIGETI MIKLÓS	
Cél, feladat, eszköz, vagy lehetőség a Közkincs Kerekasztal?	109
BÁTAINÉ BALOGH ERZSÉBET	
Közkincs Kerekasztal a szekszárdi kistérségben	117

MATISZLOVICSNÉ HORVÁTH ÉVA	
A Kistérségi Kulturális Kerekasztal létrehozása és működtetése a hatvani kistérségben	121
MIHÁLY RENÁTA	
Közkincs Program a miskolci kistérségben	127
GÁBOR KLÁRA	
Szakmai fórumból Közkincs Kerekasztal	132
EKÉSI KATALIN	
A Tatabányai Kistérség Közkincs Kulturális Kerekasztal tevékenységének ismertetése	137
HÜLLNÉ MAILL OLGA	
A Zirc Kistérségi Közkincs Kerekasztal működése	141
SZEDLACSEK EMILIA	
A „Közös Érték Közös Érdek” Közkincs Kerekasztal működésének tapasztalatai	144
DR. KESERŐ ANETT	
Közművelődési referensként az Őrségben	148
VÁSÁR MARIANN	
A Zalaegerszegi Kistérség Közkincs Kerekasztala	154
GONDOLATOK A NEMZETISÉGI STRATÉGIÁRÓL	159
LÁSZTITY PÉRO	
Nemzetiségi közösségi művelődési stratégia	161
MAGYAR NÉPMŰVÉSZET – HATÁRON TÚLRÓL	167
HALÁSZ PÉTER	
A népművészet helye otthonainkban	169
VIZSGÁN INNEN, VIZSGÁN TÚL	177
TÓTH ZSÓKA	
Vizsgán innen, vizsgán túl	179
KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS	189
Idősebbek is elkezdhetik!	191
KIADVÁNYAINK	207
HARGITAI MÁRIA – MÉSZÁROS JULIANNA	
Lapokba foglalt értékeink	209
Kiemelkedő nemzetközi, országos és regionális közművelődési események .	215
Szerzőink	221

Előszó

Olvasom a 2011. évi Kultúra Napjához kötődő kiadványunk írásait és azt látom, hogy a sok-sok nehézség ellenére a közművelődésben dolgozó szakemberek, a helyi, térségi közösségek elkötelezett segítői, résztvevői rendkívül fontos munkát végeznek. Éltetik, átörökítik az értékeket, s az értékek létrehozásában is élen járnak. Előteremtik a működésükhöz szükséges feltételeket, ami persze azt is jelenti, hogy vannak források, amelyek megpályázhatók.

Időről időre feltesszük a kérdést, hogy miért van szükség a kultúrára, s ezen belül a helyi közösségekben szerveződő művészeti aktivitásokra, ismeretszerzésre, közösségi eseményekre. Sokan, sokszor úgy gondolják, hogy mindez valami úri huncutság, amit az emberek a szabadidejükben, önmaguk szórakoztatására végeznek. A mindennapok azonban azt bizonyítják, hogy erről is, de ennél sokkal többről van szó. Talán ebben az esetben is igaz lehet, hogy amit mi magunk, saját erőnkből, együttműködéssel valósítunk meg az többségében könnyebben fenntartható marad.

Évekkel ezelőtt egy alföldi kisvárosba hívtak, hogy készítsünk felmérést arról, hogy a helyben lakók miért nem aktívak, miért nem járnak a közösségekbe. A kisváros infrastruktúrája tökéletesen kiépült, voltak jól felszerelt intézményei, a helyben élők jelentős részének volt munkahelye is. De például az egyik felvetés az volt, hogy a helyiek még a francia filmeket vetítő filmklub iránt sem érdeklődnek. Sokat beszélgettünk a város kulturális területen dolgozó szakembereivel, a város véleményformálónak mondott lakosaival. Végül arra a következtetésre jutottunk, hogy gyakorlatilag minden teljesült a településen, anélkül, hogy a helyi lakosságnak bármit kellett volna tenni azért, hogy a környezetük komfortos, élhető legyen. Ez számukra természetes volt, nem kellett tenniük érte semmit, hiszen a város vezetői paternalista szülők módjára biztosították a „jólétet”. Ezzel természetesen nem azt akarom mondani, hogy baj, hogy vannak olyan települések, amelyek a helyiek boldogulását, kiegyensúlyozott életét tudják biztosítani. De, hogy francia filmeket vetítő klubra, vagy valami egészen másra van szükség egy-egy településen, azt csak a közösen lehet eldönteni.

Helyismeretünk szerint számtalanszor tudjuk, tudni véljük, hogy a lakosságnak milyen igényei vannak. Ez azonban kevés és egyre kevesebb lesz!

A közösségi művelődés területén dolgozó szakemberek mind határozottabban mondják, hogy a kultúra, a közművelődés igenis gazdasági tényezővé vált! Az UNESCO által elfogadott egész életen át tartó tanulás szükségességének alapeszméje, hogy nem csak az iskolapadban szerezhethetünk ismereteket, jártasságokat, hanem az élet bármely területén, családban, munkahelyen, közösségekben stb..., s a különböző élethelyzetekben megszerzett tudást be kell építeni az iskolai rendszerű tanulás folyamatába. Amikor a helyi közművelődés fontossága mellett érvelünk, az egyik legfontosabb hivatkozásunk, hogy elősegítjük az együttműködés gyakorlását, hogy a közösségekben megfogalmazódnak azok az elképzelések, amelyek a településen élők helyzetén próbálnak segíteni, megtanuljuk egymás értékeit felismerni, új tudásokat szerezhethetünk és még hosszasan sorolhatók azok a szerepek és feladatok, amelyek a művelődést stratégiai ágazattá teszik.

Építkezni a tapasztalatokon, a sikereken és a kudarcokon lehet. Fontos azonban, hogy tudjuk, hogy felemelt fejjel, az eredmények és a célkitűzések ismeretében következetesen végezzük munkánkat a hétköznapiakban és együtt tudjunk örülni az eredményeknek az ünnepen!

Budapest, 2010. január

Borbáth Erika

„ÚJ TUDÁS – MŰVELTSÉGET
MINDENKINEK”

TÓTH ZSUZSANNA

„Új tudás – műveltséget mindenkinek”

A program keretében meghirdetett pályázatokról

A legnagyobb elismeréssel szeretnék szólni erről a kivételes lehetőségről, s előrebocsátom, hogy a kritikai megjegyzések a tapasztalatok esetleges későbbi felhasználása okán kerültek összegyűjtésre. A program keretében kiírt pályázatok rendkívül sokat segítettek a támogatott művészeti ágaknak, s a pályázók zömének visszajelzései alapján leszögezhetjük, egészében rendkívül hasznos volt. Éppen ezért többek nevében éreztettem csalódottságomat, hogy a jelen, s közeli jövőnkben nem mutatkozik egy hasonló kaliberű pályázati csomag meghirdetésének lehetősége.

Röviden a történetről

Az akkor még OKM néven működő kultuszminisztérium 2008-ban kezdte tervezni azt a támogatási formát, pályázati csomagot, amelyet aztán 2009-ben hirdetett meg, „Új tudás – műveltséget mindenkinek” elnevezéssel. Nagy örömmünkre szolgált, hogy – a folyamatosan, megbízhatóan működő munkakapcsolatoknak köszönhetően – az MMIKL szakmai munkatársai részt vehettek a tervezési fázisban, és bizonyos területeken alkalmunk nyílt bevonni a tervezés folyamatába a szakmai civil szervezetek képviselőit is.

A folyamat egésze kicsit elhúzódott. A sok jóakarat időnként beleveszett a bürokrácia, ha nem is útvesztőibe, de labirintusába – kicsit minden lassabban történt, mint reméltük, mint remélték a pályázók, akik nagy örömmel fogadták a kivételes pályázati lehetőséget.

Elmondhatjuk, hogy sokan pályáztak – de nem minden témában egyenletesen, és nem mindenütt elegendően. Volt, ahol sokkal nagyobbak voltak elvárásaink, néhol kifejezetten dömpingre számítottunk – ám ehhez képest kevesen adtak be terveket. A legfőbb tanulságok egyike, hogy ezeket a jelenségeket érdemes volna elemezni, esetleges további kiírások alapjához összegezni.

És most jöjjenek a pusztán tények, lássuk, milyen folyamat részesei voltunk, s lássuk, mi mindent és milyen összegekkel kívánt a kulturális tárca támogatni, ehhez képest mennyi pályázat érkezett az egyes altémákra, és mennyi támogatás lett kiosztva. (Az összes altéma vonatkozó számait részletesen, terjedelmi

okokból nem áll módunkban közölni. Az érdeklődők megtalálhatják az alábbi helyen: www.muveszeti.mmikl.hu)

A folyamat közreműködő szereplői:

OKM Közművelődési Főosztály (valamint az OKM szakmai, pénzügyi és jogi osztályai);

OKM Művészeti Főosztály;

MMIKL Művészeti Programok Főosztálya

– tervek, egyeztetések, kiírások, döntések, lebonyolítás, elszámoltatás;

MMIKL Gazdasági Igazgatóság;

részlegesen az MMIKL Regionális Programok Főosztálya;

az előkészítésben civil szakmai szervezetek.

Az együttműködés

- folyamatos volt az OKM Közművelődési Főosztálya és az MMIKL MPF között;

- az MMIKL-en belül több részleg között (rendkívül nagy adminisztrációt kellett végigkísérnünk);

- a pályázókkal a tájékoztatás és információadás szintjén, majd az elszámoltatás időszakában (folyamatos e-mail és telefon-szolgálat);

- a monitoringozott pályázatoknál a helyszíneken is.

A folyamat **2008**-ban kezdődött, és **2010** végén ért véget! November végén kaptuk meg az elszámolásokat elfogadó leveleket a minisztériumtól.

A támogatott területek – avagy a kiírt pályázati altémák (zárójelben az intézeti azonosítók, támogatott pályázatok száma – összeg):

kórusművészet

- Beavató zenei koncertek (BEAZEN – *meghívásos* 3 db – 29 millió Ft)

- Az amatőr kórusmozgalom támogatása (KOR-1 – 178 db – 70 millió Ft)

- Hazai kórusfesztiválok, versenyek támogatása (KMH – *meghívásos* – 9 db – 40 millió Ft)

- – Amatőr kórusok nemzetközi versenyeken való részvételének támogatása (KOR-2 – 23 db – 16.2 millió Ft)

- Az amatőr kórusművészet fejlesztése – képzések, továbbképzések támogatása

- (KOR-KÉPZ – *meghívásos* – 3 db – 5.1 millió Ft)

színháztársaság

- Amatőr színházi produkciók támogatása (SZJ-1 – 86 db – 14.5 millió Ft)
- Régiós gyermek- és diákszínháztársaság találkozók (SZJ-2 – 28 db – 16.5 millió Ft)
- Színháztársaság szakmai rendezői képzés kistérségi központokban
- (SZJ-3 – 8 db – 7.05 millió Ft)
- Színházi technikai fejlesztés – az amatőr színháztársaság feltételeinek javítása technikai eszközök beszerzésével (SZJ-4 – 51 db – 32.8 millió Ft)
- Az iskolai színháztársaság marketingje és dokumentálása (SZJ-5 – 11 db – 13.7 millió Ft)
- Amatőr színháztársasággal foglalkozó civil szervezetek támogatása (SZJ-CIV – 5 db – 5 millió Ft)
- Színházi nevelési programokat megvalósító drámapedagógiai műhelyek és színházi nevelési programokat befogadó szakmai központok működésének támogatására
- (SZINEV – 14 db – 19 millió Ft)

Színházi

- Színházi produkciók tájoltatása (T – 102 db – 96.03 millió Ft)
- Pályázat művelődési intézmények kínálatának bővítésére határon túli magyar hivatásos színház- és néptáncművészeti programokkal (VEN – 19 db – 28.8 millió Ft)

Egyéb művészeti témák

- Irodalmi karaván (IRKA – 12 db – 9.6 millió Ft)
- Művelődési intézmények kínálatának bővítésére határon túli magyar képző-, ipar-, és fotóművészeti, illetve filmszakmai programokkal (KEPZO – 18 db – 17.62 millió Ft)
- A határ menti régiók művelődési intézményeinek együttműködésében megvalósuló közművelődési programok támogatása (HME – 21 db – 9.6 M Ft)
- Pályázat művelődési intézmények kínálatának bővítésére felhasználó-képzési, elektronikus könyvtárhasználati, ismeretterjesztő jellegű és szakmai programokkal
- (– meghívásos – 1 db – 6.65 millió Ft)

A számokról

Az összes meghirdetett téma: 18

A beérkezett pályázatok száma összesen: 823 db

A támogatott pályázatok száma: 583 db

A beérkezett támogatási igény: 919 008 233 Ft

Meghirdetett támogatási keret összeg: 526 100 000 Ft

A kiosztott támogatás: 437 183 000 Ft* (főként a színházi tájolólas programból adódó különbség)

Az Intézeten keresztül kiosztott támogatás: 421 383 000 Ft** (OKM intézmények közvetlenül)

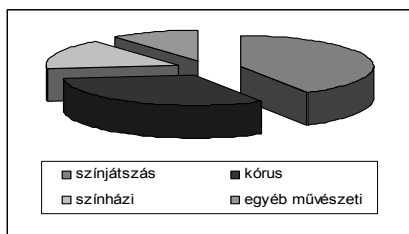
A beérkezett és támogatott pályázatok aránya az egyes témakörök összesítésében:

Kórusművészet: 259/216 db

Színjátszás: 343/203 db

Színházi: 131/121 db

Egyéb művészeti: 90/43 db

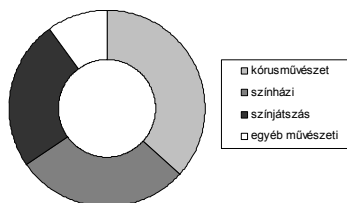
Az egyes tématerületek támogatási összegei:

Kórusművészet: 160 300 eFt

Színházi: 124 863 eFt

Színjátszás: 108 550 eFt

Egyéb művészeti: 43 470 eFt

Lemondott pályázatok (szerződéskötés előtt, pénzátadás nélkül)

Kor-1-15-113/ea09	100e	SZJ-3-01-007/km09	900e
Kor-2-05-004/em09	300e	SZJ-1-16-018/da	150e
T-07-01/kd09	205e	SZJ-1-07-023/kd09	350e
VEN-09-SRB/2009	2 000e	SZJ-1-11-039/kd09	200e
SZJ-3-18-006/nyd09	1 000e	SzJ-1-01-069/km09	100e
Összesen:		5 905 000 Ft	

Meg nem valósított pályázatok (szerződéskötés utáni visszautalás)

Kor-2-09-020/ea09 500e

Kor-2-05-024/em09 500e

SZJ-1-13-067/km09 100e

SZJ-1-14-096/dd09 100e

Összesen: 1 200 000 Ft

Az Intézet feladatai

A fenti pályázatok lebonyolításában az MMIKL Művészeti Programok Főosztályának érintett munkatársaira (sajnos, nem egyenletesen oszlottak meg a terhek) és a Gazdasági Igazgatóságra rendkívül nagy mennyiségű munka hárult. Ki kell emelni, hogy a munkatársak egyáltalán nem pályáztatási szakemberek, a feladat tökéletesen új volt számunkra, és az ismeretlen terepen az elvárhatóhoz képest lelkiismeretes, nagyszerű munkát végeztek.

Előre kell bocsátani, hogy némely pályázatnak csupán a szerződéskötésig viseltük gondját, az már az OKM feladata volt (saját intézmények). A pályázatok közül néhányat megvalósítás nélkül lemondtak (határidő-csúszás, a felelős távozása, későn érkezett támogatás, a rendezvény elmaradt stb., különféle okokból). Akadt pályázat, amelyet a pénz átutalása ellenére nem valósítottak meg – és ezek között volt olyan, ahol többször meg kellett keresnünk a pályázót, míg lemondó nyilatkozatát megkaptuk és a támogatási összeget visszautalta.

Az intézeti munka fázisai

Pályázati felhívások elkészítésében való részvétel a minisztériumi megbízás alapján

- téma és szöveg-egyeztetések,
- a pályázatok meghirdetése (belső csatornákon keresztül is),
- szerződéskötés előkészítése a minisztériummal.

A pályázatok befogadása és feldolgozása

- érkeztetés, feldolgozás,
- az adatlapok táblázati felvezetése,
- felhívás hiánypótlásra,
- a nyilvántartás folyamatos vezetése és figyelemmel kísérése.

A pályázatok értékelése

- kuratóriumi döntés előkészítése (egyeztetés az értékelő bizottsági tagokkal, megbízásaik, szerződéseik előkészítése),
- a kuratóriumi ülés és döntés megszervezése, lebonyolítása, jegyzőkönyvek elkészítése.

A pályázók értesítése

- nyert, nem nyert listák a minisztériumnak,
- értesítőlevelek a pályázóknak.

A szerződésekhez szükséges

- mellékletek elkészítése és postázása,
- a mellékletek visszaérkezése és feldolgozása,
- hiánypótlások bekérése, korrekciói – kapcsolatfelvétel a pályázókkal.

A szerződések

- általános előkészítése a Gazdasági Igazgatósággal történt konzultációk során,
- az egyes pályázati szerződések előkészítése,
- a mellékletek beérkezése után postázásuk.

A szerződések befogadása

- ha szükséges, korrekciók,
- a Gazdasági Igazgatóság felé történő előkészítésük és átadásuk,
- az átutalások figyelemmel kísérése.

Folyamatos kapcsolattartás a pályázókkal

- tanácsadás, eligazítás, türelemre-intés.

Monitoringozás (helyszíni szakmai ellenőrzés)

A pályázatok elszámolásának beérkeztetése

- a szakmai és pénzügyi ellenőrzés dokumentumainak elkészítése,
- a pályázatok szakmai értékelése, feldolgozása,
- a pénzügyi elszámolás segítése (e-mail, telefon, hiánypótlások bekérése, felszólítások),
- ismételt felszólítások a hiánypótlásokra.

A pályázati beszámolókat elfogadó és lezáró értesítések, az inkasszót feloldó levelek elkészítése, kiküldése.

Szakmai beszámolók elkészítés altémák szerint, benyújtása a minisztérium felé.

Hiánypótlások.

Általánosságban és összegezve feladatunk volt

- a beérkezett közel kilencszáz pályázat összes adminisztrációja,
- operatív tevékenységek, fénymásolások, borítékcímzések, táblázatkezelés stb.,
- rengeteg élő kapcsolattartás, e-mail és telefon a pályázókkal, a minisztériummal és intézetben belül,
- folyamatos figyelem... (közben a meglévő és betervezett *intézeti szakmai* feladatok végzése, a saját szakterületek gondozása).

Elmondható, hogy az alapoktól gondoztuk a pályázati folyamatot, a javaslattételtől a témákat illetően, az adattáblázatok kialakításán és a segédanyagok megformálásán, a minisztériummal való kapcsolattartáson túl a végső zárásig. A folyamatos együttműködés a minisztériummal, illetve az Intézet munkatársaival többféle módon megnyilvánult, és elfogadhatóan zajlott. Részt vettünk a szak-

mai ellenőrzés egységesítésében, a pénzügyi elő-ellenőrzésben, segédkeztünk a pénzügyi ellenőrök munkájában, az elfogadó-levelek elkészítésében, kiküldésében – stb.

Tanulságok tömören (amelyeket talán nem felesleges összesíteni, bár mivel nincs következő pályázati csomag kilátásban, nem lehet gyakorlatban is hasznosítani).

Pozitívumok

- régen látott nagyságú támogatási összeg,
- egyeztetési lehetőségek az előkészítés során,
- nagy társadalmi háttérű művészeti aktivitások támogatása (sok-sok önkéntes munka a háttérben), pozitív jelzés a tevékenységet gyakorlók felé,
- fejlesztési lehetőségek, szakmai sikerek elősegítése, így a folytatásra való biztatás,
- új pályázók aktivizálása,
- rövid távú célok megvalósítása (viszonylagos rugalmasság),
- értékes és nagy hozamú humán „befektetés”,
- a támogatás költségvetési sorokként jelent meg, talán emlékeztető lesz! (?)

Negatívumok

- minden csúszott (kiírás, értesítés, szerződés, támogatás, elszámolás),
- az „első pályázók” tapasztalatlanságából adódó gondok (voltak szép számmal gyenge és hiányos pályázatok),
- a rengeteg adminisztráció (hatalmas mennyiségű papír...),
- a változások (a pályázó címe, munkatárs csere stb.) bejelentésének elmulasztása,
- a pénzügyi beszámoló nehézségei (pl.: jogcím-értelmezések),
- a folytatás hiánya!!!

A kiíró figyelmébe ajánlható – a jövő érdekében

- a kiírások megfogalmazását még pontosabban kell végezni ,
- a jogcímek kiírását az élethez kéne végre igazítani!!!,
- figyelembe kell venni a pályázói kör szakmai specifikumait, vagyis pl. a tanévhez hangolni a megvalósítást, de a beszámolás időszakát is!,
- nem lehet késlekedni a kiírások közzétételével (vagy a közzétételtől kell számítani a határidőket!) – nyári megjelenési időpont bizonyos pályázói köröket nehéz helyzetbe hoz,
- nem csúszhat bele a szerződéskötés és a pénzáttalás az eredetileg tervezett megvalósítási időszakba!,

- nem csupán megkövetelni kell a határidők betartását, de be is kell tartani...,

- erősen megfontolandó az önrész kérdése és elszámolási mikéntje.

A lebonyolító okulásai

- nem voltunk (tapasztalatok hiányában) kellően készek erre a feladatra, az elején „túlbiztosítások” történtek,

- a gazdasági igazgatósággal csak folyamatosan csiszolódtunk össze (több ízben csak utólag lettünk okosak),

- jobban előkészített a beszámolókat – statisztikailag elemezhető adatokat – kell bekérni,

- minőségbiztosítási kritériumokat előírni, egyszerű feldolgozhatósági módban...,

- mivel nem vagyunk egyformák, csúsztak be apró hibák – de megoldottuk!

Eredmények

Az eredményeket egyáltalán nem könnyű összegezni, hiszen nagyon szerteágazó, sokféle jelentőséggel bíró tevékenységek, rendezvények valósultak meg, s erősödtek meg pusztán azáltal, hogy a folyamatos munka biztosított volt.

Kollegáim, Zádori Judit és Kiss László részletekbe menően írtak az általuk gondozott pályázati csomagokról; a kórusművészet támogatásának eredményeiről – illetve a megvalósult programokról, külföldi fesztivál-szereplésekről, CD-kről, műsorfüzetekről; és a színházi tájoló programról, amelynek keretében az ország nagyon sok településére jutott el értékes színházi előadás, közöttük hátrányos helyzetűekre is. Ezek az összeggések külön olvashatók.

Ennek dacára – és ezen összefoglaló teljessége kedvéért – azért érdemes egy kis statisztika-félét készítenünk. (Az összesítéshez Kiss László és Zádori Judit szakmai beszámolóját is felhasználtam. Köszönet érte.)

Kórusművészet

A meghívásos alapon támogatott *beavató zenei koncertek* a Filharmóniák szervezésében – az ifjúság számára szinte egyedüli zene-közvetítők – az ország egész területét lefedve, 18 megyében, közel 50 településen, 400 fölötti hangversenyszámmal valósultak meg, így minimum 50 ezer gyerekhez jutottak el. Komolyzenei és könnyedebb hangvételű (pl. énekelt verses) előadásokkal egyaránt népszerűsítették a zenét. Ha és amennyiben ez a tevékenység a jövőben nem kapna elegendő támogatást, a zenei nevelés olyan mértékben sérülne, amelyet nehéz volna helyrehozni.

Ugyancsak meghívásos jelleggel támogatta a program a hazai szervezésű, kiemelkedő *nemzetközi találkozókat*. Ennek a kilenc rendezvénynek, amelyen összességében közel száz kórus lépett fel, jelentősége messze túlmutat a szűken

értelmezett kórusmozgalmon. A találkozókra érkezett kórusok számára ez megmutatkozási lehetőség, tapasztalatcsere; ám egyúttal magyarországi imázsnövelés, turisztikai vonzerő – a kapcsolatépítésekkel további kapukat nyithat meg hazai kórusok előtt.

A kórusművészet általános támogatásában sokszor egészen kicsi összegek is megjelentek, és a beszámolók alapján elmondható, hogy a közel kétszáz támogatott pályázat minimum kétszer annyi kórus-hangversenyt jelent; a rendezvények között szép számmal akadnak nagyszabású regionális találkozók, fontos minősítő versenyek, amelyek segítik életben tartani és vonzóvá tenni a tevékenységet, és a kórusok saját ünnepeit jelentő rendezvények.

A közönség létszámát ezen alkalmakon nehéz megsaccolni – tanulság, hogy a szakmai beszámoló kérdéseit pontos és feldolgozható adatformákkal kell kérni – de a résztvevők száma minden bizonnyal több ezer fő. Ez pedig örömmel tölthet el mindenkit, aki a tevékenység támogatói között van.

Színházi

Az „Új tudás” pályázati csomagba került idén a színházak tájolását, illetve a határon túli színházak vendégjátékait segítő támogatási keret. Legnagyobb sajnálatra, valószínűsíthetően az időpont okán, nem érkezett be a várt számú pályázat, s ugyancsak nem használták eléggé pályázóink az OKM által felkínált ajánlati listát. (Ezt szakmailag rendkívül hasznosnak ítéltük volna.) Így is óriási eredmény, hogy a pályázati támogatás segítségével az ország 96 településén, 269 településről érkező nézőkhöz, akiknek a száma megközelítette a 95 ezret (!) jutottak el színházi előadások. Ezen alkalmakon 94 színházi társulat szerepelt, közülük 63 egy előadással, 31 két vagy több előadással, összesen 186 előadással. (A társulatok listája, előadásaik műfaji megoszlása megérdemelne egy mi-sét.)

A határon túli színházak vendégjátékai színesítették a kínálatot, és erősítették a hazai és határon túli magyar nyelvű színházak kapcsolatrendszerét. A Magyarországon vendégszereplő színházi társulatok, táncegyüttesek több mint ötven helyszínen összesen 75 előadást tartottak. Sajnálatos, hogy az ügymenet elhúzódása miatt a zavartalan lebonyolítás elé időnként akadályok gördültek. Mindazonáltal úgy véljük, hogy a vendégjátékok mindenféle értelemben pozitív eredményeket hoztak.

Egyéb művészeti

Ugyancsak rendkívül népszerűek voltak a határ menti együttműködések szorgalmazó, határon túli és magyarországi irodalmi műhelyek vándorlását segítő, vagy éppen a filmes programokat és képzőművészeti kiállítások megvalósítását szorgalmazó, támogató pályázatok (KÉPZŐ) is. Utóbbi keretében hat pályázó

szervezet magyarországi székhelyű intézmény, illetve társaság, tizenkettő pedig határon túli magyar képző-, ipar- és fotóművészeti, illetve filmes műhely. A bemutatkozó képző- és fotóművészeti műhelyek magas színvonalon reprezentálták a Kárpát-medence vizuális művészetét.

Ebben a csomagban a határon túli magyar írócsoportok, irodalmi műhelyek felolvasó körútjainak, irodalmi rendezvény-sorozatainak megszervezésére és lebonyolítására kiírt pályázat (IRKA) tekinthető legsikeresebbnek. Jelentős határon túli irodalmi műhelyek, reprezentatív képviselői, kiváló személyiségek vettek részt a „Karaván” munkájában, mutatkoztak be a hazai közönség előtt. Jelentősnek nevezhető a pályázók azon törekvése is, hogy a Kárpát-medencei irodalmi körök együttműködése megvalósuljon. A magyarországi pályázó szervezetek is példamutatóan és eredményesen valósították meg vállalt feladataikat.

A határ menti régiók művelődési intézményeinek együttműködésében megvalósuló közművelődési programok támogatására kiírt pályázat (HME) keretében új kulturális- közművelődési kapcsolatok születtek a határ menti régiók művelődési intézményei között, illetve a meglévők megerősödtek. A huszonegy nyertes pályázó közel száz programot valósított meg, amelyen több tízezer látogató vett részt.

Színjátszó

A színjátszás témaköreiben sok pályázat érkezett. Az első kategória (SZJ-1) a folyamatos munkát és új produkciók létrehozását támogatta. A beérkezett 161 pályázat felét támogatták, (86 db) átlagosan közel 170 ezer forinttal. (Ez csupán statisztikai szám, sok-sok 100 ezres támogatás akadt, s néhány nagyobb, de szinte kivétel nélkül 400e alatt.) A pályázók a kiíró szándéka szerint használták fel az – általában nem nagy összegű – támogatási összegeket.

A szakmai beszámolókat áttekintve megállapítható, hogy *új produkció létrehozása* – s ezáltal a csoportok fenntartása, működtetése – volt a pályázók zömének. Ezen belül értelemszerűen a *díszlet-jelmez költségekre* használták fel legtöbbször az összegeket.

Ez utóbbi tevékenységgel már meglévő produkciók felújítását, jelmez-frisítését is meg tudták oldani. A díszletkészítés kapcsán merült fel a legtöbbször a *szolgáltatási* (készíttetési) *díjak* igénye, amelyekre a kiírás konkrét engedélyt nem adott. Az új produkciók között a legkülönbözőbb műfajú darabok szerepelnek, kortárs magyar dráma bemutatójától a korabeli iskoladramán keresztül az interaktív meseelőadásig. Rendkívül elenyésző volt ugyanakkor a bábos produkciók támogatására irányuló igény, ez is jelzi, hogy ha nem vigyázunk, a báb lassan – jelentős pedagógiai hozadéka ellenére – kikopik az iskolai színjátszás formái közül. Éppen ezért találok nagyon fontosnak ezt a támogatást, hiszen értékes pedagógiai eszköz, és kifejezési mód lett általa megerősítve. A korosz-

tályi megoszlás is nagy szórású; a támogatott pályázati csoportok az általános iskolai korosztálytól az egyetemistákig megtalálhatók.

Meglehetősen népszerűek a musicalek. Itt, valamint a mozgásszínházi előadásoknál (kevés ilyen volt) találkoztunk a *korrepetitor*, *ének- és tánc tanár* alkalmazásának igényével.

Szinte egyáltalán nem találkoztunk viszont *jogdíj* igényrel, s a *zenei anyagok készítésének költségeit* majdnem kizárólagosan a *zenei alapok* készítésének költségeivel azonosították a pályázók.

Egy esetben a működési költség (a támogatás 20%) terembérletre fordított.

Több pályázó jelezte, hogy ez a jogcím nagyon hiányzott a kiírásból, hiszen a legtöbben már kénytelenek próbatermet, vagy előadásaikhoz színháztermet bérelni!

Megállapítható, hogy a gyerekszínjátszásban még nem – a kiírás szellemében közoktatási és közművelődési intézmények körülbelül egyforma súllyal pályáztak –, de a diákszínjátszás, egyetemi színjátszás csoportjai többnyire már bírnak önálló jogi formával, illetve a létezésüknek már nem feltétlenül intézményhez kötött a háttere.

A pályázati célok között – elenyésző számmal ugyan, de megjelent az idegen nyelvű színjátszó csoportok (angol, német, francia – az országos versenyek kihívásai szerint) támogatásának igénye, mint ahogy egy speciális esetben kifejezetten hátrányos helyzetű, roma fiatalokat kívántak a színház eszközeivel nevelni.

A pályázók általában tágabban fogalmazták meg céljaikat, melyek között szerepelt a *fesztiválokon való részvételre felkészülés* támogatása, a csoport életben tartásának igénye, a munka fejleszthetőségének igénye. Jelen altéma keretei között számottevő *eszközbeszerzésre* nem került sor, elvértve egy-egy kísértékű CD-lejátszó, fényképezőgép (a produkciók rögzítéséhez).

Elmondható, hogy a támogatás a gyermek-, diák-, illetve egyetemi színjátszás fejlesztését eredményesen szolgálta. A pályázók többsége *rendkívül hálásan* fogadta a támogatás lehetőségét és jól éltek vele. Hatását tekintve *különösen hatékony*nak mondható a sokszor egészen kis összegű támogatás, hiszen a létrehozott előadásokat nem csupán egyetlen alkalommal mutatták be a csoportok, hanem többször, fesztiválokon és hazai közönség előtt is.

Az SZJ-2-es pályázati támogatás segítségével a kiíró szándékai szerinti rendezvények valósultak meg. A gyerek-, diák- és egyetemi színjátszók találkozái között nagy hagyományú rendezvények éppen úgy előfordultak, mint újak.

A résztvevői kör – értelemszerűen – a korosztály színjátszói közül került ki. A fesztiválok a legtöbb esetben – sajnálatos módon – nem vonzanak nagy városi

közönséget, ám különösen a gyermek a korosztály miatt a kísérők, szülők, nagyszülők, rokonok szép számmal jelennek meg a nézőtéren. A 28 megvalósult rendezvényre átlagosan 1,5 napot, naponta 15 csoportot számolva (a szórás nyilván egészen nagy!), 10 fős létszámmal, 6300 főt eredményez. A hozzájuk csapódó nézőszám legalább ugyanennyi, s mivel egymást is megnézik, vagyis valamennyien nézőként is megjelennek – elmondhatjuk, hogy *megközelítően 20 ezer érintett szereplője* van a támogatott rendezvényeknek.

A dolog természetesen nem számai miatt érdekes. Hiszen ha csupán a legnagyobb rendezvényeket tekintjük, akkor azt mondhatjuk, hogy a színjátszás folyamatos életben tartását szolgálják, megmérettetési alkalmakat és kihívást jelentve a résztvevőknek. A gyermek és diák színjátszók szinte valamennyi iskolában jelen vannak, s amíg lesznek találkozók, lesz miért dolgozniuk a csoportoknak. Az egyetemisták pedig egyre inkább felfedezik, ha másért nem, tudáskompetencia-növelés céljából a színjátszást, mint az önfejlesztés, a kommunikációs képességek fejlesztésének egyik lehetséges eszközét. (No, meg a színház-szerелеm!)

A támogatásnak köszönhetően *28 nagy- és kisebb rendezvény* valósult meg, a hagyományos gyerekszínjátszó találkozóktól egyetemi színpadi találkozókig, kistélepüléseken és nagyvárosokban. A támogatás segítségével *értékes folyamatokat* lehetett továbbéltetni, s teret kaptak új kezdeményezések, amelyek egy-egy régióban fejtek ki jelentős hatást.

Az SZJ-3-as pályázati altéma célja az évek (évtizedek) óta felemlgetett oktatási hiátus, a színjátszó rendezői képzésben mutatkozó lukak befoldozása volt. Ennek ellenére sem az érdeklődés, sem a megvalósulás nem igazolta várakozásainkat – miközben változatlanul úgy gondoljuk (a színjátszás civil szervezeteinek képviselőivel, szakembereivel, mentoraival egyetértésben), hogy a képzésekre nagy szükség volna.

A kiírók a téma fontosságára való tekintettel 22 millió forintban határozták meg a keretet. Amint már említettem, kevés pályázó volt (valójában minden megyében meg lehetett volna hirdetni) – és *az összes beérkezett igény nem érte el a 10 millió forintot*. Így a Bíráló Bizottság, megvizsgálva és összevetve az egyes pályázók költségterveit, noha akceptálta mind a nyolc érvényes pályázó terveit, összesen 7 050 000 Ft támogatás kiosztásáról döntött.

Sajnálatos módon ebben a körben két támogatásról lemondó intézmény is akadt. A szombathelyi MMIK arról számolt be, hogy a pedagógusok – többnyire ők voltak a célközönség – rendkívül leterheltek, és az alacsony képzési költségek ellenére sem vállalkoztak kellő számban a 120 órás (viszonylag sűrű) elfoglaltságot jelentő tanfolyamra. A másik pályázat (Budapest) lemondása egy sajnálatos személycsere miatt történt. A pályázatot megíró, beadó és a képzés

mellett elkötelezett kolléga rendkívül rövid idő múlva távozott az intézményből, és nem volt kinek átadja a szervezést.

Ugyanakkor a legtöbb helyszínről rendkívül pozitív visszajelzések érkeztek, több olyan helyszín is akadt, ahol képzést non-formálisan tovább kívánják vinni, és rendszeres találkozókat, kvázi továbbképzéseket szerveznek a végzett hallgatóknak.

Az SZJ-4-es pályázati altéma célja, vagyis a színjátszó csoportok technikájának fejlesztése, hosszú idő óta hiányzó pályázati lehetőség. Ezt igazolta a meglehetősen nagyszámú érdeklődés is. A témában 91 db pályázat érkezett be, összesen *142 757 573 Ft támogatási igénnyel*, ami átlagosan *1 579 753 Ft* igényt jelent.

A támogatott pályázatok száma ehhez képest mindössze 51 db – mivel a keret szűkössége miatt az Értékelő Bizottság rendkívül körültekintően és szigorúan elemezte a pályázatokat. Az eredeti *28 500 000 Ft-os* keretet sikerült az SZJ-5-ös pályázati keretről átcsoportosítva kicsit megnövelni, s így *32 800 000 Ft* támogatás talált gazdára.

A pályázói kedvet nagymértékben csökkentette, hogy a támogatási összegek átutalása sokat késett, a bekért árajánlatok időközben érvényüket veszítették. Nem véletlen, hogy ebben az altémában központi engedélyt kellett kérni a határidő módosításra is. Ez többnyire azt eredményezte, hogy sok esetben az évváltás és az adóváltozások miatt, a támogatási összeg kevesebbet ért – vagyis az eredeti tervekhez képest kevesebb technikai eszköz megvásárlását tette lehetővé.

A pályázatban szereplő a színházi technikai eszközökön belül főként a hang- és fénytechnikára irányultak. A fénytechnikánál főként a mobil eszközöket keresték, részesítették előnyben, amelyek más csoportok számára akár kölcsönözhetőek is, vagyis *nem csupán egyetlen* színjátszó csoport gondjait oldják meg.

Ugyancsak népszerűek voltak a mobil hangtechnikai eszközök, amelyek megfelelően javítják az előadások technikai háttérét a különböző fellépések alkalmával. Több pályázat irányult több csoport együttes technikai fejlesztésére, s nagy örömeinkre kifejezetten nemzetiségi csoportok is adtak be pályázatot. A kulturális sokszínűség jegyében igen öröndetes, ha ezek a csoportok is jobb körülmények között mutakozhatnak meg.

Fontosnak, és hatásában hatványozónak tartottuk az olyan helyszínek pályázatait, amelyek rendszeresen biztosítanak fellépést – mintegy befogadó színházi térként – a különböző színjátszó együtteseknek. Több alkalommal érzékeltek, hogy már kis fejlesztés is nagy eredményeket akumulál – különösen a hátrányos helyzetű, forráshiányos térségekben.

Az egyik legfontosabb eredmény, hogy *pályázatunk termékenyítőleg* hatott a színjátszók gondolkodásmódjára is, s innovációkat indított; több pályázó tervezi, hogy a kölcsönözhető, más számára is használható mobil technikai eszközök használatának *gyakorlati* tapasztalatait a térségben dolgozó színházi csoportvezetőkkel „workshop” keretében megosztja. Ezen programok célja a technika gyakorlati használatának megismerése mellett, elsősorban a fény- és hangtechnika színházi használatának színpadi, színházművészeti hatásainak felismertetése, s az érdemi (vagyis a célnak, szándéknak, elvárt hatásnak és a színházi törvényszerűségeknek is megfelelő) használat lehetőségeinek feltárása. Ezek a programok egyúttal jó lehetőséget kínálnak a helyi színházi szakmai műhelyek kapcsolatainak kiszélesítésére, az önállóként működő iskolai csoportok munkájának kölcsönös segítésére, a színházművészeti, szakmai ismeretek bővítésére, fejlesztésére.

(Ezek távlati célként kerültek megfogalmazásra, amelyeket a pályázati beszámoló elkészítéséig lehetetlen lett volna megvalósítani. Reméljük, a későbbiekben megvalósulnak.)

A technikai fejlesztést célzó támogatás 51 pályázón keresztül legalább háromszor annyi színjátszó csoport fejlődését szolgálta, lehetővé téve, hogy korszerűbb eszközökkel jobb minőségű előadásokat hozzanak létre. Minden pályázat közvetve vagy közvetlenül szolgálta az adott település más közösségeit is, különösen akkor, amikor a technikai berendezések a közösségi helyszíneken lettek elhelyezve.

Az SZJ-5-ös pályázati altéma az iskolai színjátszás marketingjét, dokumentálását tűzte ki célul, mivel a kiírók úgy vélték – ahogy ez sajnálatos módon más művészeti területeken is előfordul, hogy napjainkban nem kap megfelelő hangsúlyt a médiában színjátszás, mint művészeti aktivitás. Anyagi források híján sokszor még a létrejött produkciók és eredmények dokumentálása sem megfelelő. Sajnálatos módon a várt érdeklődés elmaradt a témában – és túlnyomórészt nem a média oldaláról érkeztek a pályázók. Öröndetes viszont, hogy úgy tűnik, egyre többen képesek meglátni az efféle lehetőségeket, és saját csoportjuk bemutatásán keresztül irányítani fénysugarat a diákszínjátszás fontosságára.

A megvalósult pályázatok ez utóbbit igazolják.

A szakmai beszámolókból kirajzolódó képet rendkívül színessé és figyelemreméltóvá teszi az a sokrás hang- és filmanyag, amelyet a pályázók csatoltak. Feldolgozásukra érdemes volna figyelmet fordítani. (Ez nem csupán ennél a pályázatnál jelentkezik, de itt a legdominánsabb, hiszen itt rádiós és televíziós megjelenésekről van szó.)

A konkrét eredményekről:

Négy különböző terjedelmű, összesen 105 perc mozgókép, ezek mellett 60 órányi készre vágott anyag készült a *győri színjátszás* népszerűsítésére.

A *Tilos Rádióban* 9 adás hangzott el, a *Civil Rádió* „*Diák Hamlet*” címmel indított rendszeres műsort, a *Miskolc Televízió* „*Manézs*” c. 11 epizódos műsora országos figyelemre is számot tarthatna, ugyancsak figyelemreméltó a zalaegerszegi helyi televízió műsorfolyama is.

Két színjátszó csoport népszerűsítése folyt a helyi, *mindszenti televízióban*, rádióban; s a *Zemplén Tv* által készített és sugárzott anyag is egy csoport életének bemutatásával népszerűsíti a tevékenységet. A *Nyírbátori Helyi Televízió* és a *Mátészalkai MI Televízió* által sugárzott *Szín-Tér* kulturális magazinműsor a gyermekszínházak és a gyermekszínhátszás népszerűsítését szolgálta. Példaértékű megvalósítás volt a *Rádió Egerben* elhangzó *Pódium* című adás, valamint a *Szín-játékosok* című TV-magazinműsor a helyi televízióban, nyomtatott média-reklámokkal. Négy diákszínhátszos magazinműsor készült és került adásba a *Pécsi Televízióban* is – a támogatás segítségével.

Széleskörű, országos lefedettségű sugárzást egy pályázó biztosított, a *Magyar Televízióban* és a *Versrádióban* jelentek meg anyagai.

Összességében megállapítható, hogy ez a pályázati altéma is hatékony segítséget jelentett a színjátszók számára, még ha újszerűsége el is ijesztette kissé a pályázókat. Ám érdemes megjegyezni, hogy akik „beleköstöltek”, nagyon várnák a folytatást

A SZINEV kódú pályázati altéma a színházi nevelési társulatok támogatására, illetve a színházi nevelés ilyen irányú fejlesztésére szolgált. Erre a célra eddig különböző minisztériumi forrásokat biztosítottak, ebbe a csomagba, mondhatni „rokonsági” áttétekkel kerültek.

A támogatottak között két kiemelt, tartalmilag rendkívül igényes, meghatározó műhely (*Káva Kulturális Műhely* és *Kerekasztal Színházi Nevelési Központ*), illetve egy, a gyerekszínhátszás fellelővőráának is tekinthető befogadó intézmény (*Marczibányi téri Művelődési Központ*) nyert el az átlagosnál jelentősebb támogatást. A fenti csoportok és központ működésének köszönhető, hogy a színházi nevelési tevékenység egyre nagyobb teret nyer hazánkban. A pedagógusok (és más érdeklődők) egyre jobban hisznek az előadások kivételes nevelő erejében, s az ezzel foglalkozó csoportok száma is öröndetesén növekszik. Jelen pályázati támogatások újabb lendületet adtak a munkának, s reméljük, hogy a folytatás sem marad el.

A hagyományosan támogatott műhelyek és befogadói helyszínek mellett lehetőség nyílt a kevésbé ismert, vagy éppen a színházi nevelés eszközeit most alkalmazni kezdő pályázók támogatására is.

Megállapítható, hogy ez a pályázati altéma is hatékony segítséget jelentett a színházi nevelési csoportok számára, s az is, hogy – mondhatni a társadalmi felelősségvállalás jegyében – a feldolgozott témák között túlnyomórészt olyan fontos kérdések szerepelnek, mint a tolerancia, a másság, az együttélés.

A pályázatokból sajnálatos módon nem mindig sikerült az „adatbányászás” kellő mélységig, sokszor nem egyértelműen jelölik meg az alkalmakat, főként nem a nézőszámot. Tanulság lehet a jövőre nézve; egyértelműen közölni kell a pályázókkal, hogy a szakmai beszámolóban ilyen irányú pontos adatközlést várunk el.

A SZJ-CIV pályázati altéma a hazánkban működő, országos hatókörű civil szakmai szervezetek működésének támogatását, célozta meg.

A pályázaton eredményes *öt szervezet* a szakterület legjobban működő és leghatékonyabb szövetsége illetve egyesülete. Szakmai beszámolójuk sajnálatos módon nem tükrözte tökéletes hívséggel azt a színes és áldozatos munkát, amelyet végeznek, s amelyet nehéz is összefoglalni.

S bár megjelenik a tartalmi gazdagság, a kifejtés több esetben meglehetősen hiányos. A szervezetekkel fennálló tartós és jó munkakapcsolatunk alapján, és az együttműködések során szerzett ismereteink révén azonban bátran állíthatjuk, hogy szakmailag értékes munkát végző szervezetekről van szó. Kiemelkedő a *Magyar Drámapedagógiai Társaság* és a *Magyar Versmondók Egyesülete* munkássága; szakmai kompetenciájuk és kiadványaik, rendezvényeik, hatékonyságuk országsszerte elismert.

Szubjektív vélemény

Az „Új tudás” pályázati csomagból elsődlegesen az amatőr művészeteket segítő rész volt igazán új – hiszen eddig a többi támogatási téma máskor másutt jelentkező, de voltaképpen meglévő pályázati lehetőség volt. A színjátszásra és a kórusművészetre irányuló kiemelt figyelem újszerű és már régóta esedékes volt.

A közösségi művelődésen belüli művészeti aktivitás sokszor láthatatlan a médiában, ezért nem tűnik szembe, de igenis létező és nagy háttérű tevékenység. Ezeknek a lappangó folyamatoknak a megsegítése valódi minőségi változásokat hozhat, akár a kultúra-teremtés, akár a kultúra-fogyasztást nézzük, szemben a profitorientált, egyértelműen szórakoztatóipari szolgáltatásokkal. A saját élményű művészetgyakorlás sokirányú kompetencia-növelő aktivitás, amellyel gondolkodóbb, szabadabb, a saját életüket jobban „kezelő” állampolgárokká válnak gyakorlói – ez pozitív hatással van a helyi társadalmakra is.

A kórusokban éneklők, a színjátszással ismerkedők vagy azt már régebb óta gyakorlók megtapasztják a közösségi érzést, a felelősség-vállalást, nagyszerű élményekre tesznek szert, miközben tudásban is gazdagodnak.

Természetesen ugyanígy rendkívül fontosnak és pozitívnak értékelem a többi altémában megjelenő tevékenységet is, sőt, ha a pályázók megfogadják például a színházi tájoló programnál az ajánlásokat, sokat léptünk volna előre egy új szemléletű színházi befogadás elindításában is.

A pályázati lebonyolítással kapcsolatban meggyőződésem, hogy rendkívül sok tapasztalatra tettünk szert, amelynek eredménye mindenkinél máshogy csapódik le. Személy szerint nyilván már sokkal nagyobb biztonsággal fognék hozzá, s lennék részese a megtisztelően nagy feladatnak, s a hosszú menetelésnek.

Köszönettel tartozom mindazon kollegáknak, akikkel együtt dolgoztunk ez alatt a közel két év alatt, akár szoros, akár lazább kötelékben.

Végezetül el kell mondanunk, hogy külön megtiszteltetés volt egyes pályázók köszönő sorait hallani, olvasni. Látni, hogy a sok munka valóban eredményes volt.

Kéméndy József (Pécs): Pécs – Útvesztő
(díjazva az MMIKL-ben rendezett *Utazás a világ körül*
– 2010 című fotókiállításon)

Lágh Gábor AFIAP (Soproni Fotóklub): *Munkába menet*
(bemutatva az MMIKL-ben rendezett *Utazás a világ körül – 2010* című fotókiállításon)

MŰVÉSZETI TÜKÖRKÉP

KISS LÁSZLÓ

Színházalás

„Új tudás – műveltséget mindenkinek” program keretében az Oktatási és Kulturális Minisztérium (Nemzeti Erőforrás Minisztérium) „Színházi, bábszínházi, táncszínházi vendégjátékok fogadásának támogatására” írt ki pályázatot 2009. augusztus 15-ei beadási határidővel.

Vajon elérte-e célját a pályázat, amely azt tűzte ki, hogy a magyarországi gyermek és ifjúsági korosztály színházi hozzáférését javítsuk a hátrányos helyzetű területeken, településeken. Vajon a kitűzött cél mennyiben, milyen mértékben teljesült?

Összességében előjáróban az állíthatjuk, hogy a pályázat jelentős élénkülést hozott elsősorban a megfelelő színházi körülményekkel bíró települések – többnyire városok –, illetve közművelődési intézmények életében. Különösen a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetben lévők aktivitásán lendített a támogatási összeg. Számos visszajelzés érkezett arról, hogy a pályázati támogatás nélkül nem tudtak volna igényes színházi programot biztosítani a településen.

A pályázat feltételei

A minisztérium Művészeti Főosztálya a pályázat meghirdetésével egy időben, rangos szakemberek által összeállított társulati ajánló listát adott közre, a színvonalas és forgalmazható előadásokról, produkciókról, amelyekből a pályázó intézmények, szervezetek (nem kötelezően) választhattak. (I. sz. melléklet)

Pályázaton elnyerhető támogatási összeg: 200 000 – 1 500 000 forint volt. A felhívásra összesen 111 intézmény, szervezet nyújtott be pályázatot a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus területileg illetékes Regionális Kulturális Koordinációs Irodáihoz. A benyújtott 115 309 205 Ft támogatási igénnyel szemben a rendelkezésre álló keret 163 000 000 forint volt. Ezzel szemben 96 063 000 Ft került felosztásra.

A pályázatok elbírálása

A pályázatok elbírálása kétlépcsős modellben történt. A Regionális Közkincs Kulturális Bizottságok helyi ismereteik alapján rangsorolták, értékelték a pályázatokat, a színházi előadások szempontjából figyelembe véve a helyszínek adottságait, a szervezők tapasztalatait és a minőségre való törekvést. Figyelembe vették a pályázók szakmai múltját, illetve a támogatás építő felhasználásának lehetőségét. A regionális bizottságok vizsgálták a pályázatok formai érvényességét is.

A következő szempontok szerint minősítették (pontozták) a pályázatokat:

- a megvalósítási terv szakmai: megalapozottsága, kidolgozottsága, újszerűsége;

- a meghívandó – különösen az ifjúsági korosztálynak szóló – előadások színházi értéke;

- a pályázó eddig végzett szakmai munkája, tevékenységének összhangja a tervezett feladat célkitűzéseivel;

- a költségvetés megalapozottsága, részletezettsége, átláthatósága, a saját forrás arányossága;

- a befogadáshoz szükséges technikai feltételek megléte;

- a színházi ellátottság szempontjából hátrányos térségeket mennyire éri el a pályázó? A kistérségi együttműködések mérhetősége;

- a pályázat kidolgozottsága, igényessége, megjelenésének gondossága.

A benyújtott pályázatok bírálata kapcsán az MMIKL Regionális Irodavezetők a következő tapasztalatokat fogalmazták meg:

- A pályázati kiírás csúszása és a nyárba tolódása nem tett jót a pályázati aktivitásnak. Nehéz volt elérni a színházakat, a nyári fesztiválok és szabadságok miatt nem jutott elég energia a pályázatok elkészítésére.

- Az OKM által összeállított kínálati listával nem nagyon éltek a pályázók, inkább a már bevált, biztos kapcsolatrendszerre építettek. Az alternatív előadások iránti érdeklődés nem volt számottevő.

- A pályázók két csoportba oszthatók: vagy valóban új, eddig nem végzett tevékenység indult el, vagy a meglévő eddigi szolgáltatás kapott megerősítést.

- Nem készültek fel a pályázatra, a terjesztés nem volt hatékony – noha már a tavasztól kezdve több fórumon jelezve lett, hogy várható a pályázat, így kistélepuslésekről és olyan helyről is érkezett pályázat, ahol eddig ez nem volt jellemző.

- Egyes vélemény szerint a helyi művelődési központban, különösen, ha az kistélepuslé és hátrányos helyzetű, a néző (épp ezek miatt) nem ugyanazt az élményt kapja, mintha ellátogatna más, nagyobb városba.

- A pályázatok száma és minősége nem volt megfelelő.

A második körben színházi szakmai szempontok kerültek elsődlegesen érvényesítésre, az Értékelő Bizottságok (ÉB) megkapták az előértékelő regionális bizottságok észrevételeivel, javaslataival készült táblázatot, valamint a pályázatok anyagait.

Az ÉB tagjai írásban, az előre egyeztetett, és a pályázati kiírásban is szereplő kritériumokat tartalmazó szempontrendszer alapján tettek javaslatot, illetve szóban, a már említettek figyelembevételével mondták el véleményüket, amelyek összesítése a döntési napon történt. Ekkor az ÉB tagjai és a jelenlévő regionális bizottsági képviselők egyeztették, pontosították véleményeiket, kiégészítésekkel éltek, és konszenzusos döntést hoztak.

A 111 benyújtott pályázatból 9 db pályázatot érvénytelennek nyilvánított az ÉB.

Az OKM Művészeti Főosztályának rangos ajánlólistáján az ország legjobb 13 táncszínházi társulata 28 produkcióval, 12 bábszínház bábos társulata (plusz egy színház bábprodukcióval) 35 előadással és 26 színház 162 előadással és 3 színházi neveléssel foglalkozó társulat 6 előadással szerepelt a kínálatban. A felkínált előadások többsége olyan rugalmas színháztechnikai megoldásokkal rendelkeztek, amelyekkel könnyen alkalmazkodni tudtak a helyi, esetenként mostoha feltételekhez is.

A táncszínházi és színházi választékban szerepeltek olyan előadások is, amely minden korosztálynak megfelelő színházi élményt nyújtottak.

A pályázatok megvalósításának tapasztalatai

Általános tapasztalatként megállapítható, hogy a pályázó szervezetek (művelődési házak, önkormányzatok, társulások, civil szervezetek) – néhány, az országban jól bejáratott „utazó” társulat kivételével (Forrás Színház, Tihanyi Vándorszínpad, Pegazus Színház, Mesebolt Bábszínház stb.) – többségében az adott régióban, vagy annak szomszédságában működő társulatot hívtak meg.

Tényként kell megemlítenünk, hogy néhány előadással határon túli színházak is bekapcsolódtak a „tájékoztató” programba, elsősorban a határ menti régiókban: Kassai Thália Színház, Kassai Diavolo Színház, Illyés Gyula Színház – Beregszász, Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata, Kárpátaljai Magyar Drámai Színház, Nagyvárad Árkádia Ifjúsági- és Gyermekszínház Liliput Társulat, Temesvári Csiky Gergely Színház.

Bábelőadások

Az ajánlati listában szereplő
bábszínházak, társulatok

Bóbita Bábszínház, Pécs
Budapest Bábszínház
Círóka Bábszínház, Kecskemét
Csodamalom Bábszínház, Miskolc
Griff Bábszínház, Zalaegerszeg
Harlekin Bábszínház, Eger
Láda fia Műhely, Biatorbágy
Kolibri Gyerme- és Ifjúsági Színház,
Mesebólt Bábszínház, Szombathely
Pályi János
Tintaló Társulás, Kecskemét
Stúdió K Színház, Budapest
Vaskakas Bábszínház, Győr

A meghívott bábszínházak, társulatok

Babszemjankó	Bábszínház
Bábakalács	Bábszínház
Bóbita	Bábszínház
Círóka	Bábszínház
Csodamalom	Bábszínház
Egyszemélyes	Bábszínház
Fabula	Bábszínház
Griff	Bábszínház
Harlekin	Bábszínház
Kabóca	Bábszínház
Láda fia	Bábszínház
Levendula	Bábszínház
Maszk	Bábszínház
Mesebólt	Bábszínház
Napsugár	Bábszínház
Nefelejcs	Bábszínház
Pályi János	Bábszínház
Ramazuri	Bábszínház
Vaskakas	Bábszínház
Tintaló	Társulás
Stúdió K	Színház

Színházak, illetve társulatok, akik bábelőadásokkal is tájoltak: Árgyélus Színház, Márkus Színház, Kereplő Színház, Kincses Színház, Ziráno Színház, Bábovi Színház

A két oszlop összehasonlításakor megállapíthatjuk, hogy az ajánlott bábszínházakat – egy kivételével (Budapesti Bábszínház) – az intézmények, szervezetek, önkormányzatok foglalkoztatták a pályázat kapcsán.

Nem volt benne a kínálati listában a Bábakalács Bábszínház, a Babszemjankó Bábszínház, az Egyszemélyes Bábszínház, a Fabula Bábszínház, a Kabóca Bábszínház, Levendula Bábszínház, a Maszk Bábszínház, a Napsugár Bábszínház, a Nefelejcs Bábszínház és a Ramazuri Bábszínház, de többségük magas színvonalú produkciókkal szerepelt az adott településen. Összesen 27 bábszínház, társulat került meghívásra. A meghívottaknak körülbelül a fele szerepelt az ajánlati listában, a másik felét saját kapcsolataik és ismereteik révén választották a pályázók.

A legtöbbet foglalkoztatott bábszínházak

Csodamalom Bábszínház	9 előadás	Harlekin Bábszínház	5 előadás
Mesebolt Bábszínház	8 előadás	Vaskakas Bábszínház	5 előadás
Bóbita Bábszínház	6 előadás	Griff Bábszínház	5 előadás

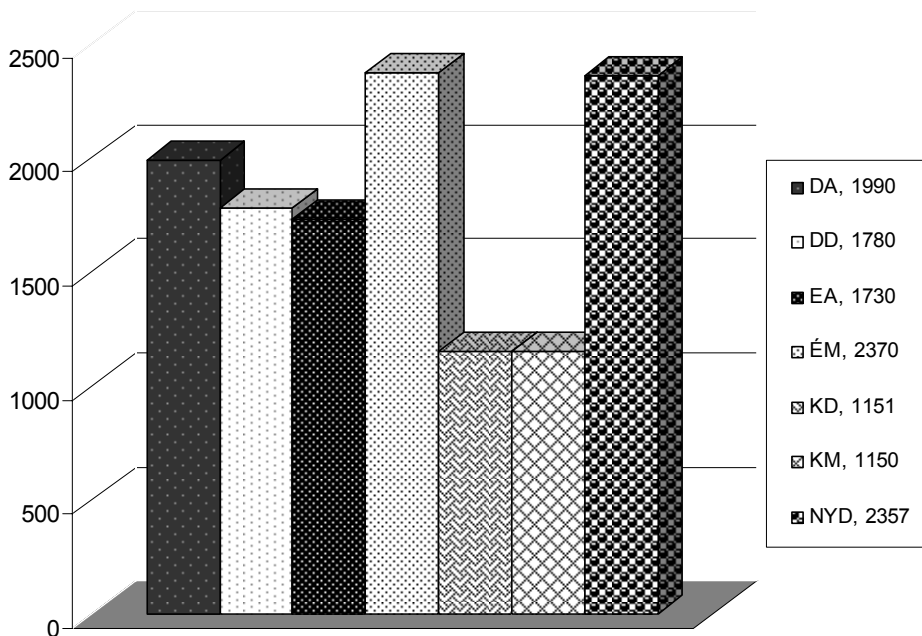
Az összes bábszínházi előadás (76) 50%-át (38) az élvonalhoz tartozó hat társulat szolgáltatta.

A legtöbbet játszott bábelőadások

Vitéz László és európai barátai, Világszép Nádszalkisasszony, Három kismalac és farkasok, Micimackó,	Mosó Masa mosodája, Titkos álom, Mazsola, Rigócsőr király.
---	---

A bábszínházi előadásokat 12 164 fő tekintette meg, átlagban egy előadást 162 fő látogatott.

Az előadásszámok regionként a következő képet mutatják:

Kétezer fölötti nézőszámmal a legtöbb előadást az Észak-magyarországi, illetve Nyugat-dunántúli Régióban tartottak.

Táncszínházi előadások

Az ajánlati listában szereplő táncszínházak	A meghívott társulatok	Nézőszám
	Bartók Táncszínház	600
Artus – Goda Gábor Társulata	Botafogó Táncegyüttes	250
Bartók Táncszínház, Dunaújváros	Bozsik Yvette Társulat	250
Botafogó Táncegyüttes, Budapest	Budapest Táncszínház	320
Bozsik Yvette Társulat, Budapest	Dunaújvárosi Bartók	
Budapest Táncszínház	Táncszínház	2159
Duna Művészegegyüttes, Budapest	Duna Művészegegyüttes	270
ExperiDance Tánc Társulat	ExperiDance Társulat	819
Fodor Zoltán	Honvéd Táncszínház	550
Herczku Ágnes	Horváth Zs-Herczku Táncst	150
Honvéd Táncszínház, Budapest	Madách Musical Tánciskola	200
Madách Musical Tánciskola, Budapest	Magyar Mozdulatművészeti Társulat	170
Magyar Mozdulatművészeti Társulat, Budapest	Misina Táncegyüttes	280
Szegedi Kortárs Balett	Nagyvárad Táncegyüttes	300
	Vas Sándor tánc csoport	250
	Zalai Táncegyüttes	200

A legtöbbet foglalkoztatott együttes a Dunaújvárosi Táncszínház volt (4 előadás), ezt követte két-két előadással az ExperiDance, a Honvéd Táncszínház, a Bartók Táncszínház és a Madách Musical Tánciskola.

Mivel a táncszínházi produkciók speciális színpadi-teret és szcenikát igényeltek, ezért érthető módon kevesebb ilyen előadást hívtak meg a művelődési intézmények. Az előadások többségét városi közművelődési intézményekben, esetenként sportsarnokokban tartották. Tizenhárom fogadó településen közel 40 kistépelülés lakossága látott élő táncszínházat. A legtöbbet játszott táncelőadások a Hetet egy csapásra, a János vitéz és a Ludas Matyi volt.

Színházi nevelési előadások

Káva Kulturális Műhely
Kerekasztal Színházi Nevelési Központ

Nyitott Kör Egyesület

Hinta, Bábok
Fogságban
Fivérek
Csontketrec
Fogságban
Kristálykalitka

Ebben a kategóriában az ajánló listán szereplő Káva Kulturális Műhely tartott egy alkalommal foglalkozást 11–12 éves gyermekek számára Hinta címen. Megjegyezzük, hogy színházi nevelési programok létrehozására külön altéma keretében is lehetett pályázni.

Jellegénél fogva az egyes foglalkozások kisszámú közönség bevonásával valósultak meg.

Színházi előadások

Az ajánlati listában szereplő színházak

Apró Színház, Budakeszi
Bárka Színház Kht. Budapest
Budaörsi Játékszín
Budapesti Kamaraszínház
Semmittudás Egyeteme
Budapesti Operettszínház
Centrál Színház, Budapest
Csokonai Színház, Debrecen
Jászai Mari Színház, Tatabánya
József Attila Színház, Budapest
Katona József Színház, Budapest
Kecskeméti Katona József Színház
Kereplő Színház
Kolibri Gyermekek- és Ifjúsági Színház,
Kompánia Színházi Társulat,
Budakeszi

Madách Színház, Budapest
Miskolci Nemzeti Színház
Móricz Zsigmond Színház, Debrecen
Örkény Színház, Budapest
Pannon Várszínház
R.S.9 Színház
Soproni Petőfi Színház
Stúdió K Színház, Budapest
Szegedi Focus Műhely
Szegedi Pincészet Színház
Térszínház, Budapest
Thália Színház, Budapest
Trambulin Színház, Budapest
Új Színház, Budapest
Varga Kata Kettős Tükör Társulata

Meghívott színházak, társulatok

	Előadás szám	Hókirálynő Meseszínpad
Pannon Várszínház	12	Holló Együttes
Fogi Színház	12	Husztai Péter és tsa
Forrás Színház	10	Illyés Gyula Színház, Beregszász
Pegazus Színház	10	József Attila Színház
Móricz Zsigmond Színház	8	Kaláka együttes Koncert
Soproni Petőfi Színház	8	Kárpátaljai Magyar Drámai Színház
Nektár Színház	7	Kerek Perec Együttes
Bánfalvy International Stúdió	5	Kereplő Színház
Miskolci Nemzeti Színház	5	Kettős Tükör Bt.
Főnix Művészeti Műhely	4	Műtér Kft.
Kincses Színház	4	KiViszi Színházi Műhely
Szabad Ötletek Színháza	4	Kolibri Gyermek- és Ifjúsági Színház
Térszínház	4	Kréta Kör Színház
Gárdonyi Géza Színház	3	Kultúra 2000 Bt.
Kassai Thália Színház	3	Levendulaszínház
Körúti Színház	3	Lőrinc Andrea
Száguldó Orfeum Társulat	3	Maskara Társulat
Talán Teátrum	3	Miskolci Nemzeti Színház
Illyés Gyula Színház	2	Musical Varázs Alapítvány
Grimask (Bábovi) Színház	2	Nagyvárad Arkádia Ifjúsági és
Budaörsi Játékszín	2	Gyermekszínház Liliputi Társulat
Hajdúsági Rendezvényház	2	Nevesincs Színház
Madách Musical Tánciskola	2	Operett Gála
Madách Színház	2	Örkény István Színház
Makám Együttes	2	Pálos Árpád és Zorba Társulat
Mandala Dalszínház	2	Papp János
MárkusZínház	2	Grimask (Bábovi) Színház
MASZK Bábszínház	2	Pince Színház
Szegedi Miniszínház	2	Pityang Színpad
Tihanyi Vándorszínpad	2	Portéka Színpad
Trambulin Színház	2	Roxinház
Turay Ida Színház	2	RS9
Argyélus Színház		Stúdió Varga Színházi és Rendez-
Art's Harmony Társaság		vényszervező Kft.
Babszemjankó Gyermekszínház		Sümei Petőfi Színkör
Békéscsabai Jókai Színház		Szatmárnémeti Északi Színház Harag
Bel Canto Operatársulat		György Társulata

Bóka Gábor Színháza
 Kolibri Gyermekek- és Ifjúsági Színház
 Csíji Játékszín
 Da Capo Színház Műhely
 Dobák Katalin-Czipott Géza
 Duma Színház
 Évi Tündér zenekar
 Friedrich Endre és Trs.
 GEOFF Produkció
 Grimm-Busz Színház

Szegedi Pincészinház
 Szeleburdi Meseszínház
 Szemiramisz Nonprofit Kft.
 Szeredás Népzenei Együttes
 Szevasz Színház
 Szigetszentmiklósi Sziget Színház
 Szivárvány Színiiskola
 Tatabánya Jásza M. Színház
 Temesvári Csiky Gergely Színház
 Triász Varietas
 Turay Ida és a Soproni Petőfi Színház

A két felsorolás összevetéséből, illetve a pályázati tapasztalatok birtokában megállapítható, hogy a színházak közül elsősorban a mozgékony kis társulatokkal kötöttek szerződést, illetve korábbi kapcsolataik alapján hívták meg a színházakat, illetve az előadásokat.

A legtöbbet foglalkoztatott színházak közül a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház és a Soproni Petőfi Színház hagyományos önkormányzati fenntartású „köszínház”. A Fogi Színház, a Pegazus Színház részben önkormányzati támogatással működő társulatok, míg a Nektár és a Forrás Színház magánszínházaknak tekinthetők.

A meghívott előadások jelentős hányadát stagione színházak teljesítették.

Az összes színházi előadás (264) 50%-át 132 két, vagy annál több előadás-számmal 31 társulat teljesítette.

A legtöbbet játszó színházak regionként

Észak-alföldi Régió: Móricz Zsigmond Színház (7) Forrás Színház (5), Budaörsi Játékszín (2) Észak-magyarországi Régió: Miskolci Nemzeti Színház (5), Petőfi Színház (4), Gárdonyi Géza Színház (3)

Közép-dunántúli Régió: Pegazus Színház (10), Pannon Várszínház (6), Forrás Színház

Nyugat-Dunántúli Régió: Forrás Színház (3), Tihanyi Vándorszínpad (2), Pannon Várszínház

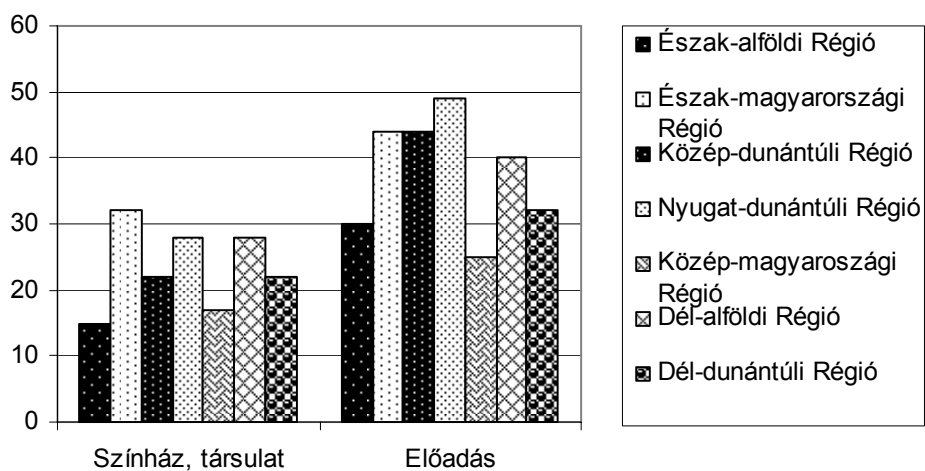
Közép-magyarországi Régió: Nektár Színház (4), Tér Színház (3), Trambulin Színház (2)

Dél-alföldi Régió: Fogi Színház (2)

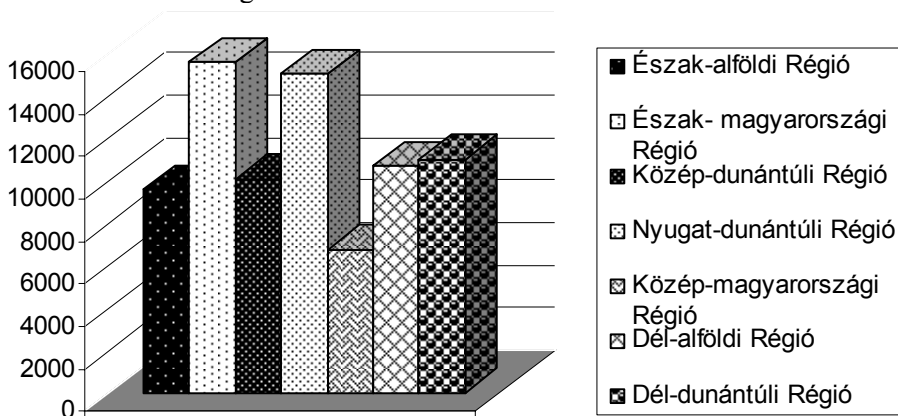
Dél-dunántúli Régió: Fogi Színház (2)

Régiónkénti előadás és nézőszám

	színház, színházi társulás	előadás szám	néző szám
Észak-alföldi Régió	15	30	9 583
Észak- magyarországi Régió	32	44	15 552
Közép-dunántúli Régió	22	44	12 069
Nyugat-dunántúli Régió	28	49	14 991
Közép-magyarországi Régió	17	25	6 738
Dél-alföldi Régió	28	40	10 681
Dél-dunántúli Régió	22	32	10 998
Összesen	164	264	80 612

Nézőszám alakulása rézionként

A legkevesebb színházi előadás és nézőszám Közép-magyarországi Régióban volt, amely elsősorban a kedvező színházi ellátás – Budapest közelségéből – adódik.

A legtöbbet játszott darabok

Legtöbbet játszott darab a Ludas Matyi (7), amelyet követ a János vitéz és a Dzsungel_könyve 6-6 előadással. A Holle anyó, a Valahol Európában musicalt, a Micimackót, és az Emil és a detektíveket 4-4 alkalommal mutatták be. Három alkalommal a Csipkerózsikát, a Toldit és a Titkos álmot.

* * *

A „Színházi, bábszínházi, táncszínházi vendégjátékok fogadásának támogatására” kiírt pályázat elérte a célját, mivel a támogatás segítségével az ország 96 (fogadó) településén, 269 településről érkező nézőkhöz – akiknek a száma megközelítette a 95 ezret (!) – jutottak el színházi előadások.

Ezen alkalmakon 94 színházi társulat szerepelt, közülük 63 egy előadással, 31 két vagy több előadással, összesen 264 alkalommal. Tizenöt táncszínházi előadással ismerkedhetett meg a közönség, amelyet összesen 6768 néző látott, illetve a bábszínházi előadásokat 12 164 fő tekintett meg, amelyet 21 társulat mutatott be.

TÓTH ZSUZSANNA

Amatőrszínház 2010 – a színjátszó fesztiválok tükrében

Sommázni egy évet, beszélni eredményekről és kudarcokról, ezek egymáshoz viszonyított arányában – mindig nehéz. Egyet már most leszögezhetünk; a színjátszást, mint művészeti aktivitást tekintve, ez az év kiemelkedő volt; eseményekben, rendezvényekben; gondokban és örömeinkben sem volt hiány.

Nyilvánvaló, hogy terjedelmi okokból nem részletezhetem itt az egyes fesztiválokat, nem is ez a szándékom. Amelyek intézeti támogatással, vagy részvétellel zajlottak, azokról kicsit bővebben már szoltam itt-ott.* De ezen kívül is sok minden volt – s anélkül, hogy „más tollával” ékeskednénk, az összegzésben ezekről is szót kell ejteni, hiszen az *egész* szempontjából gazdagító erővel bírnak, s csak így tűnik valamelyest teljesnek a kép. (Messze nem az így sem, tudom.)

Egy rövid statisztika-közeli felsorolás az évről.

Ha csak a felnőttek színjátékát nézzük – amiben az Intézet legtöbb kompetenciával bír (hiszen a gyerekek színjátékának módszertani segítése a Magyar Drámapedagógiai Társaság, a diákoké az Országos Diákszínjátszó Egyesület hatókörében van; természetesen mindkét réteggel és szervezettel kapcsolatban állunk) –, akkor is elmondhatjuk, hogy 2010-ben meglehetősen sok fesztivál zajlott. Sokak szerint – és a kimaradtak, a kénytelenségből elutasítottak számát tekintve ez igaz is – azonban még mindig kevés.

Az Intézet közreműködésével három nagyszabású, hagyományos fesztivál szerveződött,

- a balassagyarmati *Madách Irodalmi és Színjátszó Napok*, amely elsősorban a kamaradarabok fesztiválja;

- a kazincbarcikai *ifj. Horváth István Nemzetközi Színjátszó Fesztivál*

- és az adácsi *Országos Falusi Színjátszó Találkozó*.

E három neves és méltán jó hírű fesztivál mellett a Magyar Szín-Játékos Szövetség szervezésében, kezdeményezésével életre hívott fesztiválok is megvalósultak, hagyományosak és újak, már elismerést arattak és arra várók, így:

- az ún. *IMPRO* – a Farsangi Rögtönzések Fesztiválja;

- a *Magyar Művek Szemléje*;

a *Feszt-Fest*, vagyis a fesztivál-győztesek seregszemléje;
és a *Belgák Fesztiválja*, mely név alatt a máshonnan valamiért kiszoruló előadások sorozata értendő.

De vannak hagyományosan megrendezett, felnőtt színjátszóknak szóló fesztiválok másutt is, némelyiket jól ismerjük, megint másoknak csak a nevét hallottuk (legalábbis e sorok írója személyes tapasztalattal nem rendelkezik róluk). Az általunk is figyelemmel kísérték és elismertek között van

a mátészalkai *Amatőr Színjátszó Találkozó*

a vasvári *Színjátszó Találkozó*

a Moson-megyei *Színjátszó Találkozó*

a Veszprém-megyei *Arany Deszka Fesztivál*

a hajmáskéri *Falusi Színjátszó Találkozó*

a celldömölki *Ezerlátó Mesefesztivál* (a gyerekközönséget célozza)

a mezőkövesdi *Színjátszó Találkozó*

a zsámbéki *Határon túli és hazai színjátszók találkozója*, és az újabbak között van (vagy csak nem figyeltünk eddig eléggé)

a bükki *Színjátszó Találkozó* (ez műhely-jellegű fesztivál)

a Fejér-megyei *Színjátszó Találkozó*

az Erdi *Színjátszó Találkozó*

a gödöllői *Regionális Színjátszó Találkozó*

a soltszentimrei *Falusi Színjátszó Találkozó* (ez idén volt először, de rendkívül meleg hangulatú rendezvényként valósult meg).

Tudunk olyan kezdeményekről, amelyek határesetet képeznek: diák- és gyermekszínjátszók is meg-megjelennek a vegyes korosztályú találkozókra – így

a Zala-megyei *Művészeti Hetek* eseményein

vagy az inárcsi találkozón.

A pezsgés e rövid felsorolásból is látszik. Ha még hozzávesszük ehhez, hogy azon a határmezsgyén, ahol a fiatal felnőttek, diákok, egyetemisták mozognak több fesztivál is él és virul, még tovább színeződik a kép.

Ötödik alkalommal rendezték meg ez évben a *Színváltások Fesztiválját*, amely rangos egyetemi találkozóvá nőtte ki magát,

de legalább ilyen fontos a jóval „korosabb”, a pécsi Janus Egyetemi Színház által életre-hívott *Egyetemi Színpadi Találkozó* is,

és nem hagyhatjuk ki a sorból a *Globe Fesztivált*, amely Szolnokon kerül megrendezésre, s a dráma-tagozatos gimnáziumok találkozójából vált fontos színjátszó eseménnyé.

Nem győzőm hangsúlyozni, hogy korántsem teljes a kép, és korántsem vagyunk, mármint az MMIKL, valamennyi fesztivállal igazi kapcsolatban. (De tudunk egymásról, mint öröm és bánat, és már ez is valami.)

A határon túli rendezvények között régóta ismert és látogatott, baráti események vannak, s szinte mindegyikről fel-felbukkannak színjátszók a hazai fesztiválokon is.

A Szepsiben és Buzitán megrendezésre kerülő Egressy Béni Színjátszó Találkozó egyike a szlovákiai magyar színjátszás legrégebb találkozóinak, akár csak

a Jókai Napok – talán ez utóbbi a kísérletezőbb, míg az Egressy a hagyományosabb színjátszás híveie.

Vajdaságban, a Szilágyiban rendezett fesztivál volt az év nagy színjátszó eseménye.

Sajnálatos módon a korábban sok szállal kötődő Concordia Napok (Románia) színjátszása kissé látóköreinken kívülre került. Annál nagyobb öröm, hogy ugyanakkor fesztiváljainkon rendszeresen megjelennek az erdélyi színjátszás képviselői, és sok csapatunk látogat el különféle kapcsolatok lévén Erdélybe is. (Lépten-nyomon találkozom csoportokkal, akik rendszeresen visszatérő vendégek odaát.) Megjegyzendő, hogy olykor minden jó szándék ellenére sem jönnek létre kapcsolatok, van úgy, hogy fesztiváljainkra határon-túlról jelentkezőket kell elutasítanunk (többnyire késői jelentkezés, vagy nagy létszám miatt), vagy éppen a költségek miatt lesz vállalhatatlan a részvétel a csoportok számára. (Kapcsolataink Kárpátaljával a leggyengébb, ez a szál talán csak a betlehemes találkozó, és a gyerekszínjátszás terén működik.)

És noha már eddig is gazdag a paletta, bár jelen írás keretei között nem foglalkozom a gyermek- és diák színjátszással, mégis fontos megemlítenem, hogy a Weöres Sándor Gyermekszínjátszó Találkozó és az Országos Diákszínjátszó Egyesület által szervezett országos megmérettetéseken túl számos regionális találkozó létezik. Ezeknek egy része idén éppen az OKM „Új tudás – műveltséget mindenkinek” program pályázati támogatásából valósult meg (az Intézet lebonyolítói közreműködésével); s így elmondhatjuk, hogy ebben az évben minimum 30–35 gyermek- és diák korosztályú rendezvény szerveződött.

Ha mindezeket számba vesszük – noha pontos statisztika nem áll rendelkezésünkre, az bizonyosan elmondható, hogy *több száz csoport, és tízezernél is több színjátszó* dolgozik ebben az országban, akik kiterjedt kapcsolati hálóval rendelkeznek.

A gyors számbavétel után meg kellene néznünk azt is, hogy milyennek látszott 2010-ben a magyar ajkú színjátszás általános színvonala, s milyen tendenciákat mutatnak a látott előadások.

Az év első fesztiválja Balassagyarmaton volt. (*Madách ISZN*) Akkori beszámolómban azt írtam, hogy a fesztivál megszokottan érkezett el, és szokatlannul magas színvonalával sok meglepetést okozott, csupa jó előadást láttunk, s talán csak egy gyenge volt – de egyéb értékeit ennek is nagyra tartjuk. Izgalmas, jó minőségű produkciókat láttunk, igényesen – és a színház örökkévalóságába vetett hittel fogalmazott előadásokat, amelyekben érett gondolkodás, kíváncsiság, sokszínűség és az őszinteség vágya mutatkozott.

A hazai színjátszás nemzetközi mustráját, a kiemelkedő előadások találkozáját az elmúlt évtizedekben hagyományosan a kazincbarcikai ifj. Horváth István Nemzetközi Színjátszó Fesztivál jelentette. (Lehet, hogy ez idővel átalakul, már látszanak karom-mutogató fesztiválok...) Kevés embernek adatik meg, hogy végigkísérje egy fesztivál közel negyven évét. Az idei barcikai találkozón több olyan ember is jelen volt, aki szinte a kezdetektől rajongója a fesztiválnak, amely beírta magát a magyar színháztörténetbe. A szervezők – névváltozások, vezetőváltások, munkatárs-váltások után és ellenére – töretlen hittel harcolnak ezért a rendezvényért, s hadd jegyezzem meg, szerénytelenség nélkül, magam is tizenhat éve tartozom a csapatba.

Jó lenne, ha egyszer kellő idő és energia adódna, hogy összegezzük az ifj. Horváth István Nemzetközi Színjátszó Fesztivál eddig eredményeit, hatását és kapcsolatteremtő viszonyrendszerét... Talán egyszer erre is adódik lehetőség.

Az idei fesztiválra meghívást kapott együttesek között végül 8 magyar és 5 külföldi jelent meg, sajnálatos módon több külföldi meghívott csapat nehézségekbe ütközött; betegség, anyagi gondok, vízum-probléma – így az eredeti tervek átalakultak. A megvalósult fesztivál viszont rendkívül színes volt. Láttunk mozgásszínházat, sajátos misztérium-színházat, lírai kompozíciót, commedia dell'arte alapú játékot, varázslatos képeket, harsány, nagy amplitúdójú érzelmeket, groteszket és a pusztá artisztikumot; egyetemistákat, felnőtteket, középiskolásokat... Örültünk, mert ez alkalommal is bebizonyosodott, hogy a jó színház nem csupán a pénz függvénye, sokkal inkább tehetség és szív dolga. No meg az akaraté és a hité – miszerint a színházat „csinálni” kell! Idén kevesebb volt a külföldi megfigyelő – ennek több oka is volt, a pénzhiány, a későn megkapott támogatás és a világszerte zajló számos színjátszó esemény „elszívó hatása” – de aki itt volt, jól érezte magát, és elvitte a hírét legjobb csoportjainknak. Frenetikus sikere végül egy versenyprogramon kívüli előadásnak lett, de a fesztivál-díjas előadás is „csodára” sikerült.

2010-ben alkalmam volt belekukkantani a hronovi Jirások Színjátszó fesztiválba, s picit fájó szívvel konstatálni a különbségeket a két ország színjátszó kultúrája, pontosabban annak társadalmi elismertsége, fogadtatása okán. Pedig látszólag nem sokban különböznek tőlünk a csehek. Az amatőr színjátszás itt is rétegeződött, s már nem a régi fényében tündöklük a „központi” irányítás sem,

noha úgy látjuk, a NIPOS-nak, amely a mi Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátusunk rokon-intézménye, még mindig nagyobb a központi támogatása, anyagilag is – s ezáltal befolyása – a terület fejlődésére.

Alapvetően egy közgyűlésre érkezünk, amelyet a színjátszók nemzetközi szervezetének (aita/iata) Közép-európai Bizottsága (CEC) hívott össze. A világ amatőr színjátszóit összefogó szervezetnek 1974 óta tagja az Intézet (illetve jogelődei), mondhatni, azóta kapcsolódunk a nagy véráramba. *(Nem mindig egyszerű ez a kapcsolódás, hiszen hiába a világ különböző fesztiváljaira, workshopjaira, konferenciáira szóló meghívások, ha általában nincs fedezet a kiutazásokra. Most például tudjuk ugyan, hogy a Norvégiában rendezendő Dialog 2011-re – ahová javasoltuk a Kazincbarcikán nagy sikert aratott Álomevőket, a Soltis Lajos Színház előadását –, meghívták a produkciót, de nem tudjuk lesz-e ilyesfajta részvételt támogató kiírása az NKA-nak, s ha lesz, mikor. Mert más remény nemigen van...)*

És az összehasonlítás végett néhány szó a színházi élményekről, az összbenyomásról, amelyet Hronovban szereztünk.

Már az első előadáson meglepett bennünket, hogy a terem tömve van, s fízetős (!) – vagyis városi nézők – is jócskán akadnak. Az árat pontosan nem tudom, de ahogy néztük, kb. 50 Korona volt egy jegy. (Ez kábé egy sör ára a sátorban.) Nálunk a legtöbb fesztivál belterjes, vagyis inkább csak a csoportok nézik (jó esetben) egymást, külsős néző alig van. Most ugyan az őszi fesztiválok egyik boldogság-hozadéka, hogy felbukkantak a nézők, reméljük, ez majd tendenciává válik. A sorban eddig utolsóként megtartott soltszentimrei találkozón is szép számmal jelentek meg helyiek.

Amiről direktben ejtenék egy pár szót, az a hronovi fesztivál zárása, amely ritkán és régen látott ünnepélyességgel zajló, fényes pillanatok sora volt. A színház előtti teret elfoglalta a fesztivál résztvevők és városlakók hada, a templomtorony harangjelzése után lekapcsolták a közvilágítást, s a fényfestéssel színezett épület előtti téren megjelentek a színjátszók képviselői, énekesek, táncosok. Nagyon rövid ünnepi beszédet követően elhangzott egy dal, majd a himnuszok csendültek fel, és leengedték az Európai Unió, a Cseh Köztársaság és a 80. Jirašek Színjátszó találkozó fesztivál-zászlaját. A fesztivál-himnusz utolsó akkordjainál petárdák robbantak, s a tűzijáték fényei csíkozták be az eget. A közel negyedórás látványosságot, amelyben a színház tetejéről is lőttek fel rakétákat és onnan zuhogott a görögtűz is, Quinn-dalok festették alá. Az utolsó dal, amelynek végén a színjátszókért rendezett tűzijáték fényei is kihunytak – a *We are the champions* volt.... És így is éreztük.

Szép napok voltak persze itthon is, szögezzük le. Jó visszhanggal mentek a hagyományos fesztiválok, a vaskvári, a mosonmagyaróvári, az Arany Deszka. Barátságos és fesztelen találkozó zajlott Hajmáskéren, a Veszprém Megyei

Amatőr Színjátszók Egyesülete (VASZE) szervezésében, ahol régebbi és újabb formációk – közöttük egy remek vásári komédiás társulat is felbukkant. És ha gyéren is, jöttek a jó hírek a többi találkozóról is.

Idén kevesebb közvetlen élményt szereztem – de nagyra értékelem a MAGYAR MŰVEK FESZTIVÁLJÁT, a FESZT-FEST-et, és nagyszerű volt találkozni a BELGÁK FESZTIVÁLJA előadásaival. (Már a helyszín is különös volt, a Bakelit. A különleges kulturális centrum.)

Az előbbieken emlegetett fesztiválokat a Magyar Szín-Játékos Szövetség szervezte. Nagyszerű, hogy a régebbiek mellett sikerült megvalósítani a mindenhol „kimaradók” fesztiválját, a Belgákét, akik nem tudják, hova álljanak (műsoridő, összetétel, műfaji különlegességek stb.). Az is rendkívül pozitív, hogy fizetős nézők, külső érdeklődők jöttek el az eseményre! Ezeken a fesztiválokon is voltak jó előadások, és még jobbak, és láttunk gyengébbeket, sőt, lilát is. Szerethető és kevésbé vonzó produkciókat. Voltak nagy élményeink, és felejtethetők. Egyértelműen jó volt azonban találkozni a játékosokkal, s látni, hogy mennyire színes a hazai színjátékos-élet.

Az újonnan létrejött fesztiválok kapcsán meg kell jegyeznünk, hogy rengeteg színjátszó fesztivál van hazánkban. S miközben kellenek ezek az alkalmak, hiszen így találkozhatnak a csoportok egymással, így kapnak bemutatkozási lehetőséget, tudni kell, hogy a szervezők szinte mind ugyanazt az erszényt célozzák meg. (Magam azt tartanám igazán szerencsésnek, ha olyan helyi-regionális fesztiválok szerveződnének, amelyeket a település, vagy a régió vezetői tartanak fontosnak, s támogatásokat szavaznak meg számukra. Az országos büdzséből maga a tevékenység kapna akár fejkvóta-szerű támogatást, de fesztivált csak évente néhányat támogatna – de azt akkor úgy, hogy biztosan megrendezhető legyen. Álom.)

Az is igaz, hogy újra át kellene gondolnunk a fesztivál-rendszerünket, a rétegződéseit és átjárhatóságát egyaránt. Érdemes volna időt szánni erre. Nagyon jó lenne, ha minél szélesebb körben nyilvánvalóvá válna, s a döntéshozók figyelembe vennék a költségvetések tervezésénél, *micsoda értékkeremtő erővel bírnak ezek a találkozók*, s milyen fontos művelődési folyamatok éltetői és akkumulátorai a színjátszó csoportok.

S ha e mustrában időrendi sorrendben haladok, a szlovákiai magyar nyelvű színjátszás kiemelkedő eseménye, a *XII. Egressy Béni Színjátszó Fesztivál* következik. Ha jól emlékszem, 2005-ben ültem először a fesztivál zsűrijében, és bevallom, a kíváncsiság mellett zavar és szorongás is volt bennem, hiszen kicsit más stílusú előadásokat kellett véleményezni, mint amihez idehaza hozzászoktam. A mostani találkozó fényében elmondhatom, ma már egészen más a helyzet.

Az idén látott előadások zöme tökéletesen beilleszkedne a hazai előadások közé – úgy látszik, a globalizáció sikeresen elérte az amatőr színházat is. Félreértés ne essék. Nem vagyok a globalizáció híve, és nem gondolom, hogy az egyforma színház a jó színház. Sőt. De úgy gondolom, a szellem szabad szárnyalása, és a világra való kitekintés lehetősége megnyitotta a kapukat. A korábban zömében esztrád-produkciókkal jelentkező együttesek mára olyan színházi igényességgel fogalmaznak előadásokat, hogy méltán tarthatnak igényt a megkülönböztetett figyelemre. Jó volt, hogy ugyanakkor a sokszínűség is megmaradt, s Schwajdától a hagyományörző produkciókig mindent láthattunk.

És elérkeztünk az idei év utolsó intézeti közreműködéssel megvalósult fesztiváljához, az adácsihoz (amellyel egy időben zajlott a mátészalkai színjátzó találkozó; s amelyet követett még a soltszentimrei falusi találkozó...). Őszszefoglaló írásom címében feltettem a kérdést:

Megye általunk a világ előbbre? Nem vagyok meggyőződve arról, hogy tökéletes választ sikerült adnom – ám az az írás is olvasható az Évkönyvben, és mindenképpen ideértendőek megállapításai. (Vagyis csak azzal kiegészítve tekinthetjük jelen írást teljesnek.)

Mit is lehetne összegzésképpen mondani, miután nagy vonalakban vázoltuk a 2010. évben megmutatkozott fesztiválokat – elsősorban az iskolarendszeren kívüli, a felnőttek színjátszásának megmérettetési alkalmait?

A legfontosabb talán az, hogy ebben az évben felpezsdülni látszott a színjátszók élete – különös tekintettel a sok találkozóra. Ebben valószínűsíthetően segítséget nyújtott az OKM „Új tudás – műveltséget mindenkinek” pályázati csomagja is, no meg egyfajta aktivitás, aminek a mozgása nem mindig igazolható pusztán támogatásokkal.

A minőséget tekintve most is nagyon színes a paletta... bizonyos azonban, hogy az amatőrök által létrehozott előadások fontos értékeket képviselnek. Nem csak, és nem pusztán a helyi közösségek szempontjából megnyilvánuló értéket, de megadják az önálló alkotások örömét, s színház-esztétikai értelemben is születnek figyelemreméltó produktumok.

Ha áttekintjük, hogy ebben az évben a Magyar Szín-Játékos Szövetség hány minősítő oklevelet adott ki, talán igazolni tudjuk a fenti tételt. (Megjegyzendő, hogy a minősítési rendszer visszaállításában, a kritériumok megfogalmazásában, a 90-es évek közepén az Intézet munkatársai is részt vettek.)

Ebben az évben is létrejött számos olyan előadás, amiről nincs tudomásunk. Ezek között a legkülönbözőbb színvonalú előadások vannak. Némelyek a pusztá szórakoztatás igényével születtek, akár egy tábortúzi műsor, megint mások az önfejllesztés, az önkifejezés, önmagunk és a világ megértésének szándékával. Kinek-kinek szíve joga – saját színházeszményéhez viszonyítva – szeretni, vagy elvetni ezeket. Egy azonban tény. A közösségi művelődés legfontosabb szeg-

mensével, az *alkotással* van dolgunk, amikor az amatőr színjátszók munkáját figyeljük. Olyan emberek önkéntes és áldozatos munkájára kell gondolnunk, akik tenni akarnak, akik eszményekkel bírnak, és hisznek abban, hogy igen is *megy előbbre a világ* – a színház által is.

(Az egyes fesztiválokról részletesen a www.muveszeti.mmikl.hu illetve a www.szinjatekos.hu oldalakon lehet tájékozódni.)

Baloghné dr. Kovács Matild (Debreceni Új Fotóműhely, Nyíregyháza):
 Franciaország, Párizs – *Égigérők* (díjazva az MMIKL-ben rendezett
Utazás a világ körül – 2010 című fotókiállításon)

KISS LÁSZLÓ – ZÁDORI JUDIT

Verseivel emlékeztek Illyés Gyulára

Illyés Gyula V. nemzeti vers- és prózamondó verseny – Ozora,
2010. november 6–7.

2002-ben, Illyés Gyula születésének 100. évfordulójára a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, a Magyar Írószövetséggel és a Magyar Versmondók Egyesületével közösen, felmenő rendszerű vers- és prózamondó verseny hirdetett, amely átölelte a centenáriumi évet és a jelentős évforduló egyik kiemelt eseménye lett.

A megyei és a regionális elődöntőket követően a döntőre a költő szülőhelyéhez, Rácegrespusztához közel eső Tolna megyei Ozorán került sor, amely településhez rokoni szálakkal is kötődött, s amelyet az Ozorai példa versben is megénekelt. A versmondó versenyek sorozatában kiteljesedett szándékunk, amely szerint Illyés Gyula költészetének népszerűsítésén túl, a társadalomért felelős, gondolkodó embert is reflektorfénybe állítottuk.

Az akkori szakmai eredmények és sikerek megerősítettek szándékunkat, az elhatározást, hogy két évente meghirdetjük az Illyés Gyula nagysága előtt tisztelgő versenyünket. A gondolatot támogatta Illyés Mária, a költő lánya – aki azóta is a verseny fővédnöke – és a Magyar Írószövetség.

Az immáron ötödik alkalommal meghirdetett Illyés Gyula nemzeti vers- és prózamondó verseny célja ez évben is teljesült: nevezetesen a szerző költészete előtt méltó módon tiszteltek a versmondók, mint ahogyan ezt Vasy Géza, az Írószövetség elnöke, a 2010. november 6-ai ozorai döntőn zárszavában kiemelte. A verseny döntője – a Műemlékek Nemzeti Gondnoksága támogatásának köszönhetően – reprezentatív környezetben, az Ozorai Pipó Várkastély lovagtermében volt.

A verseny idén is felmenő rendszerű volt, azaz megyei és regionális előválogatókról jutottak a magyarországi és a határon túli versmondók legjobbjai a költő születésnapja alkalmából rendezett döntőbe.

Ebben az évben is kemény munka előzte meg a döntőbe jutást, hiszen a versenykiírás értelmében a versmondóknak két Illyés Gyula művel és két szabadon választott verssel vagy prózával kellett készülniük, amelyek közül egy alkotás a határon túli magyar irodalmi műhelyekben élő alkotók tollából való mű lehetett,

a másíknak pedig kortárs alkotásnak kellett lennie, emellett a választott mű legkorábbi keletkezési időpontját 1990-ben jelöltük meg.

A megyei, illetve regionális elődöntőkön mintegy kétszáz felnőtt és diák versmondó vett rész.

A döntőbe harmincegyen jutottak, akik 28 települést képviseltek: a határon túlról Szabadkáról (Vajdaság) és Nagymegyerről (Felvidék) is érkezett egy-egy versenyző. A döntőben a verseny kiírásának megfelelően kötelezően elmondtak egyet-egyet Illyés Gyula műveiből, és szabadon választhattak a határon túli magyar műhelyek alkotói vagy kortárs költők alkotásaiból.

A versmondók két fordulóban mutatkoztak be.

A fellépők többsége ún. nagyformátumú, „jól mondható” Illyés-verset választott (Bartók, A reformáció genfi emlékműve előtt, Egy mondat a zsarnokságról, Haza a magasban, Árpád stb.), amelyek megszólaltatása bizony a legjobbak számára is nagy erőpróba. Sok esetben a versmondó érzelmi azonosulása tompította az intellektuális mondanivalót. Emellett nagy örömeinkre megszólaltak Illyés ritkán, vagy pódiumon sosem hallott versei is (Hiány a kéziratban, Tikk-takk, Istentisztelet, Önálló emlék, Béres temető stb.).

A szabadon választott versek, pontosabban költők közül változatlanul a legnépszerűbb, talán az Illyés-költészettel is rokonítható Kányádi Sándor, tőle hét verset hallhattunk a döntőben, s nagy sajnálatunkra tőle is a legnépszerűbbeket (Fától fáig, Pantomim, Nyerges tető, Fekete, piros stb.). De nem lehetünk elégedetlenek, mert a közelmúlt, illetve kortárs irodalmat olyan nagyszerű nevek és verseik képviselték, mint Rakovszky Zsuzsa, Utassy József, Sánta Ferenc, Tolnai Ottó, Tóth Krisztina, Tóth Bálint, Karafiáth Orsolya, Orbán Ottó, Szilágyi Domokos.

A döntő egyik résztvevője igazi meglepetés volt számunkra. Dr. Szabó Józsefné Jobák Márta 87 évesen állt a pódiumra, Illyés Gyula: Buda, 1945. május című versét tolmácsolta a „szemtanú” hitelességével. Ugyancsak megrendítő volt tőle hallani a Béres temetőt, amit az Illyés egykori szülőháza helyén felállított kopjafánál is elmondott a jelen lévő és kegyeletüket lerovó versmondók előtt.

Nagy visszatérésnek lehettünk szem- és fültanúi, amikor Ságiné Nagy Tímeát – aki 2002-ben megnyerte az I. Illyés Gyula vers- és prózamondó versenyt, amikor még a zsűri tagjai között lehetett Jancsó Adrienne és Domokos Mátyás – szólították a pódiumra. Igaz, hogy most „csak” második helyezést ért el, de több éves szünet után tért vissza a versenyzői pódiumra.

Az eredményekről:

I. helyezett

Tóth Péter – Kunszentmiklós

Illyés Gyula: Puszták népe – részlet

Utassy József: Gyászdoboz

Nyereménye: a Nemzeti Erőforrás Minisztérium Közművelődési Főosztálya
100 000 Ft-os díja, a Magyar Írószövetség nagy értékű könyvcsomagja

II. helyezett

Ságiné Nagy Tímea – Szolnok

Illyés Gyula: Levél a vízgyűjtőről és a fenyőről

Tóth Bálint: Magyar litánia

Nyereménye: a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus
40 000 Ft-os díja, a Magyar Írószövetség nagy értékű könyvcsomagja, Kárpáti
Éva: Arc c. albuma (Írókról készült portrék és alkotásaik), Endreffyné Takács
Mária felajánlása

III. helyezett

Valentyik Anna – Dabas

Illyés Gyula: Nem menekülhetsz

Tóth Krisztina: Porhó

Nyereménye: részvétel a Magyar Versmondók Egyesületének nyári táborában
(50 000 Ft értékben), a Magyar Írószövetség nagy értékű könyvcsomagja

A nyerteseket a Nemzeti Erőforrás Minisztérium részesítette jutalomban, és a zsűri számos különdíjat is kiosztott. Támogatóinknak köszönhetően emléklapja mellé minden fellépő értékes könyveket kapott, a Nap Kiadó felajánlása-ként: Illyés Gyula, Buda Ferenc, Csoóri Sándor köteteit.

A zsűri tagjai voltak:

Vasy Géza irodalomtörténész, a Magyar Írószövetség elnöke,

N. Horváth Béla irodalomtörténész, a Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula
Főiskolai Karának főigazgatója,

Tóth Zsóka Radnóti-díjas előadóművész, a Magyar Művelődési Intézet és
Képzőművészeti Lektorátus főosztályvezetője,

Kiss László Radnóti- és Csokonai-díjas rendező, a Magyar Versmondók
Egyesületének az elnöke.

A verseny másnapján a költő szülőföldjére, Rácegrespusztára látogattunk el, ahol Horváth Imre, Pálfa polgármestere fogadta és kalauzolta a rendezvény résztvevőit.

A költő és drámaíró Rácegrespusztán született, ahol apja uradalmi gépész volt. Az itt töltött gyermekévek élményvilágát dolgozta föl klasszikussá vált szociográfiai regényében, a Puszták népében (1937.). Illyés ebben a műben megörökíti a pusztai gyermekek mindennapjait s első iskoláját. A nagyapja által gyártott kocsival és paripával játszó, nyilat, bodzafából vízipuskát készítő, télen fakorcsolyázó kisfiú a rácegresi tanyai iskolában tanult meg írni, olvasni. Az egykori tanterem padjai, a szemléltető eszközök a környékbeli iskolák padlásairól kerültek elő. Az iskolában Illyés Gyula szülőháza helyét 1984 óta kopjafa jelzi, amelyet a hagyományoknak megfelelően a verseny résztvevői megkoszorúztak.

Az Illyés Gyula Iskolamúzeumban megtekintettük az emlékkiállítást; a korabeli tantermet és az író-költő gyermekkorát bemutató tárlatot, amelyet az egykori iskolában és a mögötte lévő kápolnában rendeztek be.

Tóth Zsóka a Puszták népéből olvasott fel részleteket. Búcsúzóul Horváth Imre, Pálfa polgármestere jó szóval és finom falatokkal látta vendégül a rendezvény résztvevőit Pálfán, a művelődési házban.

A versmondó verseny meghirdetői és rendezői:

Magyar Írószövetség

Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus

Magyar Versmondók Egyesülete

Ozora Önkormányzata

Támogatói:

Műemlékek Nemzeti Gondnoksága

NAP Kiadó

Nemzeti Erőforrás Minisztérium Közművelődési Főosztálya

Nemzeti Kulturális Alap – Közművelődési Szakmai Kollégiuma

Pálfa Önkormányzata

Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar – Szekszárd

Hungaroton Records

Tolna Megyei Illyés Gyula Emlékbizottság

Endreffyné Takács Mária múzeumigazgató – Simontornya

Lehoczky Károly

SZLUKA JUDIT

Bábos anizksz

2009-es felmérésünk alapján a Magyar Bábjátékos Egyesület együttműködésével frissítettük a nem hivatásos bábcsoportok adatbázisát. Kérdőívünket 52 bábcsoport töltötte ki. Ezek közül 14 csoport művelődési intézmény keretein belül működik, 17 iskolai szakkörben tevékenykedik, 6 művészeti iskolában, 13 önszerveződő közösségként, (nagyraészt pedagógus csoportok), 2 pedig alapítványi, illetve egyesületi formában működik.

Az adatszolgáltatók közül 35 csoportnak gyermek tagjai vannak, a három legifjabb összetételű csapat óvodáskorúakból áll, 17-et felnőtt résztvevők alkotnak.

6 csoport bábjátékok bemutatásán túl rendszeresen tart képzéseket és táborokat, 6 pedig egyéb szakmai programokat is szervez (bábos találkozót, kiállítást, szakmai napot).

Összesen, a tagok számának állandó változását is figyelembe véve, 750–810-en tagjai valamelyik bábcsoportnak. A legrégebben alakult, ma is aktívan működő csoport – a nyergesújfalui Pinocchio Bábcsoport, Sára Lászlóné művészeti vezetésével – 1976 óta működik megszakítás nélkül. A legfiatalabb közösség a sárospataki Huncutka Bábcsoport, 2009-ben alakult frissen szakképesítést szerzett bábszínészekből.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy folyamatosan alakulnak és szűnnek meg bábjátékos közösségek. Az 52 csoportról beszerzett információ korántsem teljes, nem mutatja be az országban működő teljes bábos spektrumot. Vannak olyan rejtőzködő, de aktívan tevékenykedő csoportok, akik nem vesznek részt versenyeken, nem tartoznak művelődési intézményhez, így nehezebben elérhetőek, illetve számtalan alkalmi formáció is létezik, akik csak egy ideig próbálkoznak bábjátékkal.

Ugyanakkor rendkívül fontos lenne, hogy minél több alkotóközösséget elérhessünk, hiszen nagyon sokan azért nem folytatják tevékenységüket, mert nem tudják, hova fordulhatnak szakmai segítségért. Kérdőívünk jelenleg is elérhető a Művészeti Programok Főosztálya oldalán, a <http://muveszeti.mmikl.hu> címen, a bábos információk között. Az adatokat szolgáltató csoportvezetőkkel

folyamatos kapcsolatot tudunk tartani, így mindig első kézből értesülnek aktuális eseményeinkről.

Tapasztalataink szerint nagy az igény a szakmai segítségre, s a gyakorlat-orientált tanfolyamokra. Azonban az érdeklődők egyre nehezebben tudják vállalni a részvételt hosszabb képzéseken, táborokban. Mind időben, mind anyagilag egyre nagyobb gondot jelent a többség számára előre elköteleződni egy hosszabb program okán.

Az elmúlt években – figyelembevétel a fentieket – végül három, más-más típusú képzés kezdett körvonalazódni, különböző célcsoportoknak szánva, ami nagyrészt áthidalhatja ezeket a problémákat.

Bábkészítő sorozatunk teljesen nyitott, rövid program, ahol bárkinek sikerélménye lehet, azoknak is, akik még soha sem fogtak bábót a kezükben. Célja a bábjáték népszerűsítése, így fontos, hogy minél több embert elérjen, akár értelmes elfoglaltságot kereső nyugdíjasokról legyen szó, akár az olyan társterületekről érkező érdeklődőkről, mint a színház, vagy a képzőművészet.

Szerencsés megoldásnak tűnt több kisebb kurzus meghirdetése, ahol az önképzés úgy válik lehetővé, hogy mindenki szabadon választhat az öt leginkább érdeklő témák közül. 2009-ben kezdődött el a 20-20 órás képzéseket magába foglaló sorozat, amelynek keretében egy-egy alkalommal neves bábkészítők, bábművészek ismertetik meg a hallgatókat különféle bábtechnikákkal, anyaggal, vagy alkotói eljárással. 2010-ben öt témában indult képzés, a résztvevők megismerhették a famasszás mintázást, készíthettek asztali bábót papírmasszából, kesztyűs bábót gipszformába öntött fejekkel, textilbábokat, és megismerkedhettek az árnyjátékkal. Mivel igény merült fel egyéb témákra is, így a 2011-es folytatásban bábkészítő kurzusok mellé bábmozgatás képzést is hirdtünk. Ezekre a tanfolyamokra nagyon sokfelől érkeznek érdeklődők. Pedagógusok, bábcsoportvezetők mellett, nem egyszer profi bábszínházak bábkészítői is jelentkeztek, de több babakészítő és iparművész is részt vett már egy-egy kurzuson. Mivel az oktatók olyan elkötelezett szakemberek, akik a bábszínház világában több területen is otthonosan mozognak, így a felmerülő egyéb kérdésekre is biztosan szakszerű válaszokat tudnak adni. Több, rendszeresen visszatérő hallgatónk is van már, akik az élményeknek köszönhetően talán hosszabb időre „megfertőződtek”, és a bábkészítés felől indulva, idővel talán komolyabban is elkezdene foglalkozni magával a bábjátékkal.

Egy másik célcsoport a bábcsoportokat működtető pedagógusokból áll. Szakmai tudásuk nagyon különböző, vannak igen tapasztalt, tanult művészeti vezetők, és vannak lelkes kezdők, akik minden segítségnek örülnek. Míg az előbbieknél tudásuk felfrissítésére, rendszerezésére, megerősítésére, illetve leginkább új inspirációkra lehet szükségük, addig az utóbbiaknak szükségük van rá, hogy legalább az iránymutatásokat megkaphassák a kezdéshez, illetve kap-

csolatokat építhessenek. Mindannyian konkrét, célravezető segítséget igényelnek, ami leginkább arra vonatkozik, hogy eredményesen szerepelhessenek csoportjukkal a bábos versenyeken. Nekik egy négynapos **work-shopot** hirdettünk. A meghívott szakemberek a darabválasztástól a rendezésig végigjárták a résztvevőkkel egy bábjáték létrehozásának fázisait.

Hogy milyen sokat jelentett ez a néhány óra azok számára, akik nem sajnálták az időt a közös munkára, erről szóljon az érintettektől kapott levelek néhány részlete: „Mi is köszönjük ezt a továbbképzést, ami számomra rengeteg hasznos dolgot, nagyon jó, szakmailag is alátámasztott ötletet, megoldást adott. Így volt kerek!

Mind Dóri, mind Ákos is nagyon jó volt, de nekem – talán mert ekkorra már az előzmények hatására én is átgondoltabban, és tudatosabban felkészülve jöttem – Ági 2 napos ötletbörzéje volt a legszélesebb és legmegfoghatóbb, és a legkonkrétabb megoldásokat adó.

De mind Neked, mind az összes októnak hálával tartozunk az egész szervezésért!

Fárasztó volt, de szerintem megérte!”

„Ebben a néhány órában felelevenítettem ismereteimet, sok újat is tanultam. Nem beszélve arról, hogy igazán kedves emberekkel, kiváló szakemberekkel ismerkedhettem meg.

Nagyon hasznos volt számomra a segítség a dramatizálásban, forgatókönyvírásban. Jó ötleteket kaptam a technikai kivitelezésben, rendezésben. Igazán köszönöm a részvételi lehetőséget. Remélem, hogy lesz folytatása ennek a kurzusnak.”

„Köszönöm, hogy ott lehettem a work-shop hétvégéin, nagyon sokat tanultam, amit a munkámban hasznosítani tudok. Megtudtam, hogy milyen a bábos gondolkodás, és ez sokat segít, hogy az előadásokon frappáns megoldásokkal álljak a nézők elé. Tetszett, hogy Dóri, Ákos, Ági mindenkinek személyre szabottan segített, az egyéni lehetőségeket figyelembe véve. Egymástól is sok-sok jó ötletet kaptunk, és többen tartjuk a kapcsolatot a jövőben is. Tetszett, hogy gyakoroltuk azt, hogyan kell egy bábót 3–4-en mozgatni, az írásvetítés technikákat nagyon ötletesnek találom. Nagy élmény volt a bábszínházi bábokat megfogni, kipróbálni, mozgatni. Érdekes volt a bábok különböző helyzete a színpadon. Mindhárom októnk nagyon kedves, közvetlen, segítőkész, rengeteget tanultam tőlük.”

„Örülök, hogy vállalkoztam a work-shopra, mert nagyon sokat tanultam ezeken a hétvégéken. Jó volt, hogy megfelelő arányban kaptunk elméleti és gyakorlati segítséget is. Előre nem igazán tudtam elképzelni, hogy ilyen sok,

nagyon különböző témájú előadásban milyen módon lehet konkrét iránymutatást adni. Már az első találkozáskor kiderült, hogy lehet.

Dóri nagyon pontosan ráirányította a figyelmünket a lényeges dolgokra a darabválasztással kapcsolatban. Türelmét és mindenre kiterjedő figyelmét csodáltam. Felmerülő gondjainkra részletes válaszokat kaptunk, nyitott volt a problémáinkra, minden kérdésünket komolyan vette. Jó lenne vele újra találkozni, bizonyára pár hét múlva a próbák előrehaladtával ismét tudnánk kérdezni tőle.

Ákos fantasztikus ötletei, kreativitása és kézzel fogható munkái elvarázsolnak bennünket. Próbáltunk mindent lejegyeztetni, ami nekem nem mindig sikerült, mert a díszleteket kipróbálni sokkal érdekesebb volt, mint az anyagokat és a folyamatot leírni.

Úgy gondoltam, hogy ez már nem fokozható, de az elmúlt hétvége újra felülmúlta a reményeimet. Ági személye, alázata a bábozás iránt, valamennyiünket magával ragadott. Ő szintén partnernek tekintett bennünket az alkotás folyamatában, pedig tapasztalata, tudása alapján messze előttünk jár. Számára mindig az a darab és az az ember volt a legfontosabb, akivel éppen foglalkozott, de ebből én legalább annyit profitáltam, mint amikor az én műsoromat elemezte.

Megajándékozottnak érzem magam, ha erre a két hétvégre gondolok. Talán nem is az a legnagyobb ajándék, hogy sok-sok ötlettel gazdagodtam, fontos dolgokat tanultam, rendszereztem az eddigi tudásomat, hanem az, hogy három olyan fantasztikus embert ismerhettem meg, akik lelkesedésükkel, hitelességükkel megerősítettek abban, hogy érdemes megkeresni a saját utunkat.

Köszönöm, hogy részese lehettem azoknak a pillanatoknak, amelyek akkor tudnak születni, ha elkötelezett, lelkes emberek vállalkoznak arra, hogy kincseiket másokkal is megosszák.

Nem tudom, hogy mikor lesz alkalmam újból hasonló találkozón részt venni, de az biztos, hogy akikkel ezen az alkalmon megismerkedtem már fél-szavakból is értjük egymást.

Köszönet ezért a lehetőségért.”

A fenti hozzászólások alapján is azt reméljük, hogy 2011-ben is lesz mód a program megismétlésére.

A harmadik célcsoport azoké, akik még kezdők a bábjátékban, de már elkötelezték magukat a műfajnak. Akik némileg több időt és pénzt tudnak szánni a tanulásra. Számukra akkreditáltattuk **60 órás bábcsoportvezetői alapismeretek** című továbbképzésünket. Ez a továbbképzés jelenleg is zajlik, igen hasznos, gyakorlatorientált tanfolyam, de tudni kell azt is, hogy 60 óra a bábjátékban valóban csak az alapismeretek elsajátítását teszi lehetővé. A legelszántabbaknál

azonban kialakíthatja az igényt a további folyamatos önképzésre, és fontos az is, hogy megismerhetik a hallgatók azokat az információforrásokat, melyek későbbi munkájukat segíthetik. Hosszútávon érdemes volna egy erre épülő hosszabb képzést is akkreditáltatni azoknak, akik az alapokon már túl vannak.

A bábos eseményeken túl 2010-ben kettős jubileumot is ünnepeltünk. A Nemzetközi Betlehemes találkozóra, ami Tömöry Márta és Szász Zsolt kezdeményezésére intézetünk szervezésében zajlik, 20. alkalommal érkeztek a betlehemező csoportok, hogy bemutassák játéukat. Kerek öt éve társzervezőként veszünk részt a találkozó megrendezésében a Debreceni Művelődési Központtal és Csokonai Színházzal közösen.

Örömmel látjuk, hogy az ötödik éve Debrecenben zajló találkozóra a viszszaérő csoportok már szinte hazajárnak, és az újonnan érkezők is hamar otthonosan érzik magukat a vendégszerető, figyelmes helyi szervezőknek köszönhetően. Örömteli az is, hogy a rendezvény túlmutat a színpadi bemutatók egymásutánján, a betlehemes csoportok bemutatkozása várva várt eseménye lett a városnak és a környező településeknek.

A szeretet jegyében találkozó, határon túl és határon innen élő emberek számára igazi ünnep ez a néhány nap, amikor a gondokat félretéve együtt kívánnak jókedvet és bőséget egymásnak úgy a betlehem előtt járva a táncot, mint a rendezvény legfelemelőbb perceiben, amikor több száz ember éneklí együtt, szívből a himnuszta.

Az ünnepi találkozó alkalmából a Szülőföld Alap és NKA pályázatain nyert pénzből 500 oldalas kötetben megjelentettük az eddigi találkozókat 66 szövegét „...hanem vagyok Úristen követje...” címmel.

A kötethez Szacsavay Éva néprajzkutató írt beköszöntőt, és két tanulmány is olvasható benne, Tömöry Márta és Szász Zsolt összefoglalója a betlehemes találkozókat történetéről, tapasztalatairól, Pálfi Ágnes pedig a betlehemes szövegek ritmusnyelvének irodalmi elemzését írja le.

A kötetben található játékszövegek a karácsonyi dramatikus játékok legtöbb fajtájára mutatnak példát a történelmi Magyarország minden tájegységről. Összehasonlíthatók a nagy misztériumjátékok a rövidebb pásztorjátékokkal, a különleges bábtáncoltató típusoknak is több változatát közöltük. A kötet végén gazdag képanyaggal illusztráltuk a formák gazdagságát.

Reméljük, hogy az ötszáz oldalas kötet nemcsak a néprajz íránt érdeklődőknek segít bővíteni a betlehemes játékokkal kapcsolatos ismereteit, de hasznos kézikönyvként fog szolgálni mindazoknak, akik szeretnék maguk is feleleveníteni a betlehemezés szokását, vagy egyszerűen csak megmerítkeznének e színes világban, a drámaszövegek bölcsességében, szakralitásában és jókedvű humorában.

KOSTYÁL KÁLMÁN

XVI. Országos Kamarazenekari Fesztivál

A rendezvényt 2010-ben immár harmadszor fogadta KŐSZEG városa – a már megszokott szeretettel, hozzáértéssel és természetesen nagy lelkesedéssel, mely láthatóan minden résztvevőnek nagyon jól esett. Az idén a Költészet Napjára, április 11-re költöztetett időpont is nagyon jó lett volna, ha nem pont erre a napra írták volna ki az országos választások első fordulóját, ami sajnos megritkította a résztvevők mezőnyét (még a zsűrit is): mindössze hét együttes tudta vállalni a részvételt. Az esténkénti fesztivál-klub hangulatára viszont ez a tény egy pillanatig sem volt negatív hatással, sőt örömmel láttuk az egymással tulajdonképpen rivalizáló együttesek tagjainak baráti viszonyát kibontakozni. A Fesztivál nyitó hangversenyét hagyományosan a helybéli Kőszegi Vonósok adták, ezúttal Scheer Bernadett vezetésével. Öröm volt látni, hogy a zenekar az alapfokú művészeti iskolákban zenét tanuló iskoláskorúaktól – akik nagy figyelemmel, figyelemmel vesznek részt a program számukra még egyelőre nehéz részleteinek végrehajtásában is – az érett felnőttekig minden korosztályt felvontat. Mivel tudtunk az utolsó napok kényszerű műsorváltoztatásáról is, eleve szimpátiával fogadta mindenki a produkciót, mely J. Haydn Echo-sextettjének kiegyensúlyozott, tisztán előadott négy tételével kezdődött. Hibaként mindössze a visszhangok relatív hangosságát említenénk meg. Uwe Cernajsek Hornissimo című darabja Vlasits Gábor kúrtszólójával meggyőzően érdekes volt, itt a kúrtszólammal felelő szölamok lehettek volna bátrabbak. D. Sosztakovics Walzerja (op.30/a) nyilván a kényszerű műsorváltoztatás miatt került a programba: ez a darab e pillanatban még (különösen a 6 b-s területen) nehéznek bizonyult sok zenekari tag számára. Mégis ki kellett emelnünk Gamauf Márta érzékenyen is szép, tiszta cselló szólóját, amiért a zsűri különdíját kapta. L. Anderson Plink-Plank-Plunk-ja viszont a közönségtől a zenekar tagjain keresztül a zsűriig, érezhetően nagy tetszést aratott nem csak ez alkalommal, hanem a szakmai foglalkozás után, a záróhangversenyen is.

A Győri Kornél vezényelte Pécsi Vonósok (hangversenymester: Horváth Ferenc) a Fesztivál ős-hagyománya szellemében XXI. századi magyar zenékkal jelentkezett. Ivasivka Mátyás Kis Tavaszi Szvit-je az együttes számára íródott: a

nem túl nehéz anyagot anyanyelvi szinten oldották meg, nagyon jó karmesteri segítséggel. Orbán György Bálzene Rasumowsky Grófnak című Szvitjéből a III., IV., V. és VII. tétel hangzott el, tételenként más problematikát felvetve. A III. tételben a kis belső ritmusok nem éltek igazán, a IV. tétel Valse-jához a vonós karakter nem igazán alakult jól (pl. jobb lenne 4. fekvésben kezdeni az I. hegedűben), az V. tétel tangójának feszes ritmusához többet kéne a tagoknak felnézni (egymással és nem csak a kottával törődni). A VII. tétel Jókivánságát viszont kellően érzékeltük. Összegezve az együttesről mégis sok minden jót mondhatunk. A 2006-os szerepléshez képest tisztán hallható az elvégzett közös munka eredménye, az egyforma játékmódra való törekvés, a jó vezetés. A szakmai foglalkozás után a záróhangversenyen is hallott Ivasivka Valzer kifejezetten szép, könnyed muzsika lett.

A Szarvasi Kamarazenekar (karmester Pechan Zoltán, hangversenymester Vas István) már harmadszor szerepelt Kőszegen, ezúttal is szép fejlődésről tanúságot téve. Az általuk előadott három darab mindegyikében láthattunk-hallhattunk ebből példákat. A négy évvel ezelőtt általunk még igencsak kritizált bécsi klasszikus stílusbeli változást most Mozart K. 138. F-dúr Divertimentója reprezentálta, melynek apró részleteivel lehetne még vitatkozni (a szakmai találkozáson meg is történt), de a helyes irányban tett lépések észrevételét részünkről lenne hiba elhallgatni. Az első tétel melléktémája alatti II. hegedűszólam bonyolult kontrapunktikáját külön örömmel konstatáltuk, miként a második tétel relatív szabadon lélegző dallama is szépen hatott. A harmadik – Rondó-tétel közjátékai előtt talán lehetne több lélegzetet venni.

K. Stamitz két klarinéra írott Esz-dúr Concertója első tételének szóló szólamait a testvérpár Szabados Tóth Gábor és Bálint adta elő családi összeszokottsággal és annak apró kis (és egyforma) hibáival. Az előző két alkalommal is volt fúvós-szólista az együttes műsorában (Regös Imre fuvola), aki akkori teljesítményével igencsak magasra tette a mércét. A mostani szólisták (bár kétségkívül elhivatottan, lelkesen működtek közre) a Zenekar teljesítményéhez nem tudtak ugyanennyit hozzátenni, de fiatal korukat tekintve lesz még lehetőségük rá. A zenei beszéd kötőívекkel (különösen a kettőskötésekkel) tagolt játékmódjára még egyénileg (és persze közösen is) rá kell érezniük. Kodály Zoltán Magyar Rondó-ja már zenekari problémákat is felvetett, a tempó-választások (és váltások), az együttes kezdetek, (pl. II. hegedű-brácsa) és a karakterek kialakítása tekintetében. Ebben a darabban a zenekar egységes tudása még nem érte el a zeneszerző által megkívánt szintet, de a lelkes hozzáállás és a hallhatóan alapos munkával elért eddigi eredmények mégis nagyon szimpatikussá tették az előadást.

A Cusots Viol Consort régizenei együttes bemutatkozása (művészeti vezető: Szászvári Sándor) minden résztvevő számára az örömteli meglepetés ere-

jével hatott. Műsoruk és összetételük ugyan eltért az itt megszokottól, hiszen a négy viola da gambát más füllel kell hallgatni, mint egy vonószzenekart, mégis (vagy talán pont ezért) egész produkciójuk alatt a színpad arra a kis részére vonzották a figyelmet – még a tételkedőkben is – ahol a hangszerek gondos összehangolásának fontosságára, és egyben nehézségére is adtak szép példát. Magasrendű, egymásra és egymás zenei gondolatára figyelő játékmód, egyénileg is profi teljesítmény jellemezte minden taktus előadását. A gambákon máskor gyakran előforduló elsikkadó hang itt nagyon ritka volt, a különböző karakterek tisztán kirajzolódtak, a hangerő (különösen a pianók irányába tett) változtatásának lehetőségével való tudatos játék a közönséget valósággal felvillanyozta. *Captain Hume Musical Humours* című darabját ugyan inkább éreztük komoly-nak, mint a címe szerint viccelődőnek, de H. Purcell *Pavane* és *Chaconne*-ja, amely a *Didó Búcsúja* melléknevet is viseli, ezúttal ennek megemlézése nélkül is igazán drámainak hatott. Ezt a hangulatot aztán Dowland *Consort Song*-jai szerencsésen oldották az érzelmek vidámabb régiói felé. Tudtunk róla, hogy az együttes kicsit félve jött az egyébként más hangzásvilághoz szokott közegbe, de teljes győzelmet arattak, amit a zsűri nagydíja remélhetőleg elégséges módon fejez ki.

Az Arco Kamarazenekar (karmester: Victor András, hangversenymester: Novák Ildikó) sem először jelentkezett Kőszegen. A zenekar személyi összetételében a legutóbbi találkozás óta változások voltak, de alapjellegét, az amatőrök és a hozzájuk képest profik keveredését, valamint a karmester nélküli játék felvállalását megtartotta. A 2006-os szerepléshez képest sokkal szerencsésebb műsorválasztás jótékonyan hatott, megjegyzéseinket kérjük ennek figyelembe vételével kezelni. Vivaldi három hegedűre írt F-dur Concertó-jának szólistái: Novák Ildikó, Sinkovits Erzsébet, Kurecskó Mihály egyénileg különböző felkészültséggel rendelkeznek: itt célszerű lenne a legkisebb közös többszöröst keresni egymás lehetőségeiben, így egységesíteni a játékmódot, vonókezelés, virtuozitás, vibráció és a hangszerek minősége közötti különbségek tekintetében. Könnyen javítható példaként említenénk a második tételt, ahol nem mindig a fontos szólt, illetve vezetett, habár az egymás iránti figyelem kétségkívül megvolt. J. Haydn E-dur *Divertimentó*-ja már egységesebb képet mutatott. Az első tételt a zenekar lelkesen muzsikálta, a menüett tétel első részében felhívnánk a figyelmet az utolsó hangok hangsúlytalanságára. A tétel második, középső részében viszont szépek voltak a szólók. A harmadik tétel szerenád hangvétele is jól sikerült, jó volt az arco-pizzicato arány, amin még tovább javíthatna, ha a II. hegedű folyamatosan két húron játszana. A negyedik tétel főtémájának kétarcúságát sajnálattal hiányoltuk. Ezúttal Gyöngyösi Levente I. *Divertimentó*-ja sikerült a legjobban. Az egy tételes darabban talán kicsit szűk volt a dinamikai skála, néha emiatt is elvesztek kis hangok, mégis élvezetes produkciót hallot-

tunk. Utólag tudtuk csak meg (a szerzővel való véletlen találkozáskor), hogy ez a darab kifejezetten az Arco számára készült. Szép gesztus, hogy folyamatosan műsoron is tartják.

Első alkalommal találkoztunk Kőszegen a TV-ből több évtizede megismert Albinoni Kamarazenekarral (művészeti vezető: Zsigmond Balassa) melyben hat praktizáló zeneiskolai tanárt kivéve mindenki amatőr zenész, a legkülönbözőbb, egyébként magasan kvalifikált foglalkozása mellett. Számunkra ez a legszebb példa a Fesztivál létjogosultságának bizonyításához, ahol a lelkes ügyszeretet nem lebecsülhető szakmai igényességgel találkozunk.

Az együttes műsorának gerincét most is a barokk zene adta: a bemutatkozó Albinoni B-dur Concerto szólóját Vincze Zsuzsa komoly felkészültséggel teljesítette, a szép, nemes zenekari hangzás ehhez megbízható alapot teremtett. Megjegyeztük, hogy az osztott brácsa szólam ülésrendjén ezúttal célszerű lenne változtatni. J. S. Bach d-moll Kettősverseny-ét Báthory András és Vincze Zsuzsa szólójával hallottuk: itt sajnos jelentkezett a szakmabeli és az amatőr előadómódja közötti különbség, melyen csak sok, türelmes szakmai munkával lehet változtatni. Az első tételben feleslegesen soknak találtuk a hangsúlyokat, a második tételben a hosszú dallamhangok túlságos vibrátója stílusidegen, a trillálknál nincs szükség utókára, a kontrapunktikus kísérő szólamok frazeálása is különbözött. A harmadik tétel akordikus területe túl nagy fontosságot kapott azáltal, hogy a tétel többi részén szinte nem volt forte játékmód. Az egész előadást azonban a lelkesedés nem lebecsülhető sikerre hajtotta, különösen érdekesnek találtuk a continuo szólam megosztását. J. S. Bach h-moll Szvit-jének tánc-tételeit Weidemann Tóth Krisztina szólójával hallottuk. A Bourrée alla breve tempója ugyan vontatott lett, a Polonaise fő- és középrésze egyaránt kellemes volt, a Menüett előkéjének súlyával, hosszával érdemes lenne többet variálni, a Badinerie sodrását a bátrabb zenekari dinamikai váltások jobban segíthették volna: mégsem mondható az előadás érdemtelennek, az egymás iránti bizalom a kis nehézségeken felülemelte a produkciót. A teljes barokk-blokkhoz még egy megjegyzés: a tételek utolsó hangja előtt feleslegesek a nagy kivárások. Bartók Béla Este a székeleyknél című darabjának átírata még új volt az együttes részére. A szakmai konzultáción sikerült is a különböző karaktereket megfelelő tempóra beállítani, így a záróhangversenyen már illúziót keltően aratott szép sikert az előadás.

A kecskeméti Lakó Sándor Kamarazenekar (művészeti vezető: Róbert Gábor) szintén visszatérő együttes. Produkciójuk most is mélyen átgondolt volt, a jó vezetés, a helyesen alkalmazott műsorpolitika, a rendelkezésre álló erők helyes felmérésének jó példája. Torelli g-moll Concerto-jában Kiss Ágota és Varga Ildikó hegedűhangja megfelelően simult egymáshoz, láthatóan eléggé

tisztelték a másik szolamát, tiszta is volt. Apró szakmai észrevétel: a második tételben a kvint áttételeket egyszerűbb nem ujj-áttétellel megoldani. Pergolesi Stabat Mater-ének második és hatodik tételét Hajdú Katalin énekelte szép hangon, a nagyon jól kidolgozott kíséreten mindig felülemelkedve. Sajnáltuk, amiért ritkán tudatta velünk, hogy a szöveg mit is jelent. J. Haydn a Megváltó Hét Szava a Kereszten c. darabja V. Sitio (Szomjúhozom) és VI. Consumatum est (Elvégeztetett) tételei érezhetően a műsor súlypontját jelentették. A Sitio szinte sivatagi hangulatot keltő pizzicatói fölött megszólaló sóhaj első hangja még fontosabb lehetne, az egyén és a tömeg érzékeltetése is lehetne drámaibb, az utolsó hang is lehetne hosszabb, mégis az egész közönséggel együtt lélegeztünk fel a végén. A Consumatum est (a tétel címével ellenkező) vigasz effektusa is lehetne meggyőzőbb, mégis éreztük a tétel súlyát. Sajnáltuk, hogy a szakmai konzultáción az ismert körülmények miatt már csak a zenekar töredéke tudott részt venni. Kodály Zoltán Gavotte-ja képviselte a XX. századi magyar zeneirodalmat. Nagy öröm számunkra, hogy a Fesztivál alkalmával ilyen rejtett kincsek is előkerülnek. Reméljük, hogy a példa másoknál is követőre talál.

Végezetül, a zsűri elnökeként szeretettel megköszönöm azt, hogy az együtteseknek a zenéhez, egymáshoz, a szervezőkhöz és a zsűrihez való viszonya olyan meghatóan jó volt, mely érzés melegségét az adott pillanatban csak Bach muzsikájával tudtam kifejezni.

Dr. PETRAVICHNÉ MATYACZKÓ OLGA

Tendenciák az amatőr táncéletben

Az elmúlt évtized az amatőr táncélet mennyiségi és minőségi szélesedését hozta, új táncműfajok tűntek fel, és nagyszámú nem hivatásos táncos táncolt, változatos szervezeti keretekben.

Az utóbbi két évben a táncművészeti területen mennyiségi csökkenés, és kisebb minőségi romlás is bekövetkezett.

A mennyiségi csökkenés fő oka a gazdasági válságnak a kultúra egészére gyakorolt szűkítő hatása és a kulturális partnerek kedvezőtlen anyagi helyzete, de más tendenciák, okok is jelentkeznek, amelyek negatívan hatnak az amatőr táncéletre.

A megyékben és Budapesten is megnőtt a hozzá nem értő, semmiféle, vagy kétes értékű táncos képzettséggel rendelkező táncoktatók száma.

Tevékenységük főleg a gyermek és ifjúsági korosztályra vonatkoztatva kifogásolható. Képzetlenségük okán nem tudják, hogy hogyan is terhelhető a fiatal szervezet, gyakran készítik fel táncosaikat a nehéz technikai elemeket tartalmazó táncstílusok valamelyikére úgy, hogy nem tartják be a fokozatosság elvét. A komoly előtanulmányokat megkövetelő tréning-technikáknak nincsenek birtokában, táncosaik bemelegítés, előzetes mozgássorok nélkül végzik el a nehéz mozdulatokat. Az oktatók képzetlensége abban is megmutatkozik, hogy sokszor már-már ízléstelen, nem a gyermek korosztálynak való produkciókkal szerepelnek. Általában a felnőtteknek készült zenés video-klipek mozgás-geztusait utánóztatják, ami idegen a gyermek és ifjúsági korosztálytól. Elharapózott az a szokás is, hogy általános iskoláskorú gyerekeket visznek nagyszámú fellépésre – sokszor több helyre is egy hétvégén –, és nem csak művészeti szemlékre, hanem szórakozóhelyekre, egyéb közösségi bulikra is. Sajnálatos módon a többnyire hozzá nem értő szülők asszisztálnak ehhez.

Negatív változásként értékelhető az a tendencia is, hogy a művelődési házak, közművelődési intézmények egyre inkább csak terembérleti bevételnek tekintik a táncosok jelenlétét az intézményben, a művelődésszervezők érdemben nem foglalkoznak az amatőr táncos csoportokkal. Nincsenek a művészeti ághoz értő közművelődési szakemberek, animátorok, akik valóban gondozni tudják ezt

a területet, és akik féken tudnák tartani az ízléstelenségig menő táncos produkciókat, és határt szabnának a mindenáron való szerepelni vágyásnak, vagy legalábbis mederben tartanák azt. Sokszor a táncok műfajaival sincsenek tisztában, amikor egy táncos művészeti szemle kategóriáit meghirdetik. Ebből sok félreértés származik a versenyek során, mivel a szakértő zsűrik tagjai számon kérik, ha a csoport nem a kategóriának megfelelő stílusban táncol. A hozzám forduló kollégákat a versenyek kiírása előtt tanácsadással segítem, vagy más szakmai kollégához irányítom, de kevés intézmény él ezzel a lehetőséggel.

A versenyeken sokszor látható, hogy a gyakran képzetlen betanítók nem helyeznek kellő hangsúlyt a technikára, a hosszú és fáradtságos betanításra, így az időnként sebtében létrejött produkciók egy része alacsony művészi színvonalat képvisel.

Ennek ellenére a betanítók egy része sérelmesnek tartja a kritikákat, néhányuk egyáltalán nem kér a szakmai zsűri tagjainak segítő szándékából.

A művészeti iskolák versenyein jobb a helyzet, de meglátásom szerint stagnál ez a mozgalom, elvétele az ő versenyeken is látni gyenge produkciókat.

Általában kevés a fantázia és a szaktudás a koreográfiák tekintetében is. A csoportok az adott színpadi, vagy arénális teret nem használják ki, mivel a vezetők nincsenek birtokában a színpadi mozgató szabályainak. Kevés az igazán jól képzett oktató, és sajnos, a Táncművészeti Főiskolát csekély számban elvégző, felkészült táncoktatók nem tudják lefedni az országos amatőr táncművészeti mozgalmat.

Intézetünk ezen úgy próbál segíteni már jó ideje, hogy 360 órás csoportvezető tanfolyamot szervezünk, amelyre átlagosan 18–22 fő jár, igaz, ők elsősorban a társastánc, versenytánc területéről jelentkeznek, mint hajdani amatőr versenyzők. A divattáncok területén (hip-hop stílusok, fashion dance) ma is sok képzetlen tréner működik.

Sajnos, az élet nem igazolja az intézetünkben felkészített csoportvezetők munkájának megbecsülését, mivel táncoktatás céljára a közművelődési tereket szinte bárki kibérelheti. Senki nem ellenőrzi a jelentkezők képzettségét, így munkájukat többnyire szakmai és emberi kontroll nélkül végezhetik.

Az oktatási tárca – a művészeti iskolák hosszas ellenőrzési folyamata alatt – az intézetben felkészített csoportvezetők képzettségét nem ítélte megfelelőnek, nem ismeri el őket szakmai oktatónak. Ezekben az iskolákban az oktatáshoz előírják a Táncművészeti Főiskola elvégzését. A közművelődési hálózatban felkészített – leginkább az MMIKL tanfolyamain végzett, jó szakmai tudással rendelkező – csoportvezetők így rossz helyzetbe kerültek. Többen koruknál fogva nem juthattak be a Táncművészeti Főiskolára főiskolai végzettséget szerezni. Ezért több éves, vagy évtizedes színvonalas munka után is megszűnt a művészeti iskolákban a munkahelyük, mivel a művészeti iskolák vezetőit kötik

a fenti jogszabályok. A közművelődési intézmények is csupán egyre szűkülő lehetőségeket tudnak számukra biztosítani, sokkal inkább fogadják szívesen a teremdíjat fizető „kvázi oktatókat”.

Csoportvezetőink helyzetét – erőfeszítéseink ellenére – az új sporttörvény sem rendezte. A tánc-sport területén jelenleg egy három hónapos „gyorstalpaló edzőin” végzett tréner megkérdőjelezheti annak az oktatónak a végzettségét, aki őt a táncklubban évekig, vagy akár egy évtizeden át!, szakszerűen oktatta, aki- nek esetleg országos bajnoki helyezéseit köszönheti, de az csak(!) az MMIKL (vagy jogelődei) által kibocsátott csoportvezetői igazolvánnyal rendelkezik.

Ezt a fent vázolt értékvesztési folyamatot az idézte elő, hogy a 17/1970-es rendelet megszűnésével a törvényalkotók nem ismerték el az intézetünkben folyó, addig létező, egyetlen táncoktatói képzést. Intézetünk tanfolyamain első- sorban versenyeken edzett, felkészült társastáncosok és moderntáncos amatőr versenyzők tanultak, akik a közösségépítés képességeivel is rendelkeztek. Az amatőr művészetnek sajnos nem akadt olyan hatékony pártfogója, aki kellőké- pen foglalkozott volna a közművelődésben működő művészeti szakemberek érdekeivel (társastánc csoportvezetők, modern (kortárs) tánc csoportvezetők).

A civilszervezetek ez irányú érdekérvényesítése is gyengének mondható.

Úgy vélem, a legkisebb településen is állampolgári jog az, hogy felkészült művészeti oktatók tanítsák a fiatalokat, és gondozzák a közművelődési közössé- geket. Ezt az igényt a főiskolán végző 20–30 ember nem tudja kielégíteni, ezek az emberek nem fognak, nem akarnak eljutni a kisközösségekhez. A helyi kö- zösségek aktív embereinek kellene – elismert felkészítés után – ellátni a helyi igényeket.

Pozitív jelenség, hogy a modern (kortárs) tánc területén létrejött az Ange- lusz Iván által létrehozott Moderntánc Főiskola, ahová 20 magas táncudású profi táncost vettek föl. Ám nyilvánvaló, hogy a fentebb említett helyeken, több száz kistelepülésen, nem ők fognak dolgozni. Vagyis a főiskolai képzések da- cára sincs megoldva a helyi közösségeket létrehozni tudó, helyi szakemberek képzése.

Új jelenség, hogy egyes táncok versenyeztetésére új, kis szövetségeket hoz- nak létre. Ilyen például a „fashion dance”, vagy „klip-dance” „bollywood stí- lus”, a „hastánc”, amelyek versenyeire csak akkor jelentkezhetnek a csoportok, ha oktatóik elvégezték az önjelölt, magát táncszövetségi vezetőnek álcázott üzletemberek drága tanfolyamait. Ezek a táncok 2–3 évig virágoznak, és mivel a fiatalok körében a média segítségével nagy népszerűsége tesznek szert, tízezreket mozgatnak meg. Bármilyen tánc, vagy táncstílus versenyeztetésére létrejöhet olyan civil szervezet, amely országos lefedésre is képes, és az éppen divatos táncok oktatásával nagy pénzeket szedhet be. Mivel a közművelődési intézmények megfelelő szakember és jogosultság hiányában nem kontrollál-

hatják e tanfolyamokat, s valljuk be, nem is érdekük ezt tenni (lásd: terembérlési bevétel), az így keletkező művészeti színvonal, tapasztalatom szerint, bizony meglehetősen alacsony.

Amennyiben a közművelődési intézmény nevében hozzáértő művelődés-szervező foglalkoztatna leinformált táncos szakoktatót, a tanfolyami díjak az intézménynél maradnának. Az viszont, hogy egy intézmény maga szervezzon tanfolyamot, már egyáltalán nem általános jelenség, de szerencsére erre a gyakorlatra is láthatunk még példákat.

A történelmi táncok, vagy az igényesebb táncok (balett, társastánc, versenytáncok, kortárs tánc) intézményi felkarolásra várnak. Ideális esetben az ezekkel a táncokkal foglalkozó amatőr táncos csoportokat, versenyzői köröket a közművelődési intézményeknek kellene fenntartani, hogy az igényesebb táncműfajok tovább éljenek. Ez azonban csak álom.

A gazdasági válság hatásai érezhetőek a táncosok és a művészeti iskolások létszámának kisebb csökkenésében, egy másik területen viszont kifejezetten nőtt a táncosok száma. Sokasodott az autentikus táncokat táncoló, szervezetekbe nem tartozó klubok száma. Ezek többnyire spanyol, dél-amerikai táncokra, (salsa, merengue, flamenco), vagy orientális táncokra (hastánc, indiai tánc) specializálódnak. Oktatóik általában külföldön, a tánc keletkezésének helyén tanulják meg a táncokat. A táncosokhoz sokszor speciális zenekarok is kapcsolódnak. A klubok igényes társasági szórakozást nyújtanak. Működésüket legtöbbször a vendéglátó-ipari helyiségekben végzik.

A televíziós csatornákon látható tehetségkutató versenyek sajnos nem eredményezték a táncosok számának gyors növekedését, inkább csak a rossz értelemben vett „sztárolást” erősítették, bár kétségtelen, hogy a tánc iránti érdeklődés felkeltésében jelentős szerepük van.

A közművelődési hálózat intézményei és a művészeti iskolák minden nehézség ellenére igyekeznek megtartani több éves, vagy évtizedes múltra visszatekintő hagyományait, fesztiválokat, táncversenyeket rendeznek.

Álljon itt néhány 2010. évi pozitív példa:

A szakzsűrivel együtt színvonalas táncverseny tanúi lehettünk az Egri Kulturális és Művészeti Központ Gyermek és Ifjúsági Háza „Miénk a tér” fesztiválján.

Ismét jó színvonalon rendezte meg a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága a nagyszámú somogyi tánccsoporthoz részvételével Tabon megtartott sereg-szemléjét, ahol a gondos táncpedagógusi munka nyomán sok arany minősítésű oklevelet adhattunk ki.

Érdekes új kezdeményezés volt Kanizsán a Hevesi Sándor Művelődési Központban megrendezett Táncművészeti Fórum, amelyet a Tűzmadár Mozgásszín táncpedagógusa kezdeményezett és szervezett. Tartja népszerűségét és minőségi

színvonalát a Ferencvárosi Művelődési Központ és a Garabonciás Együttes által közösen gondozott Történelmi Táncok Találkozója. Kiváló színvonalon valósult meg ismét a több évtizedes múltra visszatekintő, hagyományosan nagyszabású Miskolci Formációs Táncbajnokság.

A találkozók kiváló szervezése jellemzi, s művészi igényvel működő csoportok fellépésével folyik Nyíregyházán a N.A.P.-Fény Alapfokú Művészetoktatási Intézmény rendezvénye, a művészeti iskolák társastánc tagozatainak versenye.

Sátoraljaújhelyen a Petőfi Sándor Általános Iskola gondos szervezésében zajlott a művészeti iskolák színvonalas minősítő versenye.

Az amatőr táncművészet fejlesztése elképzelhetetlen a közművelődési hálózat nagyobb erőfeszítése, odafigyelése nélkül.

Másrészt vissza kellene állítani a helyi közösségek, amatőr művészeti csoportok vezetői képzésének a becsületét, akik így a közművelődési hálózat önkormányzati, vagy civil kezdeményezésű egységeinél szakszerűen láthatnák el a művészeti csoportok vezetését. Ezek a jól képzett szakemberek képesek lennének a fiatalok testi és lelki fejlődését is elősegíteni, valódi művészeti közösségeket, műhelyeket létrehozni. Ehhez a szakminisztérium segítsége szükséges, hogy a jelenlegi jogi környezetben meg lehessen valósítani a „táncoktató” szakképesítés (OKJ-s képzés) telepítését.

DÓRI ÉVA

Alkotóművészet – 2010

2010-ben a szakterületen végzett tevékenységünk széles körű bemutatását tűztük ki célul. Egy évvel a XX. Amator Artium program jubileumi záró-rendezvényét követően több nagyszabású programot hirdettünk, amelyhez a megyei intézmények mellett alkotókörök és egyéni alkotók is kapcsolódhattak.

Folytatódott a 2009-ben indult Utazó Esszencia Tárlat országjárása. Ez évben Debrecen, Nagykanizsa, Pásztó, Vác, Budapest, Kaposvár, Tiszaöldvár, Szolnok, Pécs, Kalocsa és Nyergesújfalú fogadta be a kiállítást. Az Amator Artium országos tárlatából válogatott anyag bemutatása nem csak az amatőr alkotóművészeti mozgalom aktuális jelenségeit hivatott mind több helyütt reprezentálni a nagyközönség számára. Az Utazó Esszenciához kapcsolódó tárlatvezetési programok – mint a művek befogadását segítő, elemző-értelmező kísérelő rendezvény – nagy érdeklődésre tartottak számot. Ezen alkalmakkor a képek témáit segítségül hívva a közönséggel közösen vizsgáljuk az alkotói attitűd különböző kifejeződéseit, az ábrázoló-leképező művészi megközelítési módokat, valamint az elvonatkoztatás eszköztárának alkalmazásait. A bemutatott művek technikai sokszínűsége lehetővé teszi, hogy a látogatókkal számba vegyük a műalkotás létrehozásának szokványos és egyedi módjait, anyagait. Ezek a tárlatvezetések jó alkalmat nyújtanak arra is, hogy olyan alkotókkal találkozzunk, akik ezidáig nem csatlakoztak az évtizedes hagyományokkal bíró Országos Képző- és Iparművészeti Tárlathoz.

MMIKL Képzőművészeti Szakmai Napok – Kaposvár,
2010. május 27–30.

Az amatőr képzőművészeti szakterületen szerzett újabb tapasztalatainkat kívántuk összefoglalni és közzétenni az MMIKL Képzőművészeti Szakmai Napokon, melyet idén az országban egyedülálló képzőművészeti eseményhez, a kaposvári Festők Városa Hangulatfesztiválhoz kapcsolunk. Programjainkat a szakmai munkatársaknak, a nem hivatásos alkotóknak valamint az érdeklődő nagyközönségnek egyaránt ajánlhatjuk.

A tavaly májusi Esszencia Vizuális Konferenciánk alkalmával számos példaértékű közösségi és intézményi kezdeményezést mutathattunk be szakmai plénum előtt. Idei tanácskozásunkat a kaposvári Megyeházán rendeztük meg Alkotás-értékkeremtés címmel, ahol az ország különböző térségeiben sikeresen működő alkotóköri munka és képzési programok nyomán mára újabb eredményeket tudunk felmutatni. Vizuális konferenciánkon azokat a folyamatokat emeltük ki, amelyek az amatőr alkotóművészeti terület aktuális jelenségeit foglalják össze az egyéni, a közösségi és az intézményes kereteket érintve. A közönség soraiban alkotókör vezetők és egyéni alkotók, képzési programszervezők, rajztanárok és megyei intézményi referensek ültek. Az első kiemelt téma az amatőr művészek képzéseinek egyre népszerűbb világát tárta fel. Bálványos Huba grafikusművész – A nem hivatásos alkotók képzési specialitásai címmel tartott érdekfeszítő előadást. Az elmúlt néhány évben sok elméleti és gyakorlati program indult útjára hazánkban, amelyek nem támaszkodnak az oktatási rendszerben zajló tematikus művészeti képzésre. A Pest Megyei Közművelődési Intézetben és a Budapesti Művelődési Központban működő, valamint az MMIKL által országosan indított elméleti és gyakorlati képzési programok népszerűsége adta a választ is számunkra: az amatőr alkotók adott élethelyzetben, felnőtt korban már nem a szakköri, stúdiumokra épülő programokat, hanem a gyakorlatiasabb, saját adottságaiknak megfelelő képzéseket részesítik előnyben.

Lágler Péter, antropológus, az MMIKL kutatója Művészeti világ a társadalmi térben címmel a művészet és a társadalom viszonyrendszerét gazdasági és szociológiai aspektusból mutatta be. Halmos Klára grafikusművész, a Somogy Megyei Múzeumok munkatársa A mai amatőr alkotóművészeti mozgalom Somogy megyében címmel ismertette a megyei művészeti közösségek tevékenységét, bemutatva a magas színvonalú barcsi grafikai táborok – valamint a Kapos-ART egyesület képzőművészeti munkáját. Dr. Matits Ferenc művészettörténész, a Képzőművészeti Lektorátus tanácsnoka A Lektorátus szerepe az amatőr köztéri alkotások megvalósulásában címmel az amatőr művész és az illetékes szakértők eredményes együttműködésének példáit mutatta be. Az Országos Képző- és Iparművészek Társaságának tapasztalatai címmel Schéffer Anna, az OKIT elnöke a hazánkban működő legnagyobb amatőr képzőművészeti szervezet aktuális munkájáról és törekvéseiről számolt be. Pilaszanovich Irén művészettörténész A nem hivatásos alkotók műveinek értékelési szempontjai egy zsűror szemszögéből címmel a kiállítási anyagok válogatásának módszereiről szólt, bepillantást adva a vizuális nyelv szabályai és az egyéni, művészi látásmód alapján hozott döntési folyamatokba.

Az értekezés végén Az amatőr alkotóművészet nem intézményes szakmai segítése – lehetőségek, megerősítések címmel néhány példaértékű képzőművészeti eseményéről adhattunk hírt, amelyek mögött nem a közművelődési szféra, hanem turisztikai vállalkozások, kulturális-gazdasági folyamatok vagy magánszemélyek állnak. A konferencia zárása a közművelődési ágazatban zajló képzőművészeti szabadegyetemi programok ismertetése volt. A Békéscsabán, Tatán, Kiskunfélegyházán, Székesfehérváron, Tiszaföldváron, valamint a Budapesti Művelődési Központban, a Pest Megyei Közművelődési Intézetben, és az MMIKL-ben zajló amatőr alkotók képzéseiről számoltunk be.

A konferenciát követően a résztvevőkkel közös sétát szerveztünk a Festők Városa Hangulatfesztivál forgatagában. Intézményünk a nem hivatásos alkotók számára meghirdetett konzultációs programokkal, szabadegyetemi előadásokkal, kiállítással és tárlatvezetéssel kapcsolódott még az országos eseményhez.

A szakterület másik kiemelt programja volt a Budai Vigadóban a Kultúrházak éjjel-nappal című rendezvény, melyet idén a képzőművészet jegyében hirdettek meg. Ez alkalomból a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus két amatőr alkotóművészeti felhívást tett közzé. A „*Budai Vigadó képzőművész szemmel*” című egyéni pályázatunkra 31 művész adott be alkotást. Másik felhívásunk a „*Projektfestmény készítés*” az alkotóközösségek számára kínált izgalmas közösségi munkát. Az utóbbi feladatra, ami a Budai Vigadó épületéről készült fotó egy-egy részletének csoportos feldolgozását jelentette összesen 46 alkotó vállalkozott. A programmal nem titkolt célunk volt az alkotóművészet sokszínűségének demonstrálása. Az izgalmas és várakozással teli kétnapos alkotómunka eredményeként 15, egyenként 100x70 cm-es darabból összeálltak az épületről készült festmények.

Augusztusban 28 alkotó részvételével ismét megrendezésre került Expresszió Alkotótáborunk – ez alkalommal Szigligeten. Az egyhetes tematikus program aktív tanulással összekötött alkotómunkát kínált a jelentkezők számára. A résztvevőknek látvány szerinti festés-rajzoláson túl lehetőséget biztosítottunk a modell utáni rajzolásra, térábrázolási szabályok megismerésére és gyakorlására, folyamatos korrekcióval és konzultációkkal segítve munkájukat.)

A nem hivatásos alkotók vizuális képzéseiről

Amikor a nem hivatásos alkotók művészi tevékenységének védelmében szólalunk fel, kérdések „össztüzeiben” állunk. A közművelődésben eszközeink száma egyre csökken, így csak azt hangoztatjuk, hogy tanulni kell mindent, így a művészetet is. Senki sem születik profinak, semmilyen szakmában, csak van, aki könnyebben sajátít el szakmai fogásokat, míg másnak egy élet sem elegendő hozzá.

A képzőművészeti szabadegyetemek, előadások és konzultációs programok jelentőségének összefoglalásához vizsgálnunk kell minden összetevőt, melyek életre hívták azokat. Feladatunk továbbra is az amatőr és a dilettáns fogalmát elkülöníteni és megkülönböztetni egymástól. A szakmaiságot szem előtt tartva azt is hangsúlyoznunk kell, hogy a művészet nem lehet öncélú, mert azzal értékét veszti. A művészet emberek közötti kommunikáció.

A nem hivatásos alkotók tevékenysége – nagyjából – a szabadidő hasznos eltöltésére irányuló aktivitás. Így az amatőr képzőművészeti mozgalom támogatása, nyilvánosságának segítése közművelődési feladat. Ahhoz, hogy megértsük e-tennivalónk háttérében megbúvó okokat, fel kell tennünk újra a kérdést: kik is a nem hivatásos alkotók? Az amatőrök többsége felnőtt korban, foglalkozása mellett, vagy éppen a nyugdíjazást követően kezd el hódolni a művészetnek.

Ha a *professzionális művész* fogalmát vizsgáljuk, körvonalazódik egy szigorú szakmai képzési rendszer, és az ebben résztvevők számára egyidejűleg a személyiség és szemléletmód formálásában is jelentős szereppel bíró szakmai közeg. A felsőfokú művészeti oktatásban azok vesznek részt, akik hivatásként kívánják gyakorolni az alkotótevékenységet. A stúdiumok során minden olyan eszközt és szakmai segítséget megkapnak, melyekkel felkészült, széles körű ismeretekkel rendelkező alkotóvá válnak. A művészet így lesz hivatássá, szakmává, amelyben ki-ki képességeihez és lehetőségeihez mérten a legjobban teljesít.

Ezzel szemben a *műkedvelő alkotó* nem végez művészeti iskolákat, képzőművészeti ismereteit önképzéssel sajátítja el, melynek számos formáját ismerhetjük, pl. magántanári képzés, szakkörök, alkotóközösségek, táborok keretein belül szerzett jártasság. A cél is más. Az autodidakta alkotókat nem a művészdiploma megszerzése és a kortárs képzőművészetben való érvényesülés, hanem az önmagukhoz képest minél jobb művek létrehozása motiválja. Ami olykor problémát jelenthet, az az, hogy néhányan nem érzik ezeket a különbségeket, belőlük többnyire hiányzik az alázat és a kétség.

Nekünk azt kell hangsúlyoznunk, hogy a tanulás az amatőr tevékenységeknek is elengedhetetlen része kell, hogy legyen. Így különbözhet a dilettáns, azaz a *hozzá nem értő*, az értő, „jó szemű” műkedvelőtől.

Sokan mondják: a művészet szubjektív jelenség, értéke személyes megítélés tárgya. Kinek ez, kinek az tetszik. Ez a zsűrik értékítélete szempontjából kételeyeket vet fel. Márpedig a szakmai szempontok érvényesítésekor körvonalazódnia kell, hogy az esztétikai-művészeti érték igen is objektív, számtalan tudományos alapon nyugvó doktrína alakítja a véleményformálást. Az idők során létrejött vizuális nyelvi szabályok és a művészettörténet által leírt képzőművészeti jelenségek ismerete nélkül csupán felületes véleményt formálhatunk, vagy eleve

értéktévesztés áldozatai lehetünk. Sőt, kiszolgáltatathatjuk magunkat az ún. közízlésnek, melyben hamis módon érvényesül a nagy számok törvénye. Ennek értelmében csak felszínes ítéleteket hozhatunk, és nem értékközpontú döntéseket. (Biztos-e, hogy az a jó, ami sokaknak tetszik?)

A képzőművészeti szabadegyetemi programok azért válhattak népszerűvé országszerte, mert a fent leírt megállapítások releváns – művészeti és önértékelési – problémákat hoztak felszínre a hazai nem hivatásos alkotóművészek körében. Az előadások témaválasztásai, az ismeretanyag és a nyelvezet alkalmazkodik a hallgatók elvárásaihoz. Fontos hangsúlyoznunk, hogy az érték és a hi-telesség fogalmait előtérbe helyezve sem lehet feladatunk a művészképzés. Nem tudunk pótolni műtermi gyakorlatokat és itt senkit sem tudunk megtanítani rajzolni, festeni. A szabadegyetem a művészi szemléletmód és az önkifejezés vizuális eszköztárának bemutatására és gyakorlati alkalmazásaira fókuszál. Arra törekszünk, hogy hasznos, alkalmazható és empirikus megközelítéssel adjunk új, esetleg rég' elfeledett ismereteket.

A programban kiemelt figyelmet kell fordítanunk a személyiségre, a motívációra és gyakorlatra. Minden alkotó más, nem győzzük hangsúlyozni, hogy mindenki máshonnan indul, és más úton jár. Nincs két egyforma képességekkel, adottságokkal és lehetőségekkel rendelkező hallgatónk. Ettől oly színes és szerteágazó minden előadás, konzultáció vagy zsűrizés. Fontos, hogy a felvetett kérdésekre objektíven és kielégítően tudjunk reagálni, hogy megértessük mindenkivel, mennyire nehéz és felelősségteljes dolog *képet* festeni. Ehhez szükséges olyan közös nevezőt keresnünk, amely a legtöbb alkotót érintheti, s amellyel megszólíthatók.

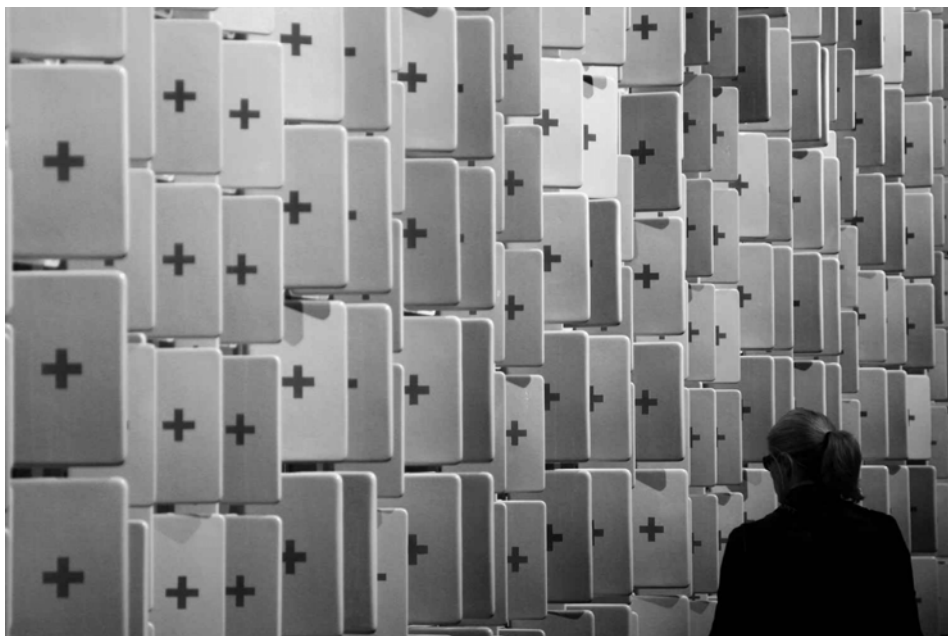
Vizsgálva, hogy témaválasztásban és technikai megvalósításban milyen művek születnek a legnagyobb számban, láthatjuk, hogy a tájképek, exteriőrök valamint a csendéletek vezetik a sort, kevesebb számú alakábrázolás vagy elvontabb téma mellett a választott anyag általában akvarell, olaj vagy akrill festék. Kevesek rajzolgatnak is, még kisebb számban vállalkoznak a szobrászati művek készítésére. A képzőművészet mellett az iparművészeti műfajok is felbukkannak, főként textilművek formájában. Ha megállapítható, hogy mely témák, technikák milyen ok(ok)nál fogva születhetnek, a képzési program a meglévő igényekhez igazítható.

A legnépszerűbb témáink közül, – melyek a gyakorlati munkán alapulnak – a tájképfestészet, az interiőr vagy az általános színtan és színelmélet problémaköreit említeném. Ezek mellett az elméleti anyagban jól megférnek az esztétika, az absztrakt festészet vagy akár a műtárgy-installáció kérdései. Ez utóbbit azért is hangsúlyoznám, mert általános tapasztalat, hogy egy jó képet könnyen el lehet rontani egy célszerűtlen illetve hanyagul kivitelezett paszpartuval vagy

rosszul választott kerettel, de egy cirádás ráma sem tehet értékesé egy gyenge képet.

Az, hogy sikeres képzőművészeti szabadegyetemek sora indult útjára az elmúlt években a program hiánypótló szerepét igazolja. Hónapról-hónapra mind több alkotó ül be újra az „iskolapadba”, annak érdekében, hogy jobb műveket hozzon létre. E mellett fejlődik értékítéletük, vizuális ismeretük és egyéni látásmódjuk is.

Zárásként egy általam sokat ismételt gondolatot idézve utalnék munkánk fontosságára: *az alkotás szabadsága önmagában nem teremt értéket*. Célunk megmutatni az alkotóinknak, mi az, amit elvárhatunk tőlük, egyéni képességeik szerint segítve őket művészetükben. De munkánk csak akkor lehet sikeres, ha az eredményeket a széles nyilvánosság örömeire kiállítóterem falán is igazolva láthatjuk.

Kovács Gyula A.: Velencei biennálé

(bemutatva az MMIKL-ben rendezett *Utazás a világ körül – 2010* című fotókiállításon)

GYŐRI LAJOS

Hagyományokkal rendelkező, rendszeresen visszatérő hazai fotópályázatok és fotókiállítások

Ez a rövid összeállítás azért készült, hogy a közművelődési intézményekben dolgozók, a vizuális művészeti területnek egy bizonyos szeletét, a fotókulturális rendezvényeket könnyedén áttekinthessék és érdeklődés esetén az információkat továbbadhassák, vagy saját munkájukban felhasználhassák. Például a térítésmentesen kölcsönözhető kiállítások tekintetében.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (MMIKL) Művészeti Programok Főosztályán, a fotó szakterületen összegyűlt évtizedes tapasztalat és naprakész adatokat tartalmazó kapcsolati tőke, információs adatbázis válik így közhasznúvá. Bár a cikk szerzője teljességre törekedett, de így is előfordulhat, hogy egy-egy rendezvény valamely okból elkerülte a figyelmét. Előre is elnézést kér az érintettektől.

Beavató fotópályázatok

A fényképezőgépet, mint képalkotó eszközt sokan ismerik és használják ösztönösen. Az így születő képek ezrei, milliói privát célokat szolgálnak. Ebből a hatalmas, évente megújuló, s közben gyarapodó képhalmazból érdemes kiválasztani azokat a felvételeket, amelyek vélhetően felkeltik azok érdeklődését is, akik nem ismerik az alkotó személyes élményeit, érzelmi kötődését a vizuális látványhoz. Viszont elég jól sikerültek ahhoz, hogy fotográfiai szempontból vállalhatók legyenek egy nyilvános fotókiállításon, vagy akár nyomtatásban is.

Utazás a világ körül

A jó felvételek előcsalogatására született meg 1998-ban az Utazás a világ körül című – kezdetben országos – ma már nemzetközi fotópályázat és az eredményéből rendezett fotókiállítás sorozat. Az MMIKL annak idején egy, a tudatos fényképezés örömeibe beavató pályázatot hirdetett meg, amely iránt évről évre növekszik az érdeklődés.

Rendezőjének címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

A kiállítás résztvevői: életkortól, foglalkozástól vagy lakóhelytől függetlenül mindazok, akik utazás, kirándulás közben fényképeznek. Beküldhető bármilyen témájú és műfajú digitális felvétel.

A kiállítások helyszíne: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: technikai kötöttség, csak digitális alkotások adhatók be, a kiállítási papírképeket a rendezők készíttetik el; nevezési díjas; a kiállítás anyaga évente, az *Utazás a világ körül* című fotóalbumban jelenik meg; a kiállítás díjazott alkotásaiból rendezett tárlat egy évig vándorol, közművelődési intézmények számára térítésmentesen kölcsönözhető.

További információk forrása: www.mmikl.hu vagy gyoril@mmikl.hu

Országos Diák Fotókiállítás

Az úgynevezett beavató fotópályázatok sorában ez a következő, amely viszont életkorhoz kötött. 1982 óta minden tanévben országos fotópályázaton vehetnek részt az iskolai fotószakkörök tagjai, vagy ha ilyen nincs a környezetükben, akkor egyénileg pályázhatnak a gyerekek. Évente három konkrét feladatot kell megoldaniuk. A beküldött képeket májusban értékelik és ez alapján díjazzák a szakkörök alkotómunkáját, illetve az egyéni pályázók tehetségét.

Rendezője: Fényképezés a Vizuális Nevelés Szolgálatában Alapítvány

Rendezőjének postacíme: 1538 Budapest, Pf.: 457.

A kiállítás résztvevői: 22 évnél fiatalabb, nappali tagozatos, általános és középiskolás diákok.

Az első kiállítás helyszíne: MMIKL, 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: a kiállítás anyaga évente, a *Kortárs magyar fotográfia fiatal tehetségei* című fotóalbumban jelenik meg; a tárlat egy évig vándorol; az iskolagalériák térítésmentesen kölcsönözhetik.

További információk forrása: gyoril@mmikl.hu

Középiskolások Országos Fotókiállítása

Minden tanévben, tavasszal rendezik meg Pécsen a középiskolások közös tárlatát. Ezt is tekinthetjük tehetségkutató, beavató fotópályázatnak, mert az itt elért sikerek is arra ösztönzik a fiatalokat, hogy újabb alkotásokat hozzanak létre, s azokat is közhasznúvá tegyék, akár más, nem életkorhoz kötött fotópályázaton.

Rendezője: Simonyi Károly Szakközépiskola és Szakiskola

Rendezőjének címe: Pécs, Malomvölgyi út 1/B.

A kiállítás résztvevői: rendszeres középfokú oktatásban részesülő nappali tagozatos tanulók.

Helyszín: Pécs

Gyakorisága: évente

További információk forrása: 06-72-550-715 (Böröcz István) telefonszámon, illetve a <http://www.simonyi.sulinet.hu/foto/> weblap címen

Megyei fotópályázatok, kiállítások

A fotográfiai közéletbe bekapcsolódni szándékozók számára bizonyára hamarabb eredményez sikerélményt egy megyei fotókiállítás, mint egy erősebb mézónnyel induló országos fotótárlat. Sajnos kevés megyének van saját fotópályázata, de azért néhányról tudunk. És vannak olyan megyék is, ahol nem rendszeresen, de azért mégis rendeznek megyei fotókiállításokat.

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Fotókiállítás

Rendezője: Jászkun Fotóklub és az Aba-Novák Kulturális Központ

Rendezőjének címe: 5000 Szolnok, Hild tér 1.

A kiállítás résztvevői: a Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő alkotók életkortól és foglalkozástól függetlenül.

A kiállítás helyszíne: Aba-Novák Kulturális Központ, Szolnok, Hild tér 1.

Gyakorisága: évente

További információk forrása: Hidvégi Péter aranydiplomás fotóművész, a Jászkun Fotóklub vezetője email: hidvegip@citromail.hu

Csongrád Megye Kortárs Fotóművészete

Rendezője: Csongrád Megyei Közművelődési, Pedagógiai és Sportintézmény ÁMK

Rendezőjének címe: 6741 Szeged, Rákóczi tér 1.

A kiállítás résztvevői: a Csongrád megyében élő – továbbá az innen elszármazott – alkotók életkortól és foglalkozástól függetlenül.

Gyakorisága: évente

További információk forrása: Bene-Kovács Szilvia tel.: (62) 566-091; email: kovacsszilvia@csongradamk.hu; www.csongradamk.hu

Somogy Megyei Fotókiállítás

Rendezője: Compur Fotóklub

Rendezőjének címe: Együd Árpád Művelődési Központ, 7400 Kaposvár, Csonkai u. 1.

Helyszín: Kaposvár

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: a megyében élő alkotók pályázhatnak.

További információk forrása: www.compur.hu, compur.fotoklub@gmail.com

Komárom-Esztergom Megyei Fotókiállítás

Rendezője: Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Múzeumainak Igazgatósága

Rendezőjének címe: 2890 Tata, Alkotmány u. 1.

A kiállítás résztvevői: a Komárom-Esztergom megyében élők és alkotók életkortól és foglalkozástól függetlenül.

További információk forrása: Husz Kata email: huszkata@freemail.hu

Alba-Regia (Fejér megyei) Fotókiállítás

Rendezője: VOKE Vörösmarty Mihály Művelődési Ház és a MÁV Fotókör

Rendezőjének címe: VOKE Vörösmarty Mihály Művelődési Ház, 8000 Székesfehérvár, Kaszap I. u. 6.

A kiállítás résztvevői: a Fejér megyében élők és alkotók életkortól és foglalkozástól függetlenül

Gyakorisága: kétevente

További információk forrása: VOKE Vörösmarty Mihály Művelődési Ház, 8000 Székesfehérvár, Kaszap I. u. 6.

Regionális fotópályázatok és kiállítások

Öt ilyen, az egész országot lefedő fotópályázatot rendeznek hazánkban. Ezek több megye alkotói számára kínálnak nyilvános bemutatkozási lehetőséget.

Pannónia Fotószalon

Rendezője: kétevente változik a dunántúli alkotócsoporthoz

Rendezőjének címe: kétevente változik a dunántúli alkotócsoporthoz

A kiállítás résztvevői: azok a Dunántúlon élő alkotók, akik tagjai valamely MAFOSZ tagszervezetnek.

Helyszín: kétevente változik a dunántúli települések között

Gyakorisága: kétevente, váltakozva a Pannónia Diaszalonnal

Egyéb jellemzői: csak a MAFOSZ alkotócsoporthozinak kollekciói adhatók be.

További információk forrása: www.mafosz.hu

Pannónia Diaszalon

Rendezője: kétevente változik a dunántúli alkotócsoporthoz

Rendezőjének címe: kétevente változik a dunántúli alkotócsoporthoz

A kiállítás résztvevői: azok a Dunántúlon élő alkotók, akik tagjai valamely MAFOSZ tagszervezetnek.

Helyszín: kétevente változik a dunántúli települések között

Gyakorisága: kétevente, váltakozva a Pannónia Fotószalonnal

Egyéb jellemzői: csak a MAFOSZ alkotócsoporthozinak kollekciói adhatók be.

További információk forrása: www.mafosz.hu

Észak-magyarországi Fotószemle

Rendezője: évente változik Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye alkotócsoportjai között.

Rendezőjének címe: évente változik három megye alkotócsoportjai között

A kiállítás résztvevői: a Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyében élő alkotók

Helyszín: évente változik három megye települései között, de általában Salgótarján, Eger, Miskolc vagy Kazincbarcika.

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: másodbemutatókat szerveznek az érintett megyékben.

További információk forrása: www.mafosz.hu

Alföldi Fotószalon

Rendezője: Szentesi Művelődési Központ és a Szentesi Fotókör

Rendezőjének címe: 6600 Szentes, Tóth J. u. 10–14.

A kiállítás résztvevői: mindazon alkotók, akik lakóhelyük szerint nem érintettek a Pannónia Szalonon és az Észak-magyarországi Fotószemlén, vagyis a Dunától keletre élnek.

Helyszín: 6600 Szentes, Tóth J. u. 10–14.

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: 2–3 alkalommal és helyszínen másodbemutatókra kölcsönzik a kiállítást.

További információk forrása: Szentesi Művelődési Központ tel.: (63) 316-976

Királyi Régió Fotóbiennálé

Rendezője: Bakony Fotóklub és Veszprémi Városi Művelődési Központ

Rendezőjének címe: 8000 Veszprém, Dózsa Gy. u. 2.

A kiállítás résztvevői: a Közép-dunántúli Régióban (Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megyében) élő és alkotó pályázók életkortól és foglalkozástól függetlenül.

Helyszín: Veszprém, Dózsa Gy. u. 2.

Gyakorisága: kétevente

További információk forrása: Mátyus Károly fotóművész, a Bakony Fotóklub elnöke email címe: matyus.karoly@chello.hu

Országos fotópályázatok és kiállítások

Ezek sorában az autonóm és autodidakta alkotók számára a legfontosabb a fotókörök, fotóklubok, alkotócsoporthoz országos fotópályázata, azaz a MAFOSZ Szalon. E mellett egy-két-három évente visszatérő pályázatok egész sora kínál nyilvános szereplésre alkalmat mindazoknak, akik felkészültnek érzik magukat a közszereplésre.

MAFOSZ Szalon

Rendezője: Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthoz Országos Szövetsége

Rendezőjének címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

A kiállítás résztvevői: a MAFOSZ tagszervezeteinek tagjai, közös kollekcióval, amely maximum 18 alkotást tartalmazhat.

A kiállítás helyszíne: az első bemutató helyszíne évente változik, de megegyezik a Fotóművészeti Nyári Egyetem helyszínével; a második bemutató mindig Budapesten, az MMIKL Fotógalériájában látható (1011 Budapest, Corvin tér 8.)

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: a kiállítás anyaga évente a Fotó Hungarikum című albumban jelenik meg; a tárlat egy évig vándorol, térítésmentesen kölcsönözhető a közművelődési intézmények által.

További információk forrása: www.mafosz.hu vagy gyoril@mmikl.hu

Nemzetiségeink élete képekben

Rendezőjének neve: Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus

Rendezőjének címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

A kiállítás résztvevői: életkortól, foglalkozástól vagy lakóhelytől függetlenül mindazok, akik a Magyarországon élő 13 nemzetiség életét, kulturális örökségét örökítették meg.

A kiállítások helyszíne: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Gyakorisága: kétfévente

Egyéb jellemzői: a kiállítás anyaga kétfévente, a *Nemzetiségeink élete képekben* című fotóalbumban jelenik meg; a kiállítás alkotásaiból rendezett tárlat két évig vándorol; közművelődési intézmények számára térítésmentesen kölcsönözhető.

További információk forrása: www.mmikl.hu

vagy Lukács Mária lukacsm@mmikl.hu; Halász Katalin halaszka@mmikl.hu; tel.: (1) 225-6043

Életünk

Rendezője: Hevesi Sándor Művelődési Központ és a Kanizsa Fotóklub

Rendezőjének címe: 8800 Nagykanizsa, Széchenyi tér 5–9.

A kiállítás résztvevői: nyílt részvételi lehetőség, életkortól, foglalkozástól és lakóhelytől függetlenül.

A kiállítás helyszíne: Nagykanizsa, Széchenyi tér 5–9.

Gyakorisága: kétfévente

Egyéb jellemzői: Hazánk életének bemutatása fotóművészeti alkotásokon, tematikai és műfaji kötöttségek nélkül.

További információk forrása: hsmk.nk@chello.hu

Alföldi tájak, emberek

Rendezője: Törökszentmiklósi Városi Művelődési Központ

Rendezőjének címe: 5200 Törökszentmiklós, Kossuth út 135.

Postacím: 5201 Törökszentmiklós, Pf.: 8.

A kiállítás résztvevői: nyílt fotópályázat és kiállítás, korlátozás nélküli részvételi lehetőség.

Helyszín: Törökszentmiklós

Gyakorisága: kétfévente

Egyéb jellemzői: a felvétel készítésének földrajzi kötöttsége, csak az Alföldön készült, bármilyen témájú és műfajú felvétel beadható.

További információk forrása: Törökszentmiklósi Városi Művelődési Központ tel./fax: (56) 390-013

Országos Aktfotó Kiállítás

Rendezője: Szentesi Művelődési Központ és a Szentesi Fotókör

Rendezőjének címe: 6600 Szentes, Tóth J. u. 10–14.

A kiállítás résztvevői: nyílt részvételi lehetőség.

Helyszín: 6600 Szentes, Tóth J. u. 10–14.

Gyakorisága: kétfévente

Egyéb jellemzői: tematikai kötöttség, a meztelen emberi test művészi ábrázolása; másodbemutatókra kölcsönzik a kiállítást.

További információk forrása: Szentesi Művelődési Központ tel.: (63) 316-976

Csak tiszta forrásból... Országos Fotókiállítás

Rendezője: Lencsesi Községi Ház és a Márvány Fotóműhely

Rendezőjének címe: 5600 Békéscsaba, Féja Géza tér 1.

A kiállítás résztvevői: fekete-fehér alkotásokat készítő pályázók.

Helyszín: Békéscsaba, Féja Géza tér 1.

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: kizárólag analóg és digitális fekete-fehér képek adhatók be.

További információk forrása: Lencsesi Községi Ház tel./fax: (66) 456-177; lencsesikozhaz@mail.globonet.hu; Bazsó Imre email bazsoim@t-online.hu

Országos Vasutas Fotókiállítás

Rendezője: Vasúttörténeti Alapítvány

Rendezőjének címe: 6720 Szeged, Tisza Lajos krt. 28–30.

A kiállítás résztvevői: nyílt fotópályázat és kiállítás, korlátozás nélküli részvételi lehetőséggel; a cím a közös témát jelöli meg és nem azoknak a foglalkozását, akik részt vehetnek rajta.

Helyszín: Szeged

Gyakorisága: kétfévente

Egyéb jellemzői: két évig vándorol a kiállítás anyaga, várótermekben és vasutas művelődési házakban mutatják be a képeket; csak a vasút múltjával és jelenével kapcsolatos képek adhatók be; a képek elkészítésének technikája és technológiája nincs korlátozva.

További információk forrása: vasuttortenet@freemail.hu

Országos Vasutas Digitális Fotókiállítás

Rendezője: VOKE Arany János Művelődési Ház

Rendezőjének címe: 9021 Győr, Révai u. 5–10.

Postacíme: 9021 Győr, Pf.: 153.

A kiállítás résztvevői: vasutasok, vasúti dolgozók életkortól és lakóhelytől függetlenül.

Helyszín: Győr, Révai u. 5–10.

Gyakorisága: kétfévente

Egyéb jellemzői: tematikai kötöttség, csak a vasútról szóló képek adhatók be; technikai kötöttség: csak digitális felvételekkel lehet pályázni; részvételi kötöttség: csak aktív vasutasok, vasúti dolgozók pályázhatnak.

További információk forrása: Fülöp Péter, a VOKE Arany János Művelődési Ház vezetője tel.: (96) 312-446; fax: (96) 524-730; vasutasmh@t-online.hu és [Vágusz Erna postmaster@vasutasmh.t-online.hu](mailto:VáguszErna.postmaster@vasutasmh.t-online.hu)

Rosti Pál Emlékkiállítás

Rendezője: Munkásművelődési Központ Kht. és a Rosti Pál Fotóklub

Rendezőjének címe: 2400 Dunaújváros, Apáczai Csere János u. 11.

A kiállítás résztvevői: a Magyarországon élő, 16. életévüket betöltött alkotók pályázhatnak.

Helyszín: Dunaújváros, Apáczai Csere János u. 11.

Gyakorisága: kétfévente

Egyéb jellemzői: nevezési díjas, kötetlen témakör.

További információk: Rosti Pál Fotóklub, 2400 Dunaújváros, Apáczai Csere János u. 11.

Tarka Fotókiállítás

Rendezője: Vörösmarty Mihály Általános Művelődési Központ, valamint a Magyar tarka Tenyésztők Egyesülete

Rendezőjének címe: 7150 Bonyhád, Széchenyi tér 2.

A kiállítás résztvevői: nyílt fotópályázat és kiállítás, korlátozás nélküli részvételi lehetőséggel. Helyszín: Bonyhád, Széchenyi tér 2.

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: tematikus kötöttség: kizárólag szarvasmarhákra készült fotók küldhetők be.

További információk forrása: Kirchné Máté Réka mare@kirkop.t-online.hu email címen

Alkonyattól pirkadatig

Rendezője: Prizma Kör

Rendezőjének címe: 1105 Budapest, Nyitra u. 7. I/17.

A kiállítás résztvevői: nyílt fotópályázat és kiállítás, korlátozás nélküli részvételi lehetőséggel.

Helyszín: Budapest

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: alkonyatkor, éjszaka és pirkadatkor készült felvételek adhatók be.

További információk forrása: Balázs Róbert Zsolt (R'bert Bob) (20) 911-7257; prizmakarika@vipmail.hu; www.prizma.extra.hu

Házunk – Hazánk

Rendezője: Dabas Város Önkormányzata, a Kossuth Művelődési Központ, a Galéria Alapítvány és a Dabasi Fotóklub Egyesület

Rendezőjének címe: Kossuth Művelődési Központ, 2370 Dabas, Szent István u. 58.

A kiállítás résztvevői: nyílt fotópályázat és kiállítás, korlátozás nélküli részvételi lehetőséggel.

Helyszín: Dabas

Gyakorisága: kétfévente

Egyéb jellemzői: Magyarország és a Kárpát-medence természeti és épített értékeinek, lakóinak, hagyományainak és a hagyományok őrzésének művészi ábrázolása.

További információk forrása: tel.: (29) 360-237

TIT Év fotója – Év fotósa

Rendezője: TIT Pannon Egyesülete és a Győri Fotóklub Egyesület

Rendezőjének címe: TIT Pannon Egyesülete, 9023 Győr, Szent István u. 5.

Helyszín: Győr

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: kötetlen témakörű felvételek adhatók be.

További információk forrása: tel.: 36/96-525-060, fax:36/96-525-062; email: gyor@titpannon.t-online.hu

Országos Néprajzi Fotókiállítás

Rendezője: Zala Megyei Közművelődési Intézmény

Rendezőjének címe: 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi u. 21.

A kiállítás résztvevői: nyílt fotópályázat és kiállítás, korlátozás nélküli részvételi lehetőséggel.

A kiállítás helyszíne: Nagykanizsa, Magyar Plakát Ház, Erzsébet tér 14–15.

Egyéb jellemzői: A történelmi Magyarország területén készült fotók küldhetők be, amelyek a népi építészeti kulturális örökséget, a néprajzi szokásokat, népviseleteket, a népművészeti alkotásokat, alkotó munkát, hagyományos kézműves mesterségeket mutatják be.

További információk forrása: Gödörházi Norbert

email címén: godorhazi.norbert@zmki.hu

Békéscsabai Digiporáma Fesztivál

Rendezője: Békéscsabai Kulturális Központ Lencsési Községi Háza, a Márvány Fotóműhely és a Csaba TV

Rendezőjének címe: Lencsési Községi Ház, 5600 Békéscsaba,

Féja Géza tér 1.

Helyszín: Békéscsaba

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: maximum 5 perc vetítési idejű, digitális művek adhatók be.

További információk forrása: Flender János tlight@t-online.hu; Machlik Gergely gergely@machlik.hu vagy Diószeginé Farkas Viktória, a közösségi ház munkatársa a 06 66/456-177 telefonszámon.

Országos Miniatur Fotókiállítás

Rendezője: VOKE Vörösmarty Mihály Művelődési Ház és a MÁV Fotókör

Rendezőjének címe: VOKE Vörösmarty Mihály Művelődési Ház, 8000 Székesfehérvár, Kaszap I. u. 6.

A kiállítás jellemzője: csak kisméretű alkotások adhatók be.

További információk forrása: VOKE Vörösmarty Mihály Művelődési Ház, 8000 Székesfehérvár, Kaszap I. u. 6.

Az Év Természetfotósa Kiállítás

Rendezője: naturArt Magyar Természetfotósok Szövetsége

A kiállítás résztvevői: nyílt fotópályázat és kiállítás, korlátozás nélküli részvételi lehetőséggel.

Helyszín: Budapest

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: csak digitális fényképek adhatók be

További információk forrása: www.naturart.hu; www.etf.naturart.hu

Nemzetközi fotópályázatok és kiállítások

Nemzetközi Magyar Fotóművészeti Kiállítás

Rendezője: Magyar Fotóművészek Világszövetsége

Rendezőjének címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

A kiállítás résztvevői: A határon túli magyar fotósok számára nyílt részvételi lehetőség életkortól és foglalkozástól függetlenül, a Magyarországon élő alkotók közül csak a Magyar Fotóművészek Világszövetsége tagjai vehetnek részt.

Helyszín: MMIKL Fotóművészeti Galéria, 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: a kiállítás anyaga évente a Kortárs magyar fotóművészet című fotóalbumban jelenik meg; a tárlat egy évig vándorol, térítésmentesen kölcsönözhető.

További információk forrása: www.mafosz.hu vagy gyoril@mmikl.hu

Barátság Hídja Nemzetközi Fotókiállítás

Rendezője: Somogyi Fotóklub

Rendezőjének postacíme: 7401 Kaposvár, Pf.: 225.

A kiállítás résztvevői: nyílt részvételi lehetőség.

Helyszín: Kaposvár

Gyakorisága: három évente

Egyéb jellemzői: FIAP pontszerző fotópályázat, nevezési díjas.

További információk forrása: dr. Hegedűs György email: hegedusgy@asz.hu

Ágens Nemzetközi Fotóművészeti Kiállítás

Rendezője: Ágens Fotóművészeti Galéria

Rendezőjének címe: 1027 Budapest, Fő u. 73.

A kiállítás résztvevői: nemzetközi részvétel, életkortól, lakóhelytől, foglalkozástól függetlenül.

Helyszín: Budapest

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: nevezési díjas, FIAP pontszerző.

További információk forrása: Dr. Patrus Sándor (1) 355-0364;

agens@externet.hu www.agens90.com

Nemzetközi Fotókiállítás – Budapest

Rendezője: Budapesti Szolgáltató- és Kézművesipari Szakképző Iskola

Rendezőjének címe: 1082 Budapest, Práter u. 31.

Levelezési címe: 1444 Budapest, Pf.: 219.

A kiállítás résztvevői: nemzetközi részvétel, életkortól, lakóhelytől, foglalkozástól függetlenül.

Helyszín: Budapest

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: három életkori kategóriában értékelik a beküldött képanyagot.

További információk forrása: info@kezmuves-prateru.sulinet.hu;

www.kezmuves-prateru.sulinet.hu

Nemzetközi Fotókiállítás – Kiskunfélegyháza

Rendezője: Kiskun Múzeum és a Wesel Hugó Fotókör

Rendezőjének címe: Kiskun Múzeum, 6100 Kiskunfélegyháza, Dr. Holló Lajos út 9.

Helyszín: Kiskunfélegyháza

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: kötetlen témakörű felvételek adhatók be.

További információk forrása: tel.:

Kiss Czákó Imre – kissczakoimre@gmail.com +3670/541-0049; Albert Béla – albert.fotofani@gmail.com +3630/996-5874

Nemzetközi fotópályázatokra küldendő ország-kollekciók összeállítására meghirdetett, hazai fotópályázatok

A Nemzetközi Fotóművészeti Szövetség (FIAP) fotóbiennáléira minden tagországból – így Magyarországról is – csak meghatározott számú alkotás küldhető ki, általában szerzőnként egy, esetleg két alkotás. Ezek kiválasztására Magyarországon egy elő-pályázatot hirdet a FIAP nemzeti képviselőjét ellátó szervezet.

Rendezője: Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthoz Országos Szövetsége

Rendezőjének címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

A pályázat résztvevői: Magyarországon élő magyar állampolgárok, életkortól, foglalkozástól, lakóhelytől függetlenül.

A kiállítás helyszíne: az ország-kollekció összeállítására meghirdetett fotópályázatok anyagából magyarországi kiállítás nem készül.

Gyakorisága: évente

Egyéb jellemzői: az ország-kollekcióba beválogatott képek megtekinthetők a www.mafosz.hu weblapon; a bekerülés FIAP pontot jelent a szerzőknek, amelyet beszámítanak a nemzetközi fotóművészeti diploma elnyeréséhez; a nemzetközi fotópályázaton való részvétel nevezési díját a MAFOSZ fizeti meg; minden alkotó katalógust kap, amennyiben ez megérkezik a nemzetközi tárlat rendezőjétől.

További információk forrása: www.mafosz.hu vagy gyoril@mmikl.hu

Bedi Gyula (Dunatáj Fotóköri, Uszód): *Négyes fogat*
(bemutatta az MMIKL-ben megrendezett, Fotóművészeti Nyári Egyetem hallgatóinak fotókiállításán)

Pucz Károly (Kőbányai Pataky Fotóklub, Budapest):
Hárman (bemutatva az MMIKL-ben rendezett
Utazás a világ körül – 2010 című fotókiállításon)

KÖZTÉR-ALKOTÁS FINANSZÍROZÁS

KERTÉSZ LÁSZLÓ

Művészeti stratégiák és állami szerepvállalás a köztéren*

Ahhoz, hogy elgondolkodhassunk az állam szerepéről a köztéren, meg kell vizsgálnunk, hogy kik a köztéri művészeti szcéná szereplői és milyen mechanizmusok működnek a köztéri alkotások létrejötte során.

Azért érzem különösen fontosnak a szerepek tisztázását, mert úgy látom, hogy az alkotók filozófiája és művészeti stratégiája alapján elkülönülő három fő csoportja – most egyszerűsíték, nézzék el nekem –, a kultuszt szolgáló reprezentatív köztéri művek alkotói, az önmagukat autonóm művészetet létrehozónak definiálók és az új típusú public art különböző válfajainak képviselői egyaránt a többiek rovására próbálják meghatározni magukat, sokszor egymás létjogosultságát is kétségbe vonva.

A köztéri jelenségek vázlatos történeti kontextusba helyezésével szeretném bemutatni, hogy a különböző stratégiák történetileg meghatározottak, mai szembenállásuk téves ismereteken és képzeteken alapul, valójában mindhárom típus nélkülözhetetlen és egyaránt értéket képvisel.

Ezért engedelmükkel változtattam előadásom előzetesen benyújtott címén, *Állami szerepvállalás a köztéren* helyett azt a *Művészeti stratégiák és állami szerepvállalás a köztéren*-re változtatva, egyben az előadás súlypontján is módosítva.

Első számú közbevetésem: remélem, a meghívóim nem tekintik illetlenségnek, de a jelenség pontos leírásának kedvéért fontos leszögezmem: a köztéri szobrászat nem elsősorban a szobrászat egy válfaja, hanem a köztéri művészet része, funkciói és kontextusa, amelyek dominánsan motiválják, a plasztikai eszközrendszer ehhez képest másodlagos; a köztéri művészet jellemzői, korlátai és törekvései határozzák meg elsősorban helyzetét. Ezért a továbbiakban – egyes történeti szakaszoktól eltekintve – köztéri művészetről beszélek és nem pedig köztéri szobrászatról.

Ahhoz, hogy meghatározhassuk, hogy mi minden tartozik, illetve tartozhat a köztér és a köztéri művészet jelenségkörébe, érdemes vázlatosan áttekinteni a köztéri művészet gyökereit, múltját, a mai szituáció keletkezéstörténetét.

A köztéri, azaz közösségi térben megjelenő szobor, festmény stb. szerepe sok ezer éven keresztül két egymással szorosan összefüggő funkciónak való megfelelés: a közösség számára jelentőséggel bíró helyek – meghatározó események helyszínei, illetve a világot uraló erők természeti megjelenései – megjelölése és utóbbiak esetleges képmásaik által való jelenlévővé tétele a kollektív emlékezet számára, amelynek a gyakorlása a kultusz, a rituális tisztelet.

A szó szoros értelmében vett és a fogalom kiterjesztett, elvont értelme szerinti közterek minden korban a közösségi rítusok és a hatalmi-politikai reprezentáció szinterei voltak.

Az erőforrások viszonylagos szűkössége és erőteljesen hierarchikus kontrollja miatt a közösség nyilvános tereiben megjelenő munkák mindig a hatalom megrendelésére születtek.

A közelmúlt szóhasználatával élve „alternatív” vagy „underground” köztéri alkotás – kevés, speciális kivételtől eltekintve (pl. üldözött vallási, faji stb. kisebbségek „közterei”) – a 20. századig nincs, a társadalmi irányítás és ellenőrzés megváltozása és az erőforrások viszonylagos bősege eredményezi majd e téren a változást.

Az értékeket újraíró, átíró hatalmi-társadalmi változások a szimbolikus jeleket szintén rituálé segítségével értelmezik újra, pusztítják el, döntik le, csonkítják meg, antikultuszt valósítva meg ezáltal.¹

Mindig is a közösség nyilvános terei kontrolljának, a szimbolikus és a fizikai térfoglalásnak a részét képezték azok a köztéri alkotások, amelyeket ma a művészet részeként értelmezzünk.

Az újkorban a reflektált történelmi tudat ismételt megjelenésével e kultusz-tárgyak, helyettesítő képmások és emlékművek már nemcsak a jelentés- és figyelemfoglalásnak képezték központi elemeit, hanem a múlt és jelen megkonstruálásáért folyó harcnak is. Ennek megkoronázása a modern nemzetek megszületésével az új típusú identitás reprezentációját is jól szolgáló emlékműkultusz.

A modernitás az, ami majd tényleges fordulatot hoz e művészi gyakorlatban, bár két, egymással is látszólag szöges ellentétben álló filozófiát, stratégiát képviselve (voltaképpen a művészet szerepéről és funkciójáról való gondolkodás útjai ágaznak ekkor többfelé, hol az egyik dominál majd, hol a másik, de öröksége mindegyiknek máig tovább él): a modernitás egyik deklarált útja a forradalmi és propagandaművészet, amely maga kívánja a saját képére alakítani a világot, az addigi értékek lehetőleg teljes tagadásával tételezve önmagát, a

¹Rényi András: Test és tér között: Giacometti és a nehézkedés metafizikája. In Bordács Andrea (szerk.): A tér a szobrászatban. *A szobrászat tere. A Magyar Szobrász Társaság és a Műcsarnok közös előadássorozatának dokumentációja.* Budapest, 2005, Magyar Szobrász Társaság – Műcsarnok, 10. p.

másik út a saját autonómiáját megfogalmazó művészeté, ami például Rosalind Krauss találó analízise szerint egy olyan szobrászatot szül, amely átlépve az emlékmű történetileg kialakult belső logikáját mind elvontabban szimbolikus, funkcionálisan tértelen (amennyiben tere nem helyspecifikusan kontextuális) és tendenciájában önreferenciális.² Vagyis: a szobrászat autonómiája (az anyag, a tér, a létrehozás folyamata) válik a művészeti reflexió tárgyává. A reprezentáció terének helyébe az ideális, „tisztá” tér lép.³

Az első út, a forradalmi művészet útja felszámolni igyekszik a köztéri hagyományt, a második út, az autonóm művészet útja pedig körein kívül állónak tekinti azt. Öndefiníciója alapján az autonóm köztéri művészet nem tekinti magát par excellence köztéri művészetnek, inkább a white cube-ot elhagyó monumentális művészetnek, azaz nyilvános térben, de nem a közösség társadalmi terében kíván megjelenni.

Ezen a ponton egyébként mindjárt kulcsot is kapunk napjaink közterének egyik fontos jelenségéhez. A modernitás művészetének kivonulásával a rituális funkciót, a kultuszt szolgáló közösségi térről, az utóbbi üresen maradt volna, mivel azonban az identitás- és hatalmi reprezentáció minden közösség természetes szükséglete, jobb híján – többnyire – tisztán funkcionális iparosmunkák töltötték-töltik be az így kialakult ideiglenes űrt.

Azt, hogy csak többnyire, erősen hangsúlyoznám, hiszen egy fél évszázad elteltével, a klasszikus modernitás eltűnésével a frontvonalak ismét átjárhatóvá váltak, így az utóbbi években Magyarországon is szép számmal születtek a reprezentatív köztéri funkciót is teljességgel kielégítő kvalitásos kortárs művek. Néhány 56-os emlékművet mutatnék most ezek közül: Monori Sebestyén budaörsi, Friedrich Ferenc érdi, Holdas György szentendrei és Gaál Tamás paksi munkáját.

Ami a nemzetközi szintén az imént vázolt szituációban az alapvető változást kb. a múlt század hatvanas éveitől meghozta: a kritikai művészet azon formáinak megjelenése, amelyek célul tűzték ki a társadalmi térbe való kilépést, a társadalomra való aktív visszahatást és egyre határozottabban a párbeszédet.

Ez a stratégia természetesen a diktatúra alatt nem honosodhatott meg Magyarországon, sőt a negyven év egy különös szituációt örökített ránk: a diktatúra alatt szocializálódó művészek – az azzal egyértelműen kollaborálóról most nem beszélek – többsége az átpolitizáltság kényszerével (itt az egyén magán-szférájába való beavatkozásról és a művészet esztétikai részének ideológiai

²Rosalind E. Krauss: Sculpture in the Expanded Field. In uő: *The Originality of the Avant-Garde and Other Modernist Myths*. Cambridge, Mass., 1986, MIT Press, 277-290. p.

³Rényi: i. m. 12. p.

szabályozási kísérletéről egyaránt szó volt) a szakmaiság-autonómia etikáját szegezte szembe; ők ma is a művészet autonómiájára, a művészi szabadságra és individuális stratégiákra esküsznek.⁴

A művészek másik, elenyésző része magát a szembenállást tematizálta, ők viszont továbbra is mindig az éppen aktuális hatalommal szemben pozicionálják magukat, elképzelhetetlennek tartva egy szolgáltató-együttműködő-javaslattevő attitűdöt. Gyakorlatukban a diktatúrát elutasító tradíció egyfajta anarchista hagyományként él tovább 1989 óta.⁵

Itt találjuk meg ennek a művészeti stratégiának vagy attitűdnek a kapcsolódási pontjait az új típusú public art megközelítéshez.

Az új típusú public art problémamegszólító és mind nyelvében mind a közönség bevonásának programjában demokratizált köztéri művészet. Célja olyan kommunikációs helyzet konstruálása, amelyben a közösségi térhasználók számára jön létre lehetőség a párbeszédre.

Korai példái a modernitás kései kritikai irányzatainak leszármazottai, azzal a lényeges különbséggel, hogy a monologikus beszédpozíció helyét fokozatosan foglalja el a dialogikus, helyspecifikus irányultság.

Az új típusú public art magyarországi megjelenése az 1990-es években kezdődik. A kései időpont mögött nem a magyar szcena sokat és közhelyszerűen emlegetett megkésettsége keresendő, hanem az előbb ismertetett okok miatt fel kellett nőni egy olyan új generációnak, amelynek a viselkedését már nem az előző negyven év szocializációja határozza meg.

Az új típusú public art nemzetközi fejlődésében is új fejezet volt, amikor a művész és az állam vagy önkormányzat felismerte, hogy konkrét, az adott közösséget érintő ügyekben az új típusú public art mű mintegy médiumként szolgálhat az állam vagy helyi közigazgatás és a polgárok közti kommunikációban.

Ennek a szolgáltató, közügyekben párbeszédgerjesztő attitűdnek a partneri felhasználására korai magyarországi kezdeményezés a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium 2003-as pályázata.

A pont:itt:most projektek, a Moszkva tér – Gravitáció eseménysorozata, a saját új típusú public art programjaink, illetve az ez évben a pécsi művészeti kar által az EKF keretében megvalósított akció típusukban más jellegű kezdeményezések; az új típusú public art helyzetbe hozásáról és nem közvetlenül a demokratikus kormányzás eszközrendszerébe való beépítéséről szóltak.

⁴Hock Bea: *Nemtan és pablikart. Lehetséges értelmezési szempontok az utóbbi másfél évtized két művészeti irányzatához*. Budapest, 2005, Praesens. 102. p.

⁵Uo. 104. p.

Utóbbira karakteres példa az Újirány csoport e helyen egyszer már megidézett, a Palotanegyed rehabilitációját folyamatában támogató projektje, amelynek esetében inkább az alkotók voltak a kezdeményező fél.

Itt jutunk el a köztérrel kapcsolatban egy újabb fontos kérdéshez is.

Ma már evidensnek tűnik: köztéri művészetben gondolkodunk, amikor környezettervezésről kellene beszélnünk, ami egyrészt team-munka (építész-tájtervező-képzőművész-designer hangsúlyozottan nem hierarchikus együttműködése), másrészt logikájából következik, hogy a későbbi felhasználókat is be kell vonni a tervezésbe.

A szolgáltató attitűdű új típusú public art ez irányú szerves továbbfejlesztése a szintén az Újirány csoport gyakorlatában megjelent Cultural Masterplanning, amit jobb híján egyelőre kulturális/művészeti kerettervezésnek neveznénk. A projekt ez esetben már nemcsak kommunikációs médium, nemcsak a tervek megismertetését, elfogadtatását, a menet közben jelentkező problémák kibeszélését segíti, hanem kerettervezési folyamat, a településrehabilitáció demokratizálásának eszköze. Már a tervezést megelőző fázistól (identitásfeltárás és -építés) jelen van, majd abba teljesen integrálódva, végigkíséri és összefogja a folyamatos párbeszédben, organikusan fejlődő tervezést. A közösség már nemcsak az interaktív résztervezésbe kerül bevonásra, a tervezés maga is egy kommunikációs aktussá válik, ami a megvalósulással sem zárul le, a Cultural Masterplanning a visszacsatolás, értékelés, utólagos korrekció eszközrendszere is.

A magyarországi köztéri művészet megosztottsága a közösségi kultuszt kiszolgáló reprezentatív művészetre, az autonómiáját zászlajára tűző művészetre és az új típusú public art különböző válfajait képviselő művészetre – jórészt a már említett történeti okok miatt – részben generációs problémaként is leírható jelenség. Az autonóm és az emlékműszobrászatot egyaránt az idősebb és a középgeneráció uralja, és bár a legfiatalabbak képviselőit gyakorlatilag mindegyik stratégia követői közt megtaláljuk, de az új típusú public artot – egy-két magányos mohikántól eltekintve – már a fiatalok dominálják.

Most, hogy vázlatosan áttekintettük a köztéren jelen lévő művészeti stratégiákat, vizsgáljuk meg, hol és milyen szerep várna az államra.

Második számú közbevetés: az állami szerepvállalás lehetséges eszközei – mint minden egyéb területen is – a finanszírozás és a szabályozás. Némileg egyszerűsítve: az utóbbi részének tekintem az állami szabályozással létrehozott intézményi struktúrát is. Remélem, elnézik nekem, de a szabályozás lehetőségeiről és újragondolásáról most nem beszélnék, mivel ennek tárgyalása messze meghaladná egyetlen szűkre szabott előadás kereteit. Mindössze egyetlen mondatot erről: a jelenlegi jogszabályi megoldást bölcsnek és működőképesnek tartom, az eddigi elmondottakkal talán sikerült megvilágítanom, hogy nem a szabályozáson múlik és kell múljon elsősorban, hogy milyen munkák jelennek meg a köztéren.

Az állami finanszírozásról

A három fent vázolt művészi stratégia eltérő financiaális lehetőségei eltérő mértékű és módszerű állami szerepvállalást indokolnak.

Az identitásrepresentációt, a kultuszt szolgáló köztéri munkák, az emlékműszobrászat finanszírozása

A kultusz lényegéhez tartozik, hogy egy kultusztárgy esetében az esztétikai kvalitás a kultusz gyakorlója számára elhanyagolható szempont. Lehet persze ettől még remekmű is, de nem feltétele a funkcionalitásának.

Megrendelője többnyire települési önkormányzat, vagyis az önkormányzati szintű politika.

Egész más az önkormányzat hozzáállása a művekhez attól függően, hogy neki kell-e finanszíroznia azokat vagy sem. A politikus/politika szerepéből adódó normális viselkedése, hogy amennyiben

a település finanszíroz, kötöttnek érzi a mandátumát: vagy politikai és identitásrepresentációnak tekinti a művet vagy a vélt közízlést kívánja kiszolgálni. Mindkettő mögött ott van – érthető módon – a szavazatmaximálás szándéka. Míg ha nem az önkormányzatnak kell finanszíroznia a művet, a politikus kockázatvállalása sokkal nagyobb – feltéve, ha a külső finanszírozás ténye egyértelműen kommunikálható. Ilyenkor csak a botránykerülés szab gátat az esztétikai bátorságának. A politikus/politika a jellegéből fakadóan ugyanúgy viselkedik, mint a piaci szereplők – csak az azonnali vagy kis késéssel jelentkező, gyors hatásokat érzékeli.

Ugyanakkor az önkormányzati politika saját finanszírozású múnél is fontosnak érzi a pályázati pénzek felmutatását – még akkor is, ha csak töredékét képezi a bekerülési költségnek a támogatás összege – mivel legitimációnak véli mind szakmailag, mind pénzügyileg a pályázaton nyert támogatási pénz meglétét. Ez lehetőséget teremt arra, hogy a köztéri munkáknak ezt a típusát minőségi kontroll alatt tartsuk és a mindenképpen megjelenő önkormányzati lobbigényeket kanalizáljuk. Ennek a célnak lényegében megfelel a kultúráért felelős tárca által a rendszerváltás óta minden évben a maradandó köztéri művek megrendelői számára kiírt támogatási pályázatra biztosított keret. Ami továbbfejlesztéseként felvethető: szükséges lenne a fiatal művészek által készített művek külön támogatása, mert ezen a területen a megbízások megszerzésénél a személyes kapcsolatrendszer dominál, ami a fiatalok pályára kerülését szinte lehetlenné teszi.

Autonóm művek, efemer köztéri alkotások, a land art és az integrált design finanszírozása

Ezek azok a műtípusok, ahol a döntéshozó kockázatvállalásával csak abban az esetben számolhatunk, ha nem az önkormányzatnak kell finanszíroznia a művet, csak befogadja a teljes mértékben az állam által finanszírozott alkotást. Erre a jelenlegi támogatási szisztéma nem ad lehetőséget, ráadásul a támogatási keret jelenlegi mértéke sem lenne erre alkalmas. Egyébként sem lenne szerencsés azonos pályázatba gyömöszölni minden műtípust, erre gyakorlatilag egy új támogatási szisztémát kellene a tárcának létrehozni.

Új típusú public art művek, azokat alkalmazó programok, fesztiváljellegű megjelenések, illetve a Cultural Masterplanning finanszírozása

Az egyedi projektként megjelenő új típusú public art művek finanszírozására az intézményünk által 2008–2009-ben lebonyolított public art program – megítélés szerint – alkalmasnak bizonyult, de az idei évben a tárca már nem biztosított ilyen célra programpénzt, más forrás pedig jelenleg nem áll rendelkezésre. Ettől eltérő finanszírozási technikát és lényegesen nagyobb keretösszeget igényelne a folyamatosan működő, új típusú public artot alkalmazó programok, a fesztiválok és a Cultural Masterplanning kezdeményezések támogatása; az ideális forma talán projekttámogatási pályázat kiírása lehetne.

Egyéb a köztéri művészet finanszírozásával kapcsolatos hiányok

A kulturális kormányzatnak feltétlenül meg kellene teremtenie a már létező köztéri műállomány karbantartásának és felújításának-restaurálásának finanszírozási lehetőségét.

Létre kellene hoznia egy a külföldi köztéri és új típusú public art pályázatokon indulni szándékozó magyar művészeket támogató konstrukciót, ami a részvétel költségeit fedezné, vagy legalább terheit enyhíthetné. Ugyancsak lehetőséget kellene teremtenie – legalább néhány évente – egy-egy Magyarországi helyszínekre kiírandó nemzetközi köztéri, illetve új típusú public art pályázat finanszírozására, olyan díjazással és a műre fordítható keretösszeggel, hogy a szakma egy-egy nemzetközi sztárja is megnyerhető legyen résztvevőnek.

Az állam köztéri finanszírozásának jelenlegi mértéke

Nem gondolom, hogy bármilyen szempontból releváns lenne összevetni a rendszerváltás előtt az állam által a köztéri munkákra fordított keretet a rendszerváltás utáni összegekkel, mert 1989 előtt a kultúrpolitikai célok és a források kezelésének módja egyaránt a diktatúra sajátosságait tükrözték. Viszont az állami finanszírozás rendszerváltás utáni változásait érdemes görcső alá venni.

1990-ben, a rendszerváltás utáni első költségvetési évben 20 millió forint volt az erre a célra fordítható állami keret, ami az évek során hektikusan változott (egy-két kiugró évtől eltekintve 30 és 50 millió között), hogy azután 2010-ben ismét 20 millió forintban kerüljön meghatározásra (ez az összeg mindig magában foglalja a pályázati lebonyolítás minden költségét is, ezért valójában csak kb. 19 millió, ami ténylegesen a kedvezményezettekhez eljut). Az összeg reálértékének változását megpróbálhatjuk a 20 év inflációs rátája alapján kiszámolni, de egy sokkal relevánsabb, a reálértéket biztosabban megmutató módszer javaslok. Hasonlítsuk össze a két időpontban egy adott műtípusra vetített mértékét. Etalonnak a legalkalmasabb egy 5/4-es életnagyságú bronz mellportré posztamenssel, hiszen ennek mérete, technológiája, anyaga pontosan meghatározott. Mivel a Lektorátus adattárában rendelkezésre áll számos mellportré korabeli költségvetése, kiszámoltuk, hogy 1990-ben átlagban bruttó 190 000 Ft volt egy mellszobor összköltsége, így az állami (tárca) beruházási keretből akkor erre fordítható 20 millió 105 mellportré értékének felelt meg. Ezzel szemben 2010-ben 2 450 000 Ft volt egy mellportré átlag megvalósítási költsége, azaz a 2010. évi 20 millió mindössze 8, azaz nyolc mű megvalósítását fedezné.

A 2010-es köztéri támogatási keret reálértéke tizenharmada az 1990-esnek.

Ha mindehhez hozzávesszük, hogy a körplasztikák közt – függetlenül attól, hogy autonóm vagy emlékéllító plasztikáról beszélünk a mellportré lényegében a legkisebb méretű és legkisebb költségű típusnak felel meg, sokkal rosszabb a helyzet: a 20 millió – ha maradandó alkotásról beszélünk, márpedig a támogató pályázatot a tárca eddig mindig erre a típusra korlátozta – 1 közepes méretű köztéri munka teljes finanszírozására lenne elegendő...

**(A 2010. december 3-án a Műcsarnokban megtartott VII. Szobrászkonferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.)*

KEREKASZTALOK

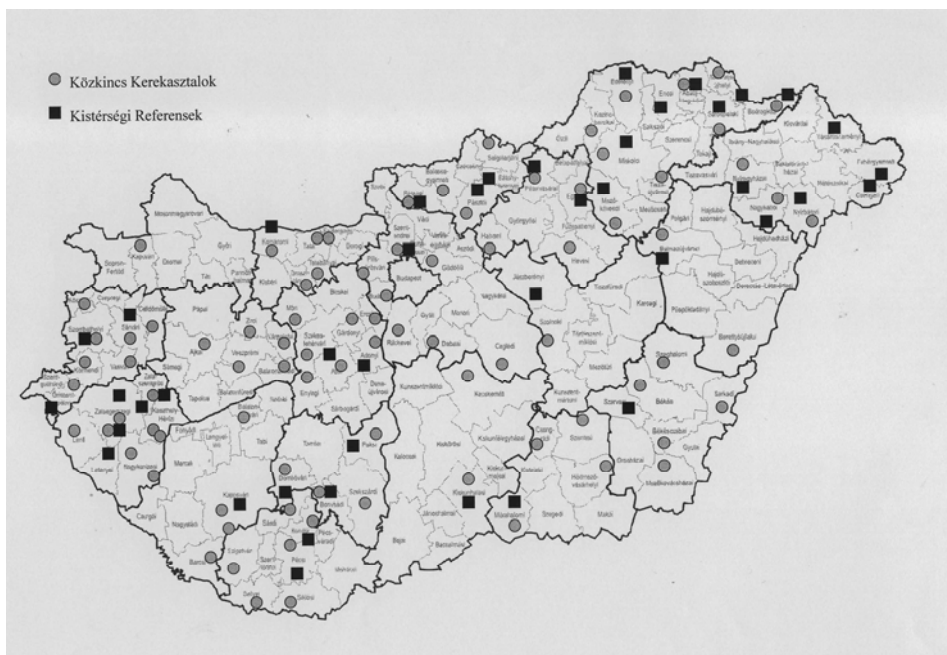
MÓK ILDIKÓ

Öt éves a Közkincs Program

A Közkincs Program keretében 2005 óta előbb a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, majd az Oktatási és Kulturális Minisztérium illetve a Nemzeti Fejlesztés Minisztérium hirdette meg a Közkincs Pályázatokat. A kiírások évenként növekvő hangsúllyal tartalmaztak olyan elemeket, amelyek a kulturális vidékfejlesztés európai célkitűzéseit és gyakorlatát szem előtt tartva a kistérségeket alkotó települések kulturális együttműködésének fejlesztésére, közös programok, szolgáltatások megvalósítására, a tervezési folyamatok összehangolására kínáltak lehetőséget. Ezt a törekvést indokolta és szükségessé tette az a tapasztalat, miszerint a statisztikai kistérségekhez tartozó települések között kicsi vagy nincs aktív kulturális kapcsolat, elvértve akad rendszeres, hosszabb távra tervező együttműködés. Ezek felerősítése pedig alapvető követelménnyé vált a jelen tervezési időszak alatt lehívható uniós és hazai fejlesztési források elnyeréséért folytatott versenyfutásban. A súlyos gondokkal terhelt önkormányzatok, illetve a települések kulturális életének alakítói, szereplői öt évvel ezelőtt még inkább a saját fejlesztési elképzelések önálló megvalósításában gondolkodtak, ha gondolkodhattak fejlesztésben egyáltalán. Ha fel is merült az együttműködések szükségszerűsége, a cselekvésig inkább csak a kényszer, mintsem az előrelátó tervezés juttatta el őket. Az első lépések megtétele a kistérséghez tartozó települések partneri együttműködései felé vezető úton nem csupán a régi beidegződések, az újfajta gondolkodás és gyakorlat hiánya miatt volt nehéz. Nehéz volt azért is, mert még az egymás szomszédságában lévő falvak, városok lakossága, illetve az ott dolgozó kulturális szakemberek és önkéntesek is keveset tudtak egymásról, nem is beszélve a 30–40 km távolságra lévőkről. A történelmi léptékkal mérve közös gyökerek a jelenben nem képeztek egymáshoz szervesen kapcsolódó kultúrát, kevés volt az átjárás, a közös élmény és tapasztalat, kevés volt a szakmai párbeszéd. Ennek az állapotnak a fokozatos javítását, az elszigetelődés oldását, az együttműködések kezdeményezését tartotta szem előtt a kiíró, amikor meghirdette a Közkincs Pályázatokat.

Az elmúlt öt év során közel száz Közkincs Kerekasztal alakult, és ezek – néhány kivételével – jelenleg is működnek. A helyben élők visszajelzései alap-

ján mondhatjuk, hogy munkájuk jelentős élénkülést hozott a települések, a kistérségek, mikrotérségek művelődésében, kulturális életében. Ezt a folyamatot erősítette, hogy 2008-tól lehetőség volt kistérségi közművelődési-múzeumi referens foglalkoztatására is pályázni. Jelenleg 39 kistérségben dolgozik jelentős pályázati támogatással közművelődési szakember. A referensek a kistérségi kulturális tevékenység szervezésében, összefogásában, együttműködések kezdeményezésében, pályázatok, képzések kidolgozásában és megvalósításában, a kistérségi kulturális marketing kialakításában, a média-megjelenések szervezésében jelentős munkát végeztek.

A Közkincs Kerekasztalok és a kistérségi közművelődési referensek működésének eredményeképpen rendszeressé váltak a térség kulturális szereplői közötti kapcsolatok, kialakultak az információ-csere és -megosztás módjai, médiumai, elkezdődött a települések közötti programkoordináció és -csere. Különböző mélységben és más feldolgozottsági szinten, de mindenütt elkészült a kistérségi értékleltár és szolgáltatásjegyzék. Ezeket néhol nyomtatott, néhol elektronikus, néhol mindkét formában elérhetővé tették minden érdeklődő számára: kistérségi kiadványok, cd-k, honlapok készültek.

Közösségi tervezési folyamat eredményeképpen 70 kistérségben nyomtatott formában elkészült az értékleltár, melyből 23 már az interneten keresztül is elérhető.

58 Közkincs Kerekasztal alkotott kész kulturális koncepciót illetve stratégiát, melyek közül többet a Társulás tárgyalta és elfogadott. Közülük 14 a megvalósítás operatív programját is kidolgozta

A kulturális koncepciót megalapozó, a kistérség jelenlegi adottságait elemző részletes tanulmány 48 készült.

Még egy lépéssel messzebbre jutottak azok a kistérségek, amelyek az elvégzett munka eredményeképpen közösen nyújtottak be, vagy hirdettek meg kulturális célú pályázatokat, illetve ahol a Kerekasztalt bevonták a Többcélú Kistérségi Társulás kulturális területet érintő kezdeményezéseinek, döntéseinek szakmai előkészítésébe is. Több kistérségben alapítottak díjat a kulturális élet szereplőinek elismerésére, dolgoztak ki oktatási tematikát a helyi értékek megismertetésére, több száz programot, kiállítást szerveztek és kiadványt jelentettek meg az évek során. A Közkincs Program különösen azokon a helyeken eredményezett számottevő változást, ahol rossz anyagi és fizikai állapotban lévő intézmények, elszegényedett önkormányzatok és kevés közművelődési szakember dolgozik. Vagyis azokon a településeken, kistérségekben, ahol a rendelkezésre álló kicsi pályázati forrás is jelentős támogatást adott ahhoz, hogy a helyben élők személyes áldozatkészsége és elkötelezettsége eredményre is vezessen.

Az elkövetkezőkben néhány, több éve működő Közkincs Kerekasztal illetve kistérségi közművelődési referens számol be munkájáról, kezdeményezéseiről, tapasztalatairól.

KULLAI ANIKÓ – PATONAI MELINDA

A Kecskeméti Kistérségi Közkincs Kerekasztal négy éves munkája

2007-ben pályázott a Kecskemét és Térsége Többcélú Társulás a Kistérségi Közkincs Kerekasztal létrehozására, majd 2008-ban, 2009-ben és 2010-ben a Kistérségi Közkincs Kerekasztal működtetésének további támogatására is. A három évad során a kistérség több települése és a különböző szektorok között is valósultak meg konkrét együttműködések. Ezek alapján eddigi munkánkat hatékonynak, cselekvésindítóknak, előremozdítóknak ítéljük meg, így a Kistérségi Közkincs Kerekasztal működését továbbra is fenn kívánjuk tartani, hogy a csírázó együtt gondolkodást, közös cselekvés a kistérségben egyértelművé, mindennaposá tegyünk, elősegítve ezzel a Kecskeméti Kistérség fejlődését, a települések kulturális területen való esélyegyenlőséghez jutását, s ez által a kistérség és a települések megtartó erejének növelését.

Az első év

Már korábban is tapasztaltuk, hogy a közművelődés területén dolgozó szakemberek között akadozik az információ-áramlás, nem volt megfelelő a kapcsolattartás és hiányzott az együttműködés. Ezért ragadtuk meg azonnal a pályázati lehetőséget. Örülünk neki, hogy rögtön az első évben lehetőséget kaptunk a kerekasztal létrehozására, mert így a négy éves támogatott működés során a kezdeti nehézségeket könnyebben tudtuk áthidalni, mintha mindezt önfinanszírozó működésből kellett volna megoldanunk.

A 2007–2008-as évadban négy ülést és számos értekezletet tartottunk. Sajnálatos tapasztalatunk volt, hogy bár a szakemberek tisztában voltak és egyetértettek a probléma jelentőségével, nagyságával, mindez azonban nem mutatkozott meg a résztvevők számának és aktivitási fokának nagyságában.

Mint minden kezdeti próbálkozásnál, nálunk is voltak alaphibák, amiket elkövettünk. Az üléseket rendszeresen késő délutánra és Kecskemétre a Közművelődési Intézet konferenciatermébe szerveztük. Miközben az előadásokon hangsúlyoztuk, hogy a kistérség nagyváros központúságát kívánjuk átalakítani, valamint fontosnak tartjuk, hogy pl. a közgyűjtemények nyitvatartási ideje alkalmazkodjon a helyi lakosok időbeosztásához, mi elvártuk a szakemberektől,

hogy Kecskemétre utazzanak be délutánonként, amikor a nekik saját településükön kellett volna dolgozni. Ennek megfelelően a résztvevők száma ülésről ülésre csökkent, hiába hívtunk remek szakembereket előadónak, és vetettünk fel érdekes, aktuális témákat. Utolsó ülésünket a helyi művelődésszervező kolléga meghívására Szentkirályra helyeztük át, összekötve Szentkirály helyi értékeinek megtekintésével.

Ez az ülés áttörést hozott mind a résztvevők számában, mind aktivitásuk fokában. Ezért elhatároztuk, hogy ezen túl minden ülést más helyszínen tartunk, és mindenhol előben ismerkedünk meg a helyi értékekkel. A 2008–2009-es évadra szóló pályázatunkat ezekre a tapasztalatokra és elképzelésekre alapozva nyújtottuk be.

Ebben az évadban a kiírásnak megfelelően elkészítettük a kistérségi kulturális értéktárat, amit közzétettünk a www.aranyhomok.hu és a www.bacsokultura.hu internetes oldalakon, valamint Kistérségi Kulturális Ajánlót készítettünk és lefektettük a kistérségi kulturális stratégia alapjait. Számos pályázati tájékoztatót is tartottunk a kistérségi összefogással beadható vagy így jobban kihasználható pályázati lehetőségekről. A kezdeti nehézségek ellenére is azt vettük észre, hogy a szakemberek és a szektorok közötti együttműködés örömdetesen javult.

A második év

Mint már az előző fejezetben említettük a 2008–2009-es évadra szóló pályázatunkat eleve úgy nyújtottuk be, hogy az üléseket mindig más helyszínen, a kistérség egy-egy településén rendezzük meg, összekötve a helyi értékek megtekintésével, valamint a helyi sikeres mintaprojektek megismerésével. A pályázat megvalósítási ideje alatt öt ülést tartottunk: 2008. szeptember 24-én Tiszakécskén nyitottuk a Közkincs Kerekasztal második évadát.

2008. december 10-én Kerekegyházában, 2009. február 11-én Lajosmizsén, április 16-án Orgoványon tartottunk Közkincs Kerekasztal ülést, majd a programot május 18-án Fülöpházán és Kunbaracson zártuk. Az üléseket látogató szakemberek számának és aktivitásának folyamatos növekedése mellett azzal, hogy a találkozókat külső helyszíneken tartottuk, sikerült a települési önkormányzatok figyelmét a kerekasztal működésének fontosságára ráirányítani, és ezáltal őket munkánkba bevonni. Ebben az évben a sajtó is felfigyelt működésünkre, és a Kecskeméti Televízió *Városon kívül* című műsorában rendszeresen beszámolt üléseinkről.

Több, a területen dolgozó szakemberek munkáját segítő előadást is tartottunk az évad folyamán. Például több kistérségi településen kezdtek közhasznú munkatársat foglalkoztatni a könyvtárakban, művelődési házakban az Út a munkához program vezetőjének előadása nyomán. Az Országos Fogyasztóvédelmi Egye-

sület Kecskeméti szervezetének elnöke és a Helyi Vidékfejlesztési Iroda vezetője pedig ingyenes előadásokat tartott a településeken.

Ebben az évben frissítettük a kistérségi kulturális értéktárat és szolgáltatásjegyzéket, elkészült a kistérségi kulturális stratégia is, mely olvasható a www.aranyhomok.hu honlapon, valamint elkészítettük a Kistérségi Kulturális Ajánlót. Továbbra is tartottunk pályázati tájékoztatókat a kistérségi összefogással beadható vagy így jobban kihasználható pályázati lehetőségekről: ÚMVP, TÁMOP, IKSZT, TDMSZ.

Ennek eredményeképpen a TÁMOP 3.2.3/08/2 számú pályázaton a kistérség több települése indult konzorciumban vagy partnerként a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Közművelődési Intézetével. Ebben az évadban alakult ki és azóta is folyamatos az együttműködés a Kecskeméti Animációs Filmstúdióval, miszerint a KAFF-on (Kecskeméti Animációs Filmfesztivál) vetített filmeket a településeken ingyenesen levetítik, és a vetítés után egy filmes szakember szintén díjmentesen előadást, elemzést, beszélgetést tart a levetítésre került filmről. Megegyezés született arról is, hogy a következő KAFF-on vidéki vetítési helyszínek is lesznek a Kecskeméti Kistérség településein.

A Közkincs Kerekasztal tagjai között egyértelműen megfogalmazódott az az általános gyakorlattól eltérő igény, hogy ne csak a megyeszékhely próbáljon adni a kisebb településeknek, hanem ők is nyújthassanak valamit, amitől a nagyváros lesz több, jobb. Erre jó példa a kistérség településeinek Térségi Kertészeti és Élelmiszeripari Kiállítása a Hírös Hét Fesztiválon. Nem megyeszékhely-központú partnerségre törekszünk tehát, ezt szimbolizálандó is visszük mindig más helyszínre az üléseket.

A második évad során a kistérség több települése és a szektorok között is valósultak meg konkrét együttműködések, így eddigi munkánkat hatékornak, cselekvésindítónak, előremozdítónak ítéljük meg. Felkészültünk a kistérségi szintű összefogással beadható további pályázati források elnyerésére a kulturális fejlesztések területén is. Munkánk során elindult és várható hatásaként továbbfejlődik a már kialakult, élő együttműködés a szakemberek és a különböző szakterületek között is. Tovább erősödnek, differenciálódnak a kapcsolatok.

A harmadik év

A 2009/2010-es évadban hat különböző helyszínen tartottuk a találkozót, amelyek alkalmával a szakmai tanácskozás után megtekintettük az adott település közkinccseit is. 2009. szeptember 23-án Kerekegyháza, 2009. október 27-én Lakiteleken és Tiszaugon, 2009. december 1-én Ágasegyháza, 2010. február 9-én kecskeméti Szórákaténusz Játékmúzeum és Műhelyben, 2010. április 1-jén Helvécia és 2010. április 29-én Ballószögön tartottunk üléseket.

Nagy lelkesedéssel vetettük bele magunkat a munkába, melynek egyik fontos mozzanataként elkészítettük a kistérségi kulturális stratégia rövid távú operatív programját, valamint továbbfejlesztettük a kistérségi értéktárat és szolgáltatásjegyzéket, elkészítettük a 2010-es Térségi rendezvénynaptárt, valamint benyújtottuk – az Oktatási és Kulturális Minisztérium *Komplex kulturális fejlesztések a kistérségekben* című pályázati felhívására – kistérségi szintű vándorkiállítás megrendezésére irányuló pályázatunkat. Mivel ez kedvező elbírálásban részesült, így megvalósíthattuk a kistérség minden települését érintő vándorkiállítást és népművészeti fesztivált, a közkincs partnerek együttműködésével.

Az elektronikus média után a nyomtatott sajtó is felfigyelt működésünkre, így a Kecskeméti lapokban „Közkincscsé Tétetik” rovatot indíthattunk, melyben új szemszögből mutakozhattak be a kistérség települései.

Ramháb Mária, a Katona József Megyei Könyvtár igazgatónője rendszeresen megtisztelte rendezvényeinket jelenlétével, és szakmai tudásával segítette a Kerekasztal munkájának fejlődését. Szívén viselte egyrészt a Kerekasztalban folyó munkát, másrészt a kistérségek könyvtári szolgáltatásainak fejlesztését azáltal, hogy az üléseken rendszeresen felhívta a figyelmet a kínálgazdálkodási lehetőségekre, és a megyei könyvtár rendezvényeikhez való csatlakozás előnyeire.

A térségi összefogás érezhetően megerősödött ebben az évadban, ezt mutatja az is, hogy a Kécskei Ászok elnevezésű rendezvény megvalósítására közös pályázatot adott be Tiszakécske gesztorságával több település és civil szervezet, valamint Szentkirályon szintén több település együttműködésével térségi *Ki mit tud?* került megrendezésre. A szektorok közötti együttműködés erősödését jól mutatja, hogy az Utazás 2010 kiállításon a nyereményjátékhoz a Népi Iparművészeti Gyűjtemény ajánlott fel több belépőjegyet. A közkincs partnerek közreműködésével *Élő hagyományok* című kiadvány készült, melyben 87 kézműves és mezőgazdasági termelő mutakozott be a térségből.

Ebben az évben a Kiskunsági Nemzeti Park képviselője is részt vett üléseinket, mely szintén a szektorok közötti együttműködés erősödését mutatja.

A negyedik év

A negyedik évadra benyújtott pályázaton is sikeresen szerepeltünk, így az előző három évad eredményeit, tapasztalatait felhasználva, megkezdtek az önfinanszírozó működésre való felkészülést. A 2010–2011-es évadban négy ülést tartunk. Az eddig meg nem látogatott települések: Ladánybene, Felsőlajos, Városföld, Jakabszállás és Nyárlőrinc kulturális értékeinek megismerését tervezzük, ezért ezeket a településeket választottuk üléseink helyszínéül.

A Kistérségi Közkincs Kerekasztal tagjai számára, az ülések helyszínein négy alkalmas képzési lehetőséget biztosítunk az önfinanszírozás lehetőségeinek megteremtéséhez szükséges ismeretek átadása érdekében. Mivel fontosnak tartjuk a marketing, menedzsment és kommunikációs eszközök ismeretét és alkalmazását, ezért főként ezekben a témákban tartunk előadásokat a jelenlévőknek. Ladánybenét, Felsőlajost és Jakabszállást már meglátogattuk, és az ide tervezett előadásokat, képzési alkalmakat megtartottuk.

Az önfinanszírozás további lehetőségeinek megteremtésére kidolgoztunk egy olyan programot, amelyben a kistérségben és a megyében tevékenykedő ökológiai gazdálkodással, élelmiszer előállításával, vendéglátással foglalkozó őstermelőknek, vállalkozóknak nyújtanánk bemutatkozási, vásárlási lehetőséget az ülések alkalmával, míg ők kóstolóval vendégnének meg a jelenlévőket. A felsőlajosi Tanyacsárda Kft és a jakabszállási Gedeon Tanya kínálatával már megismerkedhettünk.

Továbbra is célunk a kistérségben dolgozó szakemberek munkájának segítése, hatékonyabbá tétele, ezért a következő évadban is a továbbfejlődést biztosító előadásokkal kívánjuk segíteni a kerekasztal tagjait, remélve, hogy az önfinanszírozó működés kereteinek megteremtése nem töri meg a fejlődés ívét. Szeretnénk továbbra is fenntartani, hogy az egyéni utazási költség csökkentése érdekében a résztvevőket a helyszínre Kecskemétre induló kisbusszal szállítjuk. Ez az egyéni költségek csökkentése mellett a haszonnal is jár, hogy a buszos utazás alatt kötetlen beszélgetésre is sor kerülhet a kerekasztal tagjai között, melyre a feszes konferenciaprogram keretein belül nem mindig lenne lehetőség.

Minden évben elégedettségmérő kérdőíveket töltetünk ki a résztvevőkkel, melyek eredményeit munkánk fejlesztésében használjuk fel.

Összegzés

A Közkincs Kerekasztal működése által a kistérségben látványosan erősödött a szakmán belüli összefogás, a programok összehangolása és a szektorok közötti együttműködés. A Közkincs Kerekasztal tagjai között egyértelműen megfogalmazódott az igény, hogy ne csak a megyeszékhely próbáljon adni a kisebb településeknek, ők pedig ezt passzívan befogadni kényszerüljenek, hanem ők is nyújthassanak valamit, amitől a nagyvárosi létezés lesz színesebb, gazdagabb. A megkezdett munkát így mindenképpen folytatni kívánjuk, ezért tartjuk fontosnak az önfinanszírozó működés kereteinek megteremtését.

SZIGETI MIKLÓS

Cél, feladat, eszköz, vagy lehetőség a Közkins Kerekasztal?

Amikor a Közkins program céljaihoz kapcsolódva az Oktatási és Kulturális Minisztérium 2007. évi Közkins Pályázatai keretében megteremtette annak a lehetőségét, hogy a Regionális Közkins Bizottságok mintájára kistérségi szinten is megvalósulhasson a kulturális szféra szereplőinek szervezett formában történő együttműködése, a szereplők párbeszéde, 58 kistérség kapta meg a lehetőséget Közkins Kerekasztal létrehozására és működtetésére.

Jelen szöveg megfogalmazásakor tudjuk, hogy sokan már a negyedik éves szakmai munka megvalósításához kezdhettek hozzá a szakminisztérium támogatásával. Az elmúlt három évben a Kerekasztalok különböző utakat jártak be, különböző tevékenységeket valósítottak meg, de a közös szerepvállalás végcéljaként mindig az OKM által is megfogalmazott célt, a partnerség, az együttműködés kialakítását és erősítését kellett szem előtt tartani. Mivel azonban ugyanazt a célt sokféle úton el lehet érni, ezért a különböző kistérségekben különböző minták születtek a helyi lehetőségekhez, adottságokhoz igazodva.

Az értékelés fő szempontja mégis az lehet, hogy sikerült-e megvalósítani a kulturális szféra szereplőinek valamilyen együttműködését vagy sem?

Mielőtt részletesen áttekintenénk azt az együttműködési folyamatot, amelyen a Szentesi Kistérség Többcélú Társulása által szervezett Közkins Kerekasztal végigment, ki kell emelni egy másik fontos célt is, ami már túlmutat az egyszerű lokális partnerségen. Ez a cél, pedig a kulturális ágazatnak egy olyan fejlesztési törekvése, amely a területfejlesztés fontos prioritásává kívánja emelni a kulturális fejlesztéseket. Ez a szándék lehetővé teszi, hogy ez az ágazat ne kerüljön hátrányba más ágazatokkal szemben a fejlesztési forrásokért folyó versenyben. A Kerekasztalok tevékenysége révén a kulturális szféra helyi szereplői jó lehetőséget kaphattak az alulról építkező, a tervezésen és partnerségen alapuló pályázati, forrásszerzési ismeretek megszerzéséhez.

A két célt szem előtt tartva a Kistérségi Közkins-kerekasztal tevékenységeit az elmúlt években úgy kellett meghatározni, hogy alapjaiban az OKM által megfogalmazott célokhoz illeszkedjen, másrészt azonban a helyi szükségletek kielégítésére is lehetőség nyíljon. A feladatcsoport tulajdonképpen magában

hordozta a több éves tevékenység szükségességét, de folyamatosan számolni kell azzal is, hogy a szakminisztérium milyen lehetőségeket teremt a működés további támogatására.

Mindezek alapján az elmúlt években a Kerekasztalok a célok, a feladatok és a lehetőségek által behatárolt mozgástérben tevékenykedtek, melynek során az együttműködés és a partnerség építés különböző szintjeire jutottak el, attól függően, hogy milyen szintről indultak, illetve hogyan sikerült „kitalálni” a Közkincs Kerekasztalt.

A Szentesi Kistérségi Közkincs Kerekasztal működésében résztvevő szervezetek együttműködési folyamata érdekes fejlődést mutat. Átfogóan nézve az együttműködésben az eltelt három év alatt egy komoly letisztulás ment végbe, ami azonban minőségi fejlődéssel is együtt járt.

De mikortól beszélhetünk tényleges együttműködésről?

A Kerekasztal szervezése során, voltak ugyan konkrét elképzelések a megalkotandó Kerekasztal működéséről, annak összetételéről, de gyakorlati minta, vagy útmutatás hiányában minden érintett kistérség maga találhatta ki a saját Kerekasztalát. Mivel a Kerekasztal szakmai munkája szorosan kapcsolódhat a kistérségi területfejlesztési tevékenységekhez, ezért létrehozásánál a regionális fejlesztési tanácsok mellett működő Regionális Közkincs Bizottságok szerveződését vettük alapul, ami lehetőséget biztosított arra, hogy a kulturális szféra minél több területe képviseltesse magát, ezért egy viszonylag széles szakmai kört szólítottunk meg.

A kezdeményezésre a kistérség kulturális szereplői közül sokan jelezték a szerepvállalás szándékát a szerveződő Kerekasztalnál. A leírtak alapján a Kerekasztal összetétele úgy alakult, hogy a kultúra területén feladatot vállalók a tevékenységi körük szerint képviselik az egyes kulturális szférákat, másrészt a területiséget is érvényesíteni akartuk, úgy hogy a tagság a kistérség több települését reprezentálja. A Kerekasztal tagjai a következő területekről kerültek ki:

- Közművelődési feladatellátók /önkormányzatok szakemberei/
- Könyvtárak
- Művelődési házak
- Kulturális civil szervezetek
- Egyházak
- Kisebbségi önkormányzatok
- Média
- Kulturális vállalkozások
- Művészeti intézmények /művészeti iskolák/

A fentiek alapján a Kerekasztal tevékenységének a kezdetét inkább egyfajta bizakodás jellemezte, a résztvevők részéről, amely mögött különböző célok és érdekek húzódtak meg.

Más közös cél hiányában, az első időszakban a Közkincs Pályázatban meghatározott feladatok elvégzése tűnt a legfontosabb célnak, illetve szervezőerőnek.

Az első év közös cselekvését tehát inkább a kíváncsiság, az érdekek és az elvégzendő feladat határozták meg. A második évben a Kerekasztal együttműködői köréből több olyan szereplő is elmaradt, akik nem tudtak azonosulni a Kerekasztal törekvéseivel, illetve az együttes munkában nem kívántak részt venni. Ezzel egyidejűleg új, elkötelezettebb szereplők is megjelentek a Kerekasztalnál. A második év tehát ilyen tekintetben vízvázlasztó volt, hiszen ekkor alakult ki egy érdeklődő, együttműködésre hajlandó csoport.

A csoportból azonban a harmadik év kovácsolt ténylegesen együttműködő közösséget, amiben döntő szerep jutott a mindenkit személyesen érintő közös feladatnak. A partnerség építést jelentősen segítette, hogy a Kerekasztal szervező Szentés Kistérség Többcélú Társulása 2009-ben az OKM „Komplex Kistérségi Napok” pályázati programja keretében támogatást nyert a „Közkincs Napok a Szentési kistérségben” elnevezésű projekt megvalósítására. A programsorozat megvalósításának szervezése, lebonyolítása a Szentési Kistérségi Közkincs Kerekasztal tevékenységéhez kapcsolódott. A Kerekasztal ülésein folyamatosan napirenden voltak a projekt aktuális feladatai, értékelése.

A 2009. november és 2010. március között megvalósult rendezvénysorozat a kistérség településeit körbejárva a 8 településen megvalósuló egy-egy napos kulturális rendezvényt fogta össze egységes kistérségi programmá, amely a települések kulturális életét gazdagítva felvonultatta a településeken a kistérség értékeit, előadó csoportjait. A fellépő szereplők mellett a rendezvényeket kézműves foglalkozások, kistérségi fotókiállítás, illetve képző- és iparművészeti tárlat is kísérte.

A harmadik év végére a Kerekasztal tagjait a közös eredmények és sikerek tették egy olyan csapattá, amely eljutott arra a szintre, hogy igényli a Kerekasztalnál történő közös találkozásokat, másrészt a Kerekasztal munkáján kívül is keresik egymás partnerségét. A negyedik évet már úgy kezdi a Kerekasztal, hogy a partnerség, az együttműködés igénye kialakult. A szereplők között kialakult egy tényleges kommunikáció, amelynek csatornáit már maguk is alakítják.

Itt érdemes kitérni néhány mondat erejéig a kommunikációra is. A tapasztalat szerint azonban a kommunikációs formák jelentős része inkább a külső közvélemény felé jelent kapcsolatot. Annak ellenére, hogy a különböző csatornák a kezdetektől jól működtek, illetve folyamatosan szélesedtek, a résztvevők párbeszédében a személyes találkozásoké, kapcsolatfelvételé maradt a főszerep, ami a közösséget jobban erősíti. A Kerekasztal szervezői a három év alatt a partnerség építés egyik fontos elemeként kezelték a folyamatos információkövetítést a kulturális szféra különböző szintjein és területén működő intézmé-

nyek, szervezetek, szakemberek között. Így 2007 óta folyamatos a kistérségi kulturális életre vonatkozó információk gyűjtése és közvetítése a szereplők között, amelynek különböző formái alakultak ki. A Kerekasztalról a kistérségi média a kezdetektől számos alkalommal hírt adott. A kistérségi programok folyamatos gyűjtése és kommunikálása mellett a szakmai munkát segítő információk szélesebb körű közvetítésére a Kistérségi Közkincs Kerekasztal munkáját és tevékenységének eredményeit évente Közkincs Hírlevél megjelentetésével mutatta be. A szélesebb körű információközvetítés érdekében 2010-ben a Közkincs Kerekasztal Szentés Kistérség Többcélú Társulása internetes honlapjához kapcsolódóan kulturális tartalmú internetes oldalt alakított ki, mely elérhető a www.szentetikisterseg.hu/kozkincs link alatt.

A szakmai kapcsolatok ilyen minőségre jutása azonban nem ment könnyen. Az első két évben elvégzett szakmai munka és partnerség építés időszaka a kommunikáció ellenére kevésbé volt látványos. A kötelezően elkészítendő kistérségi kulturális stratégia és operatív program tervezési tevékenysége folyamatos keretbe foglalta a munkát. Mivel a kulturális szféra szereplői a területfejlesztési tervezés gyakorlatát még kevésbé ismerték, ezért a tervezési módszertan megismertetése, gyakorlása és alkalmazása szükségszerűen végigkísérte az elmúlt éveket. Ez a tanulási és programozási tevékenység, vagy akár a kulturális értéktárak, adatbázisok alkotásának adminisztratív feladatai gyakorlati hasznuk ellenére a szereplőknek sem feltétlenül okoztak sikerélményt. A harmadik évben az együttműködés már számos „kézzelfogható” eredménnyel járt a kistérségi kulturális fejlesztési elképzelések tervszerű összehangolása mellett az önálló kulturális projekt megvalósításáig, amelynek közönségsikere egyben a Kerekasztal szakmai munkájának elismerése is. A szakmai kapcsolatok elmélyülése ténylegesen akkor történt meg, amikor a közös tevékenységben mindenki a maga módján részt tudott vállalni, illetve hozzá tudott járulni a többiek és a közösség sikeréhez is és ezt a „külvilág” is érzékelte.

Jól mutatja az együttműködés elmélyülését, hogy a Kistérségi Közkincs Kerekasztal szereplői a működés első évében 6 alkalommal, a második évben 9 alkalommal, harmadik működési évben 11 alkalommal tartottak összejöveleket. Ezek az alkalmak a szakmai feladatok elvégzését célzó munka helyszínei voltak, amelyek a célok szerint számos formában valósultak meg. A közös tervezés, az egyeztetések műhelymunkája, vagy a projekt megvalósításhoz kapcsolódó „zajosabb” munkaértekezletek, jól kiegészültek a tanulási-gyakorlási tevékenységgel, vagy a szakmai előadásokkal. A Kerekasztal szakmai partnerségének erősítésében jelentős előrevivő lépésnek számított az is, hogy a Kerekasztal az üléseit – lehetőség szerint – nem csak a szokásos helyszínen tartotta, hanem a kistérségi települések közművelődési intézményeiben, ahol közvetlenül

nyílt lehetőség a partnerek megismerésére, az együttműködési lehetőségek feltérképezésére.

Emellett a Kerekasztal a harmadik év végére, már más hasonló kistérségi szervezettel is felvette a kapcsolatot.

A Kerekasztal elmúlt három éves tevékenységében megfigyelhető folyamatos fejlődés mellett azonban van egy másik fontos eredmény is.

Amellett ugyanis, hogy a Kerekasztal, mint közösség végigment egy belső fejlődési folyamaton, a szereplők eljutottak arra a szintre, hogy már nem csak a Kerekasztal által közvetlenül szervezett formákban tartják a kapcsolatot, hanem egymás közötti partnerségek is létrejönnek. A Kerekasztalon kívüli közös tevékenységek pedig azt mutatják, hogy valami tényleg megmozdult a kistérségben. Egyrészt értékeinek, lehetőségeinek ismeretében az elmúlt évben a kulturális szakemberek között számos olyan együttműködés valósult meg, amelyben 2–3 szervezet, vagy település fogott össze kulturális célú program, pályázat megvalósításához. Jellemzővé vált, hogy települési rendezvények szervezése estén a szakemberek a kistérség más településeiről hívnak – eddig nem ismert – előadókat, szereplőket, illetve pályázati projekt megvalósításában keresik egymás partnerségét.

Ezek az együttműködések pedig már a Kerekasztalnál szerzett ismeretekben és ismeretségekben gyökereznek, ami igazolni látszik azt, hogy a Kerekasztal munkája hatással van a kistérségi/helyi közművelődésre.

Mielőtt azonban messzemenő következtetéseket vonnánk le ebből, fel kell hívni a figyelmet néhány olyan jellemzőre, amely az ország más részein is igazolható.

– A kistérségi Közkincs Kerekasztalok szereplőinek egy kettős közösség vállalással kell szembesülniük a területiség elvéből adódó kultúraszint jellegzetességei alapján.

– A részt vevő szakemberek elsődlegesen a saját településükhöz, a saját munkájukat meghatározó helyi közösséghez kötődnek és a kistérségi (más településsel közösséget vállaló) identitás már egy másodlagos dolognak számít, amit a Kerekasztal tudna valamilyen mértékben erősíteni.

– A területiségből adódóan az együttműködés során – ha a mai világban ez nem is tűnik nagynak – mégis meg kell oldani a távolságok legyőzését. És itt a fizikai és identitásbeli távolságok is megjelennek.

– A kistérség egy másik településének kulturális eseményeire való eljutás időben és költségben is ráfordítást igényel. A kistélepek kulturális életének szervezésénél sokkal inkább tekintettel kell lenni a helyi lakosság életvitelére is.

– A kistérségek székhelyeként működő nagyobb városok kulturális piacának megvannak a maga fogyasztói. A kereslet-kínálat itt nagyobb mértékben képes kielégíteni az igényeket, ezért nem feltétlenül érdekelték a kistélepek

– sok esetben szolgáltatás hiányos – kulturális szférájával szakmai közösséget vállalni.

– A kistelepüléseken működő – számos esetben egy emberes – kulturális intézményeiben dolgozó szakemberek elszigetelten dolgoznak egymástól. Kévszerűségük van arra, hogy elszakadjanak a munkahelytől és külső kapcsolatot tudjanak építeni. Számukra „mentőöv” is lehet a Kerekasztalnál való ismeretszerzés, találkozás, a kistérségben meglévő szakmai „muníció” megismerése, igénybevétele. Ez pedig közelít a helyi adottságokra alapozó kulturális vidékfejlesztés felé.

Ez utóbbi pedig már egybecseng a Közkincs Program eredeti céljával is, ami felé ilyen, vagy olyan mértékben az elmúlt években számos Közkincs Kerekasztalnak sikerült elindulnia.

Egy átfogó kutatás témája lehet, hogy kistérségenként melyek voltak az általános „gyermekbetegségek” és melyek a lokális problémák.

– A nehézkés indulást mindenképpen befolyásolta, hogy egy pályázati lehetőséghez kapcsolódó, felülről kezdeményezett programszerű együttműködés, ösztönzés alapján kezdődött a szerveződés.

– Csak az elvégzendő szakmai munka volt meghatározva, ami célirányosan meghatározta a szervezést és a tevékenységet.

– A megszólított szereplők közül számos résztvevő elveszítette az érdeklődését, a szakemberek köre részben kicserélődött.

– A hazai területfejlesztés helyzete miatt a stratégiai tervezésnek nincs elismertsége, ezért láthatóan nem érződött a tervezés hasznának elfogadása sem a szereplők, sem az önkormányzatok részéről, ezért csak kötelező feladat maradt.

– A szereplőkben tudatosítani kellett, hogy a Kerekasztal a saját fórumuk, amit ők használhatnak ki a saját javukra, nem pedig egy pályázó szervezet projektjének rész-szereplői.

– Az tény azonban, hogy a Kerekasztal működik, és immár várakozással kezdi a negyedik évet, azt mutatja, hogy mégis volt értelme az elmúlt három év erőfeszítéseinek.

– A legnagyobb pozitívum talán éppen az, hogy egy olyan közösséget sikerült kialakítani, akik szívesen dolgoznak egymással és a Kerekasztalon kívül is élnek az együttműködés lehetőségével.

– Bár sokszor száraz papírmunkának tűnt, de sikerült olyan szakmai dokumentumokat elkészíteni, amelyet ha nem is forgatnak minden nap, de általa sikerült számos közös problémát feltárni és közös célokat nevesíteni.

– A visszajelzések alapján fontos eredmény, a szakmai tanulás lehetőségének biztosítása. A Kerekasztalnál sikerült olyan korszerű szakmai ismereteket is

átadni, amelyek megszerzésére nem volt lehetőség, illetve amelyeket a mindennapi munka során hasznosítani lehet.

– A szereplők közül sokan most ismerték meg a teljes kistérséget. A Kerekasztal és a közös szervezésű programsorozat révén eljutottak eddig nem ismert településekre, intézményekbe is. Így a kulturális szakemberek kistérségi identitását sikerült erősíteni, amit a helyi közművelődési tevékenység során tovább lehet adni.

Összességében a Kistérségi Közkincs Kerekasztal tevékenységének megítélését elsősorban az befolyásolja, hogy sikerült-e jól kitalálni azt, valamint a szereplők megtalálják-e azokat a kapcsolódási pontokat, amiért éppen ebben a formában érdemes együttműködni. Esetünkben az első hároméves tevékenysége alapvetően eredményesnek ítéltető, hiszen a meghatározott feladatokat eredményesen végezte el, továbbá az elvégzett szakmai munka mellett az együttműködés és partnerség erősítésében is jelentős fejlődést értek el a kulturális szakemberek.

Az eddigi eredmények a Kistérségi Közkincs Kerekasztal munkájának folytatását indokolttá teszik, de a fentről jövő kezdeményezésből eredően továbbra is meghatározó elem kell, hogy legyen a Közkincs Program megvalósításáért felelős minisztérium szerepvállalása.

A Kerekasztal egy nagyon jó lehetőség az együttműködésre, de nem hagyható figyelmen kívül, hogy jogilag nem önálló, leginkább az önkormányzati szféra működéséhez kötődik, ahol ennek az ágazatnak a költségvetési támogatottsága nem feltétlenül élvez prioritást. A működési támogatások jó lehetőséget nyújtanak a Kerekasztalokban résztvevő szakembergárda szakmai fejlesztésére.

Emellett azonban az együttműködés csúcsai mégis a közös sikerek, ami a kulturális szakmában alapvetően programszerű tevékenységben nyilvánul meg, hiszen a kultúrafogyasztó lakosság itt méri le a szakemberek tevékenységét. Kérdés azonban, hogy ezekre honnan, hogyan sikerül forrást szereznie a Kerekasztalnak, hiszen ebben a szervezeti formában ez nem is lehetséges. A működést segítő pályázati támogatás, a szervező tevékenység és egyes – más szervezet által elnyert forrásokból támogatott – programszintű sikerek jelenleg egy jó, tenni akaró közösséggé formálták a Kerekasztalokat.

Országos programról lévén szó, a jövő szempontjából fontos kérdés, hogy van-e lehetőség a működés további támogatására, vagy egyik évről a másikra leállítható egy ilyen kezdeményezés. Jelenleg nagyobb a valószínűsége, hogy ez még évekig csak pályázati támogatással működhet, és fokozatosan van lehetőség az „önjáróság” kialakítására.

A kulturális szakemberek kistérségi szintű egyesületbe szerveződése szintén biztosíthatna hasonló szakmai, együttműködési lehetőségeket, azonban olyan

szintű önszerveződésig még számos sikeres tevékenység megvalósítása juttathatja el őket. A negyedik év elején azonban a lendület megvan, és a Kerekasztal tagjainak együttműködési készsége jelenleg még számos sikeres tevékenységre képessé teszi őket.

Tomasz Balázs (Kőbányai Pataky Fotóklub, Budapest):: *New York – Brooklyn Bridge*
(díjazva az MMIKL-ben rendezett
tazás a világ körül – 2010 című fotókiállításon)

BÁTAINÉ BALOGH ERZSÉBET

Közkincs Kerekasztal a szekszárdi kistérségben

A Szekszárd-tolnai kistérség Tolna megye legnagyobb területű és lakosság-számú kistérsége. 26 településünk közül 3 város – köztük a megyeszékhely – azonban a községek fele 1000 lakos alatti. A feladatellátás eloszlása és a szolgáltatások elérhetősége ebből kifolyólag az egyes településen nagyon eltérő a közművelődés, kultúra területén is.

A Közkincs Kerekasztal 2007-ben alakult meg. A megalakulás koordinálását és az azt támogató pályázat elkészítését és lebonyolítását a Többcélú Társulás Munkaszervezete vállalta fel.

A Szekszárd és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás megalakulása óta fontosnak tartja a kistérség kulturális és közművelődési fejlesztését. A fejlesztések és egyéb tevékenységek során mindig figyelembe vettük, hogy a kulturális fejlesztés is része a területfejlesztésnek. Ezen elv alapján folyamatosan kapcsolatokat építettünk és ápolunk a térségben kultúrával, közművelődéssel foglalkozó szervezetekkel. A társulási megállapodásban is megfogalmazásra kerültek a kulturális, közművelődési feladatok: a nyilvános könyvtári feladatok magasabb színvonalú ellátásának közös szervezése, térségi közművelődési tevékenységek koordinálása, térségi identitás erősítése, kulturális örökség őrzése. A Társulási Tanács döntéshozásának megkönnyítése érdekében 2008 áprilisa óta működik a Közoktatási és Kulturális Bizottság, melynek egyik tagja a Közkincs Kerekasztalt képviseli a bizottságban.

A Közkincs Kerekasztal alapító tagjai többségében olyan térségi, megyei érdekeltiségű szervezetek munkatársai (megyei könyvtár, megyei múzeum, főiskola, városi művelődési házak), akik hosszú évek óta tevékenykednek a térségben a közművelődés, kultúra területén. Tapasztalataik és kapcsolatrendszerük révén képviselni tudják a térségben dolgozó közművelődési szakembereket.

A Kerekasztal tagsága az évek alatt azután folyamatosan bővült: főleg a közművelődéshez, kultúrához kapcsolódó tevékenységet folytató civil szervezetek képviselőivel, illetve a térség szakembereivel. Programjaink során már a kezdetektől odafigyeltünk arra, hogy minden rendezvényünk, képzésünk, talál-

kozónk teljesen nyílt legyen, minden érdeklődő részt vehessen rajta, minél többen hasznosíthassák az ott elhangzó információkat.

A megalakulás évében a Kerekasztal tevékenységében a legfőbb hangsúly az ismerkedésen, illetve a térség közművelődési helyzetének felmérésén volt. A tagok a maguk területén mind nagy tapasztalattal rendelkező szakemberek, azonban sokszor ugyanazt a helyzetet, problémát egészen más szemszögből látják. A Kerekasztal ennek a sokféleségnek leginkább az előnyeit tapasztalta: elkészült a kistérség közművelődési stratégiája, melynek helyzetelemzése pont e sokszempontú megközelítés miatt lett átfogó. A kulturális adatbázis szintén hiányt pótol, bár megyei szinten korábban is volt hasonló jó gyakorlat.

Kerekasztalunk jellemző munkaformája a Kerekasztal Ülés lett, melyet változó helyszíneken tartottunk és tartunk azóta is, valamint eredményesen működik az elektronikus kapcsolattartás és információáramoltatás is. A feladatok megosztása szakterület és szabad kapacitás függvényében történik a tagok között, a szervezési és pályázattal kapcsolatos feladatokat azonban minden esetben a Többcélú Társulás munkaszervezetének munkatársa látja el.

Térségünkben a három város viszonylag jól ellátott szakemberekkel, ezáltal programokkal is, míg sok településen hiányosságokkal küzdenek e téren. 2008-ban ezért kistérségi komplex programok szervezésével bővült a Kerekasztal tevékenysége, melyek sikeresek voltak, azonban az is bebizonyosodott, hogy ekkora térségben, ennyi település között kerekasztal formában – ahol mindenki önkéntesen, munka mellett vesz részt a tevékenységekben – nagyon nehéz a szervezés és lebonyolítás. Fiatalokat megszólító honismereti programunkba például a térség általános-, majd középiskoláit is bevontuk. Összességében azonban a mi Kerekasztalunk nem rendezvénycentrikus, nem művelődési házak, programszervezők szerepét veszi át, hanem hozzátesz, kiegészíti, koordinálja az eseményeket, hozzásegíti a helyi szereplőket olyan információkhoz, esetleg anyagi forrásokhoz, melyeknek segítségével bővíthetik a közművelődési és kulturális tevékenységet a településeken.

Az utóbbi években sokat lendített a települések kulturális szolgáltatásain a mozgókönyvtári hálózat kiépítése és a szolgáltató helyek fejlesztése is, így az itt dolgozó könyvtárosokat szintén igyekeztünk bevonni a Kerekasztal munkájába, illetve információkhoz, képzésekhez juttatni.

A Kerekasztal működésének fejlődése során végül a hangsúly a képzéseken, tájékoztatáson, információcserén, jó gyakorlatok megismerésén, azaz a képessé tevésen állapodott meg. A Szekszárd Kistérségi Közkincs Kerekasztal nem tömöríti egy óriásszervezetbe a térség összes szakemberét, nem rendez nagyrendezvényeket, hanem lehetőleg a legtöbb kultúrához, közművelődéshez kapcsolódó szakterület bevonásával a helyi szereplőket támogatja abban, hogy minél magasabb színvonalon közvetítsék helyben a kultúrát. Igyekszünk ehhez napra-

kész adatbázist, aktuális képzéseket, szakmai támogatást és megbízható háttérrel biztosítani. A Kerekasztal Ülések rendszeres megtartásával és az éves kulturális szakmai nappal a közös tapasztalatcserére és ismerkedésre is lehetőséget biztosítunk. Tapasztalataink szerint az itt kialakuló kapcsolatok hosszú távon is segítik a szakemberek munkáját. Fontosnak tartjuk, hogy legyen egy olyan állandó pont, ahol összefutnak az információk, működik adatbázis, ahol lehet segítséget, információt kérni, esetünkben ez a Többcélú Társulás munkaszervezete.

Hogy miért érdemes a munkát évről évre folytatni? Azért a településért, amelyik ismét megrendezi a téli előadássorozatot, most már saját erőből, de megerősítést még tőlünk kér. Azért az iskoláért, amelyiknek könyvtárosa külön levélben köszönte meg, hogy csatlakozhatott a honismereti napokhoz, mivel évek óta nem volt anyagi lehetőségük semmilyen program megvalósítására. Azokért a lelkes amatőr alkotókért, akiknek munkáiból fantasztikus sikerű kiállítást rendeztünk. És minden olyan alkalomért, amikor szakemberek, fiatalok, felnőttek összeülnek, majd a tartalmasan eltöltött néhány óra után kellemes élményekkel és hasznos információkkal gazdagodva távoznak.

Összefoglalóan elmondható, hogy a szekszárdi kistérségben a Közkincs Kerekasztal működésével 2007 óta fejlődött a közművelődési szereplők közötti kapcsolat. A szakemberek jobban megismerték egymást, elindult bizonyos mértékű térségi gondolkodás, programok közös szervezése, illetve egy motívum mentén történő felfűzése. A kulturális adatbázis és szolgáltatásjegyzék szintén az egymás megismerését segítette, illetve használata által a rendezvényeken előtérbe kerültek a térségi szereplők, fellépők. Részben szakmai képzéseinknek köszönhetően a közművelődési szakemberek eredményesen készítenek és valószínűleg meg pályázatokat, melyekhez a továbbiakban is szakmai segítséget kívánunk nyújtani, különös figyelemmel azokra a településekre, akik elnyerték az „Integrált Közösségi Szolgáltató Tér” címet.

Végül lássuk, mit gondol erről a Közkincs Kerekasztal egyik alapító tagja:

„A Közkincs Kerekasztal 3 éves tevékenysége előrelépést, összerendezettebb működést eredményezett a szekszárdi kistérség kulturális életében.

Kezdeti lépésként elkészült a kistérségben folyó közművelődési tevékenységek összegyűjtése, elemzése, majd erre alapozottan a fejlesztési lehetőségeket megmutató kulturális koncepció.

Felpezdült a szakemberek közötti párbeszéd, információcsere és széles kulturális információs bázis teremtődött. A települések és a közművelődési intézmények számára ma már folyamatosan és elektronikusan is elérhető információk állnak rendelkezésére a közművelődés térségi dokumentumairól, eseményeiről, a kulturális és közösségi célú pályázatokról.

A településeken elhelyezett egységes formátumú Közkincs táblák folyamatosan tájékoztatják a települések lakosságát is közérdekű és kulturális eseményekről.

Elkészült és folyamatosan bővül a szekszárdi kistérség értékeit bemutató Értéktár.

Közművelődési szakembereink kompetenciáit, tudását évről évre tematikus továbbképzések keretében erősítjük, bővítjük.

A „Közkinccsé tesszük” előadássorozat útján a kistérség településeinek lakói közelebbről is megismerkedhettek a térség értékeivel, érdekességeivel, az ifjúság pedig a kistérségi honismereti napok keretében bővíthette tudását lakóhelyéről és erősítette kötődését szűkebb környezetéhez.

Az évenként megrendezett évadzáró Kulturális Szakmai Nap keretében bemutatkozhattak egymásnak a települések képviselői, kulturális és civil szervezetei, tapasztalatokat cserélhettek, új módszerekkel ismerkedhettek.

A Közkincs Kerekasztal szakmai véleményező szerepkörével jól segítette a Többcélú Társulás Tanácsa döntéseinek előkészítését is.

A Közkincs Kerekasztal eddig elért eredményeit szeretnénk a jövőben is megtartani, illetve a Kerekasztal tagjainak és tevékenységének bővítésével, új források bevonásával tovább gazdagítani és színesíteni kulturális életünket.”

MATISZLOVICSNÉ HORVÁTH ÉVA

A Kistérségi Kulturális Kerekasztal létrehozása és működtetése a hatvani kistérségben

A közművelődés a magyar történelem reformkora óta áll a társadalmi haladás és a nemzet felemelkedésének szolgálatában. Ez a küldetés határozta meg a szakma legjobbjainak a munkáját, ez tette lehetővé, hogy a magyar társadalom közösségei minden korban rendelkeztek olyan energiákkal, melyek elősegítették a nagy változások sikerét és megadták az egyén számára nélkülözhetetlen biztonságot, a kulturális otthonosság élményét. A közösségekben átélt együttlétek gazdagsága adja a közművelődési szakszerűség sajátos méltóságát.

Az Európai Bizottság 2007. május 10-én közzétette az első egységes Európai Kulturális Stratégiát. Ezzel egy időben megalkotásra került a Magyar Kulturális Stratégia (2007–2013), melynek prioritásai között első helyen szerepel a kulturális vidékfejlesztés programja.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közkincs Programja a kulturális vidékfejlesztést segíti elő. A minisztérium e program keretében tette közzé még 2007-ben Közkincs Pályázatát.

A Hatvan Körzete Kistérségi Többcélú Társulás már 2007-ben pályázatot nyújtott be a Közkincs Kerekasztal program megvalósítására. Azóta is minden esztendőben sikeresen pályázik, ma már modell értékű közművelődési együttműködési tevékenységet valósít meg, s a hároméves fejlesztőmunka jelentős állomásaként került megalkotásra, és 2010. április 28-án elfogadásra a kistérségi kulturális stratégia.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával megvalósult Közkincs Kerekasztal programban a kistérség mind a 13 települése érintett. A 2007 és 2008 között megvalósuló együttműködés legfontosabb hozadéka az volt, hogy valamennyi kistérségi település el tudta magát helyezni a közművelődési feladatellátás rendszerében.

Az elmúlt évi együttműködés eredményezte azt az elhatározást, mely szerint a Társulási Tanács 2009. június 10-i döntése alapján a Hatvan Körzete Kistérségi Többcélú Társulás – társulási megállapodását bővítette a közművelődési feladatellátással.

A döntés meghozatala újabb pályázati források elnyerését eredményezte, melynek keretében komplex kistérségi kulturális programok valósultak meg, így a Térségi Diákgála, a Regionális Idősek Fesztiválja, a Természeti és Kulturális Örökségünk kiállítás.

Az UNESCO, az ENSZ kulturális szervezetének meghatározása szerint „A kultúrát a legtágabb értelemben ma úgy foghatjuk fel, mint egy társadalom, vagy egy társadalmi csoport szellemi és anyagi, értelmi és érzelmi megkülönböztető jegyeinek összességét.” A művészeteken és bölcsészeten kívül magában foglalja az életmódot, az emberek alapvető jogait, az értékrendszereket, a hagyományokat és hitet.

A kultúrának köszönhetjük, hogy sajátosan különböztetjük meg az értékeket és képesek vagyunk választani. Segítségével fejezi ki magát az ember, és tudatosul önmaga számára, keres fáradhatatlanul új értelmet a dolgoknak és hoz létre önmagát felülmúló műveket.

Térségünk gazdag kulturális értékekben, az értékeket teremtő és közvetítő intézményekben, színes az önszerveződő közösségek, civilek palettája; ezért is tartotta feladatának a Kistérségi Társulás, hogy megalkossa a térség kulturális stratégiáját, azaz a térségi művelődéspolitikát kifejező, összegző dokumentumot.

A térség kulturális stratégiája a létrehozott értékek megőrzésére törekszik, feladatokat fogalmaz meg a hiányosságok megszüntetésére, és segíti az intézményrendszer működésének fejlesztését. A stratégia ajánlásokat fogalmaz meg a tartalmi és működési feltételek javításához, ugyanakkor megoldást kínál a közösségi és polgári kezdeményezésekben rejlő lehetőségek kibontakoztatásához is.

A Kistérségi Kulturális Szakmai Fejlesztő Műhely tagjai a kistérségre vonatkozó helyzetfeltárás után folyamatos műhelymunkával segítették elő a Kulturális Stratégia megalkotását, a hálózati együttműködés fejlesztését.

A Fejlesztő Műhelyben végzett munka során olyan helyi, kistérségi kulturális tervek beépítését javasolták a tervezési szintek fejlesztési stratégiájába, amely keretet és lehetőséget ad hazai és uniós források operatív programjaiban való részvétellel, biztosítva ezzel a fenntarthatóságot.

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény jelzi, hogy a válságkezelésből a közművelődési, közgyűjteményi intézményeknek utat kell találniuk a fejlesztés, a paradigmaváltás irányába. A kulturális stratégia megalkotása és elfogadása segíti elő a közösségi kezdeményezéseket, az infrastrukturális fejlesztéseket.

A hatvani kistérségi kulturális stratégia illeszkedik más tervezési dokumentumokhoz; s más dokumentumok szerves részévé kell válnia, mivel az önkormányzati tevékenység sok területét érinti, mint pl.: településfejlesztési beru-

házások, területrendezési tervek, turizmusfejlesztési koncepció. A tervezetben prioritást élvez a LEADER programban megjelenő falumegújítás, a kulturális örökség védelme, az Integrált Községi és Szolgáltató Terek kialakítása, a helyi identitást erősítő közösségi programok megvalósítása, a partneri együttműködés erősítése.

A kistérségi kulturális fejlesztési stratégia általános célja elsődlegesen az itt élő lakosság kulturális alapellátása fejlesztésének támogatása, azokon a kereteken belül, amelyeket a többcélú kistérségi társulás működése lehetővé tesz.

A többcélú kistérségi társulás átfogó célja a kulturális fejlesztések területén tehát elsősorban az erőforrások hatékonyabb kihasználására, a szakmai koordinációra, továbbá az alapszintű kulturális ellátás szakmai színvonalának emelésére irányul. E cél megvalósításában a társulás legmesszebbmenőkig figyelembe veszi az egyes településeken meglévő ellátási igényeket, továbbá a jelenlegi színvonalat. Ugyanakkor nem mond le az igényfelkeltés lehetőségéről sem, melyhez él a maga sajátos eszközeivel.

A hatvani kistérség településein a kulturális alapellátás fejlesztésének általános célja az ellátás színvonalának emelése és kiterjedésének bővítése. Ezt a célt egyrészt települési szinten maguk az önkormányzatok tudják megvalósítani. Ugyanakkor a fejlesztések koordinálása, szélesebb körű támogatása, valamint az erőforrások jobb kihasználása megköveteli a települések hatékony együttműködését. Ezen együttműködések alapjául szolgálhat a kistérségi kulturális stratégia.

A Kistérségi Kulturális Kerekasztal létrehozása és működtetése

A hatvani kistérségben a Közkincs I. 2007-es pályázati támogatásnak köszönhetően Hatvan székhellyel 2007. május 17-én megalakult a Kistérségi Kerekasztal, s az annak létrehozásában közreműködő szervezetek, intézmények nyilvánították együttműködési szándékukat. Az együttműködés animáló szerepe elsősorban abban van, hogy a kerekasztal tagjai részt vesznek a szakmai fejlesztő munkában, s a 2002-ben megszakadt együttműködés újra megindulhatott. A kistérségi együttműködés fejlesztésére, a kistérségi kulturális alapellátás helyzetének értékelésére, a kulturális stratégia előkészítésére, a források lehívására a kerekasztal résztvevői, együttműködői kezdeményezték a Kistérségi Kulturális Fejlesztő Műhely létrehozását. Mára a kistérség közművelődési tevékenységének koordinálására, a fejlesztő munka térségi szintű kiépítésére a Kerekasztal résztvevői együttműködési megállapodást kötöttek.

A Kistérségi Kulturális Fejlesztő Műhely résztvevői havonta találkoztak, s feladatuknak tekintették a kapcsolatok kiépítését, a közművelődési feladatellátás helyzetének értékelését, a kistérségi adatbázis létrehozását, a szolgáltatási jegyzék közreadását. Az infokommunikációs szolgáltatás kialakításával arra töreke-

dett a közösség, hogy a közkultúra eredményei és fejlesztési igényei ismertek és elismertek legyenek; részeivé váljanak annak a fejlődési folyamatnak, amellyel azt akarja elérni, hogy mindenki élni tudjon a lehető legjobban és a legkisebb településen is azzal a lehetőséggel, amelyet a kulturális értékek megőrzése, létrehozása és megismerése jelent – mindezek által a döntéshozók figyelmét kívánja felhívni a kistérség kulturális fejlesztési lehetőségeire.

Készített a csoport egy SWOT elemzést a kistérség erősségeire, gyengeségeire, veszélyeire és lehetőségeire vonatkozóan, a brainstorming (ötletroham) módszere alkalmas volt új elgondolások, sziporkázó ötletek feltárásához. A kulturális stratégia megalkotásához felállította a térségre, s a szakmára jellemző problémafát és az ehhez igazodó célját K-J módszer segítségével. A stratégia operatív programjához illeszkedően munkacsoportokban projektterveket dolgoztak ki a szakemberek.

A kistérségi kulturális kerekasztal működésének eredményei

Modell értékű kistérségi projektünk, a tapasztalatszerzés (Mezőkövesd, Ózd) elősegítette számunkra a kistérségi kulturális stratégia megalkotását, annak előkészítéséhez a módszertani segítségnyújtást.

Eredmények:

- A Közkincs pályázat segítségével újraindult az együttműködés, rendszeressé váltak az összejövetelek, a szakmai műhelybeszélgetések, e-mailben és telefonon folyamatos az együttműködés.
- A pályázatiírással, erőforrás-fejlesztéssel foglalkozó képzéssel sikerült meghatározni önmagunk számára a fejlesztés lehetőségeit.
- Az idősebb kollégák tapasztalatai, a fiatalok friss ötletei, lendülete elősegíti a kistérség szakmai együttműködését, melyet jól példáz a stratégiaalkotás folyamatában alkalmazott módszerekkel történő feldolgozás.
- Erősödik a közművelődési tevékenység ismertsége, elismertsége, melyre jó példa a kistérségi programokba történő bekapcsolódás, a projekteknek megfelelő PR munka.
- A szakmai műhely révén hatékonyabban tudjuk a kistérségi humánerőforrás adottságait kiaknázni, mutatja ezt a fenti módszerekkel történő közös munka is.

• Nő a közös rendezvények száma: A Grassalkovich Oktatási és Kulturális Alapítvány sikeres pályázatának köszönhetően már második alkalommal valósult meg a Közkincs II. pályázat keretében a térségben három kistérségi rendezvény (XII. Térségi Diákgála, III. Természeti és kulturális örökségünk kiállítás, II. „Együtt a szeretetben” kulturális ajándékosár rendezvény), s a Kerekasztalban történő együttműködés elősegítette, gördülékenyebbé tette a rendezvény szervezését, lebonyolítását.

- A fejlesztési javaslatokban megfogalmazottak szerint a közös célok szerinti sikeres kistérségi pályázatok nagyobb források lehívását teszik elérhetővé.
- Kistérségi kiadványunk segítségével, a természeti és kulturális értékek feltárásával, közreadásával növekszik a látogatottság, erősödik az idegenforgalom vonzereje. A kiadvány közreadása, a honlapokra történő feltelepítése, egymás linkjeinek elhelyezése elősegíti a látogatottság növelését.
- A szakmai fejlesztő műhely – 2009 második felében – összejövetelein team-munkában a fejlesztési tervben megfogalmazottakat alapul véve dolgozott ki projekteket. Az e téren történő együttműködés erősítése érdekében a Kerekasztal részt vett közös pályázati tervek előkészítésében, annak benyújtásában és sikeres megvalósításában.
- A 2009–2010-es évben a Kerekasztal tagjai rendszeresen találkoztak, a munka 2010 elején vált intenzívvé, amikor is a stratégia készítésének folyamata felgyorsult. A szakmai fejlesztő munka során folyamatosan alakítottuk ki és fejlesztettük a stratégia elemeit, a közművelődési területen túl a múzeumi és könyvtári területtel együtt.
- A hatvani kistérségben a Kerekasztal a támogatásnak köszönhetően már három éve folyamatosan működik, s egyre inkább törekszik a pályázat céljának megvalósítására. A folyamatosan működő kulturális Kerekasztal a kistérségi döntéshozók munkáját segíti az által, hogy előkészítette a társulás és az önkormányzatok számára a kulturális stratégiát. Az operatív programok összeállításával, illetve a projekttervek elkészítésével elősegítette a konkrét tervezési folyamatot, s remélhetőleg képes lesz a térségi programok menedzselésére és koordinálására is.
- Március 27-én a nyilvánosság számára tartottunk tájékoztatót, melyre elsősorban civilszervezetek, s intézmények, közösségek képviselői jöttek el. Itt bemutattuk a stratégia főbb elemeit, s javaslatokat kértünk tőlük, melyet beépítettünk az anyagba.
- A 2007. évben létrejött és ma is működő 34 kistérségi Közkincs Kerekasztal között szerepel a hatvani Kerekasztal is, amelyek modell értékkel bíró, kidolgozott, cselekvést elindító és fejlesztést elősegítő programot fogalmazott meg, munkája a kulturális ágazatok és a civil szféra együttműködésén alapul. Ebből adódóan számos felkérést kap évek óta a műhely vezetője. 2009. október 19-én Kazincbarcikán, a Művelődési Intézmények Országos Szövetségének felkérésére mutatta be a hatvani Kerekasztal elért eredményeit, az alkalmazott módszereket, a felmerülő problémákat. A megyei szintű szakmai műhely Pétervásárán volt, ahol 2010. február 26-án folytattunk konzultációt a partnerek párbeszédéről, az együttműködésről, a térségfejlesztés lehetőségeiről. A Pétervásáraiak Kerekasztala 2010. március 26-án a stratégia alkotás munkafolyamata közben látogatott el hozzánk.

Kiemelt eredmény:

A pályázat célja az volt, hogy a kultúra területén feladatot vállalók között erősödjön a közös tervezés és cselekvés, s az előkészítő és elemző munkával készüljenek fel a különböző pályázati források elnyerésére a kulturális fejlesztések területén is. E cél megvalósulása az elért eredmények alapján mérhető.

Nagy előrelépést jelentett, hogy a Hatvan Körzete Kistérségi Többcélú Társulás az alapszabályába felvette a közművelődési feladatok szervezését, koordinálását. 2009. június 10-én a Társulási Tanács elfogadta a kistérségi kulturális stratégia összeállításához elkészített vázlattervet, a főbb prioritási szempontokat. Hároméves szakmai fejlesztőmunka eredménye a kistérségi kulturális stratégia megalkotása, s az önkormányzatok és a társulás elé terjesztése.

A hatvani kistérség kulturális stratégiáját, s a településekre is lebontott fejlesztési tervet a 13 település önkormányzata külön-külön elfogadta, a Hatvan Körzete Kistérségi Többcélú Társulás Társulási Tanácsa pedig a 14/2010.sz. társulási tanácsi határozattal 2010. április 28-án fogadta el azt. Az összesített adatok alapján elkészült kulturális stratégia szervesen illeszkedik és kapcsolódik a kistérség már meglévő fejlesztési elképzeléseihez, és alkalmas arra, hogy közös mikrotérségi, kistérségi pályázatok alapját képezze.

A stratégia olyan jövőorientált kulturális koncepciókat tartalmaz, amelyek illeszkednek valamennyi település, mikrotérség, valamint a kistérségi központként működő Hatvan hagyományaihoz, erősségeihez, jövőbeni céljaihoz és kijelöli a meghatározott időszak fő fejlesztési irányait és prioritásait.

MIHÁLY RENÁTA

Közkins Program a miskolci kistérségben

A miskolci kistérség Magyarország legnagyobb kistérségei közé tartozik közel 270 000 főnyi lakosával, 1058 km² területével, 40 településével, amelyből hat kisváros és a kistérség központja, Miskolc egyben megyeszékhely is.

A kistérség funkcionálisan hét tájegységre tagolható, Miskolc környéke, Bükk-alja, Tavak környéke, Felső-Hernád völgy, Pitypalatty-völgy, Alsó-Hernád völgy és a Sajó-völgy vidéke.

A kistérség települései nemzeti parkok találkozásánál, a Bükk hegység lejtőin, a Sajó és a Hernád folyók völgyében, tavak találkozásánál fekszenek szép természeti környezetben, és kulturális örökségi értékekben gazdagon. Gazdasága változatos és széleskörű, vannak ipari, mezőgazdasági jellegű települései és vannak, amelyek idegenforgalommal vagy erdőgazdálkodással foglalkoznak.

A mikrotérségek egyedi arculattal rendelkeznek, láthatatlan határaikon belül sajátos és egyedi kultúrájukat őrzik, amely rendezvényeiket is sajátossá varázsolja.

A térség kulturális fejlődése érdekében Miskolc Kistérség Többcélú Társulása 2007-ben beemelte a közösen ellátandó feladatok közé a közművelődési feladatellátást.

A Közkins Pályázatra 2007-ben pályáztunk először, Miskolc Kistérség Többcélú Társulásaként, így azóta folyamatosan működik a miskolci kistérségben a Közkins Kerekasztal, amely sok szép eredménnyel büszkélkedhet. A Közkins Kerekasztal megalakulásával először lehetőség nyílt egy reális közművelődési helyzetelemzés elkészítésére. Ez több szakmai területre kiterjedt, emellett a közművelődés szempontjából fontos egyéb kérdések is megválaszolásra kerültek pl.: van-e közművelődési intézmény, milyen infrastrukturális állapotban van, milyen dokumentumokkal rendelkeznek, van-e szakember, milyen csoportok működnek, van-e helyi média, működik-e még iskola, óvoda, milyen civil szervezetek működnek, található-e kulturális örökségi érték a településen és milyen a pályázati aktivitás. Az adatok mikrotérségi és kistérségi szinten is összesítve lettek, és értékelésre kerültek. A helyzetfelmérés eredményeképpen, az adatok feldolgozását követően 2008-ban kulturális stratégia elkészítésére pá-

lyáztunk. A kulturális stratégia 2009-től 2012-ig terjedő időszakra határozza meg a legfontosabb fejlesztési célkitűzéseket, a megvalósítandó feladatokat, melyek a kistérség kulturális fejlődését, felzárkózását, a kulturális esélyegyenlőség megteremtését tűzi ki célul és tervezi segíteni.

2008-ban közművelődési referens alkalmazására is sikeresen pályáztunk, és ettől kezdve alkalmazunk szakembert. A referens először is megismerkedett a településekkel, a környék adottságaival. Ezt követte a művelődési házakkal és vezetőikkel, a mozgókönyvtárakkal, könyvtárosokkal való ismerkedés. A személyes tapasztalatok azt mutatták, hogy sok a hátrányos helyzetű település, így az első feladatok közé tartozott a pályázati aktivitás növelése a térségben, hogy több külső forráshoz juthassanak a települések. Ennek megfelelően 2009-ben több pályázatot nyújtottunk be a Társulás, illetve a települési önkormányzatok és a települési művelődési házak által közvetlenül az Oktatási és Kulturális Minisztériumhoz és a Nemzeti Kulturális Alaphoz. A pályázatok megvalósításánál fontos szerepet kapott az esélyegyenlőség megteremtése és fokozott figyelembe vétele.

Az Oktatási és Kulturális Minisztériumhoz 2009 júniusában három Közkincs Pályázatot nyújtottunk be a Társulás hozzájárulásával sikeresen:

- Közkincs Kerekasztal továbbműködtetésére, ezen belül is egy 2010.évi kistérségi kulturális programajánló kiadására. A programajánló a települések legfontosabb rendezvényeit tartalmazza, terjesztése országos szintű rendezvényeken, mint a budapesti Utazási Kiállítás és a miskolci Menjünk Világgá! utazási kiállításon történt, valamint kerültek példányok a miskolci Tourinform Irodába is. A kistérségi kulturális programajánló betekintést nyújt a kistérség gazdag és színes programjaiba, s az ajánlóról újságikk is hírt adott. Ezt követően elkészítettük a kistérségi települések rendezvényeivel kapcsolatos értékelést, összegzést, illetve ezen belül ajánlásokat fogalmaztunk meg a települések, mikrokörzetek részére, hogy mely szakmai területek erősítése célszerű.

- Komplex Kistérségi Kulturális Napok rendezésére, amely pályázattal sikerült három település – Sajópetri, Parasznya és Nyékládháza – fesztiváljainak megrendezésére támogatást nyerni. Sajópetriben 2009 szeptemberében az egy éve teljesen felújított Antal Imre Községi Ház megünneplését, Parasznyán 2009 októberében Szüreti Fesztivált sikerült megvalósítani. Külön figyelmet érdemel, hogy a két település rendezvényeire sikerült többségében kistérségi amatőr művészeti csoportokat, civil szervezeteket meghívni, ezzel is hangsúlyozva a rendezvények kistérségi jellegét. A harmadik település, Nyékládháza Dalostalálkozója nemzetközi méretűvé nőtte ki magát, hiszen több határon túli hagyományörző csoport is tiszteletét tette a találkozókn.

- A harmadik Közkincs Pályázat benyújtása a kistérségi közművelődési referens továbbfoglalkoztatására irányult.

Kistérségi támogatással további sikeres pályázatok születtek:

– 2009. februárban nyújtotta be pályázatát a Nemzeti Kulturális Alaphoz a felsőzsolcai ÁMK. A pályázat a miskolci kistérség társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott településeknek kíván segítséget nyújtani kulturális programok megvalósításával. A felsőzsolcai ÁMK 5 művészeti csoportjával – Rozmaring Népdalkör, Zsolca Táncegyüttes, Férfi Népdalkör, Fűvősenekar, Tényleg Zenekar lépett fel 13 kistérségi településen.

– 2009. augusztusban az Oktatási és Kulturális Minisztériumhoz Színházi, bábszínházi, táncszínházi vendégjátékok tájoltatására nyújtottuk be pályázatunkat. A pályázatban a Pitypalatty-völgy mikrotérség négy települése, Alacska, Radostyán, Sajószentpéter és Varbó vett részt, ahol a szomszédos települések gyerekeit is szívesen látták a helyi közművelődési intézmények. A településekre a Miskolci Csodamalom Bábszínház vitte el gyerekeknek szóló bábelőadásait, a Vitéz László és európai barátai és a Mikor kislány voltam c. előadásokat 2009. decemberben, illetve 2010. januárban.

– 2010 nyarán az Oktatási és Kulturális Minisztériumhoz nyújtotta be kórusművészet támogatására kiírt pályázatát a sajóládi Fráter György Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, illetve a Nemzeti és Kulturális Alaphoz nyújtotta be pályázatát és kapott támogatást az alsózsolcai Községi Ház „A zene az kell!” c. kistérségi tehetségkutató verseny megrendezésére. A pályázatot két település Alsózsolca és Sajólád rendezte meg 2009. decemberben. A kistérségi zenei tehetségkutatóra a fiatal tehetségeket elődöntő és döntő várta neves zsűri előtt.

A közművelődési helyzetfelmérésből kiderült, hogy több településen nem működik közművelődési intézmény, illetve nem dolgozik közművelődési szakember, ezért tartjuk fontosnak havonta megjelenő elektronikus Közművelődési Hírlevélben tájékoztatni a településeket kulturális témákról, hírekről, pályázati lehetőségekről.

Elkészült a miskolci kistérség kulturális honlapja:

<http://miskolckistersegkult.mlap.hu>, amelyen folyamatosan megtalálhatók a közművelődés hírei és az aktuális rendezvénytár. A települések rendezvényszervezői a kistérségi értékleltárból válogathatják ki fesztiváljaikra a leginkább megfelelő zenés-táncos programokat. Az év folyamán a pályázatban vállalt feladatoknak megfelelően elkészült több adatbázis a kistérségi kulturális honlapra: mozgókönyvtárakról, a könyvtárak, könyvtárosok elérhetőségével, a könyvtárak nyitva tartásával. Adatbázis született szintén a kulturális honlapra a muzeális kiállítóhelyekről, címmel, elérhetőségekkel, fotókkal. Ezen kívül a civil szervezetekről és kistérségi települések médiumairól is készült összesítés. A települések rendezvényei elektronikus formában felkerültek a kulturális honlapra is.

A kistérségi tehetségkutató verseny megvalósulásával bízunk abban, hogy a közös pályázatok eredményei egy-egy mikrotérségből a többi település számára is példaértékűek lehetnek.

Alsózsolca–Sajólad rendezésében 2010-ben is folytatódik A zene az kell! kistérségi zenei tehetségkutató verseny. A zenei Ki mit tud? honlapot is kapott (<http://zene-az-kell.mlap.hu>) amelyet a rendező települések koordinálnak a fellépők névsorával, a zsűri tagjaival, illetve az előző évi verseny fellépőinek fotóival.

A pályázatok benyújtása tovább folytatódik. Bükkaranyos település táncház megrendezésére, Harsány település Bükkszentkereszti Alkotó és Honismereti Ifjúsági Tábor megrendezésre nyert pályázati forrást.

Kisgyőr település Kézműves Szaktábor megvalósításra, Sajószentpéter az I. Amatőr Sa-Rock Találkozó, Regionális Táncverseny és Mikrotérségi Farsang megrendezésére nyert önálló pályázati munkájával. Sajópetri település A Miskolci Kistérség Bemutakozik Sajópetrin c. pályázata lett sikeres. A tavalyi Komplex Kulturális Napok c. rendezvényhez hasonlóan idén is a kistérségi dal- és táncörök részvételével valósultak meg a programok.

A Társulásunk idei Közkincs Kerekasztal pályázatában közművelődési szakmai találkozók lebonyolítását vállalta három alkalommal 2011-ben. A szakmai találkozók a polgármestereknek/jegyzőknek, közművelődési szakembereknek szól, hogy a közművelődési feladatukat még hatékonyabban tudják ellátni. Fontos, hogy az új képviselő-testületek tagjai megértsék, hogy az önkormányzatok számára fontos a közművelődési feladatellátás.

Felvállalt feladataink között szerepel a miskolci kistérség nemzetiségi- és roma kultúrájának felkutatása. Ennek érdekében a kistérségi településekre kérdőíveket juttattunk el a nemzetiségi és roma kulturális csoportok felmérésére és hagyományainak összegyűjtésére. A kitöltött kérdőíveket összegyűjtjük és feldolgozzuk.

A Magyar Népművelők Egyesülete pályázatot írt ki Önkormányzatok a Közművelődésért díj elnyerésére. Közkincs Kerekasztalunk megkereste a közművelődés terén legtöbbet vállaló önkormányzatokat és művelődési ház vezetőket a pályázat benyújtását illetően. Örömmel értesültünk róla, hogy Kisgyőr település vehette át a miskolci kistérségből a megtiszteltetéssel járó díjat. Kisgyőr településen 1984 óta Grúz Attila főállású népművelő a közművelődési intézmény vezetője. A település önkormányzata stratégiai ágazatként tekinti a közművelődést, elkötelezte magát a kultúra mellett, ami valóban példaértékű a környéken a kistélepülések viszonylatában.

Miskolcon 2010. októberben a budapesti Goethe Intézet gondozásában Constanza Macras koreográfus a visegrádi országokból alakult roma színházához és ott tervezett közös táncelőadás bemutatójához keresett tehetséges roma

fellépőket, táncosokat, zenészeket a miskolci kistérségből, amit a Kerekasztalunk koordinált. A leendő műsor a romák világát, zenéjét és kultúráját idézi meg a színpadon. A miskolci kistérségben több településen található nagyszámú roma lakosság. Ez a roma tehetségeket felkutató projekt jó lehetőség lehet egy-egy szegény, de tehetséges cigány származású fiatal számára, ezért a kistérségi művelődési házakba, általános iskolákba eljuttattuk a felhívást, ahonnan a több résztvevő is érkezett a meghallgatásra.

Emellett múzeumpedagógiai feladatokat is vállaltunk a miskolci kistérségben, a kistérségi kiállító helyeket megtekintettük, amelyet a kistérség iskoláinak történő kiejánlás fog követni. A miskolci kistérség muzeális kiállítóhelyeiről készült adatbázis megtekinthető a kulturális honlapon.

A Közkins Kerekasztalunk és közművelődési referensünk jó munkakapcsolatot alakított ki a B-A-Z Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézettel, a mozgókönyvtári feladatokat ellátó II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárral és Miskolc Megyei Jogú Város Kulturális és Vendégforgalmi Osztályával.

A Közkins Kerekasztalok létrejöttének és működésének egyik legjelentősebb érdeme, hogy a mesterségesen létrehozott kistérségekben a kultúra segítségével próbálja közelebb hozni egymáshoz az embereket, felkutatja a közös gyökereket, segíti a közös identitástudat kialakítását. Nagyon fontos gyakorlati haszna emellett, hogy segíti az önkormányzatok közművelődési tevékenységét akkor, amikor sok településen megszűnik az önálló intézmény és egyre kevesebb helyen alkalmaznak szakembert.

A jövőre vonatkozólag a cél a miskolci kistérségben továbbra is a kulturális élet fellendítése, ahol jól működik ez a terület, ott a kulturális élet megtartása és közös kistérségi, mikrotérségi programok koordinálása. Továbbá cél az esélyegyenlőség megteremtése, a hátrányos helyzetű települések programokkal való ellátása közművelődési pályázatok segítségével. A jövőben a kistérség szeretne élni azzal a lehetőséggel is, hogy a Szellemi Kulturális Örökség nemzeti jegyzékére jelölhesse a kistérségi települések kulturális értékeit.

GÁBOR KLÁRA

Szakmai fórumból Közkincs Kerekasztal

Komárom-Bábolna kistérségben a közművelődési intézmények együttműködésére alig volt példa a rendszerváltás után. Egymástól elszigetelten küzdöttek a továbbélésért a kulturális élet szereplői. Ebből a bezártságból mozdultunk ki sikeresen azzal, hogy tudatos kistérségi kulturális fejlesztő munka kezdődött meg 2005-ben. A kistérségi közművelődési feladatellátás tervét a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus kezdeményezésére indult Kistérségi Kulturális Fejlesztő Műhelyben még a komáromi Csokonai Művelődési Központ akkori igazgatójaként készítettem, ennek alapján kezdődött meg a munka.

2005. november 16-án a kistérség közművelődési szakembereinek első találkozóján, Almásfüzitőn megalakítottuk Komárom-Bábolna Kistérség Kulturális Fórumát, meghatároztuk közelebbi és távolabbi terveinket. Célként megfogalmaztuk, hogy létrehozzuk a kulturális élet szereplőinek együttműködését, egymással partneri viszonyt kialakítva a kistérség kulturális életének a fejlesztése érdekében, növelve a településeken élők életminőségét, egyenrangú félként kölcsönös előnyök alapján együttműködve. Fontosnak tartottuk, hogy jelentősebb eseményeink időben ne kerüljenek fedésbe egymással, ezért egyeztettük 2006. évi programjainkat. Ebben az időszakban még készülöben volt a Komárom-Bábolna Kistérség Területfejlesztési Konceptiója, melyhez szívesen fogadtak ötleteket, kiegészítéseket. Segítettük a civil szervezetekről szóló melléklet naprakésszé tételét, és javaslataink alapján bekerült a tervezetbe az épített és szellemi örökség védelme, a közművelődési intézményhálózat további romlásának megállítása és a művelődés feltételeinek javítása. Az első találkozón még nem volt ott valamennyi településről a helyi közösségi tér képviselőjében szakember, illetve az volt a jellemző, hogy a kisebb településeket a polgármester képviselte. A polgármesterek jelenléte, pozitív véleménye szakmai közösségünkönkről sokat segített a későbbiekben a Többcélú Kistérségi Társulással való kapcsolattartás során. Első alkalommal elhatároztuk, hogy megpróbáljuk bevonni az aktív kulturális civil szervezetek képviselőit, a könyvtárakat és a három egyelőre távol maradt települést. A helyi igényekről és értékekről beszél-

gettünk a legtöbbet, és arra jutottunk, hogy szükséges lenne egy olyan értéktár létrehozása, amely az alapját adhatja további terveinknek, együttműködésünknek. Ennek készítése olyan folyamat, amely a Közkincs Pályázat elvárásával összhangban azóta is zajlik, hiszen sok mindent kell számba venni, többek között az épített örökséget, a természeti kincseket, a helyi közösségeket, alkotóművészeket és a rendelkezésünkre álló eszközöket.

Összejöveteleinket mindig más településen tartottuk, ennek köszönhetően is sikeresen bővült a résztvevők köre civilekkel és könyvtárosokkal, már csak a két legkisebb településről nem érkezett résztvevő, onnan, ahol senki sem látja el helyben a közművelődési munkát. Részt vett a megbeszélésen a komáromi Tourinform iroda vezetője, akik a márciusi *Utazás kiállításra* a kistérség és a szlovákiai Komárom éves rendezvényeinek kiadványban való megjelentetését tervezték. Így az általunk már megkezdett éves rendezvény-egyeztetés és a rendezvény lista készítése előkészítette és gyorsabbá tette az adatgyűjtést az elkövetkezendő hetekben a kiadvány megjelenéséig, amely azóta is minden évben elkészül a kistérség, valamint Észak- és Dél-Komárom éves eseménynaptáraként. Három közös rendezvény megvalósítását határoztuk el 2006-ban. Komáromban a *Komáromi Napok* keretén belül a kistérség amatőr művészeti együttesinek bemutatkozását a „*Gyerünk a ligetbe...*” rendezvényen, augusztusban Nagyigmándon, a *Hegyi Napon* a *Kistérségi szomszédolást*. Ide minden településről vártak résztvevőket a főzőversenyre, ügyességi vetélkedőkre, és a napközbeni színpadi bemutatókra. E két rendezvény sikeresen lezajlott, bár a tervezettnél szerényebb körülmények között, mert a Nemzeti Kulturális Alaphoz benyújtott pályázaton nem nyertünk támogatást. Új lendületet adott a munkánkhoz a Közkincs Pályázat tavaszi kiírása. 2006 májusában Nagyigmándon látták vendégül Komárom-Bábolna Kistérség Kulturális Fórumát, ahol főleg arról beszélgettünk, milyen eszközökre lenne szükségünk. A korábbi találkozóinkon részt vevő polgármestereken keresztül könnyű volt meggyőzni a Társulást, hogy közös közművelődési eszközparkunk megalapozása érdekében vegyen rész a pályázaton. A Társulás ülésén a Közkincs program és a kistérségi feladat ellátási terv ismertetése mellett már fórumunk addigi eredményeiről is beszámolhattunk, bizonyára ennek is köszönhető, hogy megszavazták az önrészt. A pályázat sikeres volt, így összesen 2550000 forintot költ a kistérség egy könnyen szállítható elemes színpad, sörgarnitúrák és vásári pavilonok készítésére, illetve vásárlására. A kistérségi eszközpark ingyenes igénybevételével és a pályázatokba való bevonással az addig passzív kistélepüléseket is érdekeltté tudtuk tenni a közös munkában.

Fórumunk a 2007. évi Közkincs Pályázat kiírásakor alakult át Közkincs Kerekasztallá. Munkamódszerünk az, hogy emlékeztetők készülnek a Kerekasztal összejöveteleken, amelyeket e-mail-ben nem csak a jelenlévőknek, hanem vala-

mennyi tagnak és az önkormányzatoknak rendszeresen megküldünk, hogy folyamatosan figyelemmel tudják kísérni a munkát, abba a következő alkalommal újra be tudjanak kapcsolódni, illetve véleményezni, kiegészíteni tudják a Kerekasztal döntéseit, munkáját. A Kerekasztal működésének első évében elkészítettük a kulturális koncepció tervezetét, valamint frissítettük a települések értéktárát, ennek részeként kulturális szolgáltatásainak listáját. Folyamatosan bővült a partnerként bevont, szakemberek, intézmények, civil szervezetek köre. Mára már több mint 40 fő vesz részt a munkában a kistérség 9 településéről. Összetételére jellemző, hogy benne intézmények, civil szervezetek és önkormányzatok munkatársai vesznek részt nem csak a közművelődési, hanem a múzeumi és könyvtári szakterületről is.

A 2007–2008. évi kistérségi rendezvénysorozatunkhoz a Közkincs programon nyertünk támogatást. A közös rendezvényeken kívül kistérségi szinten továbbra is egyeztettük rendezvényeinket, melyekhez 2007-től már használhatjuk a Társulás által a Közkincs pályázaton elnyert eszközöket. Évente négy–öt szakmai megbeszélést tart Kerekasztalunk, továbbra is a kistérségen belül más-más településen. Ezeket a találkozásokat több alkalommal aktuális információkat nyújtó képzésekkel egészítettük ki. Legsikeresebb a projekttervezéssel és pályázatírással foglalkozó képzés volt, amelyre az egész megyéből érkeztek érdeklődők. A stratégia készítés folyamatában pedig a közösségi tervezési módszerekkel ismertetett meg minket *Péterfi Ferenc*. Mivel 2005 óta folyik a kulturális együttműködés, a taglétszám bővülése törvényszerűen lelassult. Újonnan alakult civil szervezetekkel bővült a kör, valamint turisztikai szereplőkkel a megalakítandó kistérségi Turisztikai Desztináció Menedzsment Szervezet kapcsán, és a megyei fenntartású komáromi Klapka Múzeum vezetőjével. Összességében szélesebb és komplexebb lett a Kerekasztal szakmai összetétele. Összejöveteleink továbbra is projekt-szemléletűek, azok jönnek el, akiket a téma érint, érdekel. A Társulás 2009. márciusi ülésén elfogadta a Kerekasztal szakmai munkájával létrejött Kistérségi Kulturális Koncepciót, azzal a kiegészítéssel, hogy a rövid, közép és hosszú távú projektötletek részletesebb kidolgozását várják a fejlesztés alapját képező stratégia mellékleteként. Ez is találkozott a következő Közkincs Pályázat elvárásával, hiszen a cselekvési terv elkészítése és elfogadása volt a feladat a 2010. év projektciklusának végéig.

2008. augusztus 21-e óta foglalkoztat a Társulás a Közkincs Pályázat támogatásával közművelődési és múzeumi referensként. Legfontosabb feladatom a Társulás által elfogadott Kistérségi Kulturális Stratégia és annak cselekvési terve, valamint az Oktatási és Kulturális Minisztérium által a bértámogatás kapcsán előírt feladatok alapján, a projektek generálása, pályázatok írása, és a programok lebonyolítása volt, együttműködésben az önkormányzatokkal, a kistérség kulturális szereplőivel, elsősorban a Kistérségi Közkincs Kerekasztal tagjaival.

Évente négy alkalommal szervezem a Közkincs Kerekasztal összejöveteleit, ezen kívül egyes pályázatok kapcsán az abban érintettekkel egyéb alkalmakkor is van Kerekasztal.

A pályázatok készítésének munkamódszere az, hogy annak részanyagait a pályázati partnerek megküldik, s ez alapján készítem el a pályázatot, majd a segítem a nyertes projektek szervezését, pénzügyi lebonyolítását, valamint a beszámolók készítését. A Társulás keretén belüli pályázatoknál ezt egyedül végzem a munkaszervezet pénzügyi ügyintézőjével együttműködve. Legjelentősebb a bértámogatásokon kívül a Magyarország-Szlovákia Határon átnyúló Együttműködési Program keretén belül benyújtott *„Tudással a kulturális értékekért”* pályázat volt. Rendszeresen elektronikus hírlevélben tájékoztattam a Közkincs Kerekasztal tagjait és az önkormányzatokat a kulturális pályázati lehetőségekről, és a megyei, regionális, valamint országos közművelődési szakmai eseményekről. Ennek eredményeként élénkült meg a kulturális forrásszerzés és a tudatos kulturális munka a kistérségben. 2010-ben is bekapcsolódott a kistérség a *„Kultúrházak éjjel-nappal”* országos közművelődési akcióba szeptember harmadik hétvégéjén. A részvevő települések Komárom, Mocsá, Almásfüzitő és Ács voltak. A közművelődésben dolgozók közül kilencen vettünk részt a kistérségből a Magyar Népművelők Egyesülete vándorgyűlésén 2010 októberében, ahol tájékoztatást kaptak a közművelődés várható tendenciáiról, prioritásairól a következő időszakban.

További feladatom volt részt venni a kistérségi turisztikai koncepció átdolgozásának folyamatában. A településeken tett látogatások során frissítették a turisztikai vonzerő leltárt, együttműködve a turisztikai szereplőkkel és a Közkincs Kerekasztal tagjaival. Kapcsolatot tartok a komáromi Tourinform Irodával és a Komáromban megalakult Turisztikai Desztináció Menedzsment Szervezettel az éves programfüzet kiadása és a kistérségi kulturális turisztikai utak megvalósítása érdekében, amelyeket a Tourinform Iroda kérésére 2009-ben dolgoztam ki. A Kerekasztallal együttműködve alapvetően a cselekvési tervünkben meghatározottak szerint dolgozunk, amelyet alkalmanként aktuális pályázati kiírások módosítottak, valamint nagyon sok megyei regionális és országos szakmai esemény volt, amelyet előre nem tudtunk, de azokon is igyekeztünk minél nagyobb számban részt venni. Folyamatosan frissítjük a kistérségi értékleltárt és a szolgáltatásjegyzéket. Ez lett a szlovák-magyar határ menti együttműködés pályázatunk lényege is, 2010 júniusának végéig elkészült a kistérség településeinek és szlovákiai társtelepüléseiknek a közös értéktára elektronikus formában, amelyeket két záró találkozó során ismertettünk a részvevőkkel és a nyilvánossággal. Kerekasztalunk NKA és OKM pályázatai nagyrészt sikeresek voltak, támogatást kaptak, ez a forrás a vállalt programokkal összhangban volt: addig nyújtózkodtunk, ameddig a takaró ért.

2009-ben és 2010-ben olyan identitástudatot növelő programokat valósítottunk meg, mint a települések épített örökségét bemutató fotókiállítás, a települések rendezvényeiről készült fotók kiállítása, helytörténeti vetélkedő és kirándulás lebonyolítása általános iskolásoknak. A „*Kilencek komplex kistérségi napok*” rendezvény, amelyet közösségeink találkozóival, kistérségi szellemi toltóval, a kistérségről szóló vetítésekkel, vándorkiállításainkkal minden településen megszerveztünk. Néptáncos, zenei és színjátékos találkozókra nyertünk el támogatást, és három napot kistérségünkben töltött a pécsi MárkusZínház, összesen négy előadást tartva a kistérség megfelelő adottságú művelődési házaiban, ahová a vonzáskörükbe tartozó kisebb településekről szervezeten utaztak be a nézők az ingyenes előadásokra.

A kistérség egyetlen önállóan működő és gazdálkodó közművelődési intézménye a komáromi Csokonai Művelődési Központ, mely vállalja az olyan pályázatok benyújtását, amelyre a Társulás nem jogosult. Különösen sikeres pályázati időszak volt a 2009–2010-es idény. A Társulás önrész hozzájárulásával megvalósuló pályázatok 1885650 Ft-os önrésszel 8250000 Ft támogatást hoztak. A Közkincs Kerekasztal és referensi együttműködésem kapcsán megvalósuló kistérségi pályázatok, amelyek a kistérség intézményeinek vagy önkormányzatainak lebonyolításában zajlottak 803000 Ft önrésszel 3652 000 Ft forrást generáltak.

Összességében az a tapasztalatunk, hogy sokkal gyakoribb és előbb lett a kapcsolattartás a tagok között, közelebb kerültünk egymáshoz szakmailag és emberileg is. A rendszeres információcsere nyitottabbá tette a tagokat, tudják, hogy problémáik megoldásában nincsenek egyedül, számíthatunk egymás szakértelmére, eszközeire. Természetes részévé vált a helyi munkának a többiekhez való illeszkedés.

EKÉSI KATALIN

A Tatabányai Kistérség Közkincs Kulturális Kerekasztal tevékenységének ismertetése

A Tatabányai Többcélú Kistérségi Társulás Kulturális Kerekasztalának alakulása 2007 májusában került sor. A tatabányai kistérség közművelődési szakembereit tömörítő szervezet célja, hogy az egyes települések képviselői kölcsönösen jussanak információhoz a társtelepülések kulturális, közösségi életéről, továbbá elinduljon egy párbeszéd a közös, partnerségi együttműködésen alapuló projektek menedzseléséhez.

Az alakulás idején a szervezetet a sokrétű, sokszínű tagság jellemezte, amely aztán az évek során jól összekovácsolódott. Kialakult egy szakmai mag, amely a folyamatos tanácskozásban, a szakmai együttgondolkodásban látja a kistérség kulturális fejlődésének lehetőségét.

A találkozók alkalmából a résztvevők, az aktuális felhívások, tervek mellett számos új lehetőséget, tapasztalatot oszthatnak meg egymással, amely a helyi közművelődés területén is kifejtheti hatását. Legjobb példa erre a Közkincs Program keretén belül 2008 szeptemberében útjára indult *kistérségi kézműves és helytörténeti vándorkiállítás* megszervezése és lebonyolítása volt, amely – a települések a saját értékeiket képviselve, szoros együttműködés és a hosszas összehangolt közös munka eredményeként – egy színvonalas értékteremtő kiállítást eredményezett. A vándorkiállítás során lehetőség adódott arra, hogy az egyes települések bemutathassák saját kiállítási anyagaikat a befogadó községek és a megyeszékhely részére, továbbá helyben ismerhessék meg a többi település hagyományait, kulturális, illetve művészeti értékeit.

A találkozókra a résztvevő szakemberek minden esetben beszámolnak a település szintű helyi eseményekről, valamint a közösség igényeiről. A beszámolók sokasága nyújtja a kistérség *kulturális információk tárházát*, amely aztán a résztvevők közreműködésével minden településhez eljut, ami a kistérség színes kommunikációs rendszerének sikerességét bizonyítja.

A találkozók, valamint a közös projektek megvalósítása eredményeként a tagok között szoros *kapcsolati háló* épült ki. A kulturális érték megőrzése illetve átörökítése a folyamatos kapcsolattartás következtében beépülni látszik a közművelődési szakemberek által képviselt helyi közösségi életbe.

A térségen belüli közös együttműködés hatására a közművelődés területén is kialakult a „*kistérségi közösségi tudat*”, amely egy összetartó kapocs a térségben élők számára. Az összetartozás és a közösségi tudat erősítésének jó példája volt a 2009 szeptemberében megrendezett kistérségi művészeti fesztivál, ahol a résztvevők megismerkedhettek a települések hagyományainak, művészeti együttesének sokszínűségével, valamint bemutathatták, népszerűsíthették a helyi kulturális értékeiket.

A Kerekasztal évről évre törekszik a tatabányai kistérség kulturális területén jelenlévő szakemberek összetartására, célja a közös együttműködés eredményeként értékteremtő sikerek elérése.

A tagok fontosnak tartják térségi szinten is az új közös kulturális kapcsolódási pontok felderítését, ezáltal a helyi értékek egy nagyobb rendszer részeként, magasabb szinten is érvényesülni tudnak. A találkozók alkalmából fontos egymás munkájának, tapasztalatainak, sikereinek megismerése, és a folyamatos kapcsolat fenntartása annak érdekében, hogy a kistérségi szintű együttműködés mellett a tapasztalatszerzés is megvalósuljon.

A települések lehetőségei nagyon sokszínűek, a meglévő valós alapokra építkezve, a kistérségi közösségvállalás folyamatos erősítése, a szervezetek közötti hatékony összefogásban rejlő tartalékok feltárása, az eredményes pályázati együttműködés és rendszerbe összerakott kulturális stratégia, ezen belül közös marketing tevékenység kidolgozása, ami a helyi közösségeket és magát a kistérséget is folyamatosan erősíti.

A *szakmai kapcsolatok minősége* a közös projektek kidolgozásával, valamint az új feladatok generálásával folyamatosan mélyül. A feladattervek, programok kidolgozásánál a tagok *munkacsoportokba* tömörülve, szakmai tapasztalataikra építve valósítják meg elképzeléseiket. A terv megvalósítása, a várt eredmények mellett sok esetben újabb elképzeléseket szül. A programok megvalósításához szükséges szakemberek bevonása a kapcsolati háló bővülését, az egy-egy csoportban való tervezés pedig a kreatív ötletek mellett a térségen belüli összetartás továbbmélyülését eredményezi. A szoros kapcsolati tőke legjobb példája, hogy a közös kistérségi szintű programok mellett a Kerekasztal aktív működéséből eredően a tagok egymás saját település szintű rendezvényein is részt vesznek.

A találkozók a legjobb alkalmak egyike arra, hogy a településeken a kulturális élet valamely területén tevékenykedő szakemberek egymás munkájához segítséget nyújtsanak, a feladatok során felmerülő problémákat közös megoldási tervekkel orvosolják, valamint szakmai tanácsokkal, ötletekkel lássák el egymást.

A tagok fontosnak tartják nem csak a kistérségen belüli, hanem a **környező kistérségekkel való** szoros összefogást, együttműködést, a közös programlehetőségeket, a tapasztalatok cseréjét és a kapcsolatépítési lehetőségeket.

Az eddigi tapasztalatok alapján a tatabányai kistérségen belül munkálkodó Kulturális Kerekasztal **fő értékpilléreinek**: a közösségi összetartást, összefogást – és a benne rejlő lehetőségeket –, a tatabányai kistérség adta környezeti adottságokat, a nemzetiségi hagyományok, -kultúrák sokszínűségét, a közösségi kapcsolatrendszereket, valamint tárgyi és szellemi értékeket tekinti.

A jövőben is a sikeres programok megvalósításához szükséges találkozók megszervezését, a további közös együttműködés fenntartását és a már folyamatban lévő tervek megvalósítását tervezik a Tatabányai Kistérség Kulturális Kerekasztal tagjai.

A megvalósult Kerekasztal-találkozók:

- Várgesztes: 2007. november 6. Faluház
- Vértesszőlős: 2008. február 1. Művelődési Ház
- Környe: 2008. április 3. Művelődési Ház
- Tatabánya: 2008. május 15. Szabadtéri Bányászati Múzeum – Ipari Skan-

zen

- Héreg: 2008. szeptember 11. Jókai Mór Művelődési Ház
- Szárliget: 2008. november 27. Szárligeti Faluház
- Gyermely: 2009. február 10. Általános Művelődési Központ
- Tarján: 2009. május 19. Tarjáni Általános Művelődési Központ Általános

Iskolája

- Tatabánya: 2009. június 4. Tatabányai Múzeum
- Vértessomló: 2010. március 29. Vértessomló Művelődési Ház
- Szomor: 2010. május 5. Parókia épülete
- Vértesszőlős: 2010. szeptember 27. Művelődési Ház
- Várgesztes: 2010. november 29. Faluház

Végrehajtott programok:

– 2007 szeptemberében a kistérségi kulturális koncepció kialakításának részeként háromszor egynapos képzés került megvalósításra. Az elkészített koncepció a kistérség kulturális helyzetének elemzése és a fő fejlesztési irányok bemutatása mellett egy kistérségi adatbázist, illetve szolgáltatásjegyzéket is tartalmaz az egyes települések kulturális értékeiről és programjairól.

– A 2008. szeptember és 2009. május közötti időszakban megrendezett vándorkiállítás a kistérségi települések (Gyermely, Héreg, Környe, Szárliget,

Tarján, Tatabánya, Várgesztes, Vértesszőlös) összehangolt munkájának eredménye.

– 2009. szeptember 19-én a Tatabányai Múzeum és a Közművelődés Háza területén egy kistérségi művészeti fesztivál került megrendezésre, melynek során a települések mindegyike saját nevezetségeit bemutató standdal és a művészeti csoportok, bemutatkozásával színesítette a rendezvényt.

– A jövő évi programok tekintetében 2011 tavaszán egy a pályázatírást segítő háromnapos szakmai képzési tréning lebonyolítását, valamint a találkozók további sikeres megszervezését tervezik a Kerekasztal tagjai.

Pádár Piroska (Kőbányai Pataky Fotóklub, Budapest):
Dunakeszi – *A kód* (díjazva az MMIKL-ben rendezett
Utazás a világ körül – 2010 című fotókiállításon)

HÜLLNÉ MAILL OLGA

A Zirc Kistérségi Közkincs Kerekasztal működése

Zirc Kistérség Többcélú Társulási Tanácsa a 78/2007.(IV. 25.) ZKTT. Tanács határozatával úgy döntött, hogy részt kíván venni az Oktatási és Kulturális Minisztérium által kiírt Közkincs Pályázaton, mely kulturális szakmai érdekegyeztető kerekasztal alakítását támogatta.

A zirci Városháza tanácstermében 2007. május 17-én, 17 órai kezdettel megbeszélés volt, melyen részt vettek a Zirci kistérség közművelődéssel és kultúrával foglalkozó szakemberei, a kistérség települési és kisebbségi önkormányzatainak képviselői, a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet munkatársai. A jelenlevők 15 fővel megalakították a Zirc Kistérségi Közkincs Kerekasztalt, mely egy kulturális szakmai érdekegyeztető fórum. A tagok sorában a közművelődés és kultúra minden területéről vannak szakavatott képviselők, a kistérség szinte valamennyi településének képviselőjében. A tagság egyhangúlag megválasztotta Kasper Ágotát, a Bakonyi Természettudományi Múzeum igazgatóját, a Kerekasztal képviselőjévé. A pályázat részét képező ülés- és programterv alapján, változatos témákkal, minden alkalommal más-más helyszínen elkezdődött a munka.

Az adatgyűjtések, projektegyeztetések eredményeként összeállításra került egy kulturális alapokon nyugvó adatbázis, mely a kistérség településeire lebontva tartalmazza az aktuális információkat. Ez az adatbázis – az állandó frissítés lehetőségével – megjelent a térségi honlapon. Az adatbázis bővítésének lehetősége vetődött fel később, elérendő célként, amikor a képi anyagok beépítése, feldolgozása is szerepet kap.

A kistérség kulturális adatbázisa felhasználásával részt vettünk az országos szintű adatbázis készítésében.

A zirci kistérség területén kulturális tevékenységet folytató intézmények, civil szervezetek képviselői, népművészek, képzőművészek közötti kapcsolat, együttműködés kialakítása, elindította a közös tervezést, közös cselekvést. Színvonalas, közös programok, szolgáltatások szervezése kezdődött, Kistérségi Kulturális Napok szervezésének keretei körvonalazódtak.

A Kistérségi Közkincs Kerekasztalok létrehozásának egyik célja, hogy a közművelődéssel, kultúrával foglalkozó intézmények, civil szervezetek, közművelődési szakemberek bevonásra kerüljenek a kistérségi döntési folyamatokba. A Zirc Kistérségi Közkincs Kerekasztal felajánlotta szakmai segítségét Zirc Kistérség Többcélú Társulása számára, a kistérségre vonatkozó fejlesztési tervek, kulturális fejlesztéseket tartalmazó részének összeállításakor, kistérségek számára kiírásra kerülő, kulturális tartalmú pályázatok készítésekor. A Társulási Tanács 35/2008.(II.27.) számú ZKTT. Tanács határozatával döntést is hozott arról, hogy kikéri a Közkincs Kerekasztal véleményét a kistérséget érintő közművelődési kérdések eldöntésekor.

Az együttműködés eredményeként elkészült a kistérség szociológiai elemzése és a kistérségi kulturális és közművelődési stratégia előkészítő anyagának összeállítás, melyben aktív közreműködést vállalt a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet.

2008-ban Zirc Kistérség Többcélú Társulási Tanácsa 36/2008. (II. 27.) számú ZKTT. Tanács határozatával döntött arról, hogy a korábbi év folytatásaként ismételten részt kíván venni az Oktatási és Kulturális Minisztérium Kistérségi Közkincs Kerekasztal pályázatán.

A kialakult térségi szintű partnerség kibővült és elmélyült, a Kerekasztal tagságának bővítésével, sokrétűvé tételével, a kultúra és közművelődés területén aktívan tevékenykedő személyekkel, csoportokkal. Kapcsolatépítés kezdődött a régióban tevékenykedő Kerekasztalokkal. A tagság kibővítésével a kistérség minden településéről érkezett egy-egy képviselő. A régiós kapcsolatépítés keretében a Zirc Kistérségi Közkincs Kerekasztal képviselője, Kasper Ágota előadást tartott a móri kistérség Kerekasztal tagsága számára a működés tapasztalatairól. A tagság és az általuk szervezett amatőr művészeti csoportok részt vettek a móri kistérség I. Móri Kistérségi Kulturális Börzéjén.

2008. december 1-jén Zircen Közkincs Kerekasztal regionális szakmai nap volt, melyen a Közép-Dunántúli Régió tizenegy kistérségének képviselője is jelen volt.

Folyamatos az információközvetítés a térségben tevékenykedő szakemberek és amatőrök felé, a térségben közművelődési tevékenységet folytató művelődési házak, művelődési központok, múzeumok, könyvtárak felé, a megyei koordinációt végző intézmények felé, a Regionális Koordinációs Iroda felé.

A Kerekasztal tagsága aktív részvételt vállalt és folyamatosan vállal a kistérségi kulturális programok, rendezvények, alkotó műhelyek, előadások szervezése, koordinálása kapcsán. A Zirci Bakonyi Betyárnapok keretében megrendezésre kerültek a „Kistérségi Kulturális Napok”. A települések rendezvényei-

nek szervezésekor aktív a kapcsolat az egyes csoportok, vezetőik, a települések közművelődési szakemberei között.

A kistérség területén felerősödött a kisebbségek aktív bemutatkozása, kapcsolataik építése.

A tagság az előző évhez képest már nagyobb szerepet vállalt a pályázatban előírt dokumentumok készítésében – nem hagyatkozott teljes mértékben a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet szakembereinek segítségére.

A térségben tevékenykedő közművelődési szakemberek folyamatos műhelymunkájának eredményeként elkészült a kistérség kulturális, közművelődési stratégiája. A stratégiai anyag készítését szakértő koordinálta, Zirc Kistérség Többcélú Társulási Tanácsa 51/2010.(IV.28.) számú ZKTT. Tanács határozatával fogadta el. A szakmai anyagot a kistérség minden településén használják a területen dolgozó szak- és nem szakemberek.

2009-ben Zirc Kistérség Többcélú Társulása 70/2009.(V.29.) számú ZKTT. Tanács határozatával döntött az Oktatási és Kulturális Minisztériumnak, a Kistérségi Közkincs-Kerekasztal létrehozása, további működésének támogatása, térségi szintű pályázaton való ismételt részvételről.

Célok és feladatok között szerepelt a 2009–2010. évben, hogy a kultúra területén feladatot vállalók között erősödjenek a szakmai kapcsolatok, a közös tervezés és cselekvés. A folyamatosan működő Kulturális Kerekasztal segítse a kistérségi döntéshozók munkáját, képes legyen térségi programok koordinálására.

A tagság vállalta az általuk meghatározott tevékenységek folytatását, továbbfejlesztését, a kistérségi közművelődési stratégia által meghatározott fő fejlesztési irányok, programok kibontását.

A harmadik évre már egy jól összeszokott „mag” és egy folyamatosan megújuló tagság munkája jellemezte a tevékenységet. Az első pályázathoz kapcsolódó ülés- és programterv irányai jó szokássá válva kísérték a munkát tovább: a különböző helyszínekre szervezett üléseken kívül, alkalmi csoportmegbeszélések, egyedi telefonos egyeztetések jellemzik mára a kommunikációt és a munkaformát. A szakmai kapcsolatok kiépültek, nincs szükség „közvetítőre” a térségi partnerek között. Aktív részvétellel több sikeres kistérségi rendezvény lebonyolításában dolgozott együtt a Kerekasztal tagsága.

SZEDLACSEK EMILIA

A „Közös Érték Közös Érdek” Közkincs Kerekasztal működésének tapasztalatai

A „Közös Érték Közös Érdek” Közkincs Kerekasztal az Érdi Kistérségben 2008 áprilisában alakult meg. A Szepes Gyula Művelődési Központ azzal a szándékkal kereste meg Diósd, Érd, Százhalombatta és Tárnok kulturális intézményeit és civil szervezeteit, hogy a kultúra területén feladatot vállalók között kialakuljon és erősödjön a partnerség, a közös tervezés, az információáramlás. Az együttműködésnek bár voltak előzményei, a térség intézményei együttműködtek már közös projektben is, azonban ezek a kooperációk esetleges és egyszeri alkalomra szülőek voltak, s nem épültek be a kistérség kulturális életébe.

A települések, valamint a kulturális intézmények és civil szervezetek közötti éppen meginduló kapcsolatépítést segítette a Közkincs Program meghirdetése, mert az együttműködésnek és a kommunikációnak ezáltal létrejött a szervezeti kerete, s megteremtődött hozzá az anyagi alap is.

A szervezésben résztvevők célja már a kezdetektől az volt, hogy a településekről a kulturális intézmények, s a kulturális területen működő civil szervezetek többsége csatlakozzon a Kerekasztalhoz, hogy minél több információval rendelkezünk térségünkben, térségünkéről, s hogy az együttműködés minél szélesebb körűvé váljon.

A korábbi összefogással létrejött projektek megvalósításában már részt vettek más kistérséghez, ill. más megyéhez tartozó települések is, ezért Kerekasztalunk meghívta a közös munkába Ercsi (Fejér megye, Ercsi Kistérség), Törökbálint és Sósút (Budaörsi Kistérség) kulturális intézményeit, közösségeit.

A KÉKÉK kezdettől fogva nemcsak a közművelődési intézményeket hívta tagjai sorába, hanem a közgyűjteményeket, könyvtárakat (Csuka Zoltán Könyvtár, Hamvas Béla Könyvtár), múzeumokat (Magyar Földrajzi Múzeum, Matrica Múzeum), civil szervezeteket, művészeti együtteseket.

Mivel az Érdi kistérség 2007. szeptember 25-én jött létre – kiválva a Budaörsi Kistérségből, valamint a térségi együttműködésnek a korábbi időszakban sem voltak előzményei (járási szervezet) –, ezért kulturális területen sem építhettünk hagyományokra, ill. nem rendelkezünk tapasztalatokkal a közös munkát illetően.

Az alapítók már a megalakuláskor azt a célt tűzték maguk elé, hogy legyenek *rendezvények*, amelyek a térségi identitást erősítik, amelyek az itt élőknek bemutatják azt a földrajzi tájegységet, amelyhez tartoznak, annak hagyományaival együtt, valamint segítik az együttműködést, egy program létrehozásának, megrendezésének folyamatán keresztül. Az évente megrendezésre kerülő *Mezőföldi Vásár* program így válhatott a kistérség rendezvényévé, ahol a Mezőföld táncaival, viseletével, kézműves hagyományaival lehetett megismerkedni és ételeit megkóstolni. A programban szerepelt felvonulás, kiállítás, viselet bemutató, s viseletben való fotózás, táncház, koncert, játszóház, kézműves mesterek bemutatója.

A Mezőföldi Vásár mellett Tárnok település is a kistérség művészeti együttesei és civil szervezetei segítségével rendezte meg a szüreti programját, kezdeményezve ezzel, hogy több kistérségi rendezvény szülessen. Ercsi város több kulturális eseményén léptek fel művészeti csoportok, akik a Kerekasztalunknak is tagjai.

Meghirdettük és megrendeztük továbbá a *kistérség énekkarainak és népdalköreinek találkozóját és versenyét*, mert térségünkben nem volt hagyománya a művészeti közösségek találkozóinak, pedig jelentős az énekkarok és a népdalkörök száma. Ezek a csoportok Kerekasztalunknak is tagjai, s mind művészi munkájukhoz, mind civil szervezeti működésükhöz kértek segítséget. A találkozók, melyek Érden és Ercsiben zajlottak, segítséget jelentettek ezeknek az együtteseknek, mert művészi munkájukat zsűri véleményezte, civil szervezeti működésükhöz pedig egymásnak nyújtottak támogatást, példákkal, ötletekkel, javaslatokkal. A Kerekasztal kiadványban mutatta be az énekkarok és a népdalkörök tevékenységét.

A Kerekasztal a *térségi értékközvetítő kulturális adatbázis (Értéktár)* létrehozását is vállalta, melyet azért tartott fontosnak, mert a korábbi kistérségi munka e területen nem volt hatékony, s mert a térségben nagyarányú betelepülési hullám volt érzékelhető, elsősorban Érden, s a betelepülő lakosság tájékoztatását, kulturális információkkal való ellátását fontosnak tartotta. Közvetlenül a Kerekasztal megalakulásakor már megkezdtek egy *adatbázis* felállítását, hiszen problémaként jelezték a tagok, hogy nem tudnak a kistérségben működő szervezetek egymásról, nem ismerik egymás tevékenységét. Minden csatlakozó szervezetről adatlap készült, tevékenységének ismertetésével, elérhetőségével. Azt is feltérképeztük, ki milyen eszközzel, szakmai tapasztalattal rendelkezik, s ezek esetlegesen a tagtársak rendelkezésére bocsájthatóak-e?

Majd megjelentettük kiadvány formájában azt az adatbázist, mely tartalmazza a *KÉKEK tagjainak* tevékenységéről szóló leírást. Ezt a munkát folytattuk, amikor a *kistérség művészeti együttesei közül a népdalköröket és az ének-*

karokat és elérhetőségük adatait gyűjtöttük össze, s jelentettük meg kiadványban.

A közös munkáról, a rendezvényekről a Szepes Gyula Művelődési Központ, valamint a KÉKÉK elkészült saját *honlapján* (www.kekek.hu) adtunk híradást. Itt már tudtuk a tagszervezetek eseményeit, felhívásait is közölni, így minden szervezet a tevékenységéről – akik esetlegesen világhálós kapcsolattal nem is rendelkeztek – szélesebb megjelenési lehetőséget kaphatott. A honlapon a közös rendezvények meghívója, a rendezvényekről készült fotók, a nyertesek felsorolása megtekinthető.

S a kiadványok teljes terjedelemben is olvashatók, amely által a kulturális értéktár majdnem teljesnek tekinthető.

A Kerekasztal létrejöttének nagy eredménye a személyes kapcsolati háló létrejötte az egyes települések kulturális szervezetei között. A rendszeresen megtartott *ülések* szinte fórumává váltak a térségben a kultúra területén dolgozó szakembereknek és civil szervezeti vezetőknek. A KÉKÉK ülésein megtárgyaltuk a rendezvények szervezési feladatait, előadásokat hallgattunk a civil szerveződések lehetőségeiről, a kistérségi munka országos tapasztalatairól, s megismerkedhettünk a meglátogatott szervezet tevékenységével, eredményeivel. A tagok így teljesebb képet alkothattak a kistérségről, találkozhattak kulturális ajánlatokkal. Az együttműködés és a közös munka sikerét látva újonnan belépő szervezetek is jelentkeztek tagjaink sorába, bővítve az együttműködés lehetőségeit.

Az értéktár bővítése mellett dolgoztunk a *kistérségi kulturális stratégia* összeállításán, belefogtunk a SWOT analízis megfogalmazásába, s a prioritások és a szakmai célok megfogalmazásába.

Munkánk eredményei:

- A korábban egymással esetlegesen kapcsolatba kerülő kulturális szervezetek egyre szorosabb kapcsolatba kerültek egymással, folytatódott a kapcsolatépítés, az együttműködés, mely új projektek kidolgozását eredményezi, s segíti a további együttműködést, illetve annak kiszélesítését, a további csatlakozást;

- Elkészült és egyre teljesebbé vált a szakmai adatbázis, mely kiadványok formájában is megjelent a kistérségben. Ezek a kiadványok még szélesebb körben juttatták el az összefogás hírét és a szervezet tagjairól szóló információkat;

- A kistérség elektronikus és nyomtatott sajtójában folyamatosan jelentek meg írások, riportok, tudósítások a KÉKÉK üléseiről, erősítve az összefogást, segítve új tagok bevonását a munkába;

- A kistérségben hagyományt teremtő és közösséget építő programokat hoztunk létre, mely a hiányzó identitás érzését nyújthatja, s ezeket a programokat még több összefogással megvalósuló rendezvény követheti;

– Erősödött a szakmai összefogás a kistérség közművelődési intézményei között, s különösen erősödött ezen szervezetek más kulturális intézményekkel, valamint civil szervezetekkel való kapcsolatfelvétele és folytatódott a közös tervezés;

– Folyamatos munka jellemezte az értékleltár elkészítését, mely szakmai erőt adott a benne felsorolt szervezeteknek a további munkához, az együttműködésben való még aktívabb részvételhez;

– A honlap megjelenése és az újabb térségi rendezvények még több kulturális szervezet csatlakozását teszik lehetővé és még szélesebb körben teszik ismertté és elismertté az együttműködést.

Összességében a Közös Érték Közös Érdek Közkincs Kerekasztal egy újonnan létrejövő kistérségben, az Érdi Kistérségben kezdte meg és végzi munkáját. Erre a térségre nem jellemző a földrajzi- és kulturális összetartozás, nem alakultak ki és nem szilárdultak meg az együttműködés formái és intézményei.

A Kerekasztal rövid működése során elfogadottá tette az együttműködést a kulturális szervezetek között, a települési önkormányzatok és az Érdi Többcélú Kistérségi Társulás előtt. Működése segítséget jelentett az egyes szervezeteknek, mert az összetartozást biztosította számukra, melyből további működésükhöz erőt meríthettek és segítségre találtak. Rendszeres fórumot biztosított a kulturális szervezeteknek, amelyek ezáltal építhették kapcsolataikat, információkat gyűjthettek, tapasztalatokat szerezhettek.

A további közös munka lehetőségei és következményei, a kistérségi összefogás és együttműködés létrejötte és fejlesztése érdekében:

– A Közkincs Kerekasztal további aktív munkája lehetővé teszi, hogy a kistérségi fejlesztési tervek összeállításába is bevonják magát a szervezetet és tagjait.

– Elkészül a kistérségi kulturális stratégia, lehetővé téve a részvételt további pályázatokon.

– Folyamatosan működő és bővülő szakmai információs rendszer és adatbázis jön létre, létrejön a szervezett információáramlás kulturális területen.

– Erősödik a kistérségi identitás, további térségi programok jönnek létre.

– Több közösségfejlesztő program valósul meg, ez segítséget jelent azoknak a településeknek, ahol nincs közművelődési intézmény (Sóskút, Pusztázámor, Diósd).

DR. KESERŐ ANETT

Közművelődési referensként az Őrségben

Az Őriszentpéteri Kistérség a nyugati határvidéken elterülő tájegysége hazánk-nak. Egyedülálló, jórészt érintetlen természeti, épített, néprajzi és kulturális emlékekkel büszkélkedhet, sajátos hagyományokkal, örökséggel rendelkezik. Számunkra, őrségieknek térségünk folyamatos fejlesztése során a legfontosabb mindezek védelme, megőrzése.

A kistelepüléseken működő közösségek, szerveződések jelentős szerepet vállalnak a helyiek életminőségének javításában. Számtalan, a hagyományok ápolásában gyökerező rendezvény mutatja (farsangi rönkhúzás, májusfaállítás, szüreti felvonulás), hogy az itt élők fontosnak tartják múltjuk értékeinek őrzését. Az elmúlt években a települési civil szervezetek, kulturális intézmények, önkormányzatok összefogása révén számos, egyre nagyobb nívóval és idegenforgalmi vonzerővel bíró rendezvény gazdagítja az Őrség kulturális életét (Őrségi Vásár, a Virágzás Napjai, Hétrétország, Völgyhídi vásár, Nemzetközi Fazekasnapok, Őrségi Tökfesztivál, Parasztlakodalom a Kerka mentén). Azonban a fent említett rendezvényeken túl, csak a szokásos programokkal – ünnepi műsorok, falunapok, bálók – találkozhatunk a településeken, meglehetősen gyér a közművelődési kínálat. Kistérségi szinten nem alakult ki a közös identitás, ritka a hosszabb távra tervezett együttműködés, a települések között nincs aktív kulturális kapcsolat, elvétve akadnak közös programok.

Az Őrségi Többcélú Kistérségi Társulás a *Közkincs* Pályázaton 2008-ban kistérségi közművelődési-közügyűteményi referens alkalmazására, majd 2009-ben az *Új tudás-műveltséget mindenkinek-Komplex kulturális fejlesztések a kistérségekben* program részeként, ill. 2010-ben az *Esélykülönbséget mérséklő vidékfejlesztés elősegítése* program keretében a referens továbbfoglalkoztatására nyert támogatást. A pályázat célja az volt, hogy az Őriszentpéteri Kistérségben a közművelődési szakember segítségével fejlesszék a térség kulturális életét, őrizzék hagyományait. Segítséget nyújtson ahhoz, hogy az Őriszentpéteri Kistérség 22 településén működő civil szervezetek koordinációja megvalósulhasson, valamint a kulturális élet, hagyományok feléledjenek, ill. a referens, tevékenysége által, sikeres pályázatokkal támogassa a térséget.

A 2008. évtől az Őrségi Többcélú Kistérségi Társulás a referens tevékenysége által a közművelődés terén a következő fejlesztéseket valósította meg.

Alapfeladatok

A Társulás, a közművelődési referens jó kapcsolatot ápol a kistérséghez tartozó települések polgármestereivel, a közművelődési élet aktív szereplőivel a jelentősebb civil szervezetekkel, az amatőr művészek, művészeti csoportok, kézművesek képviselőivel, valamint az Őrségi Nemzeti Park Igazgatósága munkatársaival, az Őri Alapítvánnyal, a Népi Mesterségek Műhelye Egyesülettel, az Őriszentpéteri Művelődési Ház és Városi Könyvtárral, a kistérségben működő iskolákkal, óvodákkal.

2008 óta sikerült egy olyan jól működő kapcsolatrendszert kialakítani, mely a további hatékony együttműködés alapja lehet, s ezzel hozzájárul a kistérségi közművelődési élet további fejlesztéséhez.

Közkincs Kerekasztal

Az Őrségi Közkincs Kerekasztal létrejöttével, működésével, a közművelődési stratégia előkészítő anyagának elkészítése során megvalósult a kistérségi közművelődési, kulturális tervezési és fejlesztési folyamatokban való részvétel, az információközvetítés a helyi vezetők, a térségben dolgozó kulturális szakemberek és az önkéntesek között, szerteágazó kapcsolatrendszer épült ki. Elkészült a tervezési folyamatok megalapozásához elengedhetetlenül szükséges közművelődési koncepció előkészítő anyaga, a kistérségi értékleltár, kulturális adatbázis, szolgáltatásjegyzék, összegyűjtötték a térségi szintű pályázati terveket. Mindezek kellő alapot jelentenek az Őrségi Többcélú Kistérségi Társulás közművelődési, kulturális tervezési és fejlesztési elképzeléseinek megvalósításához, az Őrségi Közkincs Kerekasztal további működéséhez, a kistérségi közművelődési stratégia kidolgozásához.

A kistérségi Közkincs Kerekasztal működtetését a kistérségi közművelődési referens koordinálta, gondoskodott a résztvevők értesítéséről, a helyszín biztosításáról, az ülések gördülékeny menetéről, a hatékony munkáról, a szükséges dokumentumok beszerzéséről, elkészítéséről. Igény szerint szervezte, összehangolta a résztvevők utaztatását. Gondoskodott a média képviselőinek tájékoztatásáról.

A Kerekasztal munkája nyomán kiadásra került a kistérség kiemelt rendezvényeit népszerűsítő Őrség 2010 programajánló.

Szakmai tanácsadás

Pályázati lehetőségek

A közművelődési referens a pályázati lehetőségek folyamatos nyomon követésével, továbbításával, igény szerint a koncepció előkészítésével, ill. a pályázat elkészítésében, lebonyolításában segíti a kistérség, a települések, civil szervezetek rendezvényeinek megvalósulását, tanácsaival, ötleteivel támogatja a szervezőmunkát.

Szakmai napok, továbbképzések

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium *Közkinsz 2009* Programja támogatásával *Közkinsz Kerekasztal létrehozása és működtetése az Őriszentpéteri kistérségben* pályázatunk keretében a Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesülettel együttműködve *Rendezvényszervezés* címmel az Őrségi Közkinsz Kerekasztal tagjai számára előadássorozatot szerveztünk. Négy előadás keretében a résztvevők a biztosítási rendszerekről, az *Artisjus* szabályozásról és az ÁNTSZ előírásokról kaptak tájékoztatást. A képzés tapasztalatai alapján felmerült az igény körükben az előadások évenkénti megrendezésére, hogy az ismereteiket felfrissíthessék, s tájékozódjanak az előírások, szabályozások esetleges változásairól.

Hagyományok feltárása, újjáélesztése

- *A Kulturális Forgatag 2010. évi rendezvényeinek megvalósítása és kistérségi vándorkiállítás megszervezése az Őriszentpéteri Kistérségben.*

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium által támogatott pályázat keretében 2010. február végétől május elejéig, hétvégenként kerültek megrendezésre a *Kulturális Forgatag* rendezvényei 9 helyszínen, helyi mesterek, művészek, öntevékeny személyek, csoportok alkotásainak, munkáinak kiállításával kiegészítve.

Összesen 17 egyéni és csoportos fellépő: 5 népdalkör, 4 színjátszó csoport, 3 zenei együttes, 2 mesemondó, 1 énekmondó, 2 táncegyüttes, 153 fő (ebből kilencen szerepelnek más csoportban is, így a tényleges létszám 144 fő) lépett színpadra a Kulturális Forgatagon, valamint 17 kiállító mutatta be alkotásait a kistérségi vándorkiállítás keretében.

A *Kulturális Forgatag* rendezvényei lehetőséget adtak a települések közötti együttműködések elősegítésére, a helyi élő és újjáélesztendő hagyományok megismerésére, szórakozási lehetőséget teremtettek az itt élő emberek számára, elősegítették a civil szervezetek szakmaiságának emelését.

A pályázat támogatásával a *Kulturális Forgatag* fellépőit, a kistérség amatőr művészeit, csoportjait bemutató leporelló készült *amatŐrök* címmel.

- *Kistérségi színjátszó és dalostalálkozó szervezése.*

Az Őriszentpéteri Művelődési Ház és Városi Könyvtárral együttműködve, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával 2009. szeptember 17-én rendeztük meg a kistérség kórusainak, népdalköreinek az Aranymálinkó Dalostalálkozót, a helyi és környékbeli színjátszók számára pedig 2009. október 18-án pedig az Ekhós Szekér Színjátszó Találkozót.

- *Néptánc*

A referens kezdeményezésére 2008 őszén hagyományörző néptáncegyüttes alakult, mely azóta Lábás Pajtások, Őrségi hagyományörző néptáncegyüttes néven szép sikereket ér el a helyi rendezvényeken.

Kapcsolattartás

A referens kapcsolatot tart a szomszédos térségek közművelődési referenseivel, együttműködik az OKM és az MMIKL munkatársaival, regionális és megyei közművelődési intézményekkel, a közeli színházak és hangversenytermek közönszervezőivel, művészekkel, művészeti csoportokkal, rendezvényszervezőkkel, a LOGO Ifjúsági Szolgálat képviselőivel.

Kulturális szolgáltatások

Rendezvények propagálása, koordinálása

A referens aktívan közreműködik a kistérségi események propagálásában, koordinálásában (egyeztetés, meghívók, plakátok készítése, terjesztése, konferálás, segítségnyújtás a lebonyolításban). Részt vesz az egyes programok megbeszélésein, a települési programok egyeztetéseiben, az aktuális programokról tájékoztatja a települések vezetőit, a közművelődési és egyéb intézmények, civil szervezetek, amatőr csoportok, a turizmus és a média képviselőit.

Összegyűjti a települési programokat, kiemelt rendezvényeket, az összegyűjtött anyagból rendezvénynaptárt készít.

Körműsorok, színházi előadások, kirándulások

- Az Oktatási és Kulturális Minisztérium által támogatott *Bábszínházi előadások tájoltatása az Őrségi Többcélú Kistérségi Társulás településein* pályázat keretében a zalaegerszegi Griff Bábszínházzal együttműködve 4 előadás megtartására került sor a Társulás településein.

- Színházlátogatások, kirándulások

Az elmúlt években többször is ellátogattunk a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházba és a szombathelyi Weöres Sándor Színházba. Emellett évente egyszer egy-egy érdekesebb kiállítás megtekintésére is sor kerül. (Tutanhamon kincse, Operaház, Tropicarium stb.)

A programok sikere alapján, az itt élők közművelődési hozzáféréseinek javítása érdekében mindenképpen szükséges igény szerint színházlátogatások, kirándulások, egyéb programok szervezése.

A programokra jelentkezők, ill. azokon résztvevők száma bizonyítja, hogy a kistérségben van igény a színvonalas szórakozásra, ezért szeretnénk, ha a Társulás szervezésében megvalósuló programok által a jövőben még tovább szélesedhetne a kistérség kulturális kínálata.

▪ Számos kisebb rendezvényt is megvalósítottunk: távcsöves csillagászati bemutató, világharmónia futás helyi rendezvényei, Chum's ír népzenei koncert stb.

Adatbázis

Az Őriszentpéteri Kistérség építészeti, tárgyi, néprajzi emlékeinek kistérségi szintű összegyűjtése, az értékleltár folyamatos bővítése, annak teljes dokumentálása, digitalizálása, elérhetőségének kialakítása rendkívül fontos feladat.

A referens összegyűjtötte, s folyamatosan frissíti a kistérség kulturális adatbázisát, gyűjti a környéken fellelhető régi iratokat, feljegyzéseket, gyűjteményeket, ritka kiadványokat stb.

(www.orsegikisterseg.hu)

Képzéseken, szakmai tanácskozásokon való részvétel

A kistérségi referens konferenciákon, műhelynapokon, egyéb szakmai találkozókra vett részt, hogy hasznos ismeretekkel, tapasztalatokkal, tanácsokkal, példáulértékű gyakorlatokkal ismerkedhessen meg, s ezeket kistérségünkben is alkalmazni tudja, s lehetősége nyíljon a régiós, megyei művelődési élet szereplőinek megismerése, tapasztalatcserére, az OKM és az MMIKL munkatársaival való közvetlen kapcsolattartásra.

Tervek, lehetőségek

- Közkincs Kerekasztal további működtetése
- A kistérség közművelődési stratégiájának elkészítése
- A kistérségi értékleltár, adatbázis folyamatos bővítése, publikálása
- A kistérségi Kulturális Forratag évenkénti megszervezése, a helyi értékeket bemutató kiállítással való bővítése
- Segítségnyújtás a települések nagyobb rendezvényeinél
- A települések, művelődési házak közművelődési életének aktívabbá tétele, programbővítés
- Színházlátogatások, kirándulások szervezése
- Bábszínházi előadások, gyermekműsorok tájoltatása

- Tánc, torna
- Klubok, szakkörök létrehozása
- Kézműves foglalkozások
- Kiadványok

Összegzés

A referens szakmai segítséget tud nyújtani a térséghez tartozó települések közművelődési programjainak alakításában, a települések közötti együttműködés szervezésében, a helyi, még élő és az újraélesztendő hagyományok megismerésében és a működő helyi civil szervezetek szakmaiságának emelésében, összefogja a civil kezdeményezéseket.

A kistérségi közművelődési-múzeumi szakmai referens munkája, tevékenysége nagymértékben segíti a kistérség értékmentő és közösségi tevékenységét, erősíti a szakmaiságot, és a szakmai kapcsolatok révén újabb inspirációk, motívációk és minták kerülhetnek az Őrségbe. Előmozdítja a kistérséget alkotó települések kulturális együttműködését, közös programok, szolgáltatások megvalósítását, s lehetőséget teremt a tervezési folyamatok összehangolására, így a közös munka eredményeképpen megfelelően fel tudnak készülni a különböző pályázati források és normatív támogatások lehívására.

A kistérség közművelődési, kulturális fejlődési folyamatainak fenntartásához szükség van kistérségi közművelődési-múzeumi referens további foglalkoztatására, hogy személyével, szakmai tudásával, tapasztalatával, kapcsolatrendszerével segítse a Társulást céljai elérésében, a közművelődési fejlesztések megvalósításában, hatékonyan közreműködjön az esetleges problémák megoldásában.

VÁSÁR MARIANN

A Zalaegerszegi Kistérség Közkincs Kerekasztala

A Zalaegerszeg és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás 2005. június 30-án alakult 79 település összefogásával. A tagok száma Pacsa Kistérségi Többcélú Társulás 2007-es önállóságát követően 65 településre csökkent. Ezzel a településszámmal azonban még mindig az ország legnagyobb kistérsége. A Társulás Tanácsa és a munkaszervezet azonban az alakulásától fogva fontosnak tartotta a közművelődési és közgyűjteményi feladatok ellátásának koordinálást, ezért:

- 2006-ban közművelődési határozatot hozott;
- 2007-ben a közművelődési, közgyűjteményi tevékenységet felvette ellátandó feladatai közé;
- 2008 júniusától a munkaszervezet közművelődési referenst alkalmaz;
- 2009-ben megalakult a Zalaegerszegi Kistérség Közkincs Kerekasztala, melynek önálló logója a működéssel kapcsolatos egyedi arculat megjelenítését teszi lehetővé a kommunikációban

A zalaegerszegi kistérség jellemzően aprófalvas, 55 település 1000 fő alatti, míg 39 település 500 fő alatti lélekszámú. A kulturális lehetőségekhez való hozzáférés egyenlőtlen. A vidéket sok és nagy önállóságú, de forrásokkal gyengén ellátott önkormányzat alkotja. A közművelődéssel, kultúrával kapcsolatos szűk források tudatos tervezése és felhasználása egyre inkább szükséges.

A fenti problémák megoldása is közrejátszott abban, hogy a zalaegerszegi kistérségben az aprófalvak már évekkel ezelőtt területfejlesztési mikrotársulásokba tömörültek, és egymással is folyamatosan kommunikálva közös projekteket dolgoztak ki. Kiépült és jól működik a mozgókönyvtári ellátó helyek rendszere, mely a legtöbb esetben a település egyetlen művelődési színtere. A zalaegerszegi kistérségben a jelenlegi 65 településből 61-en működik mozgókönyvtári ellátás.

Elmondható, hogy a területfejlesztés és a kulturális fejlesztés összekapcsolásának alapjai a térségben rendelkezésre állnak. „Egyedül nem megy.” Ezt már régóta tudják a zalaegerszegi kistérség települései. Ezért is volt fontos referensként való foglalkoztatásom első évében átgondolni, hogy ilyen nagy település-

számú „kistérségben” milyen szempontok mentén történjen meg a Közkincs Kerekasztal tagjainak kiválasztása.

Olyan szakmai szervezetek és települési kört magukba foglaló társulások megszólítására volt szükség, akik egyetértenek az alábbi célokkal:

- Kulturális szakemberek, önkéntesek, civil szervezetek, mikrotérségek és magánszemélyek összefogásának erősítése – *kulturális hálózatépítés* elindítása a kistérségben;

- Kapcsolattrendszer további erősítése a térségben lévő szakmai szervezetek között;

- Kultúra- és területfejlesztés tudatos összehangolása, közös tervezés, cselekvés.

Az elmúlt egy év működése igazolta, hogy sikerült megtalálni a térség azon szereplőit, akik tudnak és akarnak is tenni ezekért a közös célokért.

A Zalaegerszegi Kistérség Közkincs Kerekasztala az alábbi tagok aktív részvételével működik 2009 óta

- József Attila Városi Könyvtár
- Deák Ferenc Megyei Könyvtár
- Zalai Falvakért Egyesület
- Salla Művelődési Központ és Alapfokú Művészeti Iskola
- Zalai Népőiskolai Egyesület
- Göcseji Múzeum Zalaegerszeg
- Zalai Civil Ház
- Göcsej Kistérségi Társulás
- Észak-Zalai Területfejlesztési Önkormányzati Társulás
- Észak-Nyugat Zalai Kistérségi Területfejlesztési Társulás
- Közép-Zalai Területfejlesztési Társulás
- Salomvár-Zalaháshágy-Zalalövő és Térsége Területfejlesztési Önkormányzati Társulás
- Válicka-völgye és Térsége Területfejlesztési és Idegenforgalmi Társulás.

Az állandó résztvevők mellett fontos feladat, hogy a térség nagysága miatt együttműködő *önkéntes partnereket* találjon a Kerekasztal. A kistelepüléseken megtalálni és a partnerségbe bevonni azokat a személyeket, akik az adott település kulturális életében aktívan részt vesznek. 2009. szeptember 3-án a Göcseji Falumúzeum adott otthont az alakuló ülésnek. A Kerekasztal alakuló ülésén a pályázati programban szereplő összes partner képviseltette magát.

A Kerekasztal tagjainak összefogásával elindultak a térségben közös kulturális programok és rendezvények, amelyek lehetővé tették, hogy a tagok meg-

ismerjék egymás munkáját közelebbről. Lássák, hogy az egyes szolgáltatásokkal kiket és milyen módon lehet elérni az aprófalvakban. Elindult egy kölcsönös és kétoldalú kommunikáció. Ebben a kommunikációban és a Kerekasztal ülésein formálódott az az értékfeltáró kérdőív, mely a térségi értékek adatbázisainak, a kistérségi kulturális szolgáltatásjegyzéknek a tartalmát adta.

Az alábbi tematikus adatbázisok készültek el a térség értékeiről, kincseiről:

- Természeti értékek a zalaegerszegi kistérségben
- Civil szervezetek a zalaegerszegi kistérségben
- Épített értékek a zalaegerszegi kistérségben
- A kistérség amatőr művészeti csoportjainak és szólistáinak jegyzéke
- Kistérség hagyományőrző közösségei
- Kiadványok, könyvek a zalaegerszegi kistérség településeiről
- A zalaegerszegi kistérség képzési adatbázisa
- Közoktatási intézményi társulások a zalaegerszegi kistérségben
- Művelődési házak állapotfelmérése a zalaegerszegi kistérségben.

A munka során elkészült adatbázisok elérhetők a www.kalandozasokzalaban.hu honlapon. Egy adatbázis azonban csak akkor használható, ha nem egy statikus dokumentum, hanem folyamatosan frissül. Ez nagy kihívás ekkora településszám mellett. Elkészült 2010 elejére a térség kulturális helyzetfeltárása és stratégiája.

Prioritásként fogalmazódott meg a

- kulturális közösségfejlesztés;
- kulturális örökség védelme;
- közművelődési és kulturális terek létrehozása – fejlesztése;
- kultúra és turizmusfejlesztés kapcsolatának erősítése.

A Kerekasztal tagjai által közösen szervezett események és rendezvények ezen átfogó célokat kívánták szolgálni.

Néhány olyan új kezdeményezés, mely a zalaegerszegi kistérségben a Kerekasztal munkájának eredményeképpen valósult meg:

– A *Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága*, a *Deák Ferenc Megyei Könyvtár és a Zalaegerszeg és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás*, a Márton naphoz kötődően a zalaegerszegi kistérség 1–4. osztályos tanulói részére *Mesemondó versenyt* szervez „*Libavarázs*” címmel. Az elmúlt évben a Deák Ferenc Megyei Könyvtárban, ebben az évben pedig a Göcseji Múzeumban volt a rendezvény helyszíne.

– Közösségi-kulturális fejlesztési folyamatokat érdekében a Kerekasztal *Közösségépítés módszertana a kistelepüléseken* címmel tréningnapot szervezett a civil szervezeteknek 2009. december 15-én Csonkahegyháton, ahol a Zalai Falvakért Egyesület, mint szakmai moderátor segítségével zajlott a képzés.

– 2010-ben Nagylengyel adott otthon a Zalaegerszegi Kistérség Közkincs Kerekasztala által szervezett *Önkéntesség a kulturális értékfeltárásban* című szakmai napoknak. Az első nap szakmai segítője a Zala Megyei Közművelődési Intézmény volt. A program során a kultúra fogalmáról, annak sokszínűségéről a megyei kultúr-térképről hallhattak a résztvevők. A második nap az önkéntesség és a közművelődés kapcsolatáról szólt. A Zalai Falvakért Egyesület Önkéntes Centruma segítette a jelenlévőknek abban, hogy az önkéntes törvényt megismerve újradefiniálódjon a társadalmi munka fogalma.

– „*Szeged között GÖCSEJ örök*” – *Göcsej Randevő*

Az Európai Bizottság „Kiváló Európai Desztinációk” témára kiírt felhívására 2008-ban „Göcsej Zala Völgye Turisztikai Desztináció bemutatása” címmel nyújtott be pályázatot a Zalaegerszeg és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás. Legjobb élő népi hagyományokat őrző turisztikai desztináció témában a beadott anyag ezüst minősítést kapott. Ezen az úton továbbhaladva döntöttek úgy a Kerekasztal tagjai, hogy megszervezik 2009-ben az I. Göcsej Randevőt. Ez a program a Göcsej térség élő népi hagyományainak bemutatására adott lehetőséget. A Göcsej Falumúzeum egy-egy portáját élővé téve bemutatták a göcseji települések múltjukat, jelenüket és terveiket. A programot mindkét évben rajzpályázat is kísérte.

Összegezve elmondhatjuk, hogy a referensi munka sikerességének egyik kulcsa a településekkel való jó kapcsolat, a helyismeret, a jó kommunikáció, az egymás megismerésére és megértésére való törekvés. Több mint 10 éve dolgozom a kistérségben. A személyes kapcsolatok, a korábbi évek közös pályázatait adták azt az alapot, amelyre építve ezt a munkát el tudom végezni egy ekkora kistérségben.

A Közkincs Pályázatok lehetőséget teremtettek arra, hogy a térség felismerje saját értékeit, felfedezze és elhiggye, hogy ez a sokszínűség a sajátja, és általa maradhat csak fenn.

Kiemelten kell kezelni a lokális kultúra erősítését, a kistelepüléseken élő emberek identitástudatának erősítését, a helyi értékek, hagyományok feltárását. A lokálpatriotizmust valódi tartalommal kell megtölteni. Ez a Kerekasztal és a referens munkájának egyik legnagyobb jövőbeni kihívása.

Szilvás Zoltán (BMK-Reflex Fotóklub, Budapest): *Élet a Blahán*
(díjazva az MMIKL-ben rendezett
Utazás a világ körül – 2010 című fotókiállításon)

GONDOLATOK A NEMZETISÉGI STRATÉGIÁRÓL

LÁSZTITY PÉRO

Nemzetiségi közösségi művelődési stratégia

A közösségi művelődés még ma is a magyarországi nemzetiségek kultúrájának *kulcsterülete*, mely közvetlenül és a legeredményesebben hat a nemzetiségi közösségek fennmaradására, identitásuk, nyelvük megőrzésére.

Ugyan az elmúlt másfél évtized során létrejöttek a települési, területi és országos kisebbségi önkormányzatok és a helyi, illetve az állami közigazgatás is jelentős fejlődésen esett át, átvéve az EU országaiban szokásos működési normák közül sokat, mindezek ellenére a mai napig nem került sor a nemzetiségi közösségi művelődés stratégiájának megalkotására, sem az egyes nemzetiségek, sem az államigazgatás szintjén.

A *kisebbségi jogok országgyűlési biztosa* által 2009/2010-ben elkészített jelentés „a kisebbségi kulturális jogok érvényesülésének vizsgálatáról” számos hiányosságra mutatott rá ezen a területen és javaslatot fogalmazott meg egy nemzetiségi kulturális stratégia megalkotásának átgondolására.

Mi magunk is *súlyos hiányosságnak tartjuk, hogy jelenleg nincs megfelelő stratégia*, amely az e területen működő intézmények, szervezetek tevékenységének hatékonyságát segítené a nemzetiségi közösségi művelődés és általában a kultúra további fejlődésének, a színvonalas, „versenyképes” működési feltételek megteremtésének érdekében.

A magyarországi nemzetiségek fennmaradásukban veszélyeztetett közösségek. Értékeik megőrzése és fejlesztése különös erőfeszítéseket igényel nemcsak maguktól a közösségektől, hanem az államtól és intézményeitől, valamint az egész társadalomtól.

Vizsgálódásaink szerint a nemzetiségi közösségi művelődés és kultúra ápolásának *feltételrendszere* (intézményesültség, szervezeti háttér összhangban a nemzetiségi kulturális autonómiával, finanszírozás, szakmai-személyi feltételek, infrastruktúra) elmarad az országos átlagtól és fejlesztésre szorul.

A *magyarországi romák (cigányok)* esetében rá kell mutatnunk, hogy a közösségi művelődésnek nemcsak az identitás megőrzésében van szerepe, hanem fokozott feladat hárul erre a területre a romák társadalmi felemelkedésében és integrációjában is.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (MMIKL), mint a kulturális kormányzat háttérintézménye és annak *Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanácsa (NKSZT)*, illetve *Roma Kulturális Szakértői Tanácsa (RKSZT)* a fent leírt negatív tendenciák megfékezése és a pozitív folyamatok elindítása érdekében *megalkotta* a kormányzati ciklusokon átívelő, 2010–2015 közötti periódusra szóló *Nemzetiségi Közösségi Művelődési Stratégiát*. A stratégia megalkotásán túl, az abban megfogalmazottak alapján, a pozitív beavatkozások kezdeményezésében, a cselekvés megszervezésében és megindításában is szerepet kíván vállalni az Intézet és a két szakértői tanács.

Célunk többek között, hogy előmozdítsuk az egyes nemzetiségek saját kulturális stratégiájának átgondolását és megalkotását, valamint magunk számára is szeretnénk hosszú távú kereteket kialakítani az MMIKL jövőbeli konkrét feladatainak megfogalmazásához a nemzetiségi kultúra, közösségi művelődés terén, és ezáltal felajánlani együttműködésünket a kormányzat által megfogalmazandó kisebbségi kulturális stratégia megalkotásához.

Szakmai stratégiai célok

A nemzetiségi közművelődési stratégia célrendszerét a szokásoknak megfelelően általános és konkrét célokra bontottuk.

Általános célkitűzések a nemzetiségi közösségi művelődés terén:

- A nemzetiségi közösségek, identitásuk, kultúrájuk, nyelvük megőrzése, fejlesztése.

- A nemzetiségi közösségi művelődés magyarországi szakmai integrációja, e kultúrák sajátosságainak, önállóságának, szervezeti autonómiájának és függetlenségének megtartása mellett.

- A hátrányos helyzetű, kevés eséllyel rendelkező nemzetiségi kultúrák, nyelvek és a hozzájuk kapcsolódó nemzetiségi közművelődés elfogadottá tétele, esélyegyenlőségének és versenyképességének megteremtése, bekapcsolása a többségi társadalom által kialakított mainstream (fősodrás)-folyamatokba.

- A nemzetiségi kultúrák lényegesen intenzívebben (meg)élhetővé fejlesztése közösségi művelésük révén.

- A nemzetiségi kultúrák, közösségi művelődés nemzetközi integrációjának elősegítése úgy az anyaország (nyelvországok) vonatkozásában, mint a nemzetközi szinten való megjelenés tekintetében.

A fenti általános célkitűzések elérésének érdekében az alábbi konkrét célok megvalósítását tartjuk lényegesnek:

– Elő kell segíteni az egyes nemzetiségek *kulturális autonómiája* kiépítését, fejlesztését.

– A nemzetiségi közösségi művelődés *feltételrendszerének*, fejlesztése, az eszközök jelentős kapacitásbővítése, a felmerülő hibák kiküszöbölése.

– A nemzetiségi származású *gyermekek, ifjúság* rendszeres nemzetiségi nyelvű kultúrafogasztóvá nevelése.

– Hozzá kell járulni a magyarországi *nemzetiségi nyelvek revitalizációjához*, a nemzetiségi nyelvű közösségi művelődés és nyelvápolás kiemelt támogatása révén.

– Az anyanyelvű nemzetiségi közösségi művelődés és kultúra alkalmazkodása az *internet*, az új média világához, a társadalom *mediatizációjához*, a *globalizációhoz*, az ezekben rejlő új lehetőségek kiaknázása. Az erre irányuló törekvések támogatása, segítése.

Eszközök, beavatkozások

A stratégiai célrendszer elérését az itt felsorolt eszközök révén látjuk megvalósíthatónak, melyeket itt, mint feladatokat, célokat fogalmaztunk meg.

– A nemzetiségi kutatóintézetek és a MMIKL részvételével *rendszeres célzott kutatások, felmérések* támogatása a magyarországi nemzetiségi kultúra, és azon belül a közösségi művelődés állapotáról, helyzetéről szükséges, annak érdekében, hogy lehetővé váljanak a célzott és hatékony beavatkozások a terület fejlesztése céljából.

– A nemzetiségi kultúra, közösségi művelődés *jogszabályi háttér fejlesztése* szükséges a kisebbségi kulturális autonómia maradéktalan megvalósulása és a nemzetiségi tevékenységek sajátosságainak figyelembe vétele érdekében. Ez a cél kizárólag a nemzetiségi szakemberek érdemi bevonásával oldható meg a jogszabálytervezetek kidolgozásába.

– A nemzetiségi közösségi művelődés számára elérhetővé kell tenni az *EU-s támogatási forrásokat*.

– A nemzetiségi közösségi művelődés *finanszírozási rendszerének* (Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány (MNEKK), Nemzeti Kulturális Alap (NKA), Nemzeti Civil Alap (NCA), Nemzeti Erőforrás Minisztérium (NEFMI), Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM), Országgyűlés (OGY), helyi önkormányzatok forrásai, speciális normatívák...) szükséges a fejlesztése. tekintettel a felhasználás racionalizálására, és a sajátos nemzetiségi érdekek és szempontok figyelembevételére is.

– A nemzetiségi közösségi művelődési tevékenység *személyi kapacitásainak* fejlesztése, *képzések* szervezése és támogatása útján, beleértve a külföldi képzéseket is.

– A nemzetiségi közösségi művelődési tevékenység *szervezeti kapacitásainak fejlesztése*. A nemzetiségi közművelődési szervezetek, civil szervezetek és intézmények létrejöttének és működésének támogatása és a szakszerű működés szakmai segítése akár egy *nemzetiségi civil szolgáltató és tanácsadó központ* létrehozása révén.

– A *helyi kisebbségi önkormányzatok*, mint a nemzetiségi közösségi művelődési tevékenység fontos bázisának *szakmai segítői*. A nemzetiségi *civil önszerveződés megerősítése* és a kisebbségi civil szervezetek és önkormányzatok közötti hatékony munkamegosztás és szinergia elősegítése megfelelő jogszabályi háttérrel és támogatáspolitikával.

– A nemzetiségi közösségi művelődési tevékenységet folytató *szervezetek térbeli hálójának fejlesztése* nemzetiségenkénti stratégiának megfelelően. Fontos, hogy az egyes településeken kialakuló kisebb kapacitású intézmények és szerveződések mellett nagyobb kapacitású kistérségi és regionális központok álljanak a nemzetiségi közösségi művelődés és kultúra rendelkezésére, melyek révén racionalizálni lehet a szűkös nemzetiségi személyi és más erőforrásokat és magasabb szakmai színvonalat lehet elérni a közösségi művelődési tevékenység során.

– A helyzet javításának eszköze lehet az is, ha a *helyi önkormányzatok és intézményeik* (pl. művelődési házak) nemzetiségi célú és tartalmú feladatellátását a mindenkor kormányzat és a nemzetiségi szakemberek pontosabban és a kisebbségi kulturális autonómiával összhangban fogalmazzák meg.

– A *központi szervek és szervezetek szerepe*: Véleményünk szerint a *kulturális tárcánál* kialakítandó magasabb szintű önálló nemzetiségi szervezeti egység, nemzetiségi elkötelezettségű és szakmai ismeretekkel rendelkező munkatársakkal. Az NKA-nál létrehozandó a nemzetiségi kollégium. Az *MMIKL NKSZT eszközei, kapacitásai jelentősen növelendők, szakmai tanácsadó funkciója a tárcá felé kialakítandó*.

– Állami, kormányzati szerepvállalással kiemelt feladat az *önálló nemzetiségi közösségi művelődési színterek* létrehozásának és működtetésének támogatása, a nemzetiségi közművelődési szervezetek *tárgyi infrastruktúrájának* fejlesztése.

– Elengedhetetlen a sikeres megvalósítás szempontjából, hogy a nemzetiségi közösségi művelődési stratégia szerves része legyen a célok és feladatok megvalósítását nyomon követő *monitoring rendszer*.

A stratégia kidolgozása során *figyelembe vettük a kisebbségi ombudsmannak a nemzetiségi kultúra helyzetéről írt jelentésében foglalt megállapításokat és javaslatokat*. A stratégiát az egyes nemzetiségek szakértőivel és képviselőivel együttműködve alkottuk meg, építve az egyes közösségek saját elkép-

zeléseire is. Meggyőződésünk, hogy egy kormányzati stratégia is ezen a téren *csak úgy lehet eredményes, ha épít a nemzetiségi szakértői bázisra és harmonizál az egyes nemzetiségek jövőképével.*

A stratégiának a szakértői tanácsok részéről történő megfogalmazását és elfogadását követően az Intézet további teendői jelentkeznek. Így a stratégia megvalósításával során jelentkező feladatokat *egyeztetni* kell a NEFMI kulturális államtitkárságának vezetésével és a nemzetiségi kultúráért felelős munkatársaival, illetve a KIM illetékeseivel. Ennél is fontosabb, hogy az Intézetben *intézkedési tervet* dolgozzanak ki a stratégia megvalósítása érdekében. A stratégia pedig nem valósítható meg az MMIKL *nemzetiségi osztályának megerősítése* nélkül (személyi, pénzügyi, hatásköri eszközök megerősítése).

Balogh Klára (Szolnok): *Árnyék* ((bemutatva az MMIKL-ben megrendezett, *Ausztrália – Új-Zéland magyar szemmel* című fotókiállításon

Baán Katalin E-MAFOSZ (Albertirsai Fotókör): Túrkeve –
(bemutatva az MMIKL-ben rendezett
Utazás a világ körül – 2010 című fotókiállításon)

MAGYAR NÉPMŰVÉSZET
– HATÁRON TÚLRÓL

HALÁSZ PÉTER

A népművészet helye otthonainkban¹

„Ha a nép uralkodni fog a költészetben, közel áll ahhoz,
hogy a politikában is uralkodjék...”
(Petőfi Sándor)

1. Ezt a Petőfire olyannyira jellemző mondás érvényes a művészet valamennyi ágára, a zeneművészetre, a képzőművészetre és mindenféle alkotóművészetre. Petőfi persze javíthatatlan álmodozó volt, pedig az ő korában olyan közel állt ahhoz, hogy a nép, vagyis a *hagyományos értékek* uralkodjanak a költészetben, mint azóta sem. Hiszen a XIX. század közepén majd vége felé, nem utolsósorban Petőfi félbetörött és Arany kiteljesedett génusza révén *a nép*, vagyis a népi értékrend, a nép nyelve, esztétikai érzéke, formavilága, táj- és történelemszemlélete nemcsak helyet kapott, de azóta se látott mértékű súlya lett a nemzeti oktatásban és művelődésben. Talán csak a XX. századi magyar zenei életben szerzett ilyen rangot a magyar nép zenéje – Bartók és Kodály révén, akikre Szabó Dezső is úgy tekintett, hogy valami mennyei jóvátételi bizottság küldhette őket engesztelésül Trianonért –, és talán csak a népi írók két világháború közötti szellemi mozgalma emelte be a népeletet – Móricz Zsigmond, Illyés Gyula, Tamási Áron, Kodolányi János és a többiek művei által – a magyar irodalomba a Petőfi és Arany korához hasonló mértékben. De mondom, Petőfi álmodozó volt, mert a nép nemhogy *uralkodó* nem lett a költészetben – zenében, képzőművészetben, még kevésbé a politikában –, de egyenesen ugyanazok az erők: balliberális, internacionalista, kozmopolita, ma úgy mondják: globalista irányzatok szorították és szorítják ki a magyar nép hagyományos értékeit a művészetekből, mint amelyeknek – nem rajtuk múlt a teljes siker – szinte az országos politikából.

Régóta tart ez az életre-halálra szóló küzdelem, amiben – régóta és egyre inkább – vesztesre állunk. A magyar népdalt a televízió Röplj-páva vetélkedői valósággal a sírból hozták vissza. Állítólagos zenetudósok tették fel álszent, szemforgató módon a kérdést: ugyan biza, ki énekel ma már magyar népdalt? S meg is válaszolták: legfőljebb öregasszonyok, vénemberek. Kodály szellemének varázsa akkor még támogatta a vetélkedőt mesterien vezénylő Vass Lajost, de a

¹Elhangzott 2011. január 15-én, Csíkszeredán, a Romániai Magyar Népművészeti Szövetség és a Varga Károly Csíki Faragóegylet tanácskozáson.

pártbizottságok nacionalizmust szimatoltak, a pesti kabarék „röpülj pulykával” gúnyolódtak, s megfelelő anyagi támogatások híján nem volt igazán átütő erejű a mozgalom, mintha egy nemzet kormány állt volna mellé.

Aztán ott volt az Erdélyből, mezőszéki forrásokból táplálkozó táncházmozgalom, ami hihetetlen ellenszélben, politikai indíttatású rágalmak között tudott fennmaradni és megerősödni. És hol van ma már iskoláinkból a világhíres Kodály-féle zeneoktatási módszer? Kipusztították, vagy hagyták elsorvadni a Rákosi-Kádár korszakban szocializálódott pedagógusok. Hol van a rádió- és a televízió-műsorokból a magyar népzene, a népművészet? A szégyenletesen kevés, szinte csak jelképesen, rezervátum-szerűen meghagyott népzenevel, népművészettel foglalkozó műsorok úgy vannak odabiggyeszelve, mintha a kocsmákban kiakasztanák a feszületet. De az úgynevezett töltelékidőkben sugárzott zenék között még véletlenségből sem akad a magyar folklórból való.

A magyarországi általános iskolákban elvileg megvan a lehetőség a néphagyomány tantervi keretek közötti oktatására, de a pedagógusok zöme sem érzelmileg, sem szakmailag, sem értékrendjüket tekintve nincs felkészülve arra, hogy éljenek is ezekkel a lehetőségekkel. Aki fontosnak tartja, az beépítheti a tantervébe a hagyományismeretet, a hon- és népismeretet, de módszeresen nem készítik fel a pedagógusjelölteket a képzőkben, s az eredményeket nem kéri számon az iskolákon.

2. Hosszasan ecsetelhetném a nemzeti hagyományok, ezen belül a népművészet sanyarú helyzetét, belső-magyarországi állapotát. Túlzás nélkül mondhatom, hogy Petőfi ma semmivel sem találna etéren kedvezőbb állapotokat Magyarországon, mint a XIX. sz. közepén, amikor az osztrák szellemi és gazdasági elnyomás ellen emelte fel a nemzet a fejét, és rántotta ki a kardját. Mert az a körülmény, hogy néhány intézmény, néhány kiadó, néhány művészeti iskola, néhány együttes számottevő eredményeket ér el a hagyomány és a népművészet közkinccsé tétele terén, valamint hogy jó néhány civil szervezet értékként kezeli a népművészetet, nem ellensúlyozza, még csak nem is pótolja az egész oktatási és kulturális területre jellemző hiányosságokat.

Márpedig a XXI. század elején, a világméretű globalizmus minden nemzeti karaktert, sajátosságot eltörléssel fenyegető térhódítása idején hallatlanul fontos a nemzeti identitás minden pilléreinek erősítése Belső Magyarországon éppen úgy, mint az elszakított területek kisebbségi sorba került magyarságánál.

Mik ezek a pillérek? Az elsők között általában a *nyelvet* szokták említeni és ez bizonyára így is van. Elsősorban az anyanyelvünkkel fejezzük ki – divatos szóval: valósítjuk meg – magunkat, többek között, de elsősorban ez különböztet meg bennünket országaink, vagy lakóhelyi, munkahelyi közösségeink többi tagjától. Anyanyelvünkön tanulunk meg írni, olvasni és imádkozni, anyanyelvünkön olvassuk – ha olvassuk – nemzeti irodalmunkat, vagy a világirodalmat;

anyanyelvünkön nézzük és hallgatjuk – ha nézzük és hallgatjuk – színházainkban a nemzeti vagy a világirodalmi színműveket; a templomokban anyanyelvünkön hallgatjuk – ha hallgatjuk – Isten igéjét. Hacsak nem vagyunk moldvai csángók, mert önekik erre nincs lehetőségük.

Az anyanyelv tehát a nemzeti identitásunk talán legfontosabb pillére. Ezért dolgozunk, s ha kell, harcolunk iskoláinkban és templomainkban, művelődési otthonainkban és civil szervezeteinkben, hogy anyanyelvünk tisztaságát, érvényesülését megvalósíthassuk. Ezért küzd a kisebbségbe szorult magyarság a többségi hatalmakkal a maga fórumain, és ezért küzdenek a maradék-Magyarország nyelvművelői és nyelvapolói anyanyelvünk liberális álarcban fellépő ellenségeivel, akik azt sugallják, hogy nincs szükség nyelvművelésre, mert az korlátozza az egyén szabadságát, vagyis azt a jogát, hogy olyan rondán beszélhessen, és úgy rongálhassa nyelvünket, ahogy neki tetszik. Tetszenek figyelni? Ellenségeink jobban tudják, hogy identitásunk egyik legfontosabb pillére anyánk nyelve. Tudják, ezért rongálják és támadják. Pedig már csaknem kilenc évtizede leírta Reményik Sándor Az Ige című versében: „*A nyelv ma néktek végső menedéktek.*”

De miért a végső menedék? Azért, mert a többi pillér már kidőlt, vagy dülőfélben van, több menedék már nincs! Nem védtük őket, vagy nem védtük eléggé. Pedig azok is fontosak, azok is tartópillérek voltak, azok is menedékeink lehetnének.

Anyánk nyelvén – jól-rosszul – beszélünk még Belső-Magyarországon csaknem 10 millióan, itt Romániában is talán 2 millióan, de ha jól belegondolunk, nemzeti identitásunkat lassan már csak ez az egy pillér tartja. Az *anyanyelv*.

De mi van a többivel, példának okáért az *anyalábbal* – hogy egy kis képzelet keltsek? Az erdélyi és a magyarországi magyarságnak vajon hányadrésze ismeri és használja *nemzeti táncainkat*? Egy hónapja ide nem messze részt vehettem a húsz esztendőös csíkszerdai Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes csodálatos, táncos gálaműsorán. Nem győztem gyönyörködni bennük, a közönség önfeledten tapsolt. De amikor körülnéztem a hatalmas teremben, úgy éreztem magam, mintha labdarúgó mérkőzésen lennék, ahol... – vagy legyünk stílszerűek – mintha jégkorong mérkőzésen lennék, ahol 12 ember futkos a jégen, s több ezren nézik őket. Eltűnődtem: ha úgy, mint annak idején Vass Lajos a Röpülj-páva versenyeken megénekelte a közönséget, itt András Misi vagy másvalaki meg akarta volna táncoltatni a publikumot, vajon hányan szöktek volna talpra?

És mi van az *anyafüllel* és az *anyatorokkal*? Mennyire ismerjük és használjuk népdalainkat? Mennyire tanítjuk meg gyermekeinket, unokáinkat a magyar

népdalok sokszínű világára, hogy alkalom adtán ne csak a nyelvükkel, de a hangjukkal is megélhessék és megvallhassák magyarságukat?

Es hol van az *anyaszem*? Ismerjük-e, gyermekeinkre örökítjük-e a magyar népművészet sajátos forma- és színvilágát? Nemrég arról beszéltem Gyergyóalfaluban egy hasonló témájú népművészeti tanácskozáson, hogy a magyar népművészetre mennyire jellemző a piros-fehér-zöld szín kombinációja, hogy a moldvai csángók, akiknek túlnyomó része nem is tudja, hogy ezek a magyar zászló színei, de szötteseiken, varrottasaikon, az orsók, meg a vesszőkosaraik díszítésén előszeretettel alkalmazzák ezeket a színeket. Mégpedig ösztönösen, nem tanulva, öröklött – genetikailag kódolt – színérzékük és esztétikai értékrendjük szerint.

És végezetül – azt kérdezem a jelenlévő tisztelt népművészekről – mi van az *anyakézzel*, amely formáz – ha formáz, hímez – ha hímez, farag – ha farag, s ezzel a formavilággal, a kezével, az ujjáival is kifejezi, megvallja, hogy hova tartozik, kikkel vállal közösséget, kiknek a hagyományát éli és viszi tovább?

Ezzel a talán rendhagyó felsorolással elsősorban arra szerettem volna rámutatni, hogy a tárgyaló népművészet nem elszigetelt jelenség a nemzettudat fenntartásában és erősítésében, hanem olyan rendszer része, amiben a maga területén mindegyiknek éppen olyan jelentősége van, mint az anyanyelvnek. Györffy István írja „*Néphagyomány és nemzeti művelődés*” című tanulmányában, hogy „*Nemcsak nyelvében él a nemzet, hanem hagyományaiban is.*” Amilyen meglepő és elítélendő lenne, ha egy magyar, horribile dictu egy székely családban, nem kényszerűségből hanem önként, saját elhatározásból spanyolul, vagy angolul beszélnének egymással az emberek, mint ahogy angol vagy spanyol zenét hallgatnak, amerikai vagy néger táncot táncolnak, lakásaikat sokszor kínai s ki tudja honnan való tárgyakkal díszítik, kommersz ruháikon pedig legalább egy idegen nyelvű felirat erejéig kinyilvánítják, hogy még hétköznapijaikban sem a magyar kultúrát vallják magukénak. Pedig – ismét Györffyt idézem – „Még az európai művelődés csúcspontján – sok tekintetben ma is ott vagyunk, mondom én – sem mondhatunk le arról a kiaknázatlan, nagy nemzeti megújódást jelentő forrásról, amit a néphagyomány jelent, aminthogy eszünkbe sem jut a magyar nyelvet felcserélni egy világnyelvvé.”

Bizony ma már ez sem olyan egyértelmű, mint Györffy idejében, 70 esztendeje volt. De ugyanazok az egyébként nyilván jóra való, a maguk módján derék emberek, akiknek ha valaki kétségbe vonná magyarságukat, alighanem kinyílna a bicska a zsebükben, s anyanyelvükért még ki is állnak ha arra kerül a sor, észre sem veszik, hogy már csak magyar nyelven beszélnek, de nem magyar zenére szórakoznak, nem magyar táncot táncolnak, gyermekeiket, unokáikat nem magyar népdalokra tanítják, otthonaikban, kertjeikben munkahelyükön nem a magyar népművészet tárgyai között élik az életüket.

3. Szándékosan nem mondtam azt, hogy nem ilyen jellegű tárgyakkal *díszítik* otthonaikat, mert a népművészet nem azonos a díszítőművészettel, sőt a hagyományos népeletben gyökerező művészet korántsem szűkíthető a díszítő funkcióra, noha természetesen az is benne van. Példaként gondoljunk a cifrára faragott sulyokra, vagy a szépséges párnabütyüre, ami tulajdonképpen egy szerelmi ajándékká varázsolt hétköznapi eszköz, vagy hozomány, aminek azonban korántsem kizárólag az esztétikai értékét nézték és értékelték.

Talán itt kell megemlítenem, hogy a népművészeti tárgyak bizonyos történelmi időkben nem csak áttételesen erősítették a nemzeti identitást, hanem közvetlen módon is. Különösen a reformkor idején, majd a szabadságharc leverését követően a nemzeti ellenállás megnyilvánulása számos esetben a népművészeti, a népi iparművészeti és a céhes háziipar termékein érhető tetten. A magyarországi múzeumokban nagy számban találhatók az 1848/49-es évek eseményeire, függetlenségi harcaira utaló ábrázolások, s gondolom itt Erdélyben sem mehet ritkaságszámba a népművészeti tárgyakon megjelenő, 48/49-hez kötődő felirat, a magyar zászló és címer, a honvéd- és huszárábrázolás, 1848 kiemelkedő személyiségeinek arcképe. Mindenesetre gyakoribb, mint teszem azt a hímezett vagy faragott Rákosi- vagy Csauseszku kép.

Manapság természetesen a hagyományos tárgyak használati értéke egyre kevésbé nyilvánvaló, de teljes likvidálásuk korántsem szükségszerű. Legalábbis ne mondjunk le róluk, ne törődjünk bele fölöslegességükbe. Olyan ez a folyamat, mint a nyelvapolás és a nyelvművelés. A magyar nyelv számos szava és kifejezése kiment idők folyamán a használatból – mondhatjuk úgy is: a divatból –, de a jeles nyelvújítók Kazinczy Ferentől, vagy az erdélyi Aranka Györgytől a napjainkban nyelvapoló Grétsy Lászlóig, vagy a kolozsvári Péntek Jánosig mindig azon voltak, hogy anyanyelvünk lépést tartson az idővel, s mint a gondos gazda vagy gazdasszony csak azért váljon meg a régi ruhától, mert elhordta, nem pedig azért mert már nem divatos.

Nem szeretném, ha szavaimból bárki azt a következtetést vonná le, hogy az a helyes, ha lakásainkat, kertjeinket – vagyis otthonainkat –, az óvodákat, iskolákat kizárólag népművészeti tárgyakkal, faragványokkal, szöttesekkel, varrottasokkal, cserepekkel, csipkékkal zsúfoljuk tele, ha rádióinkból, CD lejátszóinkból kizárólag népdalt és népzene-t hallgatunk, de legalább ilyen helytelennek gondolom és érzem, ha ezeket következetesen, szándékosan vagy közömbös-ségből – száműzzük otthonainkból.

Mert ne feledjük el, otthonaink elsősorban attól lesznek otthonok, ha otthonosan tudjuk benne érezni magunkat. Nem véletlen, hogy *hon* szavunk is az otthon régies formája, s a nyelvünk archaikus rétegeit őrző moldvai csángók ma is úgy rikojtanak be egy-egy kapun, hogy: *héj, honn vannak-é?* Márpedig mitől érezzük magunkat otthonosan a lakásban, a munkahelyen, vagy éppen az isko-

lában? Ha olyan tárgyak vesznek körül bennünket, amiket sajátunknak tudunk és érzünk. Ami a mi világunkat jelenti.

De mikor érezzük magunkénak a népművészet világát? Egyrészt akkor, ha érzelmileg kötődünk hozzá, vagyis ha gyermekkorunktól részben, vagy teljesen ez a világ vett körül, ha ebben nőttünk fel. Másrészt pedig akkor, ha tanulmányaink során, olvasmányainkból, vagy ismerőseink, barátaink révén megismerjük a népművészet, és általában a hagyomány jelentőségét, *érték* voltát. Hogy saját magammal példálózzam, olyan városi családban születtem és nőttem föl, ahol a népzene, a népművészetet – hogy is mondjam – nem becsülték különösebben. Agráregyetemi tanulmányaim, néprajzi érdeklődésem, sőt családi kapcsolataim vezettek el a magyar népzenehez, a táncházmozgalomhoz. És higgyék el nekem, hogy ha nem is születtem bele ebbe a világba, hatalmas élmény volt számomra, amikor a Halmos-Sebő Együttes által játszott mezősegi tánczene, vagy Kallós Zoltán által gyűjtött moldvai csángó ballada, gyimesi keserves ugyanolyan művészi élményt jelentett számomra, mint egy Verdi opera, vagy Mozart-zenemű. Pedig akkor még nem ismertem az azóta sokat emlegetett, jócskán el is csépelt, csak éppen meg nem valósított – „Bartóki modell”-t.

Bartók Béla egy budapesti előadásában vázolta a parasztzene műzenébe való átültetésének, átmentésének lehetőségeit. A sémát – szakterületénél fogva – a népzene zeneművészetet termékenyítő felhasználásáról fogalmazta meg, de felismerései érvényesek a tárgyalható népművészet és a népi iparművészet viszonyára is. A folyamatnak Bartók három lehetőségét vázolta fel.

(1) *Először* gondosan össze kell gyűjteni, számba kell venni, főként pedig tökéletesen meg kell ismerni a folklór és a népművészet tárgyi és szellemi világát.

(2) *Jórészt ennek alapján* kerülhet sor egy-egy népművészeti tárgy, folklórjelenség alkotó jellegű, a mai igényeknek megfelelő átdolgozására; gondosan ügyelve arra, hogy elkerüljük a formalizmust, bizonyos elemek öncélú, funkciójukból kiragadott alkalmazását.

(3) *A harmadik* lehetőség már nem reprodukció, nem átdolgozás, hanem amikor a létrejött szellemi vagy tárgyi alkotás formatisztasága, használhatósága és művészi értéke éppen olyan tökéletes, mint az évszázadok nemzedékei által tökéletesített néphagyomány. Vagyis – Bartók szavaival – „ugyanaz a levegő árad belőle”, mint egy népi alkotásból.

A hasonlat nem túlzás, hiszen éppen ő írta a *Fából faragott királyfi* „patakenéjéről”, hogy végre sikerült olyan nagyot alkotnia, mint egy népdal. Amiről pedig ugyanő vallja más helyen, hogy „kicsiben éppen olyan mesterműnek tekintem, mint a nagyobb formák világában egy Bach-fügát, vagy Mozart-szonát”.

4. Az elmondottakkal elsősorban azt kívántam hangsúlyozni, hogy a néphagyomány, közelebbről a *népművészet érték*, és érték voltának felismerése, elfogadása a legfontosabb feltétele annak, hogy a népművészet helyet kapjon, helyet találjon, *otthonra leljen* lakásunkban, kertünkben, munkahelyünkön, templomainkban, egyesületi termeinkben – vagyis fizikai és szellemi otthonainkban. Ehhez azonban az kell, hogy először a mi szívünkben találja meg a helyét, mert otthonainkba is a szívünkön és a lelkünkön keresztül vezet az út.

Az, hogy a népművészet milyen mértékben épül be ifjúságunk, s rajtuk keresztül a társadalom értékrendjébe, az elsősorban azon múlik, hogy a pedagógusképző intézményekből, az óvó- és tanítóképzőkből, tanárképzőkből és a lelkészképző papneveldekből tudunk-e elkötelezett, a népismeret minden élményével feltöltelezett pedagógusokat és lelkészeket küldeni az ifjúság nevelésére. Egyre nehezebb a helyzet, mert ellenszélben, vízfolyással szemben kell haladnunk. Ugyanis a televízióból, az internetről a silányság és az erőszak árasztja el gyermekeinket, ha a szülő nem elég erős ahhoz, hogy megvédje őket, mert maga is ebben nevelődött, ebben szocializálódott.

Ezeket a vészjósló folyamatokat sajnos nem lehet megállítani sem rendeletekkel, sem törvényekkel. Még kevésbé lehet visszafordítani. Etéren csak családi körben, iskolákban, vallási és civil közösségekben lehet eredményt remélni. Máskülönben ugyanis tovább fogy a magyarság lélekszámban, erkölcsi tartásban, nemzettudatban – születetlenségtől, kivándorlástól, asszimilációtól, önérték-vesztéstől. Ahogy Ady mondta: *Elveszünk, mert elvesztettük magunkat, s felolvaszt a világ kohója.*

5. Hol van tehát a népművészet helye otthonainkban? Egyszerű a válasz! Elsősorban *a szívünkben, a lelkünkben, az értékrendünkben.* Amikor eljutunk oda, hogy ne is kelljen gondolkodnunk, mert más lehetőség nem is jut eszünkbe. Amikor lakásunk falait védjük, amikor érettségre való ruhát csináltatunk, amikor szereteteinknek ajándékot vásárolunk, amikor valahol nem pénzzel akarjuk leróni hálánkat, kézenfekvőnek kell éreznünk, hogy először is népművészeti, *pontosabban népi iparművészeti* termék vásárlására gondoljunk. Mert a *népművészetet* és a *népi iparművészetet* meg kell különböztetnünk egymástól. Az előbbi kategóriába azok a közösségi ízlés szerint készült alkotások tartoznak, amelyek a nép – valamelyik tagja – saját hagyományai alapján a maga anyagi vagy szellemi szükségletére hozott létre. Ezzel szemben az elmúlt 2-3 emberöltő alatt született, többé-kevésbé a népművészet ízlésvilágában gyökerező termékek *népi iparművészeti* alkotások. Ezekben ugyanis nem elsősorban az apáról-fiúra öröklődő tudás testesül meg; nem saját használatra szánt, hanem inkább értékesítésre készült dísz tárgyakról van szó. Mivel pedig nem közösségi, családi tudáson alapul a tevékenység és nem is a közösség minősíti az eredményt – befogadja: *megőrzi*, avagy elveti: *elfelejti* –, fontos szerepe van a tanu-

lásnak, a *képzésnek*, valamint a szakmai *zsűrizésnek*, ami a népi iparművészeti szervezetek feladata.

A *népművészeti* alkotásoknak a múzeumokban, vagy legalábbis a népművészeti, helytörténeti *gyűjteményekben* van a helyük. A népi iparművészeti tárgyaknak pedig a mindennapi- vagy ünnepi használat mellett elsősorban díszítő szerepük van, attól függően, hogy ki mennyire tudja beépíteni a háztartásába, a családi és társadalmi életébe. Ez pedig azon is múlik, hogy – akár szelíd ráhatással, az alkalom mesterséges megteremtésével, ki mennyi ösztönzést kap arra, hogy ízlésvilágát, értékrendjét kibővítsa a népművészetet képviselő tárgyi világgal. Mert nem igaz az, hogy ennek vagy annak a tanárnak, orvosnak, barát-nak, vagy barátnőnek nem lehet kalotaszegi párnát, gorzafalvi fazekat, vargyasi festett ládikát ajándékozni, mert *ő azt nem szereti*. Adjuk csak nyugodtan, s másokat is biztassunk rá. Majd megszereti! Szerencsés esetben nem csecsebecsének, oda nem illő szobadísznek, vagy kerti alkalmatosságnak fogja használni, mint konyha sarkába állított rokkát, netán falra akasztott guzsalyakat, vagy kiskertbe állított, muskátlival beültetett talicskát, hanem felismerve a tárgy rendeltetését, megtalálja ésszerű funkcióját.

Az 1960-1980-as években az Agrárgazdasági Kutató Intézetben dolgoztam, igazgatóm a népi írók közé tartozó Erdei Ferenc volt, s Kodály hozzánk küldött egy kedves körösfői asszonyt, bizonyos Péntek Jánosnét, aki afféle kalotaszegi textil-letétet működtetett Budapesten. Mivel igazgatónk jó példával járt elől, meg el is várta a munkatársaktól, hogy vásároljanak Péntek nénitől, hát vásároltunk. Én még csak hagyján, de sokan igazgatónk úri passziójának, amolyan jótékonyági adónak tekintették, a nagyon szép – nem amilyeneket manapság árulnak a körösfői út szélén! – írásos párnahajakra, terítőkre kiadott pénzt. Aztán egy esztendő alatt megváltozott az *értékrend*, s a sok pesti irodista rájött, hogy milyen értékes – és viszonylag olcsó – ajándék szerezhető be a havonként pontosan megjelenő, s a részletfizetéseket is beszédő asszonytól. Mikor aztán Kallós Zoltán hasonló célú szállítmányozója lettem, kollégáim már keresték a szebbnél szebb, kalotaszegi és mezősegi textileket, cserepeket. Vagyis a szép iránti érdeklődés, az értékrend nyitottsága mindenhol és mindenkinben megvan, csak rá kell találni, és alkalmat kell teremteni arra, hogy az érdeklődés kielégülhessen, az értékek iránti vonzalom pedig érvényesülhessen.

Ez lenne, ez lehetne mindnyájunk célja, akik szívünkön viseljük a népművészet által hordozott értékeket, akik fontosnak tartjuk, hogy a népművészet minden ága betöltse nemzetmegtartó szerepét, s közös érdekeiket felismerve összeszövetkezzenek mindazok, akik a *népművészetért*, és azok is, akik a *népi iparművészetből* élnek.

VIZSGÁN INNEN,
VIZSGÁN TÚL

TÓTH ZSÓKA

Vizsgán innen, vizsgán túl

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, a Magyar Népfőiskolai Társaság, a Magyar Pedagógiai Társaság és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat pályázatot hirdetett felnőtt tanulók részére, akik munka mellett, vagy éppen munka nélkül vállalják a tanulást, továbbképzést, átképzést, mert úgy gondolják, hogy erre szükségük van.

A pályázatban leírták milyen helyzet, állapot, felismerés indította őket tanulmányaik folytatására, újrakezdésére, milyen döntések előzték meg a tanulás megkezdését, és azokat egyedül, családdal vagy más segítséggel hozták-e meg?

Milyen problémákkal, meglepetésekkel szembesültek tanulmányaik folyamán, hogyan győzték le a nehézségeket, milyen örömök, elismerések érték ezen időszak alatt?

Mennyire felelt meg az elvárásaiknak a felnőtt fejjel vállalt tanulás?

Bizonyítványukat, diplomájukat kézbe véve, hogyan értékelték a mögöttük álló időszakot? Milyen változásokat hozott/hozhat a képzésben való részvétel, milyen jövőt jelent számukra saját belső igényeik és a munkáltató oldaláról tekintve?

Életszemléletükben hozott-e, és miben változást a tanulás időszaka?

Ezekre a kérdésekre kerestük a válaszokat. A pályázók megható őszinteséggel avattak be életük személyes vonatkozásaiba és abba is, hogy mennyit módosított félélmeiken, önismeretükön egy-egy jól vagy rosszul sikerült vizsga, hogyan alakult a közös családi feladatvállalás, jelentette-e követendő példát a gyerekeknek a szülők tanulása.

Erdemes volt-e elérni a vizsgán túli állapotot? A pályázatok bizonyossága szerint igen, ugyanakkor kritikát is megfogalmaztak a képzés időnkénti szervezetlenségével kapcsolatosan, hiszen nem akármilyen erőfeszítések árán jutottak el a vizsgáig és egyáltalán nem mindegy, csak rajtuk áll-e egy vizsga sikere, vagy pedig más tényező is befolyásolja azt.

Vélhetően azok ültek számítógép elé és írták meg pályázatukat, akik sikeresen végezték el tanulmányaikat, még akkor is, ha jóval több időt/évet jelentett ez, mint nappalis körülmények között. Azok, akiknek valahol megbicsaklott a

tanulni akarásuk, nem jelentkeztek, de hiszem, hogy erőt meríthettek volna abból a kisfilmből, amelyet a pályázati eredményhirdetésre készítettünk el. Úgy gondoljuk, akik a döntés előtt állnak, a tanulás megkezdése előtt, lendületet kaphatnak, hitet meríthetnek a példákból, a nehézségekből és a sikerekből. A különböző sorsok jól tükrözik, hogy a felnőtt fejjel vállalt tanulás a többdiplomásnak és a tanyáról induló kereskedelmi eladónak egyforma nekifeszülést, egyforma örömet jelent.

Ajánljuk a képző- és munkahelyeknek, művelődési intézményeknek a *Felnőtt tanulók – Tanuló felnőttek* c. filmet, amely az MMIKL „Látószög” Videostúdiójában készült 2010-ben.

Időtartama: 36’20”

Az alábbiakban részleteket olvashatnak a Vizsgán innen, vizsgán túl c. pályázatra beküldött dolgozatokból.

„Azt még lánykoromban elhatároztam, hogy „addig nem halok meg, amíg nem lesz egy diplomám”, így itt volt az ideje elkezdeni. Úgy számoltam, hogy mire ötven éves leszek, addigra leszek pályakezdő gazdasági-agrármérnök. Igaz, egy kis fáziskéséssel, de amit nem kaptam meg a szülői háztól, azt most meg tudtam teremteni magamnak. A könyvelő iroda mellet, még pluszban bevállaltam pénzügyi tanácsadói munkát, – hogy törleszthessük a rengeteg hitelt –, vezettem a háztartást – hogy a gyerekeim gond nélkül tanulhassanak.

Nagyon nehéz volt így a tanulás, de mindig azt a feladatot vettem elő, amelyik a legfontabb és a legsürgősebb volt vagy a gyerek vagy a mérlegkészítés vagy a vizsgaidőszak, ezért így nyolc évembe telt az egyetem, de lett diplomám.”

Illésné Vincze Éva – Budapest

„A tanárokkal kölcsönös tiszteleten alapuló kapcsolatom alakult ki. Legtöbbjükkal közel azonos korosztályhoz tartoztam. Ma, amikor annyit lehet halani a tanár-diák viszályokról, ez különlegességnek számít, holott ennek kellene természetesnek lennie. Igazából én éppen ebben látom a jövő szempontjából a lehetőséget.

....

Gyerekeim szerint megfiatalodtam. Valóban egészen más lett az élet-szemléletem, amellet, hogy az alaptermészetemben nem történt változás. Hiszen az alaptermészetem az egész tanuláshoz való viszonyulásomat befolyásolta, egy felnőtt már erősen szelektálja az új információkat aszerint, hogy beleillenek-e azok a saját kialakult felfogásába vagy sem. Ám sokkal könnyebben

veszem a változásokat, amik elkerülhetetlenül hozzátartoznak az élethez. Szellemileg hihetetlen mértékben megfiatalodtam, ezt érzem magamon. Tulajdonképpen valahogy nyitottabbá váltam nem csak az új dolgok, hanem az emberek irányában is.”

Galbács Tiborné – Monor

„A szeptember hamar érkezett; 32 évesen, a családom kíséretében vonultam be a kollégiumba, ahol egy egész hetet kellett eltöltenem a párom és gyermekem nélkül – életünkben először. Mivel gyermekem még csak három éves volt, félttem, féltettem, ugyanakkor tudtam, hogy az apukája és a mamija mellett a legjobb kezekben lesz. Nyugtattam magam, hogy hamar elrepül az egy hét, és újra találkozunk. Mivel tudom, hogy a kicsi gyerekeknek milyen felfoghatatlan még az idő, még otthon készítettem neki minden napra 1-1 apró meglepetést, amit vagy találós kérdés megoldásával vagy labirintuson való eligazodás után találhatott meg otthonunkban. Édesapjával pedig az asztali naptárban bejelölték színes ceruzával azt a napot, amikor jönnek majd értem, valamint kisfiam minden egyes eltelt napot kiszínezhett a naptárban. A napok talán így gyorsabban és kicsit izgalmasabban teltek.

Az én napjaimba is beköltözött az izgalom; legelőször akkor, amikor az eltelt egy hét előadásainak anyagát nézegettem; rádöbentem, hogy eddig nem voltam tisztában azzal, mit is vállaltam. Nem tudtam, hogyan lesz a sok írott anyagból tétel, azt meg főleg nem, hogyan tudok ennyi mindent megjegyezni 1-1 vizsgára. Azt sem tudtam, hogyan kell a beküldendő dolgozatokhoz hozzáfogni, egyáltalán hol tudok szakirodalmat beszerezni. Abban azonban biztos voltam, hogy nem fogom feladni; megmutatom magamnak, a családomnak és a világnak, hogy képes vagyok rá.”

Fábián Krisztina – Abádszalók

„Az élet folydogált és a világ változott. Új dolgokkal találtuk magunkat szembe: munkanélküliség, Munkanélküli segély. Naná, hogy én is találkoztam, még hozzá jó gyorsan ezekkel. Szégyelltem is magam miatta, és amikor mint mondani szokták "pecsételtetni mentem és hosszú sorban ácsorogtam zavaromban a falon függő irományokat olvastam olyan képpel, mintha rettenetesen érdekelne a tartalmuk.

Aztán tényleg felkeltette éppen az utolsó a figyelmemet. A következő állt az A/4-es lapon: Tanfolyam. Gyógynövénygyűjtő, termesztő, feldolgozó, drogkészítő tanfolyam. Azonnal tudtam, igen, ez kell nekem! Ezt az én kedvemért hozták létre.

A jelentkezési határidő vége éppen az a nap volt, amikor ráakadtam a kiírásra. Az emeletre irányítottak és a lépcsőkön nem a lábaim, hanem szárnyak vittek fel.

Hamarosan már az ajkai busz pályaudvaron a diákokkal vártam a Pápára induló buszt, mert én is nappali tagozatos voltam a mezőgazdasági iskolában. Negyvenhárom éves voltam, három unokával büszkélkedtem, de most egyenesen felvágtam, hogy iskolába járok. A gyerekeim csodálkozva bámulták a változást, amin átestem. A három kisebb kölykőm még középiskolás volt. Nem díjazták, amikor mosogatás, porszívózás került a napi teendőik közé.

– Tanulnom kell. – próbáltak hárítani.

– Nekem is! – a válaszmától leesett az álluk.

Észre sem vettem, de kezdtem felvenni diákos szokásokat viselkedésben, öltözködésben, a világot is másképp, vidámabban szemléltem.

Na és a tananyag! Én csak boszorkány tudománynak neveztem. Éppen nekem való volt. Kiegészítő tantárgyként vállalkozói ismereteket is okítottak, de ezt nem nagyon szerettem. Később viszont nagyon jól jött. Az 'osztálytársak' itt kedvesek voltak hozzám, senki nem bántott, jól éreztem magam köztük. Lubickoltam az életben ez alatt a kilenc hónap alatt. Szívemből sajnáltam, amikor vége lett.

...

Nyugdíjasan nem tagadom, büszke vagyok magamra. Nemhogy beszűkült volna, hanem kitárult a világ. Kárpótlást kaptam a fiatalkori kudarcokért, van miért élnem, és örülök az életnek.

Mert ugyebár: non scolae, sed vitae discimus.

Még akkor is, ha egy kicsit nagyképzően hangzik.”

Korcsmáros Györgyné – Kolontár

„A család eltartása mellett nem kis gondot és állandó, komolyan nyomasztó érzéseket okoz a tandíjam kitermelése, amit külön részmunkaidőben bevállalt munkák segítségével, táncoktatással, táncházak lebonyolításával és pályázatmenedzseléssel tudok megoldani, de nem panaszkodom. Inkább zavar az a tény és óriási meglepetés volt számomra, hogy ismerőseim között akadtak olyanok is, akiknek a szemében én nagyot nőtem az által, hogy most beiratkoztam az egyetemre. Csalódásként éltem meg ezt egynémely barátom esetében, mert rá kellett ébrednem, hogy egyesek sznob szemléletében mekkora nagy szerepe van a végzettségnek.

Úgy gondolom, s ennek hangot is adtam barátaim felé, hogy nem változtam semmit. Talán csak a tudásom egyre több s a szemléletem lesz egyre nyitottabb, de ugyanazon ember vagyok s leszek ezután is. Néprajztudásom bővülésével

képzettebb vezető, képzettebb szakember leszek, tudással felvértezett táncos és néprajz-kutató. Antropológiai tudásom hozzásegít majd ahhoz, hogy jobban gazdálkodjam és hogy kevesebb előítélettel szemléljem a világot. Fontosnak tartom, hogy csiszoljam az elmémet. Tudják, van az a jó latin mondás: *'Discere non est vitiosum, sed ignorare.'* Nem a tanulás szégyen, hanem a tudatlanság. Számomra az a leginkább izgalmas, hogy tanultam az egyetem előtt is és újra tanulni fogok az egyetem után is, ha már befejeztem azt. Tanulni fogok egy életen át. Talán igazuk lehet azoknak, akik úgy gondolják, az igazi tanulás azután kezdődik, hogy elhagyod az iskolát.

Érdekes, én visszakíváncozom! Visszaülnék még az első osztályos iskola-padba is!”

Miklós János – Nagyvárad

„Hogy még egy hasznos dolgot mondjak az Andi iskolájáról az a nyelvtanulás. Mint ismeritek nem egy kispiskóta a feleségem. Tehát, ha valamibe tényleg belefog, akkor azt tényleg csinálja. Na, ezt is! Igaz, hogy most az angoltanárt hanyagolja, de a szavakat úgy gyűri, hogy öröm nézni. Komolyan mondom, hogy olyan 4000 szavas szótárt állított össze magától, hogy az álmélkodástól az én hétpróbás arcom is kudarc lett! Tök profi!

Lehet, hogy szégyen, lehet, hogy nem, de túlszárnyalt!

Persze azért én sem hagyom magam, mert csak úgy autodidakta módon elkezdtem spanyolt tanulni. A gyerekek? Köszí, megvannak! Suli, ovi megy, megyeget. Néha azért van olyan érzésem, hogy a nagyfiamnak az ad néha lökést, hogy az anyukáját látja tanulni. A kicsi? Néha ő is beleszól az angol tanulásba, és persze mindketten segítenek mindenben.

Volt, hogy hármásban készítettünk ebédet és mire az Andi hazajött minden-nel készen voltunk a lakásban.

Ez nagyon jó érzés volt, és szerintem az Andinak is, hogy néhanapján levesszük a válláról nemcsak a kabátját, hanem az otthoni terheket is. És ugye a terhekből, mint említettem van éppen elég.

Most úgy érzem, hogy ha ezt az iskolát befejezi, akkor a maradék pénzünk-ből elmegyünk zsíros kenyeret enni hagymával, azaz megünnepeljük magunkat.

Még egyszer kérem, hogy bocsássatok meg nekünk, hogy nem írtunk, nem telefonáltunk, de bizony mi is azt tesszük, mint mindenki, aki felnőtt létére továbbtanul; napi 28 órában él, dolgozik, tanul és nagyon szereti a hozzátartozóit.

Sziasztok!

Péter, Andi, Tamás és Virág”

Pászti Péter és Pásztiné Szűcs Andrea – Budapest

„Családom, férjem, gyerekeim elnéző mosollyal fogadták ötletemet, hogy nem bírok megmaradni nyugdíjasként, hanem valami teljesen új dolgot kezdek el tanulni.

Nem ellenezték, de nem is bíztattak. Számunkra a tanfolyam díja nem volt kis összeg, és ha nem sikerül levizsgáznom, vagy elhelyezkednem, akkor kidozott pénznek is nevezhetem, a befizetett tandíjat. De én úgy gondoltam a tanulásra fordított pénzt, energiát, időt, nem lehet felesleges ráfordításként elkönyvelni, az életünk „kettős könyvelésében”.

Az első napon a tanfolyam vezetője kérte, hogy mutakozzunk be egymásnak, mondjuk el, ki hol dolgozik, és miért jött erre a tanfolyamra. Volt bennem egy kis félelem, hogy én a magam akkor 57 évével, csodálkozást, értetlenséget fogok kelteni, a többiekben. De nem így alakult, valóban én voltam a legidősebb, de sikerült beilleszkednem a zömében pedagógus csoporttársaim közé, és igen rövid idő alatt egymást segítő, baráti közösség alakult ki.

Amitől még tartottam, hogy a számítógépes gyakorlatok során a többiekhez képest nem leszek-e lassú, és ügyetlen, de ez a félelmem is alaptalannak bizonyult.”

Reisz Edina – Budapest

„Sajnos az iskolát fél év múlva ott hagytam egy szerelem miatt. Akkor még ökrös szekérrel sem lehetett volna oda vontatni, hogy legalább a féléves vizsgáimat fejezem be. Férjhez mentem, jöttek a gyerekek és nem számított, hogy nekem milyen az iskolai végzettségem. Aztán az élet megint mást produkált, mint ahogy én elképzeltem; elváltam. Albérletbe költöztünk és itt már kezdett érződni az iskolázottságom hiánya. Több állásom is volt, de igazán nem tudtam sehol előbbre lépni, mert nem volt érettségim. A kórházban ekkor még nem volt besorolás maximum az évek számítottak.

1998-ban ismét neki álltam a gíminek, de féléves vizsgák idején megfutamodtam. Hiába beszéltek le nekem külön a vizsga időpontokat, nem mentem el. A következő években Halmi Tanár Úr (Ő az említett tagozatvezető) többször is kérte, hogy fejezzem be, hisz csak előnyömré válik, én a gimnázium felé se mentem, ha csak nem arra volt dolgom.

....

Jelenleg a PTE, másod éves levelezős hallgatója vagyok. Minden hónapban egy hetet töltök Pécsen. Nagyon élvezem az össze nehézségével együtt.

Kollégista vagyok és ez vissza ad valamit a fiatalságomból. Persze ez a gyerekeim segítsége nélkül nem mehetne, hisz most már ők segítenek a legtöbbet 17, 16, 14, és 10 évesek. Na és a főnököm, aki elenged, és olyan beosztást készít, hogy ez megoldható legyen, hisz a kórház nem támogat.

A kollégium és az utazás az én költségem, de úgy érzem, ha egyszer eljutok a diplomáig, akkor már ezek a dolgok nem számítanak.

Ha az ember kitartó, akkor nincs előtte lehetetlen akadály. Az a tudás, amit megszereztem az ország második legjobb gimnáziumában, az felbecsülhetetlen érték. Más ember lettem, bölcsőbb és okosabb. Átalakult az értékrendem.

Tudom a tudást és a tanulást, valamint az ezzel járó munkát értékelni.”

Stankovics Erika – Zalaegerszeg

Emlékszem, a két hónapos fiammal mentem beiratkozni a levelező szakra. A főiskola folyosóján meg kellett szoptatnom.

Nagyon izgultam, hogy, hogy fog minden egyszerre menni. Szerencsére apukám tudott segíteni.

Sokszor ő vigyázott a gyerekekre, mikor konzultációra mentem vagy vizsgára.

A férjem akkor még vállalkozó volt, tele munkával. (Sajnos, azóta tönkrement a vállalkozása.) Szóval, nem volt könnyű... Sokszor kétségek gyötörtek, hogy helyesen döntöttem –e?

Főleg a vizsgaidőszakok voltak nehezek. Amint fent is említettem, maximalista vagyok. Így aztán nem "blicceltem", mindent becsületesen megtanultam a vizsgákra. Nem a jegyek miatt, hanem, mert ezzel tartoztam önmagamnak, és mert valóban érdekelt a történelem. Érteni akartam, hogy mi és miért történt az emberiséggel, és hogyan jutottunk odáig, ahol most tartunk.

Meg kell mondjam, a férjem egyre nehezebben viselte az én nagy tanulásumat. Büntudatom volt a gyerekek miatt is. Mégsem adhattam fel a harcot.

Kellett a sikerélmény is. Megtettem érte mindent, így a siker sem maradt el.

Az első vizsga előtt valósággal rosszul voltam. Egy félelmetes hírű tanárnál kellett vizsgázni. Jeles eredményt értem el, miközben sokan megbuktak. Aztán megnyugodtam. Innentől kezdve tudtam, hogy menni fog.

Csáki Istvánné Bíró Szilvia – Kerecsend

„Legelsősorban is szeretni kell, amit csinál az ember. Amint írtam, tanulni mindig is szerettem, de emellett a tantárgyak túlnyomó többségét is igen érdekesnek találtam. Az érdeklődés állandó „szinten tartását” bizonyítja, hogy sokszor a nappalos hallgatók tudományos diákköri munkáiba is bekapcsolódtam.

Nyilvánvaló a család és a munkahelyi kollegák hozzáállása is alapvető a nehézségek leküzdéséhez. Volt olyan diáktársam, akinek a családja még egy asztalt sem biztosított a tanuláshoz, mondván, hogy úgyis meg fog bukni. Szin-

tén példa az érdeklődés fontosságára: elvégeztem egy Európai Unió posztgraduális képzést is mikor ez már semminemű munkahelyi előnyt nem jelentett.”

Dr. Széger István – Budapest

„A vizsgaidőszakok megviseltek. Én hajnalban tudtam tanulni, hisz az esti mesélést „megtartottam”, ezért sokszor háromkor keltem és fél hatig, amíg a család még aludt, próbáltam csak a tanulásra összpontosítani. Év végén jöttek a szigorlatok. A pénzügyi és módszertani (zömében matematika) szigorlatok elsőre nem sikerültek, sőt másodjára sem. Fel kellett a tárgyakat újra vennem az ezt követő két félévben is. A kolleganóm is így járt, ezért magántanárt kerestünk. A valószínűség számítást és a statisztikát jó pénzért ugyan, de megtanultuk. 2004 év végén született meg hetedik gyermekem, ezért fél évet halasztanom kellett a tanulmányokkal, de végül 2006. január 25-én sikeresen leállamvizsgáztam. A diplomát sajnos nem vehettem át, mert nem volt meg a nyelvvizsgám, erre még egy évet várni kellett. Visszamentem dolgozni és ekkor a fizetésem a duplájára emelkedett, hát igen, ezért mindenképp megérte. De nekem ennél ez, azért sokkal többet jelentett. Felnéztek rám a kollegák, a gyermekeim büszkén dicsekedtek a rokonoknak, ismerősöknek, hogy „anya már diplomás”.

Időközben a munkahelyemen is helyt kellett állnom, a polgármester és a jegyző jobb keze voltam, néha kettőjük vitáját kellett megoldanom. A hivatalban többen az egekig magasztaltak, hogy én vagyok a példaképük. (A velem egykorúak és a fiatalabbak is így vélekedtek), de amikor mondtam, hogy akkor tessék, lehet utánam csinálni, csak legyintettek, hogy nekik nincs ilyen férjük, aki mindent megcsinál: főz, mos, takarít. Az biztos a férjem nélkül nekem ez tényleg nem ment volna. Az ő unszolására egy év után tovább folytattam a tanulást konkrét, határozott elképzelésre alapozva: Nagykovácsinak én leszek egyszer a jegyzője. (Az elmúlt 14 év alatt 10 jegyző főnököm volt!)”

Tóthné Pataki Csilla – Nagykovácsi

„Vizsgázni jó, és az élet az erőfeszítéseket díjazza, nem a kifogásokat. Megbukni sem szégyen, de kifogások helyett, újra kell próbálkozni. Ha visszatekintek, vagy akár a jelent értékelem, úgy érzem a sikeres vizsgák – nem csak a szervezeti keretek közöttiek, hanem az élet mindennapi próbatételeit is beleértve – kovácsai mi magunk vagyunk, én magam vagyok. Természetesen az élethez egy kis szerencse sem árt. De, akit az élet megfelelő agykapacitással, fizikummal ajándékozott meg, annak eltékozolni a lehetőséget, kifogásokat keresni, bűn. A lehetőséget meg kell ragadni, mert sosem tudhatjuk, mely vizsga, mire

szolgál, minek az alapköve lehet. Az életem tehát évtizedek óta vizsgától vizsgáig, diplomától bizonyítványig, alaptól a felépítményig tart, ahol mindig új ajtók nyílnak, új ismeretek, új emberek, új célok, új feladatok. És az ember testeiben mutatkozik meg, nem életéveiben. Harmincöt évesen egyrészről – ha tanulmányaimat tekintem, sok éves vagyok – másrészről, ha lelkivilágomat nézem, lelkesedésemet, elveimet és a jövőmbé tekintek, fiatal vagyok, s ilyen eltántoríthatatlan, mindig új célokat kereső ember is szeretnék maradni, akkor is, ha netán egy-két vizsgán megbukom.”

Varga Csilla Orsolya – Budapest

„...számomra a magányos tanulás célravezetőbb és eredményesebb volt, mint csatlakozni különböző csoportos levelezőlistákhoz, amelyek az információ-megosztást elősegítendő alakulnak. Tapasztalataimat megerősítették azok a kötelezően kiscsoportban elvégzendő házi feladatok, amelyeknek egy-egy prezentáció volt a kimenete. Úgy tapasztaltam, hogy a számonkérésnek ez a fajtája, bármennyire is a kooperatív tanítás-tanulási modellek egyik „trendi” formája, a minőség kárára megy. Különböző munkaszervezetekben szerzett tapasztalataim köszöntek vissza: a team-munkások mellett a számtalan „társutas”, akik dologtalansága a munkavégzőket is csak a teljesítmény csökkentésére sarkallja. Véleményem szerint tehát ahhoz, hogy a tömegképzésben is elismert eredményeket érhessünk el, adott esetben egy százfős csoportban is kivívva egy-egy oktató elismerését, egyedi teljesítményt kell felmutatni – amint arra a címben utaltam (A dzsungelharcostól a haditervig). Kezdetben dzsungelharcosként kényszerülünk rá arra, hogy utat vágjunk magunknak az erdőben, míg ki nem érünk egy, az intézmény, a szokások, a tudományterület által már kitaposott ösvényre, amelyen már a célunk is jobban megközelíthető.”

Pavlics Tamás – Budapest

„Nem bánom az elmúlt éveket, mert úgy érzem csak nyertem a tanulás által. Új ismereteket, barátokat, ismerősöket. Mit veszítettem? Nem olvastam annyit, ez hiányzott bizony, és nem néztem tévét, illetve csak erősen szelektálva. Néha nem volt felporszívózva, por törölve, de kosz soha nem volt, legfeljebb rendtelenség. Bármilyen hihetetlen – még számomra is – tanulás közben az időmet is jobban be tudom osztani. Nem tudom hogyan, de ez így igaz. Nyári szünetben sokkal többször éreztem úgy, hogy nem sikerült ezt, vagy azt megcsinálni, és az időmmel sem tudtam volna számot adni. De ahogy megkezdődik a tanítás, vagy éppen mellé még a tanulás, nagyobb a rend, el van mosogatva, le van törölve a por – mindez időben. (...)

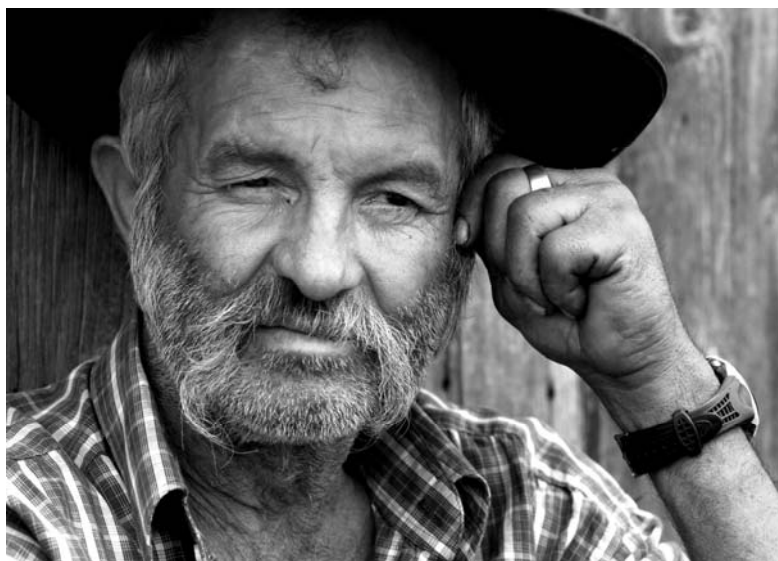
Nem mindig ismerik el a munkahelyeken a tanulást, főleg ha azzal jár, hogy magasabb fizetési kategóriába kerülünk általa. A munkatársak is gyakran csak ezt látják, a mögötte álló munkát már kevésbé. Nem érzékelik, hogy a téli vizsgaidőszakban nincs karácsony, (mert ott bujkál végig a gondolat: jaj, tanulni kellene), tavasszal nem tudom időben kiültetni a virágokat, „kapirgálni” a kertben. De én bántam meg semmit. –Remélem négy év múlva is elmondhatom ezt, 51! évesen.”

Szabó Lajosné – Horvátszidány

„Az, hogy képző intézmény mennyire hajlandó magáénak tekinteni a felvállalt feladatot, és olyan oktatókat felkérni, hogy azoktól a tanulni kívánók valóban el tudják sajátítani, amit a tanfolyam meghirdetett keretei előírnyoztak, az már társadalmi szintre viszi a gondolatokat.

Ez a személyes érintettségre úgy hat vissza, hogy nekem az elszenvedőnek, a vizsgán esetleg sikertelenül szereplőnek még hány tízezer forintot vesz ki pótvizsgákra az egyébként sem tömött zsebemből mások szervezetlensége, mire bizonyítványt kapok, mert ugye az feltétel, hogy sikeres vizsgát kell tenni.”

Kokovai Lili – Ballószög

Mátyus Károly E-MAFOSZ (Bakony Fotóklub, Veszprém): *Erdély – Vén cigány* (bemutatva az MMIKL-ben rendezett *Utazás a világ körül – 2010* című fotókiállításán)

KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS

Idősebbek is elkezdhetik!

Közösségfejlesztői munka 60 év feletti lakosokkal
Budapest, XI. kerületében

2008 őszén a XI. kerület Önkormányzata korábban elindított Újbuda 60+ programjához közösségfejlesztői feladat elvégzésére kérte fel a Közösségfejlesztők Egyesületét és a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Közösségfejlesztési Osztályát.

1. A FELKÉRÉS ÉS ELŐZMÉNYEI

Budapest Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata, tekintettel a kerület korstruktúrájára döntött úgy ebben az évben, hogy stratégiai célkitűzései közé emeli a minőségi időskor biztosítását, intézkedéseket dolgoz ki, és forrásokat keres ennek végrehajtására.

Ennek egyik első lépéseként meghirdette a kerületben az **Újbuda 60+ programot**, s emellett az önkormányzat kezdeményező félként és vezető partnerként szervezi az Európai Területi Együttműködés CENTRAL EUROPE programjának keretében nyertes **„Q-AGEING – minőségi időskor városi környezetben”** című projektet, amely lehetőséget kínál arra, hogy a fenti célkitűzéseket az Európában megtalálható korszerű modellek és a felhalmozott tapasztalok alapján, nemzetközi partnerségben valósítsa meg.

A mai XI. kerület Budapesten területileg második, lakosságát tekintve a legnépesebb kerület, az ország ötödik legnagyobb települése. A kerületben a rendszerváltás körüli időben több mint 69 000 lakást tartottak számon, amelyeknek több mint a fele tanácsi bérlakás volt. Lakosságszáma a 2010-es választásokhoz használt adatok alapján 130 739 fő.

Néhány szó a Q-Ageing programról

A Q-Ageing (Quality ageing in an urban environment – central europe project), azaz a **„A Minőségi időskor városi környezetben”** elnevezésű közép-európai projektben közreműködő országok – Magyarország, Németország, Olaszország, Szlovénia – külön-külön is azonosították a népesség korstruktúrájának radikális változását. S kiemelten azt a tendenciát, hogy míg az idősebb korú munkavállalók száma (55–64) növekszik, az idős (65–79) és a nagyon időskorú (80+)

népesség aránya is egyre magasabb, azzal egyidejűleg a munkaképes korú lakosság száma csökken. Ez komoly kérdéseket vet fel helyi szinten is, melyek megválaszolása előrelátást igénylő feladatokat ró a szakemberekre, tervezőkre, döntéshozókra, de nemzeti és Európai szinten is egyaránt sürgős szembenézésre, feladatokat jelent.

Az ÚJBUDA 60+, mint átfogó kerületi stratégia és program a minőségi időskorért

Azzal együtt, hogy az idősödés nem feltétlen kell, hogy egyenlő legyen a betegségekkel és az időséssel való kapcsolattartás nem tekinthető pusztán szociális kérdésnek, azért mégis a legtöbb embernek erről az életszakasról – sajnos – a betegség és a magány jut elsők között az eszébe.

Újbudán a 60 éven felüliek száma valamivel több, mint 40000 fő, ami a kerület lakosságának 30%-át jelenti. Egy helyi önkormányzat se tehetné meg, hogy ezzel a jelenséggel ne nézzen szembe, a tendencia figyelembe vételével ne dolgozzon ki egy jövőbe mutató stratégiát. Újbuda Önkormányzata a 2008-as évre kidolgozta az idősök életminőségét javító, közéleti szerepét és érdekeinek érvényesítését támogató **Újbuda 60+** elnevezésű programot, arra építve, hogy az idős emberek tapasztalatukkal, tudásukkal, a kerület múltjának tanúiként, olyan értéket képviselnek, amelyek méltán teszik őket minden közösség megbecsült tagjaivá.

Az „Újbuda 60+” a kerületben élő 60 éves, vagy annál idősebb korú polgárok számára kidolgozott komplex, életminőség-javító program, mely három pilléren nyugszik:

i. **Kedvezménykártya** kibocsátása a 60 éven felüliek részére, melynek segítségével a kerületben található és a programba bekapcsolódó vállalkozók, intézmények termékeihez és/vagy szolgáltatásaihoz árkedvezménnyel jutnak hozzá az érintett lakosok. Ennek jelképe az „Idősbarát vállalkozó” matrica.

ii. **Klubok és programok szervezésének** célja első sorban az aktív közösségi és szellemi élet támogatása. Ennek érdekében az önkormányzat létrehozta a „60+ Klub és programközpontot”, mely találkozási és jelentkezési hely is egyben a különböző programokra, rendezvényekre, pl. sport, színház, tanfolyamok (nyelv, számítógép, egészségügyi stb.) közösségi esemény stb. Ezen programok ingyenesen, vagy jelentős kedvezménnyel vehetők igénybe a kerületi lakosok részére. (www.ujbuda.hu/60plusz)

iii. A **közösségfejlesztő munka** az elképzelés szerint az egyes városrészekben a szomszédsági önkéntesek tevékenységére épít. A szomszédsági önkéntesek olyan helyi lakosok, akik szűkebb lakóközösségükért, az ott élőkért önkéntesen tevékenykednek. A szűkebb lakókörnyezet egy városrésznél kisebb egyiséget jelent, ami lehet egy egész lakótelep, de lehet egy-egy utcatömb, háztömb

is. Az önkéntes tevékenység célja pedig a környéken élő idős emberek életének jobbítása, közösségi kapcsolataik megerősítése. E programelemnek később része lett a **60+ médiaműhely** is, melynek tagjai helyi önkéntes újságíróként tevékenykednek az írott sajtó, a rádiós, illetve tévés újságírás, valamint a helytörténeti indíttatású fotózás területén.

(<http://www.ujbuda.hu/page.php?template=kozossegfejleszto>)

2.A KÖZÖSSÉGFEJLESZTŐ MUNKA ESEMÉNYEI

a. *A közösségi szükségletfeltárás eseményei*

- *Területlehatárolások és beavatkozási tervek készítése:*
 - o 1. ütem: 2008. október – 2009. június:
 - Beavatkozási területek: Albertfalva, Gazdagrét, Lágymányos
 - Nyilvánosság csoport szervezése (Média Műhely néven vált ismertté)
 - Közreműködő szakemberek: közösségfejlesztők, média-munkatársak
 - o 2. ütem: 2009. szeptember – 2010. április
 - Beavatkozási területek: Kelenföld, Őrmező
 - Szakmai utánkövetés: Albertfalva, Gazdagrét, Lágymányos
 - Média Műhely továbbfejlesztése
 - Közreműködő szakemberek: közösségfejlesztők, média-munkatársak
- *Adatgyűjtés, kapcsolatépítés*
 - o Terepbejárások, kapcsolatfelvétel a közösség intézményeivel: gondozási központok, idősek klubjai, otthonai, egyházak, közösségi-, művelődési házak, háziorvosi hálózat, iskolák, óvodák
 - o Kutatási és egyéb statisztikai eredmények áttekintése
- *Közösségi interjúk készítése*
 - o Albertfalván: 61 interjú készült. A kiinduláshoz a közösségi ház és az abban működő Polgárok Köre adott alapot. A megkérdezettek közül 31 fő adta meg az elérhetőségeit a további együttműködésre.
 - o Gazdagréten: 48 interjú készült, a megkérdezettek kb. harmada nyugdíjas-házban lakik, fele ajánlás alapján került felkeresésre. 27 fő adta meg az elérhetőségeit a további együttműködésre.
 - o Kelenföldön: 68 interjú készült, amelynek egyharmada kb. idősekkel dolgozó, velük személyes kapcsolatban álló intézményekben készült. A célcsoport megkérdezettjei között jelentős arányban inkább a 70 év felettiek voltak jelen.
 - o Lágymányoson: 57 interjú készült, melyből 25-en vallották, hogy nem tartoznak egyik közösséghez sem, 23 főt kereshettek fel a közösségfejlesztők a lakásán.

o Őrmezőn: 50 interjú készült, melyből kiderült, hogy a válaszadók döntő többsége több mint 10 éve él Őrmezőn és nem is akar innen elköltözni.

Ez azt jelenti, hogy a közösségfejlesztői munkánk során 284 személyes interjút készítettek a fejlesztők és a bevont önkéntesek. Az interjúk fő kérdései: mit szeret a helyi életben, mit nem, tartozik-e valamilyen közösséghez, ha igen milyenhez, ha nem miért nem, milyen összefogásokat ismer a környezetében, de témái kitértek a közösségi terek feltárására és a tájékozódás forrásának felmérésére is.

b. A közösség-szervező szakasz eseményei

- *Közösségi beszélgetések szervezése a városrészekben:*

Közösségi interjúk készültek a kerületrészekben, melyek egy személyes hangvételű beszélgetésnek foghatóak fel a kerülethez való viszony megfogalmazására, az elégedettség kifejezésére és a hiányok, szükségletek, valamint az ötletek, szándékok, tervek megfogalmazására. A közösségi interjúkban rejlő információk egy darabig a közösségfejlesztők kezében összpontosultak, akik ezeket a kérdések mentén feldolgozták: közérzet, kötődések, problémák-aggályok, példák összefogásokra, találkozóhelyek, találkozási alkalmak, információ-szerzés módja, ötletek-tervek témakörökben.

A feldolgozott anyagok különböző módokon kerültek az emberekhez, például e-mailen, személyesen, egyéb programokon stb.. Minden anyag üzenete egy meghívó volt, mely egy személyes találkozóra invitált, ahol találkozhatnak a többi válaszadóval és kicserélhetik gondolataikat a témában. Az interjúkat követően írásos összefoglalók születtek a hallottak és a tapasztalatok alapján. Ezek megbeszélésére szervezett közösségi beszélgetéseken visszajelzést kaptak az interjúkról, lehetőséget a kapcsolatteremtésre, első sorban a közös érdeklődés, érdekek mentén. A rendszeres találkozások idővel persze a szorosan vett lakossági érdekszervezés mellett a szabadidős tevékenységekben is erősítették a csoport tagjai közötti kapcsolatokat.

- *A közösségen belül megismert viszonyok: csoportok, hagyományok, saját felmérésben¹*

Az idős emberek viszonyulása a lakóhelyhez, és a környékhez általában pozitív, a megkérdezett idős emberek szeretnek az újbudai városrészekben lakni. Az idős emberek számára a biztonsághoz kapcsolódó alapszükségletek megléte vagy hiányosságai tűnnek leginkább meghatározónak életminőségük

¹Kivonat a „Beszámoló az Újbuda 60+ közösségfejlesztési programról. Első eredmények, stratégia, tervezett lépések” c. beszámoló anyagból. Szerk: Benedek-Gyenes-Péterfi-Tarnai, 2009. február

szempontjából. Ez összefonódik a komfortérzettel. Az idős emberek biztonságérzetének (komfortérzetének) legfőbb összetevői:

- a közbiztonság, amelyhez kapcsolódik a megfelelő közvilágítás is
- a környezet/a köztisztaság, mint a biztonság meghatározója
- a közlekedés és annak biztonsága
- a közellátás/infrastruktúra is mint a biztonságos életkörülmények feltétele.

A komfortérzettel kapcsolatos tényezők mellett az **emberi kapcsolatok minősége**, mint a biztonságot nyújtó közösség is meghatározó szerepet játszik a jó közérzetnek a kialakulásában.

A következő táblázatban az említett problémaköröket foglalták rendszerbe az érintettekkel a közösségfejlesztők aszerint, hogy milyen szinteken lehet rájuk hatékony megoldást találni:

<i>Negatívumok</i>	<i>Lehetséges megoldási szintek</i>			
<i>Témakör</i>	Szomszédsági	Városrészi	Kerületi	Városi
Közbiztonság	Parkok, lépcsőház	Parkok, lépcsőház	Parkok, lépcsőház	
Környezet	Parkok, tisztaság, utcakép, építkezések	Parkok, tisztaság, utcakép, építkezések	Parkok, tisztaság, szelektív hulladékgyűjtés, beépülés, építkezések	Levegőminőség
Közlekedés			Az említett problémák túlnyomó része	Az említett problémák túlnyomó része
Ellátásbeli hiányok	Találkozhelyek, könyvtári segítség	Találkozhelyek, könyvtári segítség	Az említett problémák túlnyomó része	
Emberi kapcsolati problémák	Az említett problémák túlnyomó része	Az említett problémák túlnyomó része		

Közösségek és öntevékenység tekintetében a megkérdezett 60 év feletti lakosok jelentős része – több mint fele – azt jelezte, hogy nem tartozik semmilyen közösséghez! Attól, hogy valaki alkalmi, vagy rendszeres látogatója közösségi programoknak, még nem jelenti azt, hogy odatartozónak is érzi magát.

A megnevezett közösségek jellegzetességei visszatükrözik a városrészek – eltérő adottságú – közösségi tér-szerkezetét, pl. Albertfalván dominánsan az Albertfalvai Községi Házban működnek közösségek, Gazdagréten a legfontosabb referencia közösségek az idősek napközi otthona, a nyugdíjasklubok, a református gyülekezet, a közösségi ház és annak klubjai, s közösséget jelent a lakóházban betöltött funkció, pl. intéző/számvizsgáló bizottsági tagság. Lágym

mányoson a különböző nyugdíjas klubok, az egyházi gyülekezetek, közösségek és a Vöröskereszt önkénteseinek közössége számít leginkább, Őrmezőn a Községi ház a legnagyobb szervező tér, ahol a táncos, színjátszó programok mellett a Karitászt és a Vöröskereszt is rendszeres szervező. Kelenföldön – a kerület legnagyobb lakóterületén – érzékelhető leginkább a közösségihiányosság, se tradicionális szerveződés, se állandó hely a közösségi programok számára.

▪ *Képzések szervezése:*

A közösségfejlesztő munka, tervezett részei a különböző témájú képzések szervezése, pl. közösségi cselekvésre felkészítő képzés, helyi nyilvánosság képzés, érdekérvényesítés megszervezése érdekében-, vagy a közösségszervezés technikáinak elsajátítására szervezett képzés. A közösségi folyamatban felmerült képzések témájuknak köszönhetően mindig több magyarázatot igényelnek, így fontos volt, hogy a megajánlott tudás és tapasztalat jól illeszkedjen a közösségi munka folyamatába, hogy a szerzett tudások hamar hasznosulhassanak, és nyilvánvalóvá tegyék, hogy ezek a kezdeményezésre, a társadalmi-közösségi cselekvésekre, az öntevékeny részvételre irányuljanak.

Összesítve a másfél év alatt megközelítőleg 450 fő vett részt valamilyen formális képzési helyzetben a 60+ közösségfejlesztő munka keretében.

▪ *Klubtalálkozók szervezése*

A munka egyik – előre nem tervezett – hozadéka a közösségi klubok alakulása lett. Olyan csoportosulások, amelyeknek a középpontjában a cselekvő szándék helyett/mellett inkább a társas együttlétek igénye lakik. Ez egy olyan jelenség, mellyel az aktivitásra, állampolgári cselekvésre edzett közösségfejlesztői csoport a munka tervezésekor nem számolt, de a folyamatban elemi igény támadt irányukba.

▪ *Hálózati találkozók szervezése*

A munka vállalt célja szomszédsági önkéntes csoportok és a csoportok közötti hálózat kialakítása volt. Ez irányú tevékenységeket a munka 1. szakaszának a vége felé lehetett kezdeményezni, hiszen addigra kezdtek körvonalazódni az első helyi szomszédsági csoportok és a saját ügyeiken túl a kapcsolatok felé is képesek voltak fordulni. A hálózatépítő munka jelentősebb része a program 2. szakaszára tevődött.

O Rendszeres találkozó szervezése, hogy a kerület, különböző részeiben dolgozó önkéntesek találkozhassanak egymással megosztva ügyeiket, információikat, dilemmáikat.

o Szomszédolások szervezése, azaz egymás meglátogatása a saját környezetükben. Ez annyit jelent, hogy a találkozók egy időszakban, vetésforgóban valósultak meg a kerületrészek között, de mára ez rögzült a 60+ Klub és Rendezvényközpontba és minden hónap első csütörtök délelőttjére.

c. A helyi nyilvánosság alakulása – azaz hogyan áramlott az információ, hogyan lettek minőségi hírek

A munka tervezésekor felmerült a „**Kerületi Nyilvánosság Munkacsoport**” megalakítása, képzése és működtetése, de nem csak az addigi terepmunkaként szolgáló 3+2 városrészből, hanem a kerület egészéből toborozva. Ez tehát egy horizontális, a kerület egészét megcélzó rész volt a 60+Közösségfejlesztő programban, s időközben pontosítottuk a nevet is Média Műhelyre.

Felkészülésükhöz tudósítói műhely szervezése került meghirdetésre. Alapvetően három irányban szerveződtek az érdeklődő műhelytagok, akik később közösen alkották a Média Műhely elnevezésű formációt: rádiósképzés, újságíróképzés, mozgóképes anyagok készítésére felkészítő képzés. Ehhez jött a programban aktivizált és erős motivációval rendelkezők egy csoportjának saját ötlete: a helytörténeti fotókör indítása.

A munka második szakaszában a Műhely tagjai további felkészítő találkozón és képzéseken vettek részt és az újabb érdeklődők is lehetőséget kaptak a bekapcsolódásra. Sok és nagyon jó „anyag” készült a Média Műhely tagjai által, melyekről a legteljesebb képet talán jelenleg a www.ujbuda.hu/60plusz oldalon találunk, ahol számos kitűnő írás mellett, a hatvanon túl c. rádióműsor adásai is megtalálhatóak.

A program nyilvánosságának megszervezésében a Média Műhely mellett szerteágazó kommunikációs rendszer alakult ki, néhány példa a megjelenés és az alkalmazott eszközök köréből:

- Ahol, ahogy, amikor tevékenységünknek nyilvánosságot adhatunk: Újbuda újság, Újbuda honlap, Újbuda TV (magazin, képújság).
- 60+ program kommunikációja: egyedi e-mailek és e-mailek küldött programfüzet a kártyatulajdonosoknak, nyomtatott programfüzet, szórólapok, plakátok az önkormányzati hirdetőfelületeken, színes nyomtatott hírlevél az önkormányzat szervezésében.
- Lágymányosi kábeltévé: 1750 lágymányosi lakásba eljutó képújság.
- Szomszédsági önkéntesek honlapjai:
 - o Albertfalva: <http://szomszedsag.p8.hu/>
 - o Gazdagrét: <http://sites.google.com/site/onkentesekujbuda/>
 - o Kelenföld: <http://szohkelenfold.p8.hu>

- A közösségfejlesztő program oldala Újbuda honlapján:
a <http://www.ujbuda.hu/60plusz>
- a közösségfejlesztő link (közvetlenül:
<http://www.ujbuda.hu/page.php?template=kozossegfejleszto>,
- A médiaműhely önkéntesei által teremtett nyilvánosság, „Újbuda honlapján 60+ médiaműhely” megjelöléssel olvashatók írások
- A „Hatvanon túl” című magazinműsor négyhetente hétfőn 16:15 – 17:00 óráig hallható a Civil Rádióban (FM 98:00), illetve az elhangzott adások Újbuda honlapjáról letölthetők.
- A (helytörténeti) fotókor kiállítása még néhány hétig a 60+ Klub és Programközpontban volt látható (Zsombolyai u. 6.).

A szomszédsági önkéntesek közötti (belső) kommunikáció: levelezőlisták: minden városrésznek van saját levelezőlistája, s van egy közös, kerületi levelezőlista, amelynek mindenki tagja, aki valamelyik városrészi listának a tagja. Van egy levelezőlistája a médiaműhelynek is, ezt az újságíró önkéntesek az írásos anyagok küldésének és szerkesztésének hatékony működéséhez hozták létre, azóta a belső kommunikáció fontos fórumává vált. A városrészi listáknak egy-egy szomszédsági önkéntes a kezelője.

d. A kilépés előkészítésének eseményei

A közösségfejlesztői munkára ott van szükség, ahol az emberek között nem alakul ki a hétköznapi viszony, vagy ezek a laza kapcsolatok nem elegendőek ahhoz, hogy a közösség megszervezze önmagát azokban az ügyekben melyekhez köze van, köze kell, hogy legyen. A közösségfejlesztő munkában éppen ezért a fejlesztőnek minden fázisban törekedni kell a helyiek bevonására, befogadására, felkészítésre, felelőssé tételére. Ebből következően a teljes folyamat alatt szem előtt kell tartani a fejlesztők kilépésének lehetséges menetét.

Az önkormányzattal, mint megrendelővel való együttműködés azt is jelentette, hogy konkrét feladatokra és konkrét időszakokra szolt a felkérés, megbízási; s bocsátott a fejlesztők rendelkezésére erőforrásokat.

Az újbudai munka első szakaszában (2008. október – 2009. június) ezt a hálózat terve és szervezése jelentette. Egyszerre jelentette ez a szakasz a már különféle aktivitásokat vállaló helyi lakosok megszólítását, és az eddig passzívvabb hatvan év feletti lakosok bevonását.

A második szakaszban a két új terepmunka indítása mellett, már jelentősebb hangsúlyt kapott a korábbi területeken megkezdett folyamatok követése és a hálózati munka támogatása, erősítése. A kilépés „indikátorának” a csoportok közötti kapcsolat erősödését, és a kifejlődő információcserét tekintettük. Emel-

lett fontos hangsúly került a csoportok és az önkormányzat viszonyának tisztázására, mely az érintettek és a fejlesztők között is többször napirendre és megvitatásra került.

3. ÉRZELMEK ISKOLÁJA

a. *Élmények, reakciók, örömök*

i. *Reakciók a megszólításokra*

A kerületi élményeink között az idővel kialakult kapcsolatok kedves emlékei mellett azért kemény küzdelmeket is számon tartunk.

A munka kezdetekor ajánlasként a kiinduláshoz, a helyiek megszólításához kapott nevek hamar kifogytak. Rá kellett jönnünk minden terep – kerületrész – titkára, vagy rá kellett akadnunk kulcsembereire, csoportosulásaira. A bevonás szakaszában alkalmazott közösségfejlesztő módszerek változatosan voltak alkalmazhatóak. A hólabda módszer a már előzetesen kialakult, jól tagolt helyi közösségekben – Albertfalván – vált be a leginkább, míg a személyes megkeresések a már megismert önkéntesek közreműködésével Gazdagréten vezettek leginkább célra. Örmezőn a közösségi ház idősprogramjaira járó közönség tudott alapot és kapcsolatokat adni a munkához, míg Kelenföldön rendezvényekre kellett járni és sok-sok fényes nappali időt tölteni köztereken, forgalmas gyalogutakon, közértek környékén, hogy menet közben szólítsuk meg a célcsoport tagjait, akik teljesen láthatatlanok és kitapinthatatlanok voltak a lakótelep tömbjei között. Lágymányoson a helyi szervezetek mentén indultak a megkeresések, de hamar alkalmi találkozásokká váltak.

Munkánk kezdetben munka volt, de idővel az önálló kezdeményezések mentén egyre többször jelent meg a büszkeség és az öröm érzése a fejlesztői csoportban. Ennek kitüntetett pillanatai voltak sikeres közösségi események, képzések, vagy éppen a közös munka lezárásának kinevezett kerületi találkozó, ahol a sok szép, kedves és hasznos gondolat mellett megfogalmazódott az a fontos társadalmi szinten is meghallgatandó üzenet, hogy a legjobb ebben az együttműködésben az volt, hogy fiatalok voltak kezdeményező szerepben, hogy ők voltak kíváncsiak az idősebb korosztályra és ez nem gyakori manapság. A folyamat során a kapcsolatok egy része személyesebbé vált, mely nem titkolt célja volt a beavatkozásnak, sok jó szó, tanács, recept és telefon, valamint e-mail cím cserélt gazdát ez időben, melyek nem múlnak el nyomtalanul.

ii. *A tervek megvalósításának sajátosságai*

A munka egyesületünk tevékenységei között méretében a jelentősebb vállalások közé sorolható, melyhez jól szervezett csapat szükséges, ám e csapatban idővel tapasztalható volt jelentős fáradás, túlterheltség. A két szakasz eltérő ritmusú volt és ez többször igényelt/igényelt volna után-tervezést a fejlesztői

csapat részéről. A feladatok hatványozódtak az idő előre haladásával, de ezt erre a munkára fordítható kapacitások nem minden esetben – időben – tudták követni. A szokásosnál nagyobb arányú csapatszervezési munka egy nem tervezett többletfeladatként nőtt a vállalt terepmunkák és Média Műhely mellé.

A közösségi munka fontos része a kiválás. Erre hol kevés, hol meg talán túl hosszú – időt adtunk magunknak. Ma már nehezen igazolható, hogy az idő mennyit jelentett volna a kezdeményezések sikerében, de az biztos, hogy ahol időszerű volt a beavatkozás – azaz volt ügy, vagy volt aktív személy – ott hamar szárba kapott, de ahol nem akadtak helyi ügyek, vagy csak nagyon nehézkesen, ott a cselekvésbe fordulás is nagyobb ívben történt, vagy éppen nem történt meg.

b. Feszültségek, indulatok, konfliktusok, váratlan elemek

Szerepek szerint:

- *közösség – önkormányzat,*

Az önkormányzat, mint megrendelő szerette volna közvetlenül is élvezni a közösség-szervező munka gyümölcsét, azaz vele együttműködő, partner csoportok alakulását tervezte, gondolta, s bár megnyilvánulásaiban a szuverenitást hangsúlyozta, valójában a tőle való függetlenség legalábbis szokatlan volt számára. Emellett, ezzel szemben nem ritkán valamely érdekek képviselője, esetleg érdekek sérelem mentén alakultak egyes programok-csoportok, akiknek épp az önkormányzat által hozott, vagy éppen nem hozott döntéssel szemben voltak kifogásaik. A közösségek általában elismeréssel vannak a 60+ program iránt, de ez – természetesen – nem jelent részükről minden áron való lojalitást az önkormányzat egésze felé.

- *önkormányzat – fejlesztők,*

Legnagyobb kihívás az volt az együttműködésben, hogy megértsük, és azután egyeztessük kölcsönösen elfogadható munkamódjainkat, eszközeinket és a folyamat befolyásolásának mértékét. Az önkormányzatnak minél inkább kézzelfogható eredményekre és számára is rendelkezésre álló kapcsolatokra van szüksége, míg a fejlesztők a közösségi csoportok alakulásának optimális támogatását tartják szem előtt, aminek dinamikája nem programozható pragmatikusan előre.

- *közösség – közösség,*

A program egyik legnagyobb érdeme és eredménye a közösségi csoportok egymásra találása, ami egymás programjainak látogatásából áll, valamint a közös rendezvények szervezéséből. Emellett új kapcsolati és együttműködési lehetőséget jelentett a „Szomszédsági Önkéntes Hálózat” megalakulása és működési rendjének kialakulása.

- *fejlesztők maguk között,*

Amellett – vagy éppen ezért –, hogy nagyméretű és kísérleti jellegű munkaként kerül ez a gyakorlat a közösségi munka esetei közé, nem mondhatni, hogy maradéktalanul jó és elégedett érzésekkel zárják a benne részt vevő fejlesztők munkájukat. A munka végére jelentős fáradás és türelmetlenség lett úrrá a folyamat irányítóin, nőttek, vagy változatlanok voltak a feladatok és nem született rá jó terv, hogyan lehetne ezzel szembenézni. 2010 áprilisára egy tartalmas és a végére személyes hangnemre váltó konferenciával megnyugtató pont került a formális együttműködésre.

4. HA MOST KEZDENÉNK... AZAZ A TAPASZATALTOK TÜKRE

Egy hosszú folyamat lezárása után el kell tennie bizonyos időnek, hogy maradandó érvényű következtetéseket lehessen levonni. Ezzel együtt vannak olyan jelenségek, ajánlások, melyek összefoglalása szükséges része a folyamat elemzésének.

a. Jelenségek, melyekkel szembe kellett néznünk

Településszerkezetek és a módszerek találkozása

O A munka és a módszerek kiválasztásánál különös körülményt igényel a speciális földrajzi helyzet figyelembe vétele. Az ott élők életmódját nagyon sok téren áthathatja a terület mérete, típusa: átutazó, önálló identitású, vagy anélküli, tömbházas, vagy kisebb léptékű társas-, családi házas stb... A közösségfejlesztői munka öt városrészének tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a városban forgalmas, átjárónak számító kerületrészekben (Kelenföld, Lágymányos) sikertelenebbek voltak a beavatkozások, nehezebb volt a lokális közös ügyeket és helyeket találni, kapcsolatot erősíteni, míg ugyanezek a lépések a városszerkezeti nyugodtabb, ún. végpontokon (Albertfalva), és a zárványokon (Gazdagrét, Órmező) sikeresebbek voltak, látványosabb és tartósabb eredményeket hoztak.

O Kulcskérdéssé vált több terepünkön is, a közösségi hely léte vagy hiánya.

Ha a Szomszédsági Önkéntesek Hálózatának tagjai több szállal kapcsolódnak a helyi intézményekhez – közösségi-, művelődési házak, helyi szervezetek stb. – ezzel érzékelhetően folyamatosabb és rugalmasabb lett közöttük a kommunikáció, mint ha „csak” Szomszédsági Önkéntesként találkoznának.

O A lakóhelyhez való viszonyt jól leképezi, hogy vannak-e lokális célokért alakult közösségi csoportosulások, akik helyi ügyeket karolnak fel. Ennek hiányában biztos, hogy speciális feladatok elé állítja a közösség a fejlesztőket: minden esetben szükség van arra, hogy az együtt élő közösség tagjai találjanak olyan helyi ügyet/ügyeket, melyekben cselekvő módon hatással lehetnek környezetük alakulására.

o Nagyvárosi környezetben jelentős személyes feladatokat jelentenek a társasházi (tulajdonosi) ügyek megoldásai az idős korosztály számára (is), ez kínáló, de nem egyszerű feladat.

o A közösségi munka körvonalainak megerősítésére is befolyással van az első közös ügy kiválasztása. A kiválasztás meghatározó szempontja, hogy megfelelő nagyságú ügy mellett köteleződjön el a csapat. Jelenti ez azt, hogy elég „kicsi” kell, hogy legyen, hogy abban, belátható időben és belátható eszközökkel eredményt lehessen remélni. Ugyanakkor kellően fajsúlyos ügynek is kell lennie, amivel elsőként foglalkozik a csoport közösen, hogy a szervezkedés során találjanak maguk mellé partnereket és az eredmény magukon kívül másokat is érintsen.

Meglévő közösségi csoportok szerepe

o Gyakori, hogy az igazán aktív nyugdíjasok már korábban kapcsolódtak valamilyen közösségi csoporthoz. Ezzel a választással, és az ezzel járó kötelezettségekkel és terhekkkel számolnia kell, minden új kezdeményezésnek.

o Az erős helyi csoporthoz sokszor könnyebb kapcsolódni, a szervezettség könnyen beszippantja a szervezetlen csoport tagjait. Ugyanakkor ez gátja is lehet az új csoport alakulásának – hiszen a belül lévők nem mindig eléggé befogadók, de lehetőségként is jelentkezhet a közösségek erősödésében.

o A Szomszédügyi Önkéntes Hálózat tagjai között sok régi kapcsolat van, s ez a többlet összetartó erőt biztosít a csoportnak. Ez olyan szempont, mellyel érdemes számolni, érdemes a vele járó előnyöket kihasználni a fejlesztő munkában.

o Az érdekvédelmi tapasztalattal rendelkező önkéntesek sokszor magányos harcosok, egyedül kénytelenek megoldani ügyeiket, s bár gyakran tekintenek a csoport tagjai vezetőként a határozottabb tagokra, az is tipikus, hogy ők mégis nehezebben gondolkodnak csoportban.

Idegenek a kerületben

o A közösségi munkában gyakori, hogy az új(abb) beköltözők inkább az innovatív lakók, keresik a kapcsolatot, a kötődést, nincsenek rögzült helyi ügyeik, elköteleződéseik. Gyakori partnereik a közösségfejlesztőknek.

o A fejlesztő, mint idegen: fontos a referencia, kinek az oldalán lép be a közösségbe. Lassan alakul a bizalom, óvatosan rajzolódik ki a valós érdekek, az érdeklődések mentén.

b. Fejlesztői ajánlások

Ebben a fejezetben összefoglaljuk azokat a gondolatokat, melyek a munka során és végén fogalmazódtak meg bennünk, s melyeket magunk és mások számára is elgondolkodtatónak találtunk.

A 60+ program keretében a legfontosabb célnak az **önkéntesség és öntevékenység** kialakítását-megerősítését tartottuk. Ez a cél, viszont jellegéből fakadóan nagyon sok türelmet, befektetett energiát igényel, s emellett hosszú távú és fokozatos eredményeket ígér.

Az ember komfortérzetének általában az egyik legfontosabb feltétele a biztonságérzet, mind személyére, mind tulajdonára illetve lakóhelyére vonatkozóan. A biztonságérzet több elemből áll: a *fizikai félelem* megszüntetésétől a *közellátás biztonságán*, a *szociális beágyazottságtól* a támaszt jelentő *kiszámítható intézményi működésen* át, a *közösség szolidaritásának* biztonságot jelentő közérzetéig. Ezeket nem lehet önmagukban megteremteni, a *közösségi összefogások és az intézményi aktivitások* (egészségügy, rendőrség, közterület, szociális ellátás stb.) együtt képesek erre hatással lenni. Ennek megteremtése egy **komplex és összehangolt együttműködési rendszer kialakítását** igényli.

A szakmai és egyéb támasz mellett a komfortérzet erősítésének biztos eszközévé alakult a **hálózatban való működés**, amely egyúttal az ő erőforrásaiknak az összegezőjévé és közvetítőjévé is vált, valamint megerősítette a közösségi hovatartozást kerületi szinten is.

A közösségi szervező-, és fejlesztő munka elengedhetetlen helyszínei a **közösségi terek**. Éppen ezért szükséges valamennyi városrészben, s lehetőleg a nagyobb szomszédságokban is a közösség összejárására alkalmas terek *kialakítása és/vagy hozzáférésük megszervezése*, működési lehetőségeik kiszélesítése. Jelentheti ez fedett-zárt intézmények rendelkezésre állását, de szabadtéri közösségi funkciójú terek létesítését is, amelyeket az idős korosztályok kényelmesen és biztonságosan használhatnak.

A közösségi munka célja az aktivitás erősítése, de azzal számolni kell, hogy ez fellobbanhat **pozitív és nem pozitív aktivitásként** is. A jelenség kétféle módon csoportosítható: az egyik, amelyikben azok, akik **állampolgári öntudatukban aktivizálódtak**, azaz kezdeményezéseikhez megfelelő viszonyulást: segítséget, jó közreműködést várnak az intézményektől, hivataloktól, maguk pedig kezdeményezőkké, cselekvőkké, s legfőképpen felelőssé válnak. A másik viszony, hogy **ellátottként, jussként kaptak** eddig egy paternalista rendszertől mindenféle szolgáltatást, kedvezményt úgy általában. Ha a folyamat során csak az igények pontosabb és széleskörűbb megfogalmazása jelenti a változást, úgy a „megrendelői szerep” kerül megerősítésre a cselekvő szándék helyett. Ez többnyire nem aktivizált állampolgári magatartást, hanem **passzív állapotból való** kifelé irányuló **követelést is jelent**.

Noha voltak kivételek, azért összességében elemezve általánosnak mondható az **intézmények ódzkodása** az új – s főként a nem tőlük érkező, tőlük plusz aktivitást is váró – kezdeményezés iránt. A program nem tudott jelentős hatással lenni a kerületi fenntartású intézmények működésére, sokukból inkább ellenálást, mint lelkesedést váltott ki a kezdeményezés egészében, vagy az intézményre eső részében. Ez – az **intézmények saját érdekeinek az előtérbe kerülése** – nagyon megnehezítette, sokszor lehetetlenítette is a közösségi fejlesztőmunkát a gyakorlatban, de jelentős elmozdulást az önkormányzat – mint fenntartó – szelíd, vagy éppen fenyegető fellépése se hozott.

Ennek okai több irányból is megközelíthetőek lennének – például, hogy nincs igazi nyomás, kontroll, beleszólás a használók (és a fenntartók) részéről a működésbe, nem kialakult, nem természetes az érdekérvényesítési rendszerünk stb. – de elemzésükbe jelen tanulmányban nem bocsátkozunk. Ajánlásaink közé azt tesszük, hogy a jelenség nem tekinthető újbudai sajátosságnak, így mindenkinek érdeke ezen elgondolkodni. A lehetséges partnereket érdemes egyesével felkutatni és/vagy egy stratégiát alakítani a változásokért a munka előtt, vagy ennek hiányában az elején.

A munkát folyamatosan végigkísérték az **alulról és felülről – közösségsszervezési céllal – szervezett akciók**.

Fontos tanulság számunkra, hogy egy ekkora volumenű munkában jelentősen csökkenthető – lett volna – a konfliktusok száma egy erős, jó kommunikációjú, határozott koordinációs jelenléttel, mely szerep jól passzol az önkormányzati státuszhoz. Ezzel szemben nem ritkán a programok szembe mentek egymással, riválisai lettek egymásnak, vagy éppen megosztották a közönséget, az érintettek körét.

Másik fontos tanulság, hogy nagyon eltérő jellegűek az alulról, vagy a felülről szervezett programok és tapasztalatunk szerint mindkét félnek nehéz megérteni, hogy másként működik a másik. A lakossági oldalon nehéz megérteni például, hogy az önkormányzatban az ügyek fentről lefele valósulnak meg és a hozzá tartozó kérdéseik is, a végrehajtásra nem felkérés érkezik, hanem utasítás, hogy az önkormányzatban vannak szolgálati utak, hogy az ügymenet sok kézen megy át, így lassú, hogy a prioritás nem minden esetben követhető a lakossági logika mentén. A világot és a feladatokat hierarchikus viszonyban értelmező önkormányzat számára gyakran kaotikusnak tűnnek a lakossági kezdeményezések, amelyekben nincs mindig, mindenre kihatással lévő, kinevezett vezető, aki egy személyben felelős, aki elrendelhet, aki átnyúlhat a közösség döntésein.

Nem lehet elhanyagolható szempont a fejlesztői munka alakulásának elemzésekor az erőforrások elosztása és az azok feletti rendelkezés formája, az arra való ráhatása: mértékben, időben. Az alulról kezdeményezett ügyeknek nagy ellensége: a **későn születő döntés és a nem időben érkező forrás**.

A központi kezdeményezés nem akkor indul, amikor „beérik”, hanem, amikor meg van hozzá a döntés és ehhez forrásokat is tud rendelni. Ez a forma a körülményekre nem tud körültekintően figyelmes lenni, gyakran a probléma észlelése és a reakció gyakorlati megjelenése között évek is eltelhetnek. Ez is az oka, hogy néha – bár érdekes és érdemi lenne –, de rosszkor érkezik beavatkozás.

Az alulról elindult programok, ötletek, kezdeményezések többnyire megszületnek-beérnek – ekkor még sokszor és jelentős mértékben saját maguk által elért, felhalmozott erőforrásokból táplálkoznak – majd megfogalmazódnak/jelentkeznek szükségleteik/követeléseik. *Am ha elérkezik egy közösség a szükségleteinek ilyen módon való meghatározásához, az nem lassítható, nem „fagyasztható el” azon a címen, hogy még ezután, most fognak megteremtődni ennek a körülményei, feltételei.* Ekkor már túl kell(enne) lépniük saját erőiken és szükségük volna külső támaszokra – információra, pénzre, helysége, eszközre stb. A közösségben, a kezdeményezők személyében egy érési folyamatról van szó, s ha ez nem kap megfelelő időben támogatást, szabad utat, forrást, akkor elsorvad, kiszárad. Tehát nem lesz sikeres, sőt külön kockázata, hogy hozzájárul a kudarc felhalmozásához; csalódás, kiábrándulás, a fejlesztési folyamat megtörése, kisiklása következhet e jelenségek ismétlődéséből.

E jelenséget ismerve és ezzel számolva a fejlesztő szervezetek – ebben az esetben most mi is – gyakran a saját erőforrásaikkal (személyi, anyagi, kapcsolati, eszközbeli) önkiszákmányoló módon igyekeznek a külső körülményeket pótolni.

Olyan folyamatokban, **ahol egy időben több helyen és ügyben is megindul a munka**, sokféle egymásra hatással kell számolni. A leggyakoribb elképzelés természetesen – és támogatottan –, hogy a hasonló korú kezdeményezések majd megerősítik egymást, összekapcsolódnak, együttműködnek, partnerek lesznek stb. Ám a gyakorlat ennél sokkal szerteágazóbb jelenségeket is felszínre hozhat. Abból, hogy egy-egy ügyben közösségi alapon indul a munka, még nem következik nyilvánvalóan, hogy belátható időn belül, együtt fognak működni, együtt fognak dolgozni, hogy kedvelni fogják egymást. Ezzel együtt az is lehet – és erre is találunk példát –, hogy adott pillanatban, vagy éppen egy közössé váló ügy kapcsán végül kialakul a fejlesztői folyamatban – is már – megálmódott kapcsolat, együttműködés.

A fejlesztői folyamat dinamikája legfőképpen a folyamatban aktivizálódók – lakosok, szakemberek, intézmények stb. – tempójától, elképzeléseitől, munkamódjától és kapcsolataik alakulásától függ. Így a hasonlónak látszó adottságok időben és térben nagyon eltérő módon bontakoznak ki. Éppen ezért ajánlatos az előre kialakított – megtervezett – folyamatokba **beépíteni az újratervezés lehetőségét**(geit) a folyamat értékeléseinek időszakára ütemezve. Ezt készítén

elő például, ha az interjúk összefoglalása és az azt követő közösségi beszélgetések után készülnének el a következő időszak lakossági és fejlesztői tervei, valamint a partnerek bevonódásának területei is újraértelmeződhetnének, hogy egymást tartalmukban és időzítéseikben is erősítsék.

A 60+ program tervei, munkaanyagai és szakmai beszámolóí alapján az esettanulmányt összeállította: Kovács Edit

Ölbey Zoltán E-MAFOSZ (Magyar Fotóművészek Világszövetsége, Bp.): *Égi vándor*
(bemutatta az MMIKL-ben rendezett
Utazás a világ körül – 2010 című fotókiállításon)

KIADVÁNYAINK

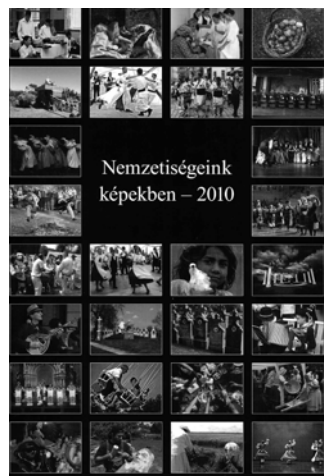
HARGITAI MÁRIA – MÉSZÁROS JULIANNA

Lapokba foglalt értékeink

Mai gondokkal küzdő, globalizálódott világunkban mind nagyobb jelentőséggel bír, hogy megtaláljuk azokat a közös pontokat, melyek mindenki számára közérthető módon mesélnek nekünk a sokszínűség szépségéről, és az összetartozás fontosságáról, jelképesen mintegy hidat építve a különböző kultúrák közé. Erre pedig misem lehetne alkalmasabb, mint a művészet nyelve. A „hídépítők” szerepét jelen esetben műkedvelő fotográfusok töltik be, akik egy-egy pillanatba sűrítve adják esszenciáját a minket körülvevő világnak. A fotó ugyanis lehetőséget biztosít számunkra, hogy megörökítsük kultúránk emlékeit, mindazt, ami napjainkra a történelmünkéből fennmaradt, mind pedig azokat az életképeket, amelyek mindennapjaink meghatározó eseményeit képezik, megőrizvén önmagukban a szokásokat, a megtartó hagyományokat, a közösségek továbbélését és újjászületését, vagyis üzenetünket egymásnak és a jövőnek.

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus évről évre több témakörben hirdet fotópályázatot. Ilyen például a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek kultúráját bemutató pályázat, mely a Nemzetiségeink képekben címet viseli, valamint az Ausztrália és Új-Zéland értékeinek megörökítésére és bemutatására való felhívás, melynek gyümölcseként az Ausztrália és Új-Zéland magyar szemmel című könyv született, leküzdvé a különösen a kultúrára nehezedő gazdasági terheket, köszönettel támogatóinknak is.

A **Nemzetiségeink képekben – 2010** fotóanyagát a 2009-es (ebben a tárgykörben immár harmadjára meghirdetett) pályázatra beérkezett legszebb alkotások adják. A kiírásra 61 szerzőtől összesen 728 fotó érkezett be, melyből a szakmai zsűri 51 alkotó 153 művét javasolta kiállításra. E képeket a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus fotogalériájában láthatta elő-

ször a közönség 2010 áprilisában. Felmerülhet a kérdés, miért fontos, hogy ezek az alkotások kötetbe foglalva, kézzel fogható formában is megjelenjenek? Erre a kiadvány maga adja meg a választ. Mindamellett, hogy a bemutatott képek esztétikuma, egyedi látványvilága már önmagában véve figyelemre méltó, kisebbségeink életének egy-egy olyan szegmensét tárják fel, melyek a mindennapos rohanásban a felületes szemlélődő elől legtöbbször rejtve maradnak. Pedig fontos, hogy ismerjük és megértsük egymást, hiszen egymás mellett és egymás által élünk, s a különböző kultúrákat megismerve szellemünk is gazdagodik. Ebben segítenek az alkotók. Az ő szemükön, egyéni látásmódjukon keresztül nyerhetünk bepillantást a mindennapok világába, az ünnepek fényébe, a meghittség csendjébe és a mulatság forgatagába. Megörökítésre kerülnek a házak, az utcák, a közösségek és az egyéni sorsok, melyek együttes impressziója közelebb hozhat egymáshoz. A fotók magukban hordozzák a múlt egy-egy szeletét, miközben elevenné teszik a sokszínű, vidám és olykor bús, hagyományait őrző, de minden ízében friss és értékekkel teli jelent, mely egyúttal a jövő alapköve is. Egy olyan jövőé, ami a többség és a kisebbség kultúrájából együtt építkezik, és a sokszínűség szépségével, tartást adó értékeivel üzen az jövő nemzedékek számára.

A könyv ára: 3000 Ft

Az **Ausztrália és Új-Zéland magyar szemmel – 2010** című könyv mind vizualításában, mind jelentőségében párhuzamot mutat a nemzetiségi albummal, célja pedig abban áll, hogy a rejtett értékek bemutatása által felkeltse, illetve növelje az érdeklődést e messzi tájak iránt, és hozzájáruljon egymás jobb meg-

ismeréséhez. Borbáth Erika, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főigazgatójának szavaival élve: „2008-ban az Ausztráliában és Új-Zélandon élő magyarokkal arról beszélgettünk, hogy miben tudjuk segíteni identitásuk megőrzését, hogy a távoli földrészekeken születetteket hogyan tudjuk magyarságukban erősíteni, milyen információkat közvetíthetünk választott hazájukról, illetve a távolban születettek új nemzedékének milyen módon erősíthetjük kapcsolatát a Magyarországon élőkkal, hogyan tehetjük a távoli, a sokunk számára elérhetetlen földrészt vonzóvá és érdekessé. Úgy gondoltuk, hogy az ún. digitális műfajok kifejezetten alkalmasak lehetnek a távolságok leküzdésére, az új információk „lát-

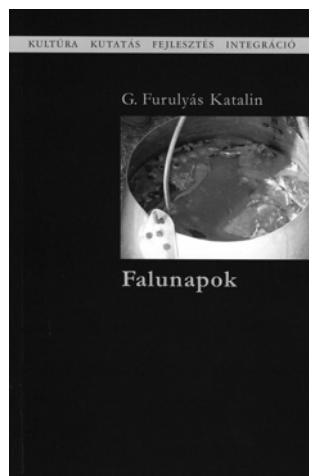
tatására”, az ismeretlen megszeliítésére.” Ennek gyümölcseként került meghirdetésre az első pályázat ausztráliai és magyarországi fotósok részére 2009-ben, melyet 2010-ben a nagy sikerre való tekintettel hasonló felhívás követett, ezúttal egy újabb szigetország, Új-Zéland bevonásával. Ezen pályázatra beérkezett alkotásokból nyújt színvonalas válogatást a könyv, mely a három ország együttműködésének köszönhetően valósult meg, hiszen intézetünk mellett a Magyar Köztársaság Nagykövetsége (Canberra), a Magyarországra is akkreditált Új-Zélandi Nagykövetség (Berlin), az Ausztrál Nagykövetség (Budapest), valamint több ausztrál vállalat – Goodman Hungary Ingatlankezelő Kft., Vili’s Cakes, WildHorse/White Coal Energy Kft. – is támogatást nyújtott a megvalósításhoz. Az ő jóvoltukból immár kötetbe foglalva csodálhatjuk meg a távoli vidékeket és azt a lenyűgöző látványvilágot, melyet a képek közvetítenek nekünk, ablakot nyitva az ismeretlenre.

„Ha a települések kulturális eseménynaptárjait nézzük, a községeket bemutató honlapokat böngészünk, fel kell tűnjön, milyen jelentős helyet foglalnak el a falvaink életében a falunapok.” – írja bevezetőjében a könyv szerzője, **G. Furulyás Katalin**, aki aktuális, fontos és érdekes témát választott, amikor **Falunapok** címmel megjelentette legújabb kötetét.

A könyv eredménye „Az ünneplési szokások változása, a falunapok vizsgálata” munkacímű kutatásnak, amely több szakaszban folyt a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Kutatási Igazgatóságán 2004 és 2009 között.

A másfél oldalas tartalomjegyzék hüen tükrözi a gazdag „tartalom” felépítését: az ünneplési szokások változásától, a falunap mint műfaj, keletkezése, sikerének okán át, magának a nap(ok)/nak a leírását részletesen taglaló sorok után a szervezők, szereplők, résztvevők ismertetése, a rendezvény szimbólumrendszere is feldolgozásra kerül.

Az összefoglalóban a szerző saját életérzésére is utalva – „Egy nagyközség lakójaként, húsz év után is „gyüttmentként”, nyaranta egy nagyon pici faluban „bebíróként” ismereteket szereztem és szerzek folyamatosan „falum” életéről, a község-közösség művelődési viszonyairól, lakóinak életmódjáról, az egyének, közösségek, csoportok kapcsolatrendszeréről és e kapcsolatokat befolyásoló, alakító tényezőkről.” – beszél a kutatásról, a könyv keletkezéséről, említve,

hogy a falunap nem elkülöníthető a falu társadalmától, az esemény ugyanis közösségi rítus, közösségi „műalkotás, a falunap lenyomata sok más napnak is. Nem csak egy a nagyrendezvények sorában – ezért tehát nem is a manapság olyan divatos fesztiválvilág része –, hanem önálló „műfaj”. E műfajt lehet szeretni, nem szeretni – a vélemények megoszlanak a kultúra világában, a közművelődési szakemberek körében is –, de falunapok léteznek, melyek elsősorban a saját társadalmak számára kiemelkedően fontos eseményekké váltak, s forgatókönyveik megdöbbenően azonos, kötött rend szerint íródnak, annak ellenére, hogy a helyszínek természetesen nem azonosak.

A munka háttéréről: ...” Ez a tanulmány leíró, elemző jellegű, nem normatív, így nem kíván rendezvényszervező módszertani szempontokat adni. A vizsgálat során, figyelembe véve a rendelkezésre álló eszközöket, a résztvevő megfigyelés, az interjúelemzés, s a tartalomelemzés módszereit alkalmaztuk. A résztvevő megfigyelésre egy településen került sor 1996 és 2009 között. Az interjú adatfelvétel 2006-ban folyt, 20 településen (minden megyében) készült interjú a falunap szervezőivel. 2004–2009 között végeztük a települési weblapok (kb. 300 honlap) és a helyi sajtóanyagok tartalomelemzését, a szakirodalmot, dokumentumok feldolgozását, a fotóanyag összeállítását.” Ebből is látható, hogy a karcsú kötet igen alaposan és átfogóan „gondozza” a rábízott témát. Gazdag képanyaga lefedi ezen események sokszínűségét, a szerevezők, szereplők, résztvevők érzelmeit éppúgy tükrözi, mint ahogy a kedves olvasókból is bizonyosan reakciókat, érzelmeket vált ki.

S egy újabb idézet a könyvből:

„A Körhinta című film nyitójelenetében mindenfajta csepűrágók transzparenst visznek. Rajta a felirat: Le a burzsoá formalizmussal! Szocialista-realista esztrád-cirkusz! Mindennap két előadás du 4 és 7 órakor.

Törőcsik Mari csillogó szemmel betűzi a feliratot: Eszt-rád...

– Édesapám, mi az az esztrád?

Az öreg is elnézi, szemét hunyorítva:

– A jó fene tudja...Valami újfajta ápisz ez, vagy barnevál? Valaki megent kitanált valamit...”

(Fábri Zoltán: Körhinta)

Azt hiszem, e „barnevál” mellett senki nem mehet el közömbösen. Ezt átélni kell, vagy legalább olvasni róla.

A könyv jegyzeteket és irodalomjegyzéket is tartalmaz.

A könyv ára: 1500 Ft

A 2010. év végére sikerült megjelentetni egy barnás, szürkés borítójú kiadványt, mely mégis valami színes derűvel hirdeti a borítón látható harsonás angyalka által: **...hanem vagyok Úristen követje..**. S az alcím: **A téli ünnepkör dramatikus szokásaiból – a Nemzetközi Betlehemes Találkozók játékszövegei.**

Az ismertetésekben kiderül, hogy a könyv hatvanhat dramatikus szokást, játékot, játékleírást, szöveget ad közre azoknak, akiket érdekel a betlehem, a betlehemezés. „Elindulának és el is jutának...” c. beköszöntőjében Szacs vay Éva néprajzkutató Mi is a betlehemezés c. kérdésére igyekszik választ adni az Olvasó számára, amelyben művelődéstörténeti értelmezéssel kaphatunk képet e fogalomról. S e kis beköszöntő az alábbi szöveggel fejeződik be: „Reméljük, hogy e szövegek most elindulnak, és eljutnak, egyfelől a kutatókhoz, másfelől a betlehemes-játék-szöveget keresők csoportjaihoz, a színjátszókhoz, bábjátékosokhoz, és mindenhova, ahol a régi játékok emlékét a hagyományos, szóbeliségben szokásos módon feleleveníteni, megőrizni szeretnék.”

A kötetet két tanulmány nyitja: Tömöry Márta – Szász Zsolt Betlehemezők, betlehemezés – hagyományörzők 1991–2009 címmel írtak a betlehemezés jelenkori állapotáról és a Betlehemes Találkozók 18 éves történetéről; valamint Pálfi Ágnes: A költészet és a dráma ritmusnyelve a betlehemes játékokban c. rendkívül igényesen megírt munkája.

A 66 dramatikus játék fejezetbeosztásánál „a legegyszerűbb megoldást választottuk: a földrajzi nagytájak szerint Nyugattól Kelet felé haladva, a játékok származási helye szerint alfabetikus sorrendbe rendezve csoportosítottuk a játékokat;” – írja Szluka Judit, a szerkesztő munkatársa, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus bábos szakembere. A játékleírások után Tömöry Márta szubjektív utószavát olvashatjuk, aki a könyv szerkesztője, a betlehemes találkozók kiötlője, s művészeti vezetője.

A közel ötszáz oldalas kötetet bibliográfia, helységnévmutató, játéktípus-mutató, térkép, valamint képgyűjtemény zárja.

A kötet ára: 3000 Ft

Az MMIKL 2009-ben pályázatot írt ki „Tanulni érdemes?!” és „Kitűnőre vizsgáztunk!” címmel. A hat legizgalmasabbnak talált pályamunka alkotójával portréfilm készült. A portréfilm szereplői: Csécsei Ilona, Karácsonyné Ruzshty Geraldine, Korán Imréné, Magyar Tamás, Siposné Lisztes Irén és Szatmári László.

A Felnőtt tanulók – tanuló felnőttek c. portréfilm

Készült az MMIKL „Látószög” Videóstúdiójában, 2010-ben

Időtartama: 36’20”

Ára: 1000 Ft + áfa

A kiadványok megrendelhetők és megvásárolhatók az alábbi elérhetőségeken:

Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus kiadványtára

Cím: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Telefon: 06 1 225-6002

E-mail: hargitaim@mmikl.hu

Honlap: www.mmikl.hu

Online könyvesbolt: www.polcon.hu

Bese József AFIAP (Dabasi Fotóklub): ... és a nyáj?
(bemutatva az MMIKL-ben rendezett
Utazás a világ körül – 2010 című fotókiállításon)

Kiemelkedő nemzetközi, országos és regionális közművelődési események

2011

Január

8. Kortársvers-mondó verseny – Széki Patka László emlékére
– Veszprém – Dubniczay palota
15. „A költő hazatér” IV. Vers- és prózamonddó találkozó Nagy Gáspár
tiszteletére – Vasvár – Nagytilaj – Bérbaltavár
- 20–21. Magyar Énekmondók XIII. Találkozója – Szombathely – Megyei
Művelődési és Ifjúsági Központ
22. A Magyar Kultúra Napja
- 22–23. Magyar Művek Szemléje – Budapest – Magyar Szín-Játékos
Szövetség
- 28–30. V. Soltis Lajos Országos Színházi Találkozó – Celldömölk – Soltis
Lajos Színház
29. V. Mensáros László Nemzetközi vers- és prózamonddó verseny
döntője – Budapest – Magyar Kultúra Alapítvány székháza

Február

9. Kulturális azonosság és különbözőség egymást erősítő hatása
Európában – országos közművelődési konferencia – Budapest –
Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus
15. Takáts Gyula Regionális vers- és prózamonddó verseny – Kaposvár
– Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság
26. Hídi-csata – Interaktív megemlékezés az 1848–49-es forradalomról
és szabadságharcról – Hidasnémeti
- 1–28. „Az Év Fotóművészeti Alkotócsoportja” A Kőbányai Pataky
Fotóklub Kiállítása – Budapest – Magyar Művelődési Intézet és
Képzőművészeti Lektorátus

Március

5. „Multság a farsang farkán” – tuskóhúzás, bolond lakodalom – Gencsapáti
5. Röngkhúzás – Zalaölvő – „Salla” Művelődési Központ és Tájház
12. V. Salla Kupa Nyugat-dunántúli Akrobatikus Rock’n’Roll Táncverseny – Zalaölvő – „Salla” Művelődési Központ
10. IV. Dél-alföldi Monda és Mesemondó Találkozó területi döntője – Békéscsaba – Ibsen Ház
11. „Az én Pannóniám” Kárpát-medencei középiskolai vers- és prózamondó találkozó – Szekszárd – Garay János Gimnázium
12. Impromesterek Csúcstalálkozója /Az Impro-fesztivál legjobbainak bemutatkozása – Budapest – Magyar Színház Szövetség
- 19–20. Kisfaludy Napok – diák összművészeti találkozó – Győr – Bartók Béla Megyei Művelődési Központ Kht.
- 24–25. Kárpát-medencei magyar kulturális szervezetek konferenciája – Kecskemét – Kecskeméti Kulturális és Konferencia Központ Nonprofit kft.
26. „Túl az Óperencián” Színházszók Regionális Találkozója – Zalaölvő – „Salla” Művelődési Központ
26. V. Fregolina Kupa – tánciskolás verseny – Békés – Békés Városi Kulturális Központ

Április

- 1–2. Országos Diákszínház Találkozó – regionális – Ajka – Országos Diákszínház Egyesület
- 1–3. 14. SCHERZO 16. Zenés Színpadok Országos Fesztiválja és 4. Szólóének Verseny – Pápa – Jókai Mór Művelődési Központ
- 2–15. Utazás a világ körül c. fotókiállítás – Budapest – Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus
- 9–10. „Nagy László” vers- és prózamondó találkozó – Ajka – Nagy László Városi Könyvtár és Kulturális Központ
- 15–16. „Ratkó József” vers- énekelt vers és prózamondó találkozó – Nagykanizsa – Korányi Frigyes Gimnázium
- 15–16–17. Országos Diákszínház Találkozó – Dombóvár – Országos Diákszínház Egyesület
16. „Regösök húrján” 5–8. osztályosok XIII. Regionális vers- és prózamondó versenye – Budapest – Kondor Béla Közösségi Ház
16. „Az én hangom” könnyűzenei énekverseny döntője – Békés – Békés Városi Kulturális Központ

- 22–23. Békési Utcazene Találkozó – Békés – Békési Városi Kulturális Központ
- 28–május 1. Vasvári Színházi Fesztivál – Vasvár – Nagy Gáspár Kulturális Központ
29. A Táncművészet Világnapja
- 29–30. Kálnoky László I. Regionális, nemzetközi egyetemi és főiskolai versmondó verseny a Magyar Nyelv Hetén – Eger Eszterházy Főiskola
- 29–30. „A költészet tavasza” partiumi, erdélyi vers- és prózamondó verseny és költő-találkozó – Zilah – Magyar Versmondók Egyesülete

Május

1. 9. Herényi Virágút – virág és dísznövény kiállítás és vásár – Szombathely – Herényi utcák
4. e-Kultúra 2011 Konferencia – Budapest – Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus
- 6–7. Nyugalmazott Népművelők 3. Országos Találkozója – Baja
- 6–8. VIII. Arany deszka Országos Minősítő Színjátszó Fesztivál – Ajka – Nagy László Városi Könyvtár és Szabadidő Központ
7. „Regösök húrján” 5–8. osztályosok XIII. Dunán inneni regionálisvers- és prózamondó versenye – Kunszentmiklós – Varga Domokos ÁMK
- 10–11. Falusi Krónika III. Országos és határontúli vers- és prózamondó találkozó – Keszthely – Helikon Kastélymúzeum
14. „Fűj, süvölt a Mátra szele” Nemzetközi Kórustalálkozó – Recsk – Művelődési Ház
15. „Regösök húrján” 5–8. osztályosok XIII. dunántúli regionális vers- és prózamondó versenye – Veszprém – Városi Művelődési Központ
- 17–19. Magyar Népművelők Egyesülete XXVIII. Vándorgyűlése – Debrecen

Június

- 3–5. Weöres Sándor XX. Országos Gyermekszínjátszó Találkozó országos gálája – Debrecen – Magyar Drámapedagógiai Társaság
- 3–5. Latinovits Zoltán XVII. Országos vers- és prózamondó találkozó – Balatonszemes – Magyar Versmondók Egyesülete, Latinovits Zoltán Alapítvány
- 5–25. XVI. Országos Aktfotó Kiállítás – Szentes – Tokácsli Galéria

- 17–19. 11. Budakalászi Találkozó – Kárpát-medencei Kisebbségi Magyar
Közművelődési Civil Szervezetek Fóruma
18. IX. Tűzzel-vassal fesztivál
Késések, Kovácsok és Fegyverművesek Országos Találkozója –
Székesfehérvár – Fehérvári Kézművesek Egyesülete
- 19–21. Belgák Fesztiválja – Budapest – Magyar Szín-Játékos Szövetség
- 20–július 3. XXXV. Békés-tarhosi Zenei Napok – Békés – Békés Városi
Kulturális Központ
- 24–26. Víz, Zene, Virág Fesztivál – Tata – Víz, Zene, Virág Fesztivál
Egyesület
- 24–26. XIII. Rózsaszünet – Szeged-Szőreg – Tömörkény István
Művelődési Ház

Július

- 8–10. XIX. Szárnyas Sárkány Hete – Utcaszínházi Fesztivál – Nyírbátor –
Sárnyas Sárkány Kulturális Vállalkozás, Nyírbátorért Alapítvány
- 17–23. XIII. Tiszai Euroatlanti Nyári Egyetem – Szentes – Helyőrségi
Klub
- 23–26. „Vízoly, a Biblia bölcsője” kulturális rendezvénysorozat – Vízoly
– Faluház
- 27–30. VIII. Nyári Egyetem – a közösségi részvétel fejlesztésért –
Kunszentmiklós – Kunbábony
- 27–augusztus 3. Golghelóghy vagy a Mákfai Kaláka – Nagymákfa

Augusztus

- 6–14. Barokk hét a Barokk Évben – Gödöllő – Királyi Kastély
- 12–13. Bakonyi Betyárnapok – Zirc – Városi Könyvtár, Művelődési Ház és
Turinform Iroda
- 12–13. XI. Tarka Fesztivál és Fotókiállítás – Bonyhád – Vörösmarty
Mihály ÁMK
- 12–13–14. XXVII. Zala Menti Napok– Zalalövő – „Salla” Művelődési
Központ
- 12–21. Hétrétország, a szerek és porták fesztiválja – Örszentpéter – Örségi
teleHáz, Őri Alapítvány
18. Nemzetközi Néptáncgála – Zalalövő – „Salla” Művelődési Központ
- 27–28. V. Palóc Párnafesztivál – Mátraderecske – Népművészeti Ház
29. A Magyar Fotográfia Napja

Szeptember

- 2–4. XIII. Madzagfalvi Napok – Békés – Békés Városi Kulturális Központ
- 14–18. Fialat Karvezetők 6. Nemzetközi Versenye Liszt Ferenc emlékére – Budapest – KÓTA
- 16–29. XI. Nemzetközi Magyar Fotóművészeti Kiállítás – Budapest – Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus
- 17. Tulipán Országos Szlovák Folklórtalálkozó – Kistarcsa – Kistarcsai Kulturális Egyesület
- 19–21. Liszt Ferenc nyomában Magyarországon – Budapest, Esztergom, Pécs, Szekszárd
- 19–25. Állampolgári Részvétel Hete – közpolitikai események országszerte
- 23–24. „Juhász Gyula” V. Nemzeti vers-, énekelt vers és prózamondó verseny
– Szeged – Csongrád Megyei ÁMK
- 24–25. Feszt-Fest – fesztiváldíjas színjátszó előadások találkozója – Budapest – Magyar Szín-Játékos Szövetség
- 27–28. Budapesti Népművelők Egyesülete tábora – Balatonszemes
- 30. „Szeptember végén” Nemzetközi Petőfi Szavalóverseny – Kiskőrös – Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum

Október

- 1. Zenei Világnap
- 1–17. Országos Diák Fotókiállítás – Budapest – Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus
- 6–9. XIII. Hárfafesztivál – Gödöllő – Királyi Kastély
- 8. VI. Göcsej Szüreti Fesztivál – Becsvölgye, Faluház
- 7–9. Globe Fesztivál – Szolnok – Aba-Novák Kulturális Központ
- 14–15. Közművelődés Határok Nélkül IV. Vizuális Művészeti Konferencia – Békéscsaba – Ibsen Ház
- 14–15–16. Kaleidoszkóp VersFesztivál – Budapest – Magyar Versmondók Egyesülete
- 14–15. „Ősi játékok” Szépkorúak országos színjátszó találkozója – Eger – Bartakovics Béla Községi Ház
- 14–21. Felnőtt Tanulók Hete – országszerte
- 15. VIII. Zalai Murcifesztivál – Zalalövő – „Salla” Művelődési Központ
- 15–16. Velei Gesztenyeünnep – Velem – Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ

23–november 30. XVII. Alföldi Fotószalon – Szentes – Művelődési és Ifjúsági Ház

November

- 3. A Tudomány Világnapja
- 3–4. Közösségi Konferencia – Kunbábony
- 5. XIV. „Kormos István” Regionális és nemzetközi vers- és prózamondó verseny – Lébény – Bartók Béla Megyei Művelődési Központ Kht.
- 5–6. Hegyháti Toborzó – Hegyháti Kistérség – Nagy Gáspár Kulturális Központ
- 11–12–13. „Radnóti Miklós” VIII. Regionális vers- és prózamondó verseny – Győr – Bartók Béla Megyei Művelődési Központ Kht.
- 17–18–19. „Egressy Béni” XIII. Országos Színjátszó Fesztivál – Szepsi, Buzita/Szlovákia – Csemadok Kassa-környéke Területi Választmánya
- 25–27. XV. Országos Falusi Színjátszó Találkozó – Adács – József Attila Művelődési Ház, Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus

December

- 9–11. XXI. Nemzetközi Betlehemes Találkozó – Debrecen – Debreceni Művelődési Központ
- 11. Nemzetiségi Gála – Budapest – Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus
- 18. Kisebbségek Napja

Szerzőink

Bátainé Balogh Erzsébet szociális és humán referens, Szekszárd és Térsége
Többcélú Kistérségi Társulás

Borbáth Erika főigazgató, MMIKL

Dóri Éva képzőművészeti referens, Művészeti Programok Főosztálya, MMIKL

Ekési Katalin, kistérségi menedzser, Tatabányai Többcélú Kistérségi Társulás

Gábor Klára Komáromi Kistérség közművelődési és múzeumi referens

Győri Lajos fotó szakreferens, Művészeti Programok Főosztálya, MMIKL

Halász Péter nyugalmazott főtanácsos, MMIKL, jelenleg Gyimesközéppalomban
él 2010 ősze óta

Hargitai Mária osztályvezető, Szakkönyvtár és Dokumentációs Központ,
MMIKL

Hüllné Maill Olga közoktatási referens, Zirc Kistérség Többcélú Társulása

Kiss László szakmai tanácsadó, Művészeti Programok Főosztálya, MMIKL

Dr. Keserű Anett Örségi Többcélú Kistérségi Társulás

Kertész László igazgató, MMIKL

Kostyál Kálmán hegedűművész, Liszt Ferenc Kamarazenekar

Kovács Edit közösségfejlesztő, Kutatási és Fejlesztési Programok Főosztálya,
MMIKL

Kullai Anikó művelődésszervező, Bács Megyei Közművelődési Intézet

Lásztity Peró intézményvezető, Szerb Intézet

Matiszlovicsné Horváth Éva a Közkincs Kerekasztal szakmai műhelyének
vezetője

Mészáros Julianna könyvtáros, Szakkönyvtár és Dokumentációs Központ,
MMIKL

Mihály Renáta közművelődési és múzeumi referens, Miskolci Kistérség

Mók Ildikó főosztályvezető, Regionális Programok Főosztálya, MMIKL

Patonai Melinda közművelődési referens, Kecskeméti Kistérség

Dr. Petravichné Matyaczko Olga táncos szakreferens, MMIKL

Szedlacek Emilia elnök KÉKÉK – Közös Érték – Közös Érdek – Közkincs
Kerekasztal

Szigeti Miklós irodavezető, Szentesi Kistérség Többcélú Társulása

Szluka Judit bábos szakreferens, Művészeti Programok Főosztálya, MMIKL

Tóth Zsóka osztályvezető, Koordinációs Osztály, MMIKL

Tóth Zsuzsanna színjátszás és versmondás szakreferense, Művészeti
Programok Főosztálya, MMIKL

Vásár Mariann közművelődési referens, Zalaegerszegi Kistérség

Zádori Judit művészeti referens, MMIKL